PANAIT ISTRAT!
PUBLICISTICA DE TINEREŢE
(19061916)
Ediţie îngrijită de ION URSULESCU
NOTA ASUPRA EDIŢIEI

Consider neeesar să Informa cititorii asupra împrejurărilor *care* an determinat începerea acestei antologii şi, bineînţeles, finalizarea ei,

Brăilean fiind, purtam deseori discuţii asupra începuturilor gazetăriei în oraş precum şi a problemelor legate de viaţa zbuciumată a hamalilor din vechiul port. Cu ajutorul unor cărţip) am lămurit ceea ce mă interesa şi» mai cu seama, faptul că la Brăila au apărut, în anul 1821, primul periodic românesc, „Biblioteca Românească**, sub îngrijirea lui Zaharia Caralechi (), de dsemenea, prima foaie comercială din ţara noastră «Mercur-jurnal comerţial al portului Brăila», () 18 decembrie 1839, redactat de profesorul Ion Peneseti *de la Şcoala Normală din oraş.*

Întrucât se iviseră controverse cu privire la începuturile mişcărilor muncitorilor din port, pentru lămurirea lor, am luat informaţii (verbale) de la diverse persoane din Brăila, am consultat presa muncitorească precum şi linele ziare apărute în localitate. Ajungând la anul 1906 am citit în gazeta „România Muncitoare* (RM, prescurtat, în continuare) un articol scris de Panait Istrati. Şi semnat cu numele său de familie: Istratef4). Articolul respectiv se intitula

Regina Hotel.) Cercetând în continuare am mai întâlnit şi alte articole semnate câe Panait Istrati care mi-au trezit interesul. Conţinutul lor, legat În principal de frământările sociale ale hamalilor din portul Brăila, care-mi lămureau contrazicerile, precum şi faptul că am considerat aceste articole ca un preludiu la marea operă literară de mai târziu a viitorului scriitor, a făcut să-mi încolţească în minte ideea culegerii lor. Materialele pe care le consultam la Biblioteca Academiei Române erau, în marea lor majoritate, microfilmate iar parte din ele destul de dificil de lecturat. În faţa acestor neajunsuri am apelat, nu de puţine ori, la sprijinul responsabililor sălii de microfilme: L. Harnagea şi în special la I. Spătan care, cu răbdare şi competentă profesională, mi-au fost de un real folos în cercetarea pe care o *eteciuam, şi cărora la 'mulţumesc, pe această cale, în mod deosebit*.

Cu tot ajutorul primit şi strădania depusă, unele numere ale ziarelor: R.M. Anii 1910, 1911; „Tribuna Transporturilor”, anul 1915, nu au putut fi con* sultate, neexistând în fondul bibliotecii. Pentru acest motiv articolele scrise de ’Tstrati ca: *După grevă, Au pierdut muncitorii brăileni* sau *au câştigat?—* R.M. An, VII, nr. 29, 17 iunie 1910; *Din sanatoriu. Reflecţiile Ctnui ’ ofticos. Spre mai bine – R.M. An, VIf, pr,* 70, *9 nov.. 1911* nu au putut fi extrase.. De asemenea nici articolul *Un om cu scaun la cap* (menţionat de Alexandru Talex în *Bibliografia operei şi despre operă* la volumul Panait Istrati, *Cum am devenit scriitor,* Editura „Scrisul Românesc”, Craiova 1981, p. 477 ca apărut în RM, anul 1908 şi Aurelia Batali *în Tabel cronologic* (anul 1908) la volumul Panait Istrati, *Chira Chirălina – Moş Angliei* Col. B.P.T. Nr. 518, 1969, cu meniunea; („foileton, în care combate naţionalismul promovat de d. N. Lorga”), nu a fost extras. În legătură cu acest articol fac precizarea că din cercetarea ziarului RM pe întregul an 1908 şi în continuare pâna la data de 30 martie-12 aprilie 1916 (când Panait fstrati va părăsi, pentru multă vreme, România, prima soţie (), mama, şi’prietenii, plecând în Elveţia cu un paşaport pe numele: *Gherasim Panait Istrati*, de profesie zugrav), nu am mai întâlnit niciun articol cu titlul: *Un om cu* de amiază în Brăila la locuinţa mamei sale (…), fiu al d-nei Joiţa Stoica Isirate (…) „(sublinierile în text ne aparţin)

5. Până la acest articol nu mai întâlnisem altele semnate de Istrati nici cu numele de familie, nici nu pseudonime cunoscute.

6 Jeaneta Istrati (născută Avram Malcas), cu care Istrati s-a căsătorit la 13 iunie 1915, cf. *Buletinului de căsătorie* nr. 439, eliberat de Oficiul Stării Civile Brăila: („Domnul Gherasim S. Istrate şi Doamna Enta S. Gheorghiu (fostă soţie convenţională a militantului Ştefan Gheorghiu, căsătorită ler 11 nov, 1911, n.n.), s-au căsătorit astăzi, la această Primărie, înscriindu-se în registru sub nr. 439/1915”; originalul în arhiva Institutului de studii istorice şi social politice (I.S.I.S.P.); cf. Şi Mircea îorgulescu, *Spre alt îstrati*, Edit. „Minerva” 1986, p. 121; idem, Panait Îstrati, op, *scit* „1981, p. 199: („La 9 mai (sic!) 1915, mă însor legitim cu… văduva Jeaneta Gheorghiu, născută Maltus ţsic!), evreică deşteaptă, orator la întrunirile socialiste (…) Căsătorie infernală (…)

scaun la cap care „să combată naţionalismul promovat de d. N. Lorga.” *7) Ceea ce am găsit însă în RM din anul 1908, nr. 4, ’28-30 martie, an în

care” scriitorul îşi aminteşte că ar fi debutat cu articolul menţionat mai sus, este un articol, posibil al lui Panait Istrati – introdus de mine în antologie care se intitulează: *Isprava d-lui lorga,* şi din care citez: „D-I lorga a ridicat la Cameră» drapelul antisemitismului. La discuţia legei de organizarea armatei, d-sa a propus într-un potop de fraze lungi şi deşirate, ca şi afirmaţii neadevărate şi injurioase, ca evreii să fie alungaţi din armată. După d-sa, ca şi după toţi antisemiţii, nu e primejdie mai mare pentru «neamul romă neşc» decât evreul militar44.

Coroborând anul apariţiei acestui articol cu tematica respectivă, feluJ cum este redat, violenţa limbajului, curajul de opinie, clemente ce caracterizează publicistica istratiană, precum şi disputele pe care Panait Istrati le-a avut „publicistic, asupra unor manifestări ale lui N. Lorga, m-a făcut să opinez că articolul în cauză; Isprava *d-lui lorga* – deşi nesemnat – ar apar ţine lui Panait Istrati şi că, acesta, ar putea fi, de fapt articolul: Un *om cu scaun la cap.* Ipoteza ar mai putea fi susţinută şi de articolul: Satirii *noştri politici şi votul universal (*în RM, nr. 36, 5. Iulie. 1909, semnat: P. *Istr,)* în care, deşi nu apare direct numele lui lorga – dar spre final se poate deduce –, apare, în schimb, expresia „cu scaun la cap”: „zilele trecute un mare naţionalist cu scaun *la cap,* care vine pentru a doua oară la Brăila, după ce fusese întâi pus pe ţugă în afara çelor de mai sus au mai intervenit şi alte aspecte cate, impunându-se a fi lămurite, au solicitat eforturi, şi timp. Enumăr, cu titlu informativ doar câteva:

I. Articole indicate în diverse lucrări V *ca aparţinmd lui Panait Iztrati dar, în realitate a rezultat din cercetări că sunt ale altor autori:*

t. *Scibie cu două tăişuri, în* RM, nr. 36, 11 iulie 1909 (nu 1! mai, în Panait Istrati, op. Cât., 1981, p. 478), este semnat I. Neagu – deci nu aparţine. Lui Panait Istrati. În susţinerea afirmaţiei prezint un fragment din articolul; O *critică greşită (Răspuns tov. L. Neaga),* apărut în RM, an. VI, nr. 38, l-8 iulie 1910, semnat: P. Istrati din care reiese, limpede, cine este autoiu) articolului *Sabie cu doua tăişuri:* „în numărul precedent al ziarului nostru (recte RM, nr. 36, 11 iulie 1910, n.n.), în partea a doua a articolului său, *Sqpie cu două tăişuri,* tov. *I. Neagu* se ocupă de greva din Brăila făcându-i o critică pe cât de incompetentă pe atât de răutăcioasă*4.

„5 7 Mircea Iorgulescu în articolul: *Panait Istrati – Jurnalistica socialistă*

„România Literară*4, nr. 10, 6 martie 1986, menţionează: „nici în anul 1908 şi nici în 1909 (Istrati, n.n.) nu a publicat în « «România Muncitoare» sau altundeva vreun articol împotriva lui N. Lorga, intitulat *Un om cu scaun la capj*

8. Alexandru Talex, Bibliografia (…), în *op.* Cât., 1981, articolele care urmează, notate cu cifrele 1 şi 2.

9. Mircea Iorgulescu, op. Cât., 1986, addenda an 1909, articolele care urmează, notate cu cifrele 3 şi 4. *

2. *Loçutul din Brăila (promovat în beneficiul unui singur comerciant).* În RM, nr. 54, 15 iulie 1912 (nu 8 iulie şi nici „tockout-ul din Brăila" cum se arată de AL Taâex în *op, cât* „2981/ p. 478), este semnat: I. *Oţelea* – deci nu aparţine lui Panait Istrati. Titlul articolului (scris cu majuscule) trece peste coloana a doua – de la stânga spre dreapta – a ziarului, unde apare continuarea articolului: Asistenţii *de la cereale,* semnat: P. *Istrati.* Consider că, din această cauză, este posibil ca Al. Talex să fi fost indus în eroare şi să fi atribuit semnătura P. Istrati, de la articolul „Asistenţii de la cereale1*, articolului: „Locutul din Brăila (promovat în beneficiul unui singur comerciant") semnat: I. Oţelea şi plasat pe aceeaşi pagină, înaintea articolului „Asistenţii de la cereale". Pentru înlăturarea oricăror dubii reproduc începutul şi sfârşitul articolului în discuţie: „Toată lupta din Brăila pe care În mod intenţionat şi comercianţii brăileni şi organele administrative caută a o arunca în sarcina muncitorime! brăilene a fost provocată, după afirmaţiile ce avem, de comerciantul Goldmük Co. Şi numai în beneficiul acestuia4*. (începutul articolului, n.n.). „Sperăm că comercianţilor li se va lua pânza ce le-a aruncat-o pe ochi interesatul lor coleg şi întrucât asistenţii nici n-au avut de gând să-i ameninţe întreprinderea sa, ci numai se refereau la nişte reforme, spre binele însuşi al comerciantului – nu vedem nici-o legă tură de solidaritate a lor de interesele numitului antreprenor".

Semnat: I. Oţelea (sfârşitul articolului, n.n.).

Fac precizarea că în RM, nr. 54, 15 iulie 1912, Panait Istrati a publicat, în ordine cronologică, următoarele articole: *După congres*, semnat: *P. Istrati; Asistenţii de la cereale,* semnat: P. *Istrati*? *Boicotul tov. Căruţaşi,* nesemnat; *Pentru prefectura Brăilei,* semnat: P. I.

3. O *nouă sălbăticie poliţienească* în RM, nr. 26, 7 iunie 1909, este semnat:

Demarin – posibil pseudonim al celui care l-a scris – deci nu aparţine lui Paniat Istrati. Articolul respectiv se termină pe pagina 4 a ziarului RM, în speţă, pe aceeşi pagină unde se află sfârşitul articolului: *Cum trăieşte breasla servitorilor. Hotel Popescu Lacu Sărat*, aparţinând lui Panait Istrati şi semnat; *P. Istr. Brăila.* Este posibil, deci, ca Mir cea Iorl*ulescu în *op. Cât. F* addenda an 1909, să fi atribuit, din eroare, semnătura P. Istr., de la articolul „Cum trăieşte breasla (…) „„ articolului: „O nouă sălbăticie poliţienească", semnat *Demarin.*

4. *Viitorul şi chestia lucrătorilor italieni*, în RM, nr. 36, 5 iulie 1909, este semnat tot *Demarin*, plasat în pag. 2, col. 2 a ziarului şi terminat pe col. 3, înaintea articolului „Satirii noştri politici şi votul universal".

11. Articole indicate În diverse lucrări (w,", 12j *ca apărute la alte date şi cu alte titluri decât cele intitulate de autor precum şi alte inexactităţi,* din care exemplific:

a. Tabel cronologie întocmit de Aurelia Bataii în op. Cât., *1969:*

—" Dimineaţa" nr. 2.175, 15 martie 1910, titlul corect al articolului este: Mun-

10. Aurelia Bataii, *Tabel cronologic*, în *op. Cât. Ş* 1969,

Alexandru Talex, *Bibliografia* (…) în op. Cât., 198L p. 477, 478, 482.

Citorii În porturi. Cum sunt exploataţi muncitorii din portul Brăila. Lipitorile muncei: Magazineri, Vătafi, Autorităţi, şi nu rjjpitorile porturilor" Neconcordanţa este valabilă şi pentru Al. Talex () care menţionează tot „Lipitorile porturilor";

—" Lumea Nouă" nr. 5, anul 1911, titlul corect al articolului este: *Nostra famiglia (Dintr-o scrisoare veche),* Neapole, 21 februarie 1907, şi nu *Vostra îamiglia.*

— *Calul lui Bălan* şi *întâi Mai* figurează În „Calendarul Muncei" pe anul 1912 (apărut în decembrie 1911) şi nu pe anul 1913.

B. Bibliografia operei şi despre operă" întocmită de Al. Taler,

— RM, nr. 97, 28 ianuarie 1910, titlul corect al articolului 'este: *Demagogii contemporani: Asupra conferinţei d-lui lorga la Brăila* şi nu „Demagogii contemporane";

—" Adevărul", nr. 7458, 14 iunie 1910, titlul corect al articolului este: *Din lagărul muncitoresc.* Glasul unui lucrător şi nu – „Burii au învins, trăiască

Burii!”. Este posibil ca Al. Talex în op. *Cât.* 1981, pag. 482, să fi preluat denumirea „Burii au învins, trăiască Burii! *\ pe considerentul că Panait Istrati, în conţinutul articolului său din „Adevărul”, are următoarea frază: „Muncitorii n-au rëintrat în luptă cu fruntea’ plecată. Nu. Ei şi căpitanii lor ştiu sa fie sublimi chiar atunci când sunt învinşi, deoarece au ferma convingere că dreptatea a fost şi este de partea lor. Cazul nostru e cazul eroilor din sudul Africei: „Burii au căzut, trăiască Burii!”;

— RM, nr. 31. 24 iunie 1910, titlul corect al articolului este: *După greva din Brăila. IU. Împărţirea muncei* şi nu *„După greva din Brăila.* Diviv 7iunea imncii”.;

— RM, nr. 32, 27 iunie 1910, titlul corect al articolului este: *După greva din Brăila*. *IV. Procedări greşite* şi nu *„După greva din Brăila. IV.* Proceduri greşite”.;

— RM. Nr. 34, 4 iulie 1910, titlul corect al articolului este: *După greva din Brăila. Decursul grevei. (A doua greşeală).* V şi nu (…) *Desfăşurarea grevei:*

«- RM, nr. 35, 8 iulie 1910, titlul corect ai articolului este: *După greva din Brăila. Aderările voluntare. Consideraţiuni generale* şi nu (…) *Adeziuni voluntare (…);*

— RM, nr. 68, 3 noiembrie 1911, titlul corect al articolului este: *Reflecţiile unui ofticos. Viaţa* şi nu *„Reflecţiile unui tuberculos*” (3 nov. 1911 î „Viaţa” (9 nov. 1911)). V

Al *ir cea îorgulescu, addendă*. *(v. Nota 12)*

— RM, nr. 44, 2 aug., 1909, titlul corect al articolului este: Î*n jurul morţii exploatatorului Gh*. Assan şi nu (…) *exploratorului Gh. Assan;*

— RM, nr. 56, 13 sept. 1909, titiuï corect al articolului este *Insuficienta gimnazii lor şi nu „Influierița. Gimnaziilor”,*

ÏÏÏ. *Articole semnate cu pseudonime: P.* Istr., *Istrian,* Istrian Delabraila, I. De la brăila, Îs., P. Brăileanu, Un om, Coresp. Cor., etc.

Pentru a putea fi sigur că articolele în cauză aparţin lui Panait Istrati am recurs la o altă muncă de cercetare, consultând bibliografiile lucrărilor oponente. Confruntările făcute au concluzionat ca articolele să fie incluse în prezenta antologie. Câteva exemple: rubrica *Săptămina*, din ziarul RM pe anul 1909, semnată: Istrian; *Dr. Racovski*, RM, nr. 79, 9 dec. 1910, semnat: Is.; *Pentru d. Ministru de Interne,* RM, nr. 1Of 10 aprilie 1911, semnat: *P.* I.; *Câte o*

glumă din când în când. Scrisoare deschisă unui „om necăjit”, semnat: *I. Delabrăila*; *Greva de* 5 *minute de ia fabrica de c'iie tjehercea" (®) din Brăila,* RM, nr. 81, 26 nov. 1909, semnat: *Un om* (necuprins în nid o bibliografie -până în prezent, articolul după tematică şi limbaj, după date şi stil, *considermd a fi a lui Panait Istrati. ()*

Monstruoasa faptă a unui diacon, în „Dimineaţa”, nr. 2172, 16 martie 1910, semnat: *Cor.* (corespondent, n.n.)? *Monstruozitatea unui diacon*, în „Dimineaţa”, nr. 2174, 16 martie 1910, semnat: *Coresp.* (Corespondent, n.n.) ete.

Aş putea nota, iără a greşi, că şi majoritatea articolelor privind, în special, problemele brăilenc semnate: *Rp.* (Reporter, n.n.); Cr. (Corespondent n.n.) Cor, Corespondent, n.n.); *Coresp.* (Corespondent n.n.); din ziarele: „Dimineaţa” şi „Adevărul” pe anul 1910 – când Panait Istrati funcţiona în calitate de corespondent al „Dimineţii” la Brăila, angajat de Const. Miile, directorul celor două publicaţii –, îi aparţin. Nu le-am inclus însă în antologie ci, mi-am luat permisiunea ca, parte din ele, să le menţionez în continuare, ulterior urmând să fac o comunicare adecvată: *Sindicaliştii din Brăila,* în „Adevărul*”,* nr. 7449, 5 iunie 1910; Greva *din Brăila: muncitorii, comercianţii şi d. Lorga,* în „Adevărul”, nr. 7453, 9 iunie 1910; Autorităţile *din Brăila şi greva,* în „Adevărul”, nr. 7456, 13 iunie 1910, toate semnate: Rp*,* Marea grevă *din Brăila* în „Adevărur nr. 7449, 5 iunie 1910; Greva *din Brăila,* în „Adevărul”, nr. 7453, 9 iunie 1910 semnate: Cor.

Nu este exclus ca în acelaşi an, 1910, dar şi în anul 1909, (când Panait Istrati a funcţionat, o perioadă, la ziarul RM, ca redactor – alături de M. G

Bujor şi Alecu Constantinescu), să fi semnat unele articole: „*Coresp*” pe care, de asemenea, nu le-am inclus în antologie, dar, ca i mai sus, mi-am luat permisiunea de a le nota, cu precădere cele referitoare la problemele din Brăila: *Din banditismele zidarilor zugravi din Brăila,* în RM, nr. 11, 9 aprilie 1909; *Incorectitudine patronală*, în HM, nr. 97, 28 ianuarie 1910; *Lupta muncitorilor din portul Brăila*, în RM, nr. 104, 21 februarie 1910; *Sărbătorirea zilei de 1 Mai. Grandioasa întrunire şi manifestaţie din Brăila,* în RM, 29 aprilie 1910 î *Pentru casele comerciale din portul Brăila,* în RM, nr. 17, 6 mai 1910? *În jurul grevei din Brăila,* în RM, nr. 26, 6 iunie 1910? *Cazuri din portul Brăila,* în RM, 64, 17 octombrie 1910; etc.

Şi pentru aceste articole precum şi pentru altele, a căror tematică, limbaj specific şi, mai ales, stil, pledează a fi ale lui Panait Istrati, voi face, la timp, comunicările care se impun.

IV. Articole apărute În ziarul RM, anii 1910 şi 1914 nesemnate.

Din cercetările întreprinse prin confruntări cu diverse lucrăriP5) precum şi din analiza înlănţuirii unor articole, semnate de Istrati, care se refereau la titlurile şi conţinutul altor articole nesemnate, s-a concluzionat ca, acestea din urmă, aparţin lui Panait Istrati introducându-se astfel, în antologie: *Isprava d-lui îorga* (despre care am vorbit); *Violul din Brăila. Noi amănunte,* în „Dimineaţa”, nr. 2173, 15 martie 1910; *Exploatarea muncitorilor din porturi. Mecanismul muncei în port. Cum sunt angajaţi şi cum muncesc hamalii, chiligiii. Cât plăteşte exportatorul,* în „Dimineaţa”, nr. 2180, 22 martie Î910; *înmormintarea lui Francis de Pressense,* în RM, nr. 6, 19 ianuarie 1914.

V. Articole în care unele cuvinte – puţine la număr – nu *au putut apărea, microfilmul sau chiar periodicul neputindu-se descifra.*

VI. *Cuvinte care au lost aduse la scrierea şi exprimarea actuală,* fără ca prin această intervenţie să se denatureze conţinutul articolelor: s’au, ce’l, n’avem, n’au, pân’la, încotro, ceeace, depe, înloc, dela, caşi, oridecâteori, deastădată, caşicum, soiu, inposit, pelângă, români, valorei, creştinizm, din* contră, defapt, capo-d’operă, peatât, deasemenea, perzistenţă, obicinuit, computul, simptă, deacum, femee, caşi, asvârli, muncei, mofţei, voeşte, etc.

Vil. *Au fost păstrate în forma iniţială denumiri ale unor publicaţii şi titlul unor articole* întrucât am considerat necesar să fie înfăţişate cititorilor exact cum au fost redate de auţor: „Calendarul Muncei; „Diviziunea muncei44; „Indiscreţiuni” j „Rolul organiz ărei”; „Lipitorile muncei”; „Mecani *zmul* muncei *etc.* De asemenea am păstrat forma de exprimare *sunt* penftru toate cazurile de conjugare precum şi formele: *care* (pentru singular) şi *cari* (pentru plural), utilizate frecvent de autor, aşa cum de altfel a reieşit din cercetările mele efectuate pe unele materiale, în original, scrise de Panait Istrati, printre care şi scrisorile către: pictorul brăilean *Vasile Peltea* datată, „Nisa*

Panait Istrati, op. Cât., 1981; Mircea Iorgulescu, op. Cât., 1986.

18 XII 1925, Villa Amandiers S. I. Sylvestre* şi Nicu Constantinescu (),

datata, „Bucureşti, 19 mai 1931”, care mi-au fost puse la dispoziţie de către scriitorul Valeriu Goiunescu (brăilean), din care exemplific: „Dragul meu prieten. (Vasile Petrea, n. N.). Tare *sunt* trist văzând câtă durere îmi aduce zilnic poşta (…). Am cheltuit o mie de fr. (franci n.n.) în opt zile ducându-mă la Paris ca să trec două articole într’un jurnal în *cari* dezvălui ororile lui Morărescu (…). Măi băiete, zău voi *sunteţi,* nebuni. Lumea piere de mizerie şt voi faceţi tablouri. Aţi auzit voi să fi alergat eu după cineva să-mi publice o nuvelă? Din contra, am fost rugat şi n’am dat, aşa eram şi *sunt* scârbit de artă într’o lume de orori. Lui Rolland eu nu i-am cerut decât o fărâmă de prietenie, nu*să mă facă literat, lua-le-ar dracu de litere! (…).

Prostituţie artistică, asta-i arta din zilele noastre! Să cerem dreptul la cultivat cartofi şi la făcut artă pe degeaba şi atunci vom vedea cine e artist (…). Panait Istrati”.

„Dragă Nicule, Până Duminică, n’am primit de cât trei scrisori: una de la Isac (e vorba de Isac Horovitz, n. N.), una de la Vrioni şi alta de la Cristian (e vorba de Cristian Racovsky, n.n.)… Fă deci un pachet solid şi pune înăuntru (…). 2. Pernuţa de mătase care se umflă cu aer (o folosea deseori când scria, n.n.) care se află în geamantanul cel mare de piele (…). Te rog chiar să adaogi la pachet cele *cari* atr venit până acum (…). Al vostru Panait”. (Sublinierile în text ne aparţin.).

Iată reproducerea integrală a celor două scrisori, textul fiind adus la scrierea actuală.

Nisa 18 -XII -1925 Villa des Amandiers S I Sylvestre

Dragul meu prieten,

Tare sunt trist văzând *câtă durere îmi aduce zilnic poşta. Situaţia mea de azi, – situaţie de om sărac cu reputaţie de bogat,* – e *mai rea decât aceea când n-avem ce mânca, şi mai rea decât a acelora* cari *n-au azi ce muica. Pe atunci, barem, nimeni nu mă jinduia, şi când cădeam peste un codru de mămăligă, îl mâricam în tihnă. Azi, când am două mii de franci pe lună mari şi laţi, şi când aproape jumătate din ei se duc la datorii şi la nevoiaşi, azi nu pot înghiţi în tihnă nici* ce *brumă îmi rămâne, căci lumea săracă mă crede bogat,* pe *când eu tremur în casă, scriind cu nouă cojoace în spinare, deşi locuiesc pe faimoasa coastă de azur unde îţi clănţănesc dinţii de frig în odăi fără calorifer şi fără bageac în* cari *săi instalezi o sobă ca himea.*

Anif cheltuit o mie de ir. În opt zile ducându-mă la Paris ca să trec două articole întrun mare jurnal în cari *dezvălui ororile lui Morărescu şi mie altor Morăreşti, şi am refusât să încasez şi cele* 2-3 *sute de fr. Ce-mi vmieau pe aceste articole, căci era vorba de sânge.*

Ce pot eu să fac pentru d-ta, când zeci ca d-ta îmi scriu în fiece săpiâmină, expunându-mi durerile lor?

Expoziţie, zici? Apă! n-a făcut Vodă, de la Ploieşti, expoziţie cu tămfoălau, la Bucureşti? Şi a trebuit să-i trimit zece mii de lei ca să-şi ia -catrafusele şi să o şteargă acasă.

Măi ' băieţi, zău voi sunteţi *neburri. Lumea piere de mizerie şi voi faceţi tablouri. Aţi auzit voi să fi alergat eu după. Cineva, să-mi publice o nuvelă? Din contra, am fost rugat şi* n-am *dat, aşa eram şi sunt scârbit de mrtă într'o lume de orori. Lui Rolland eu nu i-am cent decât prietenie, nu să mă facă literat, lua-le-ar dracu de litere! am s-o dau dracului cu banii ei cu tot, deşi aş putea să scriu la prostii şi să mă îmbogăţesc. Prostituţie artistică, aşa-i arta din zilele noastre! Să cerem dreptul la cultivat cartofi,* şi ia *tăcut artă pe degeaba, şi atunci vom vedea cine* e *artist.*

Cugetă la toate astea şi mai scrie-mi.

Al tău prieten Panait Istrati

Bucureşti, 19 Mai, 1931 Dragă Nicule,

Până Duminică9 n-am primit decât trei scrisori: una de la Isac, una r, ie la Vrioni şi alta de la Cristian. Nimic încă de la Rieder, şi iată ce e grav. Nu mai înţeleg nimic. Casa asta o să mă oblige să reziliez contractul.

Dar pentru aşa ceva, va trebui să mă aflu la Paris. M-*am şi hoiărât de plecare. În acest scop, am cedat ieri editurii „Eminescu" ultima mea lucrare,* Ţaţa Minca. *Am dat-o pe ce apă nu curge, ba chiar m-am angajat s-o traduc eu, numai ca să-mi fac bani de drum.*

Aşa că am nevoe de manuscrisul meu, *care se află în sertarul de sus ai bibliotecii. Fă deci un pachet solid şi pune înăuntru următoarele lucruri: l. Manuscrisul. 2. Pernuţa de mătase care se umflă cu aer şi caxe se află în geamantanul cel mare de piele. 3. Dicţionarul Român-Francez Şeineanu. 4. Trusa de chei, care se află pe primul raft de jos ai bibliotecii, în stânga.*

Împachetează bine şi scrie: Imprimat-recomandat *D-lui Panttit Istrati* la *D*na Gusin str. Carol No 9 etajul HI Bucureşti.*

La adresa asta am să stau o Junǎ. Aici să-mi trimiţi tot, chiar şi ziarele că-mi vin din Franţa. Te rog chiar să adaugi la pachet cete. Cari *au venit până acum.*

Vă sărut pe amândoi flăţeşte Al vostru Panait

Tare e rău omul când nu-i la casa lui!!!

Zilele astea vă voi trimete un *bilet* cte J000 *Fanţi economie pi na æs la mal!*

Cor obor înd intervenţiile mele cu cererea lui Romain Rolland către posteritate „refuz tuturor fără excepţie, orice drept de a vorbi în numele meu", voi spune că eu nu am vorbit în numele lui Panait Istrati. El se află, de sine stătător, în toată publicistica pe care am prezentat-o, cât mai curat cu putinţă, în această antologie. Socotind că această lucrare, în forma pe care o înfăţişez, poate servi colectivităţii în cunoaşterea scrierilor de început ale lui Panait Istrati, scrieri care I-au propulsat pe arena marilor scriitori români şi a celor cu renume internaţional, voi încerca, în continuare, să finalizez alte părţi din publicistica istratiană, aducând, prin aceasta, un aport patriotic literaturii române, contribuind, ' prin aceasta, la cunoaşterea mai completă «operei ist raţie ne

I. URSULESCU

PANAIT ISTRATI ZIARIST

Surprinzătoare este ciceastà lofa, „ce ne-o *revelează autorul „Chirci Chiralina"* În *paginile publicisticii sale, pagini puţin citite, şi mai puţin comentatei respirând sensul epocii în care au fost scrise, arătând uneori o precocitate evidentă a „spunerii** şi, mai ales,* o *înclinaţie către pamilet nepărăsită niciodată. Puţina instrucţie -* doar patru clase primare terminate târziu –,* nu *i-ar fi asigurat lui Panait Istrati nici pe departe un loc în „republica* literelor", *sau chiar într-un post de slujbaş modest. Istrati a fost, de aceea, întruchiparea truditorului, aproape de rând, dar şi a visătorului de excepţie. El s-a format din contactul nemijlocit cu viaţa, cunoscându-i toate vicleniile şi „capcanale" dar, în acelaşi timp, în contact cu singura mişcare care, la început, ocrotea contestatarii: mişcarea socialistă, într-o scurtă autobiografie trimisă lui. Romain Rolland el nota: „1901-1902: 17-22 ans, départ à Bucharest avec Mihail (…) Contact avec le mouvement socialiste. Adepte ardent**.* O) *Istrati* s-a *format în Brăila începutului de secol care avea prin 1905-1906 o destul de importantă mişcare socialistă grupată în jurul cercului „România Muncitoare**, oraş plin de emigranţi împinşi aici după ocupaţia turcească a Balcanilor, oameni în general înstăriţi, daca puteau scoate, în limbile lor naţionale în 1912, mai multe periodiceA) Declarat* porto-franco () *în secolul*

frecat, oraşul va profita de această formă preferenţială de comerţ câteva decenii, dezvoltând structurile incipiente ale capitalului.

*Diferenţierile pe scară socială arată însă un capitalism primar, dependent şi punitiv, având primele cercuri muncitoreşti devreme (1895), la câţiva ani după crearea celei dintâi organizaţii muncitoreşti (1893), Oraşul însă, era vădit provincial, un „târg** ca cele descrise mai târziu de Sadoveanu, plin de o burghezie ce nu se deprinsese încă cu noua ei condiţie şi de oameni nevoiaşi ce nu-şi găseau decât, cu greu, hrana zilnică, oameni înrobiţi vieţii şi viciilor ei atât de mult încât îl vor alarma pe Istrati În articole ardente, pline de amărăciune şi revoltă. „V isătorul" şi „truditorul", În egală măsură, vor găsi calea spre o lume mai înaltă dacă nu mai cinstită, cea a elitei jurnaliere din Capitală, frecventind întrunirile cercului „România Muncitoare" fondat în lùoh cu o răsunătoare declaraţie-program făcută în spiritul epocii. Gazeta, cu acelaşi titlu, care va adăposti articolele lui Istrati timp de un deceniu, va fi o* publicaţie *socialistă importantă dar, „sub vremi", vorba cronicarului, cam tulburi şi supusă necazurilor atât financiare,* cât *şi de ordin politic, aservită diverselor influenţe din partidul socialist şi obligată să-şi schimbe, în perioada războiuluif chiar numele (se va numi „Lupta zilnică", „Jos războiul", etc.).*

Debutul publicistic al autorului lui „Moş Anghel", s-a produs probabil în această perioadă căci, în „România Muncitoare" nr. 38, din 19/26 noiembrie 1906, se găseşte articolul „Regina Hotel" semnat P. Istrate.. *Numele de familie Ist rate e acelaşi ca în actul de naştere („actul 1077") copilul fiind născut „ieri, Vineri zece curent la orele şapte înainte de amiază în Brăila la locuinţa mamei sale" (**) dar prenumele prescurtai, cu iz publicistic* (P) *nu corespunde ziaristului numindu-se din botez, „Gheiasim" („Gherasim Joiţa Stoica Ist rate"). () Aşadar, P. Devenit mai târziu* Panait, e *un pseudonim, iar* Istrate *va, deveni* Istrati, *şi cu acest nume va fi semnat al doilea articol apărut zm „România Muncitoare" nr. 49, 4/11 februarie 1907 („Biserică şi Popiuj,* ra~ *nat* P. Isrtati.

B posibil ca „visătorul" folosind alte pseudonime, să fi debutat înainte de anul 1906 în „România Muncitoare" () *lucru greu de afirmat cu certitudine. Există, întradevăr, mai multe pseudonime ce se regăsesc înainte de anul 190 şi sub care s-ar fi putut ascunde Istrati. Ne vom referi la două posibile:* Leonardo Delaport *şi* L. Răzvrătitu.

Cu privire la primul (este vorba de articolul „Muncitorii din portuJ Brăila", de

altfel singurul text semnat cu acest nume în „RM" între anii 1902-1906), e *posibil ca sub acest nume să se ascundă Ştefan Gheorghiu care, în acea perioadă, era unul dintre conducătorii mişcării sindicale din port, pe când Istrati se afla de-abia la începutul activităţii sale publicistice*.

Al doilea pseudonim, L. Răzvrătitu, *pare a-l ascunde pe acelaşi, căci în „RM" nr. 28 şi 29 (10 şi 17 septembrie 1906)* e *anunţat la rubrica* Ştiri *că va conferenţia „despre proprietate** cât şi despre „proprietatea industrială şt colectivă**. Ori la acea dată Istrati avea 22 de ani şi e greu de presupus că ar î i putut susţine asemenea conferinţe în faţa unor oameni cu o veche activitate în „mişcare**. De altfel pseudonimul* L. Răzvrătiţii *dispare din publicitate la sfârşitul anului 1906 şi în tot cursul anului 1907. Ştefan Gheorghia fusese» reţinut în această perioadă de autorităţi, ca urmare a atitudinii sale faţă de marea răscoală a ţăranilor, şi internat în închisoarea din regimentul 7 PloieştiA*) *Apoi* L. Răzvrătitu *reapare, dovadă că fusese eliberat (articolele „Către muncitorii din portul Brăila** „RM** nr. 28, 13 iulie 1910, „Din porţii Brăila** „RM** nr. 65, 24 octombrie 1910, „Satrapii portului Brăila** „RM** nr. 8, 31 martie 1911, etc.).*

Există însă un alt pseudonim care l-ar fi putut ascunde pe ziaristul de *ocazie:* I. Pribeagu *(ne referim la articolele „De la atelierul central C.F.R.**t „RM** nr. 33, an. 1, seria II, nr. 41, 16 decembrie 1905 şi „Mereu exploatare tovarăşi ceferişti" „RM**, an. I, seria II, nr. 41, 11 decembrie 1905.). Acest l.* Pribeagu *n-ar putea fi* Alexe Pribeagu *cel care a semnat „Fraţii săraci.. Prima călătorie***? (s).

Cu privire la debutjl său, Istrati va afirma mai târziu – atunci când va fi celebru-; „… cam în primăvara anului 1908, iată că am şi eu bucuria oricărui muritor când îşi vede slova tipărită. E/a primul articol de luptă trimis unei publicaţii, în specie «România Muncitoare». Mă aflam portar de noapte la «Hotel Bobescu» i) din Lacu Sărat. Titlul articoluldi (dacă nu mă-nşel): Un om cu scaun la cap. *Şi cine credeţi că era acest om cu scaun la cap pe care-l atacam? Curioasă coincidenţă l Era domnul Nicolae lorga! Atacam pe omul politic, comparsul huliganului Cuza (…)* Acest debut *(sublinierea n.) şi alte articolaşe, mi-au atras simpatia «Dimineţii» l): Sau*: *„Cam în primăvara anului 1908, iată că am şi eu bucuria oricărui muritor când îşi vede slova tipărită. Era primul articol de luptă trimis unei publicaţii, în specie «România Muncitoare». Mă aflam portar de noapte la «Hotel Popescu» din Lacu Săratt Titlul articolului (dacă nu mă-nşel):* «Un om cu scaun la cap» (). Interesant *este că acest articol există. El se numeşte „Isprava*

*d-lui lorga** şi* ar putea fi!

Al lui Panait Istrati (textul nu este semnat) căci în cuprinsul său se face referinţă şi la „huliganul Cuza”.

De fapt problema debutului acestji scriitor, atât de aparte în literatura română şi, în mod evident, de talie europeană, este încă dificil de clarificat, dat fiind parca un „halou” al propriei sale personalităţi atât de contradictorie. Declaraţiile autorului, datele biografice sau articolele sale tipărite aiurea nu „rimează”… Se pare că anul 1907 l-a petrecut în Egipt, O) dar în februarie 1007 va tipări în „RM” articolul „Biserică şi popi” cu un subiect tipic pentru publicistica sa: corupţia. Şi „visătorul” se *va afla* la faţa locului, *în „comuna Cotutung judeţul Brăiladând amănunte extrem de exacte şi comentând cu aplomb întâmplărileau) Aşa cum s-a observat, aceste inadvertenţe sunt aproape fireşti pentru autorul „Ciulinii Bărăganului” care, parcă, măresc enigma celui ce peste ani va tulbura cu verbul şi atitudinea sa lumea europeană. () Cert este că la această dată ziaristul Istrati va duce un adevărat război cu lumea strâmb ocirmuită, dar mai ales cu inerţiile şi convenţiile sociale. Necesitatea căutării adevărului e organică: „*Vei *găsi Adevărul care îţi e de mare folos şi care te îndeamnă pe cărări necunoscute de tine, cărări care te vor duce spre o lume mult mai dreaptă, mult mai bună, şi în care tu vei fi om cu adevărat” („De vorbă cu tine, muncitorule /*M – *aprilie 1910). Această căutare lor tur antă şi torturată, în acelaşi timp, face loc unui personaj incomod pe care Joseph Kesel, într-o amintire, ni-l prezintă cu o intuiţie surprinzătoare.* (J *Justificarea fiinţei umane ca „fiinţă”* ce *respinge umilinţa şi înjosirea îşi găseşte reflexul într-o atitudine de intransigenţă acută: „Tu, omule, care-ţi place să te chemi regele pământulu* (, *ţi-ai dat seamă că boul de la jug rabdă mai puţin de foame decât tine? Şi când nu mai poate răbda, l-ai văzut că rupe ştreangul şi se duce? Tu ce faci*? („De vorbă cu tine, muncitorule*!”). Tonul sună profetic, făcându-ne să recunoaştem în pasionatul cititor al lui Carlyle, de la a cea vreme, şi un admirator, poate, al lui Beranger ori Lammenais, găsiţi nu prin volume ci în efemerele „broşuri” populare, tipărite în editurile socialiste spre „lumânarea** muncitorilor. Poziţia aceasta extrem-sentimentală implică însă şi* o *mânie subterană ce îşi are originea într-o existenţă ce s-a consumat intensiv. Copilul Panait Gherasim, băiat de prăvălie prin 1897, se izbeşte şi, în acelaşi timp, se leagă de* lanţul opresiv – *singurul său univers. Impactul cu lumea, este, în fond, o dezamăgire cruntă pentru toţi eroii lui Istrati de mai târziu care nu ştiu „să se învârtească**, „să se*

*descurce**, eşuând în banalitate sau moarte. Instinctiv, el va fugi, mereu din/de lume, această fugă luând, uneori, iorma definitivă: sinuciderea, ca o „compensare** a „*visuluiw *interzis. Din acest refuz, \ exprimat tranşant, se va produce ca „expresivitate** şi „sublim” deschiderea spre lumea ideilor, călăuzitoare către înţelegerea cauzelor suferinţei umane dar dusă, adesea, până „în pânzele albe”, adică la disperare. Publicistica sa este, din acest punct de vedere, una din cheile care delimitează resorturile intime ce au mişcat şi animat atâtea personaje istratiene. Lo început, cu timiditate, exprimând stângaci nemulţumirile, apoi, în special după 1900, cu siguranţa celui care ştie ce vrea, articolele sale de gazetă fac loc unei voci ce se detaşează din corul general spre a individualiza, uneori cu primejdii, arii cântate modest de toţi ceilalţi participanţi. Tematica acestori luări de atitudine este ori „gravă”, ori „sentimentală”, teoretizâhd cu farmec probleme aride de economie şi organizare sindicală, întotdeauna percutanta însă, gazetarul având, se zice, „ilair”, văzând cu un ochi atent aparenţele. Dacă, până acum, când se vorbea de pamfletul românesc din acest secol, referinţeje mergeau către N. D.* Cocea, Tudor Arghezi ş.a.*, de acum înainte se poate vorbi şi despre pamfletarul Panait Istrati, căci publicistica ne dezvăluie un îronist în forţă,* sublim, aprig, vesel, sentimental, îngăduitor, intolerant, împătimit până la sânge, cultivat prin „Docurile” brăilene sau în fantomaticele

„întreprinderi44 de vopsitori cu pensula.

Amestecul, adesea incomplet, dintre sine şi ceilalţi, *care se regăseşte din plin cam în tot ce a scris, îl întî/nim şi aici, în paginile de ziar, dar parcă mai „autentic”, „mai „spontan**, dezvăluind o trăsătură neaşteptată la un oriental clamat mai târziu ca „instabil”, şi chiar „violent*?*

Avem de-a face aproape cu un „autoportret” nu al unui dezabuzat (Istrati n-a fost niciodată, chiar atunci când mulţi credeau asta!) ci, al unui om capabil să trăiască pasionat pentru o idee actuală, strângentă: „N-am suferit până acum asemenea călcări de demnitate omenească. Când va cere-o însă idealul meu, le voi primi cu plăcere căci nimic nu s-a realizat în lume fără durere”. („Prea multă răbăkire”, iunie 1909.).

Numele lui Istrati-publicisâul poate îi adăugat, fără falsă modesticr iiângâ cei mai mari ziarişti români ai acestui secol căci el are cu pasiune şi frecvenţă revelaţia ideii, necontrazicând, cu nimic, cele mai bune pagini literare pe care le-a scris.

Dincolo de veleitarismele politice ale mişcării, şi dincolo chiar de „mişcarea”

*însăşi, Istrati, într-o sarabandă, verbală în tripticul: luciditate/suferinţă/expresie, „concretizează** Într-un stil propriu, de neconfundat, peisajul aman ce i s-a dat spre contemplare.*

Două par a fi direcţiile principale în care se dezvoltă tematica jurnalieră a visătorului-zugrav pe spaţiul unui deceniu, în presa socialistă a vreunii: surprinderea „atitudinii44 prin disecţia amănunţită şi scormonitoare de, tsus până jos” pe scara ierarhiei sociale (personajele sale preferate aici: regele, membrii guvernului, mitropoâiţii, preoţii de ţară, ucenicii ciomăgiţi, etc.*), apoi problemele „de aparat” ridicate de o „mişcare*4 împotmolită din ce în ce mai ′mult în propriile sale inerţii. Însă problematica articolelor e mult mai dversă cuprinzând aproape tot ce se poate imagina cu privire la viaţa social-administrativâ, intelectuală şi, mai ales, politică a vremii: ţăranii, prostituţia, chelnerii, arbitrajul în administraţie, gimnaziile, corupţia, bacşişul, porturile, muntele Athos, grevele, organizarea sindicală, îracţlonismul, deviaţionismul, „scriitorii”, falşii sindicalişti, eroii, Zidul Confederaţiilor, etc…*

*Totul este scrutat cu un ochi sever şi aproape „bolnav” de curiozitate. Desfăşurarea concretă, în „pagină**, este şi ea revelatoare: „notiţa** insidioasă, seacă, ce „spune** tot, fără comentarii, se asociază cu foiletonul ce se întinde jpe o pagină de gazetă, dând amănunte calm, necruţător… „Cazurile*4 sale sunt cazuri înainte de a fi scrise, căci ele se formează undeva în mintea înfierbântată a ziaristului, din momentul în care „le află** şi ceea ce urmează nu e decât o mestecate molcomă a subiectelor azvârlite aproape în silă cititorilor.*

*„Plaga*4, atunci când este, „se deschide” singură, oferindu-şi ostentativ explicaţiile, prfyeliştea fiind, evident, gratuită.*

*Această tehnică a dezvăluirii, atât de profesional înţeleasă, se bazează pe înţelegerea şi penetrarea fenomenului descris, dar în acelaşi timp şi pe un „simţ** acut, de bun ucenic, devenit peste noapte maestru, al „ştirii*4. Dar, în afară de orice, pe talent. Căci Istrati are nu numai „miros**, ori stofă de ziarist, ci tocmai talent publicistic, simte „fibronuV4 faptelor, şi-l asumă de la primul până la ultimul articol, cu un patetism care arată Implicare, responsabilitate şi, de ce nu, ironie.*

În mod indiscutabil subiectele sale de mai târziu, care-l vor face pe Romain Rolland să exclame: „Dar, Dumnezeule! forţa asta, pasiunea asta, viaţa asta demonică! nu mai sunt lucruri din vremea noastră, În Occident” (i7), îşi au

originea aici, în această lume În care ştirea circulă cu repeziciune, şi se consumă, la fel, nu fără a lâsa însă o urmă, adesea cu neputinţă de şters.

Într-o scrisoare adresată lui Romain Rolland, visătorul-zugrav, foarte aptoape de celebritate, scria: „Ori, eu ţin să-mi deschid ochii cât mai mari, să văd întreaga grozăvie, şi să strig oamenilor care ar vrea să-l scuze (e vorba de personajul său Stavru, n.n.) – să le strig cu toată pasiunea simţurilor msle – ca *natura este mai bogată şi mai voluptoasă când se manifestă aşa *cum trebuie şi nicidecum când noi o îmbolnăvim**. 08)*

Dar această adevărată profesiune de credinţă, o *găsim exprimata aici,* În *aceste pagini: „Să te opreşti o clipa în preajma acelei lumi flămânde, să audă urechile tale sfâşietorul geamăt al copiilor adormiţi şi îndureratul suspin al mamelor nemângâiate, şi atunci vom vedea iubite M (…) dacă mai poţi pluti în vsuri cereşti fără să fii socotit în rândurile celor mai nesimţitori oameniii. „Nostra Famiglia**, septembrie 1911.) Amestecul „biografic**/anecdotic (cât de ciudat sună acest cuvânt referitor la Istrati!) a fost observat mai demult, dar interpretat fastidios. Căci, în fond, ce este „Chira Chiralina** decât urm din multele întâmplări, puţin de senzaţie, puţin sentimentală, în nucleul ei epic? Ce a adăugat Istrati la această „night story** şi o face cu greu „pasabilă**, este suflul rememorator, aproape mitic, de „once upon a time**, care îi dă spontaneitate şi frăgezime. „Povestirea** faptului brut \ e un truc, o piège**, farmecul se găseşte Înăuntrul multiplelor trape biografice şi e interior. Acestea erau mijloacele ziaristului care trebuia, mai întli, să capteze spre a convânge, pentru ca, în viitoarea (tapa, să-şi. Asume argumentele teoretice. ()*

*

Literatura îşi face loc în toate aceste pagini cu o pregtianţă ce nu poarte scăpa nimănui şi într-o formă ce caracterizează întreaga operă de mai

1B. Ibidem, p. 110 *(Scrisoarea XXXVII.)*

19. Interesant este că această „fata" imediat sesizabilă, nu a fost interpretată din diverse motive decât în defavoarea lui Istrati. Auguste Baillv scria în 1925 (textul este reprodus din Al. Oprea: „Panait Istrati Dosar al vieţii şi operei** BPT, Editura, „Minerva", 1984.): „II ne s'agit pas ici de sa* tisfaction intelectuelle, pas devantage d'admiration. Je ne crois pas qu' Istrati soit un penseur et ne je sais s'âl est un artiste. C'est un conteur

spontane, une force naturelle qui s'abandonne et qui s'exalte, îl nous dit ce qu'âl a vécu". Georg Bran des credea cam acelaşi lucru dovada că farmecul jurnalier nu putea fi depăşit atât de uşor. „Ich gestehe, das von alieri europâischer serzâhlern Panait Istrati mein Favorit ist.

Târziu a lui Istrati, şi anume sub aparenţa „amintirii" A20) De fapt această pasiune de a-l face pe *cititor să creadă că* ceea ce *citeşte e „real", că scriitorul nu. Inventează nimic, va traversa tot ce a scris Istrati, inducând nu adesea, în eroare. Dacă în articolele de tinereţe o va face discret, atrăgând doar atenţia asupra acestui mic amănunt, mai târziu, după 1923, când va deveni celebru, are să amintească mereu această caracteristică a ficţiunii sale.*

„Memorialistu11 de ocazie e trădat aici însă de creator, căci povestirea, chiar orală şi golită de ornament, este ea însăşi o imixtiune în structura adevărului, o „contrafacere" a acestuia. Pamfletarul „simte" nostalgic („Doi intetelectuali", octombrie 1910) moartea a doi prieteni, participanţi „în mişcarea noastră", dar imaginea cea mai sugestivă extrasă, parcă, dintr-o „V iridiană"* avant la lettre e *cea a lui Hans („Mântuitorul – Amintire de la un Crăciunu*

— Decembrie 1910.) mergând la „hanul pripăşiţilor" când petrecerea e în toi (un chef" de excluşi umani „cu Obrajii scofâlciţi" pi cu nasurile ieşite în afară „ca nişte cucuvele"): „Deodată, în mijlocul celei mai mari linişti, când nu se auzeau decât plescăiturile gurilor ce se strâmbau îngrozitor, uşa se deschise larg şi, în cadrul ei, rămase înţepenit un om cât un munte, cu barbă mare, roşie, şi zdrenţăros ca un cerşetor", Acesta binecuvântă christic mâncarea, şi băutura – scena are un iz infernal însă, doctrinar în acelaşi timp, plastic şi „moralizator": „Primiţi-mă şi pe mine la masa voastră, porcilor şi orbilor! Căci Amin zic vouă *veţi avea nevoie de Hans în ziua când* Mântuitorul… cjel mare *vă va chema cu trâmbiţa de foc să cereţi celor sătui dreptul vostru la un culcuş mai bun paielor lui Iidns şi la o masă mai tihnită decât cea de astăzi".*

În mod evident, această schiţă atât prin subiectul ei cât şi prin plăcerea neascunsă a „povestirii" este ambiţios literară. O *altă pagină, „Nostra Famiglia", devenită „scrisoare" (dintr-o scrisoare veche*1) şi datată cu minuţie („21 februarie 1907"), pare de aceeaşi natură: un „oarecare M." îi vorbise de frumuseţea peisajului italian, iar „visătorul" merge reportericeşte „la faţa locului" fără bilet de călătorie, clandestin, doar cu o „biată" jumătate de liră engleză şi aceea „cusută la betelia pantaloniloreste debarcat la Neapole şi-şi petrece timpul colindând câteva*

*zile prin împrejurimi, uitând uneori să şi mănânce, evident, şi fără a-şi plăti hotelul. Trezit din reverie de patronul e are-i cere banii pentru cele „cinque g io r ni**, încearcă să caute de lucru pe*

®°. În *„Anthologie de la. Nouvelle prose française”* Simon Kra scrie: „Grâce au conseil de Romain Rolland et de quelques-uns de ses amis P. J. Jouve, Jean Richard Bloch, îl publia plusieurs livres qui sont a la fois des souvenirs et de contes. Istrati écrit avec enthousiasm, îl s'abandonna à son genie et crée ainsi un monde qui est celui des Mille et une Nuits et des chansons populaires. En écrivant an français, îl a apporté à la langue cette fluidité, cette spontani été orientale qui ne se retrouve que dans la langue russe. Cet apport est d'autant moins négligeable que le français est éloigné par son esprit même de ces rêves des autres”. (1926).

Undeva, şi de-abia acum vine în contact cu clasa de jos şi cu problemele ei, aceleaşi peste tot, şi pe care le cunoştea atât de bine.

„Schiţau e mai amănunţit lucrată: are descrieri, imagini de ansamblu, portrete. *2*)

Ziaristul de ocazie e impresionat de Jazaronicerşetorii cântăreţi, şi are chiar o idilă într-o cameră de unde prin acoperiş se pot vedea cu uşurinţă stelele, pe o uliţă» *ale *cărei case pestriţe, de foc, te înfiorau**. Iar la lumina chibritului se sperie văzând* „acea *amestecătură de animale din două specii diferite”, clinii şi oamenii: „*o voce *slabă îmi sullă în ureche cuvinte prin care să mă încredinţeze că n-are de ce să-mi lie teamă… fiindcă ceea ce văd* e… *nostra famiglia”*.

Alte două „schiţe” tipărite cam tot în aceeaşi perioadă „Calul lui Bălancoyipusă cu o economie de limbaj remarcabilă şi „întâi Mai” – de o *neaşteptată strălucire verbală* -r *sunt apropiate prin ton de „Nostra Famiglia**\ *Ultima se petrece lângă piramide, în Egipt, şi are, ca protagonist un muncitor care refuză să muncească de întâi Mai, luându-l în tovărăşie şi pe Istrati, prilej cu care sunt daţi afară amândoi de patron. Ziaristul de ocazie îşi păstra deviza neştirbită: „Pentru stomacul meu, nu vreau decât o bucată de pline, dar pentru ochii mei lumea întreagă”.* (22)

Memoria visătorului/ziarist, semnând când Istrian, *când* P. Istr., Andrei Scutaru, P. Brăileanu, I. Delabrăila, etc., e *echivalent, în acest caz, cu o* ex-; *trem de subtilă conversiune în artistic.*

Încă din aceste pagini Istrati era conştient de f, *darulsău, de realitatea unui spaţiu ce-i aparţinea doar sieşi.* Tfse părea că întreg universul îşi concentrase

toată banalitatea în jurul meu, ca să mă sufoce!" *(23) va exclama el mai târziu, în 1921. Căci lupta cu banalul este, în fond, lupta cu sine însuşi, iar mai apoi cea cu lumea din jur pe care Istrati o va trata într-o manieră extrem de independentă şi, vai, supărătoare, Iată o mostră:*

În martie 1910, ieşind din închisoarea Văcăreşti, unde fusese întemniţat împreună cu alţi fruntaşi socialişti, C. Miile, directorul ziarelor, Adevărulu şt wdimineaţa", *îi face o propunere: „După ieşirea noastră de la Văcăreşti, mă aflam şi eu printre «şefii» socialişti, primiţi de d. L Miile. Gherca era prezent, şi foarte emoţionat ne-a sărutat ruseşte pe toţi. Alături, d. Const. Miile m-a luat deoparte şi mi-a zis: «Uite ce-i Istrati, vreau să te tac corespondentul „Dimineţii" la Brăila,* cu *leafa celui mai bun dintre corespondenţii i* l

21. „Purta o rochie închisă, foarte murdară, dar după formă se vedea că trebuie să fi fost cândva dăruită de vreo cucoană. Picioarele, desculţe şi subţiri, erau brăzdate de crăpături şi scorţoase ca un capac de broască ţestoasă. Mâinile, puţin zgâriate, păreau a fi trecute prin foc, iar faţa nu i se vedea de fel. Un tulpan negru ce-l purta pe cap era cu totul tras pe frunte44. („Nostra Famiglia", septembrie 1911.)

22. Cf. Rev. Cât. (Scrisoarea nr. 11, p. 152.)

23. Cf. Rev. *Cât.* (Scrisoarea nr. 3, p. 138.) *mei. Primeşti Am primit dar înainte de a-mi Încasa prima lealâ, i-am făcut o poznă, cum numai eu ştiam s-o fac în debuturile mele. Aveam însă dreptate". Îstrali publicase un articol în ziarul „Dimineaţa" despre siluirea* Une) *fete de muncitor care era servitoare la Tulcea în casa unui diacon. Ziaristul de ocazie, acum corespondent al unuia dintre cele mai importante ziare ale epocii, conştiincios, ca totdeauna, merge la Tulcea şi face o anchetă „la fala loculuicercetează certilâtatul medical şi intervievează martorii. În cursul anchetei însă mai apare şi alt certificat, care îl infirmă pe primul, declaraţiile celor ce fuseseră prezenţi la anchetă încep să se contrazică iar ziarul „Di' mineaţa*\ refuză să mai tipărească notele corespondentului său din Bràïïa. Ba, mai mult, spre stupefacţia lui Istrati „retractează informaţiile. „Ce seântâmplase? Socrul diaconului, preot în Brăila, intervenise pe lângă EpiscopuJ Dunării de Jos, iar acesta pe lângă* C. *Miile. Furia ziaristului, cu leafă acum, atinge maximum de intensitate şi, ca urmare a acestui fapt, el tipăreşte în România Muncitoare", din 28 martie 1910, un lung articol după această în~ tâmplarc. Mai târziu, în 1913, într-o iamintire banală", Istrati vă povesti cum s-au desfăşurat, de fapt, lucrurile,*

*pe un ton în care se simte o distanţă dar, în acelaşi timp, şi o dezamăgire, fără să uite a face şi un joc de cuvinte de loc nevinovat: « „D-ta eşti curios, domnule / Vrei să dictezi ziarelor la care trebuie să-ţi faci datoria? ** „Nu vreau să dictez, domnule Miile, dar nu vreau nici să mi se astupe gura, când eu cred că trebuie strigat. Dealtfel atitudinea* tiumitale *mă face să-mi pierd orice iluzie de… „Adevărul"» („O amintire banală" noiembrie 1913.).* Şi corespondentul va exclama în finalul „amintirii"; „Ce virtuoasă deşertăciune!"

★

★ *-k*

„Je suis un homme, c'est à *dire la seule des créatures animales qm souffre au spectacle de mes semblables" spunea Istrati în prefaţa la „Casa Türinget". Având încorporată în sine „nevoia" revoltei, ziaristul va construi, indirect, şi o „poetică" a ei, treaptă cu treaptă. Publicistica ne dezvăluie aşadar, un Istrati mai puţin familiar cititorului: şi anume cel care-şi propune învăţarea alfabetului disciplinei şi principiilor ideologice ce stau la baza unei mişcări politice. Eşecul, atât cât a fost din această încercare, n-a făcut decât să-l împingă pe „ziarist" spre literatură şi să-i clarifice principiile „politicii" sale: a nu dezarma niciodată în faţa opresiunii de orice tip ar fi ea; a crede, ca în Brecht, că un om este egal cu un om; a pune fiinţa umană deasupra oricăror interese*; a *nu face din ideologie „*idolumtheatn*";* a *dispreţul conformismul de oriçeutip „lichelismul" politic şi îngustimea de vederi (ura sa către „puri" va lua foïme din ce În ce mai violente, în timp, aproape incontrolabile);* a iubi *natura cu Jgrvoare rousseauistă;* a gratifica *funcţiile naturale ale omului, nu locul de* pggşcara *socială;* o pune *la baza înţelegerii*

4umii artisticul *şi nu* tehnicismul; *a distruge tot ce ţine de interes meschin*; a *trâi / prin utipici artei ca în / prin realitate; a şterge diferenţele dintre mun-.. Ator şi funcţionarul instituţionalizat; a-l obliga pe om să devină interior înainte de a fi exterior, meditativ înainte de a fi al acţiunii etc. A- ceastă „autodescriere" („par soi-même") regăsită în jurnalistica sa. Nu exclude, evident, mecanismul social pe care autorul „Chir ei Chir alina" îl vizează continuu în articolele sale politice. El nu se pierde în lamentaţii „filosoficeşti", ci apără şi neagă vehement, construieşte cu trudă ca apoi sa distrugă totul cu o singură mişcare, îşi „trăieşte" textuhpână la capăU Aceasta* necesitate a *propriei sale perfectibilităţi, cât şi a societăţii în care era încorporat, îl duc pe publicist spre descoperirea necesităţii sale interioare de „revoltăatitudinile paradoxale, de maximă şi lucidă asumare a destinului*

„celuilalt”, vor determina, după cum se ştie, un lung conflict după 1925, în care vinovat va Îi, bineînjeles, Panait Istrati…

Mircea Eliade, într-un articol memorabil din 1925, scria:», Istrati n-a: tiut – n-avea de unde să ştie – că acel care aderă la o atitudine politică militantă nu mai poate pretinde să rămână liber, să presteze tfspiritul criticii, sa iacă observaţii, şi să i se mulţumească pentru asta”» (M) Articolele sale de tinereţe arată tocmai contrariul: Istrati ştia, dar conform structurii „poeticii” sale nu voia „să înveţe”, „să aplice”, era vehement şi intolerant în acest. Punct, căci pentru el», poporul” reprezenta fiecare individ în parte, fiecare subiectivitate cu amănuntele sale biologice şi comportamentul ei social Articolele politice arată un scormonitor în real şi nu un teoretician deformat „doctrină”.

Interesant este că această»» deformaţie” fusese observată şi», demasca- tä’* în epocă de „tov. I. Neagu*4 care reproşase pe un ton neutru totuşi, dupa eşecul grevei din 1910, „entuziasmul” conducătorilor, în „Sabia cu două tăişuri” (iunie 1910). Istrati îi răspunde:», Conducere de tineri entuziaşti? Dar de-ar fi venit şi Marx, din groapă, şi tot n-ar fi putut s-o ducă mai bine decât mergea ea singură. Să nu se conducă cineva după faptul că am strigat în Adevărul” că greva a căzut! Am strigat fiindcă am constatat reaua voinţă şf duşmănia naţionaliştilor care au uneltit contra ei, a marilor bărbaţi care cer concursul la anumite zile, dar îi îngroapă la nevoie”. („O critică greşită. Ttăspuns tov. I. Neagu” iulie 1910). Pfxismul şi demagogia, arată Istrati pe un tort ironic, se împletesc peste bariere şi comunică: Nu ştiu bine, dar mi se pare că şi prefectul îmi spunea atunci, ceea ce tovarăşul Neagu spune acum,. Şi în acest caz nu văd prin ce se deosebeşte de dânşif*.

Istrati surprinde din „ştire” ceea ce este esenţial şi se proiectează, cel mai adesea, pe sine însuşi în faptul descris, îi dă o funcţie, îi investeşte aproape cinematografic cu trăsăturile sale. „Un reporter, spunea André Mal-

2A. Cf. Rev, cât. (Mircea Eliade: „Destinul lui Panait Istrati” din „Vremea” 25 augusât 1935, antologie realizată de Mircea lorgulescu).

Raux’*) într-o artă a cărei expresie esenţială este metafora, nu poate îi de~ cât un salahor-, poetul, romancierul, vor fi întotdeauna mai importanţi decât el. Dacă obiectul artei este de a distruge evenimentul, reporterul este învins; dacă, însă, acest obiect poate fi apropierea eliptică, nu a două cuvinte, ci o două întâmplări, cineastul şi reporterul îşi regăsesc forţa, care este aceeaşiw.

Articolele lui Istrati au tocmai această proprietate „filmică pentru că eludează aparentul şi impun forţa interioară, nevăzută a autorului lor, care, cel mai adesea, nu este numai un „slujitor" ci, dimpotrivă, naşte alt spaţiu decât cel real dinar-o necesitate interioară.*

Lată o configuraţie grafică a evolufiel ziaristului Istrati spre „inter io rar personalităţii sale:

a. 1906-1908, *perioada debutului:* „Regina Hotel", „Isprava d onmu- lui lorga";

b. 1909-1910, *activitate publicistică intensă:* „Cum trăieşte breasla servitorilor", „După grevă etc;

e. J911-1915, perioada detaşării: „Nostra famiglia", „întâi Mai la Brăila", etc.;

d. 1916, *ultimul ariicol:* „Aspecte de la întrunirea pentru ieftenirea traiului"

Panait Istrati a iost, în tot ce a scris, un intransigent şi de aceea, un vulnerabil, nu doar cu o caracteristică de stil, ci cu o realitate adeseori dureroasă. Dar această intransigenţă are o acoperire perfectă în existenţa sa, căci ziaristul ştie. Că principiul etic, doar afişat, e o caracteristică a moralei burgheze. De aceea în paginile ziaristicii, el se fereşte a-şi subtiliza. Expresia, tocmai pentru a nu trăda prospeţimea „ştirii", a o neutraliza. Acest „exerciţiu al adevărului" 11 va duce, desigur, spre o înţelegere mai înaltă. A valorilor, dincolo de aparenţe şi subterfugii. Astfel, ca orice obsedat de subiectivităţi/e „calde", „fragile", ziaristul va pierde încet simţul nemijlocit al „politicii" tocmai pentru că el Însuşi nu putea să fie anonimizat într-o mişcare ce începea să se scufunde. I) Dar pasfunea sa, în special după 1010, era să-şi absolutizeze trăirile, devenind, în mod evident, mai sigur pe instrumentele sale şi, de aceea, mai susceptibil de a interpreta singular o lume foarte diversă. Crizele sale („eliptice") de expresie – ca un adevărat şi singur exerciţiu al adevărului – *iau, rând pe rând, forma unor desfăşurări exterioara. Nu gratuite desigur, dar din ce în ce mal artistice, jdeci mai subiective. Ziaristul de ocazie se zbate între o realitate ostilă şi sentimentul propriei sale insatisfacţii pe plan real. Nu-şi mai găseşte resorturile şi, în special după moartea lui Ştefan Gheorghiu, intră într-o adevărată derută. (27) Pe plan artistic însă, suma trăirilor*

sale se substanţializează căci, la tânărul Istrati raporturile sunt invers proporţionale. Acest zbucium Interior, aproape continuu» se *va accentua după 1916, culminind cu actul disperat din Grădina Publică a. Oraşului Nisa în 1921. Acum însă Istrati se va mulţumi doar cu o retragere forţată către propriile tranşee căci hu-l mai satisfac măruntele succese care doar amină explicaţiile viitoare. Ar vrea schimbarea socială radicală, cultul continuu al eroilor dar, mai ales, marea întoarcere la autenticitate în reiaţiile umane. Realitatea i se pare o povară şi de aceea imaginează spaţii fictive, pe largi coloane de ziar, despre „ceva" care ar trebui să ffo „altceva". Aceasta duce la, ruptura definitivă cu „mişcarea": în 1914 va tipări doar patru articole, în 1915 doüä, iar în 1916 unul singur şi acela plin de amă*fe. *Răciune.*

Panait Istrati este minat pretutindeni în aceste pagini de o sete a; configuraţiei, *în sensul originar al cuvântului care este aceea de „a îmbina" şi de a da „formă" diverselor stereotipii umane. Pasiunea aceasta ne revelează un Istrati care Caută înverşunat nu o compensare, cum* s-a *spus adesea ci, dimpotrivă,* o *dispersare,* o *împrăştiere în bunurile realului. El este un» ipersonaju care ignoră teoriile despre viaţă, pentru că le cunoaşte prea bine, dispreţuieşte confortul ideilor pentru că ştie că „a trăi" înseamnă şi a-ţi desăvârşi gândul. Puritatea modului în care Istrati-ziaristul con-figurează cu fiecare pagină de gazetărealul este una puţin cam grăbită, dar ardentă,* plina *de* phatos *liniar.*

Povestitorului fermecător al aventurilor lui Adrian Zografi i se adaugă -acum, un alt personaj, poate puţin încruntat, adesea spumegător ca pamfletar dart în ori ce caz, singular, capabil de a cérebraliza *actul uman şi de a explica tocmai prin această faţetă. Avem de-a face deci, în cazul lui Istrati, du un scriitor care şi-a renegat acest dat prezentându-se lumii doar sub mas* ca agreabilă a „răsăriteanului", povestitor înnăscut şi de excepţie. Iată însă: Istrati argumentează teoretic, respinge sau. Aprobă în numele unor date „tehnice". Dincolo de „povestirile" cu haiduci se află, aşadar, un gânditor scrupulos, care nu-i trădează pe scriitor ci, dimpotrivă, îl completează cel mai ade sea edificator.*

ION URSULESCU

/

2s. A. Oprea: *„Panait Istrati, Dosar al vieţii şi al operei"* B.T.T., Edit. «Miner va*\ 1984, p. 53.

27. Căsătoria cu Jeaneta Malcas, la 13 iunie 1915, va fi un eşec.

Aflat în Arhivele Statului Secţia Brăila –, Colecţia Stare civilă comunală. Registrul Stării Civile pentru nou născuţi, fila 6 pe anul 1884, Primăria Tribunalului Brăila, reprodus în èrevista Arhivelorvoi. 33, nr. 1/1971, p. *11C UO, sub titlul:* Precizări privind data şi locul naşterii lui Panait Istrati* *semnat de brăileanul,* pro/. *N. Mocioiu*.

„Registrul Stării Civile Actul 1077"

„Gherasim Joiţa Stoica Ist rate"

„Anul una mie opt sute optzeci şi patru, luna august, unsprezece, orazece înainte de amiaza. Act de naşterea copilului Gherasim, de sex masculin, născut, ieri, Vineri zece curent la ora şapte înainte de amiază, în Brăila «. La locuinţa mamei sale din strada Română culoarea Galbină, fiul D.nei Joiţa Stoica Istrate, de ani douăzeci şi nouă, de religie ortodoxă, profesie casnică. După declaraţia făcută de D.na Nedelea Stoica Istrate, de ani cincizeci şt cinci, văduvă, domiciliată în viea de la valea Iacomsonu, buna copilului (despre) şi moaşea care a operat la această naştere şi care moaşe ne-a înfăşat copilul în prezenta d. Lor Gheorghe Valsamis *de ani 39, profesia precupeţ, domiciliat într-o casă cu mama copilului, şi Nicolae C. Iconomide, de ani patra zeci şi patru, profesia, idem, domiciliat în aceeaşi curte, care au subscris a-~ cest act, după ce I-au citit împreună cu noi şi cu declaranta.* Constatat după lege de noi 7 În odor Dobrescu, delegat oficier de stare civilă, Declaranta ne~ ştiind scrie a pus degetul."

Semnături:

„Nedelea Stoica Istrate"

„Gheorghios Valsamis (în limba greaca)

„Nicolae Iconomide (în limba greacă)

Notă

Din analiza documentului oficial – reprodus – reies următoarele aspecte care înlătură unele controverse:

a. Cu privire la legitimitatea născutului:

— Copilul Gherasim Joiţa Stoica Istrate (Panait Istrati, n.n.) s-a născut *în locuinţa mamei sale* deci nu a părinţilor săi;

— Ost «fiu al d. Nei Joiţa Stoica Istrate prin urmare nu şi al numitului Gheorghe Valsamis (presupusul tată, n.n.);

— Gheorghe Valsamis era domiciliat într-o casă cu mama copilului (în actul de naştere nu se stipulează că era domiciliat în casa soţiei sale);

— Noul născut fiind iiul mamei sale – fără precizarea tatălui – rezulta că este copil nelegitim;

— Gheorghe Valsamis semnează actul de naştere nu în calitate de soţ al Joiţei sau de tată al noului născut, ci numai în calitate de martor. Neexistenta soţului, care putea fi tatăl noului născut, duce la concluzia că fatui a fost copil nelegitim al mamei sale.

B. *Cu privire la Gheorghe Valsamis* (înscris sub acest nume în act), se precizează că preonumele corect al respectivului este *Gheorghios,* aşa cum semnează, în limba greacă actul de naştere, în calitate de martor. Prin urmare orice alt prenume întâlnit nu poate fi luat în consideraţie.

REGINA HOTEL

Bătaia şi darea afară din ser viei, fără plată, au devenit nişte lucruri atât de banale pentru lumea muncitoare, incit trecem de multe ori cu vederea, ca peste un fapt banal. Ceea ce s-a petrecut însă în acel local, în ziua de 15-28 Cfurent şi al cărui martor ocular am fost, a trecut peste putinţa unei răbdări omeneşti.

Fără vreo anunţare prealabilă, eanalia-patron al acestui hotei şi restaurant, M. Schwartz, concediază pe chelnerul Apostolescu Vasile, în ajunul sus citatei date, spumndu-i să vină a doua zi să-şi ia plata. Victima nu protestează ci, a doua zi se prezintă şi se vede sub nas cu un cont în care constată:

Din două luni de servici a 30 lei, total 60 lei, luat 24, minus, şi are să mai ia 13 lei. Restul de 23 de lei – lipsa argintăriei din inventar, spărturi etc. Nenorocitul explică patronului că micile spălaturi se cuprind în suma de mai sus, de 24 de lei, iar cât priveşte argintăria din inventar nici nu i-a dat-o în primire, nici nu a revizuit-o acum la plecare, prin urmare, de unde reţinerea sumei de 23 lei? Dar d omnul nu voieşte să ştie de lucrul acesta şi spune că aceasta e suma din care, colac peste pupăză, mai rupe 3 lei din motive explicabile sieşi. La răspunsul ce chelnerul îl dădu, că nu pleacă până ce nu i se va achita adevărata sumă, bestia se rep? zi asupra nevinovatului om şi, în faţa noastră cari nu ne aşteptam la atâta josnicie de caracter şi împietriţi de groază, îl scaldă într-o adevărată baie de palme, limpezindu-l apoi în pumni.

Fusei atât de uluit de iuţeala faptului, încât nu venii la realitate decât

atunci când mizerabilul mă zgudui de mână, somându-mă să-l dau afară, drept care răspuns mă re trăsei la o parte, revoltat.

Vrednică de plâns, în halul în care era, victima nu contenea a-şi cere dreptul întrebându-ne pe noi daca nu are dreptate, căci, tinar şi. Destul de naiv, nu făcuse practica vieţii şi nu avea în spate, ca alţii, un voluminos dosar de asemenea fapte, crezând ca el este primul.

— Ce crezi, zise hoţomanul, vrei să-ţi plătesc cu zorul? Nu vreau să-ţi dau banii şi gata, aşa fac la toţi, pentru ce să vă dau leafă? Dacă nu-ţi place, reclamă.

— Da, voi reclama, zise nefericitul.

Dar cui să reclame? Acelora care frecventează localul său şi le deschide zilnic sticle de şampanie? Incunoştiinţez pe tovarăşii chelneri, atât din Constanţa cât şi din alte părţi, dacă nu vor să cadă în ghearele acestui mizerabil şi brută cu chip de om, să se ferească de a călca în acel local infernal.

Cele de mai sus le scriu şi subscriu fără teamă, chiar fiind în servici la acest local, garantând de exactitatea celor spuse, chiar când cineva i-ar arunca în nas această foaie.

P. *Istrate*

Constanţa

— „Romani*) Muncitoare", seria a Îi-a; an II, nr. 38, 19-26 noiembrie 1906.

BISERICA ŞI POPI

Când noi adăugăm lângă duşmani şi speculatorii cei mai înverşunaţi ai poporului – şarlatania popească; dnd noi susţinem cu mdârjire că aşa-zisul locaş al domnului, biserica, nu mai este decât un murdar mijloc de speculaţie rentabilă; când strigăm, în. Fine, necontenit că pretinşii apostoli de astăzi ai lui Crist nu sunt decât nişte hoţi ordinari, cari sub aripa guvernului profită de slăbiciunea şi inconştienţa poporului expioatându-l în modul cel mai revoltător, când spunem toate astea, zic, acei a căror interese sunt periclitate de lumina binefăcătoare ce noi o semănăm, ne aruncă anatema în faţă, ne desemnează (pe noi) ca duşmani ai plebei, ne califică de venetici, eretici etc, etc.

Popii, în lăcomia lor de câştig şi îngroziţi de cele ce au păţit colegii lor în

Apus, comit atât de multe imprudenţe Încât numai cel ce ar vrea să fie orb nu le-ar vedea. Însă, aceste lăcomii ale lor, noi le vedem la oraş, unde ei sunt mai băgători de seanţă, iar noi ne mulţumim a trece cu scârbă peste ele. Dusu-s-a însă cineva la ţară unde primarul, singurul stăpân absolut se linge pe bot cu cele ce scapă printre degetele sfinţiei salé" şi face coadă la pleaşcă? Nu. Dacă m-aş duce să fac o statistică, ca, să zic aşa, în genul acesta prin ţară, nu aş crede să găsesc o comună unde ţăranii să nu se plângă de popa lor. Dar să venim la fapte:

Dacă cele ce am relatat mai jos, ar fi fost nişte mârşăvii ca cele ce am văzut prin oraşe, n-aş fi scris, ele fiind destul de cunăscute de toţi. Aici însă, ele au întrecut limitele şi eu am pierdut răbdarea.

Împrejurările fericite m-au determinat să mă duc zilele tretute, ca un bine cunoscut, în comuna Cotul-Lung, judeţul Brăila.

Aci, convorbind cu un grup de săteni, mi-au adus la cunoştinţă următoarele isprăvi ale preotului lor:

1. Femeile sătenilor din sus citata comună, după vechiul obicei, se duc la biserică la anumite zile cu o tavă de colivă, prescuri, vin, fructe etc. Spre a fi binecuvântate de popă, ca apoi să le împărţească copiiltor şi cerşetorilor. Aci, ipocritul de popă Matei Oprişenescu, după ce le deseântă în grabă, curăţă de pe tavă tot, ce e mai bun şi apoi deşertă într-o târnă aproape toată coliva spre indignarea bietelor femei. Ducându-se un ţăran la el acasă pentru oarecari treburi, vede coliva dată la găini şi porci iar prescurile tăiate mărunt şi date la cai.

— Dar bine părinte, zise omul, dumneata iei toate acestea de la noi pentru a le dă la dobitoace, în loc să le laşi spre a le da femeile celor săraci?

— Ce te priveşte pe tine? fă-te şi tu popă.

2. Acest popă nu face o înmormântare fără 35 de lei. Murind femeia săteanului Sima Marin, iar acesta dând, ca fiecare sătean de altfel, om sărac, afurisitul de popă, cu toate rugăminţile, nu a voit să facă înmormântarea până nu i s-a completai sus-zisa sumă. La obiecţiunea pe care oamenii i-au făcut-o că; ce să facă cu mortul dacă el nu voieşte să-l îngroape, le-a răspuns

— Ce-mi pasă mie, puneţi-l în pod.

Auziţi, muncitori? Când nu aveţi bani pentru popă, puneţi-vă morţii în pod, aceasta v-o recomandă popa din comuna Cotul-Lung. Iar dacă un om

ar voi să îngroape un mort fără popă, i s-ar striga din răsputeri: nelegiuire, profanare, păgân; şi aşa în îi departe.

3. Tot acest' popă, care la anvon propovăduieşte morala şi tună contra adulterului – nelegiuire – îşi violează copila crescută de dânsul şi aicoperindu-şi odioasa faptă cu bani, o aruncă în spr narea unui ţăran*.

Fapt petrecut acum câtva timp, ştiut şi de doamnele vecine şi declarat ca şi cele de mai sus de următorii săteni care-i citez ca martori în susţinerea celor scrise de mine: Sima Marin, Nicclae Marinică, Vasile Latu, Ion Ţigănuş, săteni din comuna Cotul-Lung.

Şi apoi, tovarăşi, am ridicat numai un colţ al vălului ce acoperă putreziciunea popească. Ce frumoasă surpriză ne-ar aştepta dacă am cerceta şi prin alte puncte ale ţării?

Să luăm aminte, deci, şi să ne debarasăm cu indignare de nişte, prejudecăţi ce v-au dominat atâtea secole, şi cari *mint* atât de vătămătoafe progresului pentru care luptăm spre a ajunge ia completa noastră emancipare.

Îmi asum personal întreaga răspundere a celor scrise mai sus când se va putea dovedi inexactitatea lor.

P. Istrati

(Brăila)

„România Muncitoare", an If, nr. 49, 4-11 februarie 1907J

/

ISPRAVA D-LUI IORGA i

D-(omnu) l lorga a ridicat la Cameră drapelul antisemitismului. La discutarea legii de organizarea armatei d (omnia) sa a propus într-un potop de fraze lungi şi deşirate ca şi afirmări neadevărate şi) injurioase, că evreii să fie alungaţi din armată. După d (om) nia sa ca şi după toţi antisemiţii nu e primejdie mai mare pentru ţară, pentru „neamul românesc" decât evreul militar. VŞi ca să dovedească aceasta, a alergat până şi în Japonia ca s-o ia drept martoră.

De data asta însă, i s-a înfundat. D (omnu) l Sturdza l-a luat? din scurt, l-a luat după cum s-ar spune la tărbacă. Om fără răspundere, grandoman, vorbitor nemăsurat, ponegritorul lui IVlihai Viteazul în faţa străinilor, comediaş de stradă, ridicul, etc., etc., micul prim ministru nu. S-a oprit

deloc deşi nu ştim dacă aşa. Scrie la evanghelie. D (omnia) sa a cerut să nu i se strice rostul când au atatea chestiuni la ordinea zilei.

După cum vedeţi d (omnu) l Sturdza nu s-a încurcat să răspundă „argumentelor44 antisemite ale d (omnu) lui lorga. Să nu 3 se strice rostul, a strigat d (omnu) Sturdza, să fim lăsaţi în pace să ne facem treburile.

Căci în fond şi d (omnia) sa şi toată şleahta liberală e de partea d (omnu) lui lorga şi unii şi alţii sunt antisemiţi, când e vorba de interese meschine, de demagogie electorală etc., etc. Când e vorba însă ca să declare în public, să-i audă străinătatea, de care se tem ca de foc, atunci îşi vâră capul în cenuşă. Să nu li se strice rostul î Iată ce vor guvernanţii, să nu se compromită în faţa Europei, de altfel, sunt aşa de compromişi liberalii noştri, încât no mai au cum să se compromită.

De dreptul pe care îl au evreii în ţară, de nelegiuirea ce ar rezulta din alungarea lor din armată – căci serviciul militar le dă un drept care o dată ar trebui să fie recunoscut –, de spiritul sălbatec, de hotentot, al acesteicreaţii antisemite nu s-a suflat niciun cuvânt.

Să nu li se. Strice rostul! Iată ce vor guvernanţii.

„România Muncitoare”, an IV, nr. 4, 28-30 martie 1908

!

AL X CONGRES AL PARTIDULUI SOCIALIST ITALIAN

Importanţa Congresului din Florenţa nu este mai puţin mică ca aceluia din Nürenberg, mai ales că nuanţele de tactică sunt cu mult mai pronunţate la tovfarăşii italieni decât la germani. Cu toată deciziunea şi cu toată lupta dintre grupe, pe care temperamentul italian o face foarte aprigă, partidul influenţează destul de mult asupra politicei ţării şi majoritatea hotărârilor sale au fost puse în practică.

Tendinţe. Forţa partidului

După tactica ce preferă, căci scopul rămiâne neclintit acelaşi, – grupurile şi-au luat drumurile următoare:

Reformiştii, (Turati, Bissolati, Trêves etc.) cred în eficacitatea supremă a reformelor şi sunt convinşi că cea mai bună’ tactică este aceea care le face mai uşor să le cucereşti (posibilismul francez). Compromisurile sunt mijloace susceptibile – în anumite cazuri – de a te apropia de scop. Ca amănunt de tactică majoritatea lor susţine autonomia secţiunilor. Grupul

acesta a mers crescând şi la număr şi în influenţă, iar azi îşi are majoritatea *în* Congres.

Revoluţionarii sau intransigenţii (Lazzari etc.) O mică dar viguroasă falangă care se conduce şi apără spiritul pur al socialismului tradiţional. Contra compromisurilor, contra votării bugetelor şi ministerelor, sunt pentru disciplina cea mai nemiloasă (…)

Integraliştii (E. Ferri, O. Mărgări, etc.) sunt împăciuitorii primelor două grupuri. Ei voiesc să reunească ceea ce-i bun în ambele tendinţe dar în realitate formează o masă flotantă, mişcată de puterea precompănitoare a celorlalte grupări.

Până la acest Congres ei au avut conducerea partidului care acum o au reformiştii. În fine, *sindicaliştii* (Lambriola şi Ambris etc.) au ieşit, afară de un grup napolitan, toţi din partid în care Labriola a spus că n-au oe căuta, nici nu se vor ocupa de el, partidul îşi va grăbi mersul spre putere în acelaşi timp cu lichidarea sa definitivă.

Toate tendinţele enumerate se agită asupra următoareilor forţe:

La 1904 partidul număra 45 800 aderenţi repartizaţi în 1330 secţiuni. De atunci, însă, se observă o scădere, aşa că la congresul acesta partidul numără numai 41594 membri în 1282 secţiuni. Explicaţia stă în luptele interne care la congresul de la, Roma au dus la excluderea sindicaliştilor. Dintr-un calcul destul de exact, rezultă că partidul poseda 1/20 din mandatele parlamentare, 1/5 din votanţi şi grupează în organizaţii 1/20 din muncitori. Partidul mai numără 5 ziare cotidiene şi vreo sută săptămânale apoi mai multe ziare satirice.

Dezbaterile

Administraţia Florenţei fiind radical socialistă, oraşul era pavoazat în deplină sărbătoare, gardele municipale în marei ţinută au dat onorurile iar primarul oraşului a ţinut să prezinte celor 800 delegaţi omagiul populaţiei.

Bătrânul luptător *Andrea Costa* prezidează. „Proletariatul, spune dânsul, ne priveşte cu simpatie dar noi nu avem întrânsul un judecător sever şi just. S-a zis că Conferinţa Generală va absorbi partidul, dar în luptă e loc pentru toată lumea şi noi dăm totul pentru proletariat. Sunt sigur că acest Congres va fi demn de acel din Modena al Confederaţiei Muncii”.

Bergamano aminteşte că în 1903 socialiştii au oprit călătoria ţarului în

Italia. *D. Sanctio* propune şi Congresul aclamă o adresă de simpatie către Enrico Ferrî, care se află în America de Sud.

1. După ce se face raportul ad ministra tiv şi moral al partidului se încinge o discuţie foarte aprinsă în care sindicaliştii sunt aproape maltrataţi asupra direcţiunii urmată de partid.

L. *Turati*, reproşează că direcţiunea nu a rezolvât chestiunea din Milan unde reformiştii sunt excluşi din partid. El se declară ca reprezentant al grupei reformiste din Milan.

Preşedintele spune cà Congresul prin aplauzele unanime a admis grupele milaneze.

Maudigliani spune că direcţiunea nu a ştiut să se opună relelor sindicaliştilor.

Lazzari… La Milan grupele reformiste trebuie să se unească cu celelalte.

2. O zi întreagă a ocupat-o chestiunea lui „Avanti44. Ziarul are un deficit de 35 mii lire. Cetăţeanul Bergamano, care împrumutase ziarului 10000 lire, renunţă la ei. Face la fel Mungini, tot pentru 10000, Angelonio renunţă la 3000lire şi încă o sumă de creditori renunţă la mari sume. Aceste sacrificii cât şi urcarea cărţii de adeziune va uşura soarta ziarului.

3. Raportul chestiunii „relaţiilor partidului cu organizaţiile economice44 a fost *Rigola*, secretarul Confederaţiei italiene a murâcii; aşa că reiese clar stadiul acestor relaţii. El s-a exprimat energic contra grevei generale: că nu trebuie să fie decât. O armă pentru momente excepţionale, altfel e o hoţie de forţe.

Langolandi, revoluţionar: voieşte „libertatea luptei de clase” şi nu codificarea ei. Reiese că revoluţionarii sunt sindicalişti şi stau în partid cu speranţa de a-l revoluţionariza.

Cheni, deputat, muncitor de docuri: proletariatul are nevoie de sprijinul partidului, se vorbeşte de maturitatea conştiinţei proletariatului; dar care e această maturitate? Proletariatul trece prin trei faze: când el a servit în uzină şi înjură afară pe patron; când ajutat de partidul socialist el luptă pentru revendicări; şi când el le-a cucerit, Éi bine, când muncitorul cuicereşte îmbunătăţiri fără să fie însufleţit de un ideal, de o credinţă, *cucerirea nu aduce nimic la ndicarea* clasei muncitoare. Adesea ameliorarea obţinută, nu e urmată de studiu sau de o înălţare morală, ea e risipită în

viţiu *(ovaţiuni interminabile au salutat superbul* discursj.

Dugan: „Nu trebuie a cădea din greşeala sindicalismului revoluţionar în aceea a sindicalismului reformist. Organizaţiile muncitoare să fie, înainte de toate, socialiste „.'

Graziani: „Organizaţiile trebuie să facă politică de clasă. Partidele sunt indispensabile pentru politica generală. În partide intră oameni din toate clasele, pe când în organizaţii, numai oameni de o singură clasă, şi deci numai ele pot face adevărata politică de clasă 44.

Turati arată că integraliştii au îndeplinit un rol frumos, şi-au trăit timpul lor, dar azi merg spre dezintegralizare. Revoluţionarii au devenit semirevoluţionari spre a putea rămâne în partid, ded e o tendinţa de „concentraţiune" şi pe asta e bazată tactica reformiştilor, căci aşa este situaţia momentului.

Rezoluţiunile

Casa socialiştilor: s-au subscris obligaţiuni de 25 lire pentru clădirea ei la Roma.

Contra ţarului: proletariatul italian să proclame solidaritatea sa cu poporul rus şi să se ia măsuri a se împiedeca o eventuală vizită a ţarului.

Anticlericalismul: Interzicerea congregaţiilor. Învăţământui laic.

Antimilitarismul: Amânată pentru viitorul congres.

Politica comunală: Congresul consilierilor comunali socialişti o va lua în dezbatere.

Statutele partidului: Se aleg 12 membri care se vor ocupa cu revizuirea.

Ordine a de zi se declară: contra sindicalismului revoluţionar, a grevei generale, contra grevei serviciilor naţionalizate pev motiv că e o luptă contra însăşi a colectivităţii, contra opoziţiei perpetue.

Conform deciziilor Congresului din Stuttgart, se îndeamnă ce muncitori a-şi alege dintre ei membri în parlament.

Această ordine de zi a reformiştilor a fost admisă prin 18252 voci. Ordinea integralistă a obţinut 5384 voci şi cea intransigentă 5927.

Au rămas opuse acum numai două tendinţe: sindicalismul şi reformismul, foarte neegale însă, căci triumful acesteia din urmă se datoreşte în special Confederaţiei Muncii care până acum conţine voinţa

majorităţii puternice a muncitorimii italiene.

H,

„România Muncitoare" an IV, nr. 44, 16 octombrie 1908.

Din ţară BRĂILA – LACUL SÂRAT

Un accident, care dacă s-ar fi produs numai cu două ziuv, mai târziu ar fi fost înregistrat în rândul celor mai mari nenorociri, a avut loc zilele trecute în localitate..

Faptele stau astfel:

În urma luării de către Stat a staţiunilor balneare, s-a pus aci în reparaţie generală stabilimentele băilor, ridicându-se o schelă quadrilaterală pentru a servi la montarea unui horn, de o greutate enormă, ce serveşte maşinei de pompat.

Această schelă cu o înălţime de vreo 15 metri, stătu mai multe săptămâni, în picioare, fără a se servi de dânsa, până în seara de 28 aprilie când, deslănţuindu-se o furtună relativ de mică intensitate şi numai de 10 minute, se prăbuşi cu un zgomot asurzitor devenind o enormă grămadă de grinzi şi scânduri în neregulă.

Cred ca, în acel moment, cugetarea oricărui om cu cât de puţin simţ întrânsul şi-a format tabloul ce ar fi prezentat acea grămadă de scânduri dacă catastrofa s-ar fi întâmplat numai după un interval de două zile, când schela avea să suporte greutatea unei duzini de lucrători ocupaţii cu aşezarea numitului tub: o amestecătură informă de lemnării cu membre omeneşti!

Fiind aci izolat, nu ştiu dacă vreun ziar a înregistrat acest fapt şi sub ce impresie. Sigur, nimic senzaţional!

Ştiu însă că a doua zi, toţi interesaţii direct au regretat, ce? Că prăbuşirea schelei va întârzia cu cea. 10-15 zile deschiderea staţiunei şi astfel vor fi loviţi în pungă.

Putea să-şi frângă gâtul şi un regiment de lucrători numai schela să fi rămas neatinsă.

P. *Işţr.*

„România Muncitoare" an V, nr. 21, 14 mai 1909

DIN LUMEA SERVITORILOR

Există în societatea noastră o nenorocită clasă de oameni, o breaslă, mai

bine-zis, de care nimeni nu se interesează şi care zace în amorţire departe de poteca ce duce pe calea emancipării: breasla servitorilor.

Desconsiderată şi ocolită de cei ce sufăr ca şi dânsa, umilită şi batjocorită de toţi parveniţii, speculată de trântorii tuturor birourilor de plasare – ea se găseşte mai mult decât oricare alta la bunul plac al acelora ce sug măduva oaselor; şi, ca o ironie a soarbei lor, ziarele au scris cândva că: „servitorii cer preţuri exagerate, fac nazuri şi te părăsesc la cea mai mică observaţie ce le-ai făcut etc.44

Rândurile de mai jos au menirea de a da acestor afirmări cea mai formală dezminţire.

Fiindcă am trăit o parte din viaţă în mijlocul lor şi am îmbrăţişat aproape toate ramurile meseriei de servitor sunt sigur că nimeni nu mă va contrazice; acestea fiind văzute şi suferite, iar nu informaţii culese de ici, de colo.

Negreşit, spaţiul nu-mi permite a face o descriere în general, mă voi ocupa însă de cei mai nenorociţi dintr-înşii, cari au nenorocirea de a-şi „citi44 viaţa prin hoteluri.

Plasarea oamenilor din aceste localuri se face în modul cel mai revoltător. După ce că leafa de 10-15 fr. Pe lună (la hoteluri mari şi mici) ce ţi-o oferă antreprenorul e numai o formalitate, (căci la plecare ţi se opreşte costul a diferite obiecte crăpate şi plătite în repetate rânduri de alţii) apoi, taxa de plasare o plăteşti numai tu, servitor, şi anticipat, pe când patronul nimic; iar taxa pentru o plasare la un hotel e mult mai mare ca aceea la o casă particulară din care plăteşte şi stăpânul o jumătate. Şi aici, ca în toate părţile, se vede indiferenţa ce o au autorităţile faţă de acest soi de speculanţi cărora le lasă mână liberă asupra servitorilor, ducând lucrurile până acolo că o sumă oarecare de oameni ce-l costă aproape nimic în raport cu servciiile aduse, în schimb lăsându-i pe aceştia să se despăgubească întinzând mâna în faţa tuturor pasagerilor ce se perindă prin hotel.

Numărul camerelor dintr-un etaj la care face de serviciu un om şi o femeie, variază în general între 15-25 încăperi, în timp ce în sezon, aceste camere sunt încontinufu ocupate.

Poate să-şi facă acum oricine o idee la munca titanică ce trebuie să depună această nefericită pereche pentru curăţenia camerelor şi satisfacerea

diferitelor cerințe ale pasagerilor unui întreg etaj.’ Şi să te ferească sfântul să rămână cineva nemulțumit; eşti imediat zvârlit afară ca un câine.

De la 4 ore dimjineața până la 12 noaptea, muncile acestea jntrec limitele forțelor omeneşti şi după 20 de ore de truda, când Îşi vă d patul, nenorociții cad mai rău ca vitele de la jug şi dei câte ori nu-i apucă zorii zilei îmbrăcați cum s-au trântit de-cu-seară.

A-i curăți zilnic cameriile, şi ghetele, a-i răspunde instantaneu la orice chemare, a alerga într-un suflet când te trimete undeva şi, la plecare, după ce i-aii pus bagajul în trăsură, să aştepți amărât să-ți arunce un mizerabil franc, aceasta e culmea laşității.

În acel moment degradator, omul pierde conştiința de sine şi se simte şi mai umilit şi mai înjosit deicât câinele care îți linge gheata, după ce, cu un minut înainte îl rostogoliseşi cu o lovitură de picior. Omul devine inferior animalului.

Iată, în câteva rânduri, în ce noroi se tăvălesc acei oameni ajunşi a-şi vinde brațele în serviciul hotelului.

Într-un număr viitor voi cita un caz şi voi dezvălui nişte fapte care merită toată atenția.

P. *Istr.*

(Brăila)

.. România Muncioare an V, nr. 24, 24 mai 1909.J

CUM TRĂIEŞTE BREASLA SERVITORILOR Hotel Popescu Lacul-Sărat

Într-un număr trecut al ziarului nostru, în care vorbeam de traiul nenorocit ce duc servitorii, promisesem că voi mai reveni a viza un caz din sutele altele şii pentru a da o probă de lăcomie şi moralitate burgheză, iar pentru a ilustra şi mai bine cele de mai sus, am ales ca model cel mai vechi şi mai cunoscut hotel din această stațiune şi care a fost şi este exploatat de însuşi proprietarul său domnul C. Popescu, fost sergent de stradă în tinerețe, iar soția sa – guvernantă, fost mulți ani librar destul de cunoscut, mare proprietar, milionar astăzi!

Să nu se creadă că gravitatea faptelor, mai jos enumerate, vor aduce vreo ştirbire moralității acestui escroc şi nesățios exploatator: ele sunt de notorietate publică; şi cine ştie sau cine mai poate ține cont de câte ori s-a perindat prin fața instanțelor noastre judecătoreşti ipocrita figură a acesui

nelegiuit om? Pe cine n-a înşelat dânsui şi de cine n-a fost dat în judecată?

Şi cum s-ar putea să roşească sau să se revolte de aceste rânduri nişte oameni cari, cu toată bogăția lor, nu se sfiesc de a fura un pumn de ipsos unui biet geamgiu, venit spre-a câştiga de la dânsui un ban pentru a trăi? Cum ar putea să se indigneze un om care, cu toată poziţia sa în societate nu-i e ruşine să-şi înşele portarul cu 50 b ani dublându-i costul unui sfert de chilofgram de gudron? — Dar să vedem prin ce metodă s-a mai procopsit această „splendidă pereche” pe lângă înşelăciunile săvârşite printre cei avuţî.

Să vedem cum s-a purtat el faţă de factorul principal care i-a îngrămădit aceste averi.

Cu o lună înaintea deschiderii fiecărui sezon balnear, adică la 1 aprilie, începe vulpea bătrână să alerge cu limba scoasă după acei ce sunt „totul şi nimic” pe lumea asta, după acei purtători de braţe, aducătoare de aur. Atunci, el aşi pune tot talentul blestemat în acţiune. Pentru a fi concis, prin înseşi cuvintele lui voi arăta cm! ademeneşte, pe cel ce nenorocirea Îl scoate în cale – „e drept, zice el, luna asta, până la 1 mai, vom munci cu toţii la curățirea şinaranjarea hotelului. Leafă nu aveţi decât 15 fr. Pe lună şi mâncare, dar nu vă uitaţi la asta, nu e numa i asta, câştigul de la deschidere şi până la 1 septembrie, curat îmbrăcaţi şi prin puţină muncă la toamnă vă veţi trezi fiecare cu câte 5-6 sute de lei în buzunare cu cari puteţi petrece boiereşte iarna, aşteptând sezonul următorf”.

Câte cuvinte, atâtea minciuni, şi scump plătesc victimele acel moment de slăbiciune şi neraţionament matur.

Posturi sunt la acest hotel pentru 7 bărbaţi, dar speculantul trece peste această sumă cu încă 3-4 inşi pentru luna de curăţenie şi dacă s-a întâmplat să poată răbda toţi până la deschiderea sezonului, apoi atunci ştie d-lui să facă vânt la ce e de prisos şi să reţie tot ce a fost mai bivol şi mai răbdător.

Această sumă de oameni într-o lună trebuie să dea gata 100 şi ceva de camere numerotate plus d©uă coridoare, balcoane, intrăiri, etc. Aceşti oameni trebuie să fie şi servitori: să scuture, să spele, să aşeze şi, meseriaşi, să zidească şi vopsitori, să se facă tâmplari, dulgheri, lăcătuşi, pavoazatori, electricieni etc. Meseriaşi, cu adevărat, nu calcă niciodată în casa asta.

P' Istr. Brăila

Mărturisesc că am văzut prin lume multe năzbâtii şi diferite sisteme de avarii dar cearceafuri în loc de plafoane şi tinichele în loc de duşumele, nu cred să fi văzut nici evreul rătăcitor din poveste.

Într-adevăr, nu cred să se afle în toată clădirea aceasta 10 în.p. De plafon zidit, pe restul, pe unde a picat tencuiala, s-au aplicat cearceafuri vechi bătute în cuie şi din cauza restului de moloz căzut cu timpul în cearceaf, nu o dată s-a pomenit pasagerul şezând (…) în pat, cu o bruitură, un pârâit, şi apoi sculându-se cu cearceaful în cap neştiind dacă e în Lacul Sărat sau în Messina.

Acelaşi lucru cu duşumelele. Fiind putrede şi nevoind a face cheltuială, pune oamenii de bate tinichele unde e scândura putredă şi se scufundă piciorul şi acum întreaga casă nu are nici-o scândură bună, tinichelele se aşază unele peste altele.

De la 4 dimineaţă şi până la opt seara când nu se mai vede, bietul om e gonit timp de 10 ceasuri, mai rău decât calul de tramvai. Hrana, spun cu siguranţă că de ar vedea-o Nababul cu toată arta sa de a da „pandişpan44 ţăranilor, s-ar lovi cu palma în frunte şi ar lua cea mai mare tinichea pe care tov. Gherea a dispretuit-o şi ar spânzura-o din toată inima pe pieptul ce e bun de pus în bătaia tunurilor de la Stăneşti.

Pe lângăi aceasta, mizerabilul, nu te lasă să mănânci în tihnă nici ceea ce ţi-ai cumpărat din buzunarul tău şi de multe ori oamenii trebuie să pună mina pe lucru mestecând ultima îmbucătură.

Şi dacă cineva murmură un cuvânt, i se răspunde scurt:

— Dacă-ţi place aşa, la mine loc să fie, că… broaşte berechet".

Partea cea mai grozavă însă, stă în faptul că în acest local muncitorul nu-şi pierde numai timpul şi sănătatea dar şi… CINSTEA.

Cleptomania patroanei acestui infern a târât pe mulţi servitori prin cancelaria comisariatului, căci nu o dată s-a semnalat dispariţia a diferite bijuterii lăsate de către pasageri prin diferite cutii pe masă, crezând că se află într-o casă cinstită; apoi, câţi ţal-chelneri nu şi-au pierdut garanţia şi iată cam în ce mod restaurantul hotelului e luat totdeauna în antrepriză, iar patronul, natural, cerea ţal-ehelnerului angajat o garanţie oarecare, dându-i în primire serviciul complect. Toamna, la facerea inventarului, constatându-se lipsa diferitelor tacâmuri, şervete etc. — garanţia e pierdută.

Lipsa aceasta, victima o vede sub ochii săi în fiecare seară, dar nu pricepe de unde vine. El nu ştie că argintăria şi celelalte obiecte sunt dijmuite de cleptomană când dă peste ele lăsate pe undeva în grabă de câte un chelner.

Din cauza aceasta, acum, niciun ţal-chelner nu mai vine la acest restaurant iar când se hotărăşte la aceasta, atunci propune stăpânului restaurantului să ia şi el parte la pierzanie.

Acestea sunt fapte adevărate.

Înainte de a termina şi pentru a nu se pune în dubiu spusele mele asupra moralităţii acestor oameni, aduc ca probă vie următoarea înserare la corresp ondentul din Brăila, din ziarul „Universu144 No. 130/24 mai a.e.

„Gh. Odăreanu, din Viziru, a reclamat parchetului pe d omnul Paleologu şi C. Popescu de aci, care în calitate de martori prin substituire au ridicat de la tribunal o recipisă pe numele Neau Untaru şi au încasat bani de la ad ministra ţia financiară.

Cred că aceasta e deajuns pentru un om cu o avere de un milion.

P. *Istr.*

(Brăila)

» România Muncitoare”, an V, nr. 28-29, 7, 11 iunie 1909.

CARI SUNT ÎNDATORIRILE UNUI „COMITET”

În numărul de la 4 iunie cor.44, tov arăşul M. Gh. Bujor, în „O nevoie44, a atins o chestiune atât de importantă şi care joacă un rol aşa de mare în mişcare, încât sunt sigur că la citirea ei mulţi tovarăşi au răsuflat uşuraţi că, în sfârşit, o chestiune a cărei tratare o simţi necesară şi asupra căreia erau nedumeriri – se va lămuri.

Din interesantul articol, mă refer la fragmentul unde tov ară’şul autor vorbeşte de neştiinţa şi încurcătura în care se află comitetele, secretarii şi casierii organizaţiilor începătoare. Deşi amintit la sfârşitul articolului, trebuie însă lămurit şi explicat înaintea tuturor deoarece, fiind un fapt elementar, se poate trata şi sfârşi iute iar aceştia o dată lămuriţi asupra primului pas de organizare? vor asculta şi pune în practică şi celelalte învăţăminte ce se vor discuta şi dovedi ca necesare.

Nu trebuie condamnat faptul neştiinţei celor aleşi în comitete; aceasta s-ar face când ar privi partea morală, când în propaganda lor cei aleşi nu s-ar conforma principiilor socialiste şi ar băga în capul oamenilor niscaiva

năzbâtii dăunătoare. Dar cât priveşte partea ad iministra tivă? Care-s datoriile secretarului, care ale casierului precum şi ale membrilor din comitet? Care-s legăturile, procedeele şi îndatoririle lor faţă de centru? Cum se fac dările de seamă amănunţite lunar, trimestrial sau anual?

Sunt lucruri cari oricât ai fi de iniţiat în alte ramuri, în faţa Lor te simţi încurcat, nu ai cunoştinţe amănunţite şi din această cauză se produc discuţii cari aduc mult. Rău unei organizaţii ce de-abia se încheagă şi cu care trebuie să fii cât se poate de serios.

Se poate răspunde că aceste lucruri se găsesc şi în statut. Sunt, în adevăr, dar în complexitatea lor ele nu-s suficiente. Mi-aduc aminte câte întrebări se puneau şi cât obstrucţionism zadarnic se făcea la înjghebarea sindicatului zugravilor în Bucureşti, în centru, unde se poate mai uşor clarifica; dar în provincie sau mai lămurit cum e aci, de exemplu, unde n-ai cui te adresa cu o întrebare în asemenea materie?

O broşură, cât de mică, care să trateze despre modul de organizare sindicală ar fi de mare folos şi lipsa ei se simte mult. Cu puţină răbdare, din partea tovarăşilor competenţi, aceasta s-ar face şi „ar umple un gol. *

Deci cari sunt sarcinile şi îndatoririle unui comitet din punct de vedere administrativ?

P. *Istr.*

(Brăila)

„România Muncitoare” an V, nr. 30, 14 iunie 1909.

PREA MULTA RĂBDARE

Citeam într-un număr trecut al ziarului cazul mecanicului agricali Gh. Constantinescu, care, fără nici-o vină, cel puţin aceea de a fi sindicalist – dacă aceasta se poate numi o vină – a îost bătut maÿ rău ca hoţii de cai în propria lui casă de către cei interesaţi, în frunte cu autoritatea, care are o mentalitate cu totul contrarie: acest fapt mi-a amintit şi pe cel de acum un an când nişte, tov arăşi din provincie au fost aduşi legaţi şi bătuţi de poliţia Capitalei; precum şi altul mai recent şi anume când, un alt tovfarăş, tot din provincie, duoându-se după lucru în alt oraş pentru a-şi câştiga mizerabila de existenţă a fost arestat şi închis la un loc cu un nebun cu care a trebuit să se lupte 4 zile.) Acestea dintre cele mai frapante, afară. De altele mai mult sau mai puţin revoltătoare.

Mărturisesc cu conştiinţa împăcată că în faţa acestor acte cari trec peste limitele ©rijcărei indignări, n-am putut simţi nici-o revoltă împotriva autorităţilor acestor maltratări, ci întreaga revoltă sufletească mi s-a revărsat asupra maltrataţilor.

Mă adresez deci, acestora:

Bine, prieteni, sunteţi oameni nu vite şi răbdarea voastră oricât de întinsă ar fi trebuie să aibă o limită, dar toate expedientele la cari aţi' alergat întotdeauna în urma acestor scandaloase abuzuri ca: publicarea în ziare, cererile de anchete, denunţarea către cutare sau cutare demn ministru, ameninţările copilăreşti cu fraza: – «să ia aminte domnul X… căci altfel» toate acestea, zic, nu vi se par prea searbăde, prea reci, prea ridicule, chiar când asemenea fapte se repetă necontenit ca o sfidare cu vârf şi îndesat?

Pentru ce nu te faci foc când un conştient te-a înjurat şi de ce nu ripostezi când capeţi o palmă fără să te ştii cu nimic vinovat?

Ou atât mai puţin, răbdarea ta va trebui să aibă hotar când vezi că acel care e plătit de tine şi pus să te apere, el, se întoarce asupra ta de te stâlceşte şi te face din om neom.

Sau rangul lui te impresionează pe tine? Asta ar fi o stupiditate.

N-am suferit până acum asemenea călcări de demnitate omenească. Când va cere-o însă idealul meu, le voiu primi cu plăcere căci nimic nu s-a realizat în lume fără dureri.

Să ferească însă fatalitatea pe acel care va trece peste limitele unei răbdări omeneşti, când individul îşi pierde stăpânirea de sine, când intelectul e întunecat şi raţiunea se îneacă în valul furiei oarbe.

P. *Istr.*

(Brăila)

„România Muncitoare" an V, nr. 32, 21 iunie 1909.

IARĂŞI HUGO SÂNGER DIN BRĂILA

În nenumărate rânduri acest patron capitalist a fost înregistrat la ziarul nostru pentru faptele sale revoltătoare.

Alte isprăvi ale acestui mâncător de sindicalişti vin să scoată şi mai mult în evidenţă antagonismul de clasă şi să servească de exemplu acelora dintre colegi cari pun în dubiu spusele noastre şi nu răspunsul la apelurile ce le facem.

Primul fapt, cel mai bestial, cel mai revoltător şi care s-ar fi petreout în faţa acestor oameni conştienţi şi-ar fi atras toată indignarea precum şi un protest unanim, e următorul:

Lucrătorul Gh. Bădulescu era de mai mult timp suferind de astm tot din cauza acestui patron, căci lucrând la faţadă şi căzându-i var în ochi la dese intervale i-a pricinuit betegeala sus amintită. Actualmente, reluând lucrul, a fost pus, spre nenorocirea lui, să spele cu amoniac nişte uşi şi ferestre de *stejar spre a scoate vechea vopsea. E de notat că amoniacul cu care lucrăm noi, zugravii, e cu mult mai tare decât cel din farmacii – aceasta pentru a avea puterea de a descompune şi a curăța vopseaua uscată. Fiind cunoscute ondulaţiile înţepătoare ce le emană amoniacul oricine îşi poate închipui ce consecinţe grave a avut de îndurat nenorocitul lucrător, mai cu seamă că era deja vătămat de ochi dinainte.

Stebătă, la plată se prezintă şi victima cu ochii lăcrimând întredeschişi. Fiara de patron, văzându-l în halul acela, găseşte că e mai practic să-l concedieze decât să-i dea altceva de lucru, de aceea dându-i plata sângelui îi comunică scurt: *„nu-mi trebuie oameni bolnavi*

E prea izbitor ca să mai comentăm.

Tragă-şi fiecare concluzia sa.

A doua ispravă e cu ocazia concedierii mele: mirosindu-i a sindicalişti de care el fugea ca de ceva grozav – căuta a se descotorosi de mine pretextând că nepublieând pierderea carnetului de niiuncă în „Monitor44 riscă a fi dat în judecată de către corporaţie. În ziua următoare m-am prezentat aducându-i o declaraţie cum că am dreptul de a-mi exercita meseria până la apariţia în „Monitor44 a celor ce le interesează. Nevoind a lua nici aceasta în consideraţie şi alergând de la un motiv la altul pentru a scăpa de mine, un tovarăş, E.S., binecunoscut în rândurile sindicaliste, se solidarizează şi părăseşte lucrul odată cu mine.

În faţa acestui aot cât se poate de natural şi legitim, patronul rămâne electrizat. Pentru a se răzbuna şi totodată spre a intimida pe ceilalţi tovarăşi îi spune că dacă el ar voi poate peste 8 zile să-l expulzeze din ţară.

Acum pun două întrebări internaţionaliştilor din cele două clase antagoniste:

Muncitorilor le spun: pentru ce patronul evreu nu e naţionalist cu

lucrătorul său tot evreu şi voieşte a-l expulza?

Iar naţionaliştilor români de calibrul d omni lor lorga şi Cuza, de asemenea, cum se explică lucrul că, pe de o parte, minaţi evreii la întruniri şi pe de alta, daţi mână de ajutor unui evreu supus străin pentru a izgoni din ţară pe un supus român?

Lucru abstract, d omni lor, pe care muncitorii îl înţeleg foarte bine.

P. *Lstr.*

(Brăila)

(„România Muncitoare", an V, nr. 34, 28 iunie 1909.

SATIRII NOŞTRI POLITICI ŞI VOTUL UNIVERSAL

Printre multe plăgi sociale cari apasă pe spinarea poporului' nostru, acea a politicianismului e dintre cele mai strigătoare. Nu fiindcă ţara noastră e bântuită de această lăcustă vătămătoare, răul e general, dar pe când în alte părţi el e în descreştere sau stagnează potrivit mediului acelor ţări, la noi e în plin progres.

Zilnic, din diferite unghiuri ale ţării, vezi ieşind „oameni noi44 ei îşi iau aere de renovatori, se silesc de a da figurei lor expresia sinceră şi dureroasă a omului ce vede răul şi voieşte a-l îndepărta şi în cuvinte pline de foc, ce le adresează mulţimei sceptice şi buimăcite de aceşti perpetu um-mobile de oratori, caută a depune accentul cel mai convingător, frazele cele mai neuzate şi entuziasmul cel mai înflăcărat.

Dar, ce e fals, tot fals rămâne; adevărului nu-i trebuie îmbrăcăminte pompoasă. Omul sincer, pătruns de învăţături drepte, de un ideal sfânt lui şi mistuit de acel paşnic dar de a lupta dezinteresat contra deosebirii omului de către om, – se simte puternic şi cuvintele lui pătrund în adâncul sufletului fără vorbe melşteşugite. Ele se duc acolo de unde au provenit să îmbrăţişeze alte inimi şi să î nobileze alte simţiri.

Politicianul cu două feţe şi egoist, doritor de ranguri şi avere, meschin şi ipocrit, oricât ar căuta de a pare natural, oricât s-ar strădui de a-şi apropia nişte însuşiri ce nu-i aparţin – îl demaşti imediat -: pe faţă îi stau scrise: minciuna, şarlatania, interesul.

În timpul din urmă, votul universal, devenit himeră, e cuvântul de ordine a tuturor acestor deşucheaţi vântură-ţări. De unde mai acum câtva timp era un punct îndepărtat din programul partidului asasin, astăzi, pe

buzele acestor scamatori ambulanţi, cu el se deschid întrunirile şi cu el se închid.

E caracteristic faptul cum caută oamenii aceştia să convingă lumea şi să-şi dispute întâietatea. După ce se critică, se înjură şi se batjocoresc unul pe altul, după ce îşi dezvelesc reciproc faptele lor murdare, apoi, încep fiecare să se ridice, să se slăvească şi să se declare de cei mai capabili pentru această „mare reformă”.

—”… Ei sunt nişte şarlatani cari promit multe şi nu fac nimic; noi suntem cei chemaţi de a face ca votul universal să devie o realitate, noi…”

Iată textul, fraza obişnuită – oare nu s-ar fi gândit ei că cei ce îi ascultă le vor atribui şi lor acelaşi lucru?

Zilele trecute un „mare naţionalist” cu scaun la cap, care zicea că vine pentru a doua oară la Brăila, după ce fusese întâia oară pus pe fugă, între altele a declarat şi următoarele, adresându-se publicului.

—” Dumneavoastră trăiţi la 4 ani o dată, cfinri se fac alegerile generale. Iar atunci ştiţi că trebuie să alegeţi pe cineva, indiferent cine e acela, care dă mai mult de băut, acela e ales. Dar… a început orbul să întrezărească!”

Da, e foarte adevărat, „a început orbul să întrezărească”, dar nu drumul spinos pe care speraţi voi că va intra, ci calea adevărată a desrobirei atât politice cât şi economiceşte şi când va începe să vadă bine de tot, *cfcid* i se va lumina bine „înaintea ochilor”, atunci vi se va sfârşi rolul de comedianţi ce-l jucaţi acum.

De aceea, nu vă mal trudiţi atât de a face acest mare gest. Poporul îşi va cuceri singur votul universal direct, egal şi secret iar nai ciopârţit şi schilodit, ca acela ce-l făgăduiţi şi pe care tot nu-i veţi realiza niciodată.

P. *Istr.*

(Brăila)

f „România Muncitoare”, an V, nr. 36, 5 iulie 1909.

ORGANUL CENTRAL ŞI PUBLICAŢIILE DE BREASLĂ

Când s-a înfiinţat rubrica aceasta acum câtva timp s-a zis că ea va servi spre a se arăta căile mai practice, mai lesnicioase şi mai eficace de propagandă şi organizare; bunele rezultate ce a dat cutare sau cutare metodă; sfaturi către tovfarăşii începători, ce trebuie să adapteze şi de ce trebuie să se ferească etc.; s-a mai spus însă şi un cuvânt înţelept: nu trebuie

să ne ferim de a se da pe faţă lacunele, greşelile sau relele ce le observăm.

Dacă cele ce am spus mai jos vor avea darul să jeneze pe câţiva dintre tovarăşii în cauză apăi aceasta nu e vina mea. E un adevăr.

Să vedem dacă e aşa.

Cele ce urmează se referă la presa noastră. Întreb:

Este destul de puternic organul central „România Muncitoare" pentru a mai apare şi alte publicaţiuni de breaslă? Avem noi nişte sindicate puternice, bine organizate şi destul de conştiente pentru a susţine cu îndârjire atât organul central cât şi publicaţiile lor aparte?

Nu cred să existe vreun tovarăş conştient care sfidând orice principii de logică să răspundă afirmativ.

Avem un ziar central într-al VI-lea an, astăzi bisaptăminal; luptăm fiecare în direcţia sa să-l facem mare, puternic, impunător; înjumătăţit printr-o lovitură" de graţie căutăm să-l readucem la loc, locul de onoare ce-l merită, tnidind. U-ne să-l plasăm inclusiv printre tovarăşii *conştienţi;* în lupta aceasta ne lovim necontenit de universul restrâns al acelora ce trebuiesc sa-l susţie şi… mai presus de toate, de inconştienţa acestora; muncitorul nu găseşte, din păcate, în ziarul său, nici Martirul *vreunei prinţese,* nici vreo Fată *din harlemul lui Abdul Hamid.* Ziarul său are o menire prozaică (!) nu produce senzaţii.

Mai constatăm că, pentru a-şi continua apariţia, acesta face sacrificii imense din punct de vedere al redactării.

Socoteam într-o zi, înainte de a observa cu atenţie un bilanţ; că salariile redactorilor trebuie să fie de cel puţin 400 *lei* pe lună în total. Când, ce să vezi?

Salarii… 770 lei, în trei luni!

Eu cred că „zeflemeaua44 plăteşte îndoit celor ce-i dă viaţă.

Mi se va argumenta, poate, că la noi mai lucrează şi conştienţii,.

Netăgăduit, dar când vom ţine seama de munca titanică şi atenţia nemăsurată ce trebuie s-o depună acei ce conduc această faclă, când vom ţine seamă că ei nu au a face cu scriitorii de meserie, cu corespondenţi abili, ci cu muncitori, cari scriu atât cât ştiu şi cât îi taie capul, cari trimit articole încâlcite, fără ortografie, cu o punctuaţie alandala cari exclamă unde trebuie să întrebe şi subliniază unde-i vine; ţinând seama, zic, tovarăşi, că prea

puţina e acea materie de a cărei corijare sunt scutiţi, nu credeţi că «cerem prea mult? Oare, înainte de a fi tovarăş conştient, redactorul nu e un om şi el? Nu admiteţi că la un moment dat îl putem vedea epuizat, consumat atât fiziceşte cât şi moraliceşte din cauza excesului de devotament?

Şi când, ca încheiere, zic, că, cu toata lupta depusă, cu toate sacrificiile sus citate, ziarul dă 600 şi ceva de lei deficite la trimestru, nu e o ironie a ne scoate publicaţii la breaslă aparte?!

A devenit „România Muncitoare44 un ziar politic cotidian cu câteva zeci de mii de abonaţi şi care nu mai poate duce o luptă întinsă pe cale economică; are el lin personal de redacţie bine retribuit şi numeros; avem noî vreo câteva zeci de mii de tovarăşi cititori conştienţi şi gata pentru orice sacrificii – spre a ne scoate, fără teamă de a deveni ridiculi, gazetari de breaslă, cari *să* ducă lupta pe tărâmul economic?

Sunt curios să văd, făcându-se o statistică, câţi tovarăşi sunt abonaţi, atât la organul central, cât şi la gazetele breslei sale şi, tare aş dori să rămân eu mincinos: nu cred să se găsească 10 /O, ia sută,

E foarte lesne a scoate cutare sau cutare „Curier44. Dar nu ţinem seamă cui va împărţi el corespondenţa sa şi cine-i va asigura existenţa, când muncitorul nu e capabil-un ziar a-şi susţine, dar două?

Acestea sunt adevăruri în faţa cărora nu trebuie să strâmibăm nasul, căci atunci ne-am chema *ipâcriţi.*

Trebuie să constatăm în noi o bună doză de… egoism personal.

P. Istr.

(Brăila)

„România Muncitoare”, an V, nr. 41, 23 iulie 1909.

TEATRUL SOCÏAL

În faţa nedreptăţilor ce mistuie omenirea vezi ridicându-se barzi ai adevărului ş binelui social, ai înfrăţirii şi iubirii între popoare, ai libertăţii şi egalităţii relative, oameni geniali, precoci ai timpurilor viitoare, aş putea zice cari, – înnăscuţi sau formaţi cu aceste sublime calităţi – prind într-o mână facla iar în cealaltă stindardul emancipării popoarelor şi, uzând de ceea ce natura i-a înzestrat, propovăduiesc cuvântul sfânt.

Excesiv de dezinteresaţii, riscând a-şi distruge propria lor individualitate, primind continue lovituri şi în faţă şi în spate ei duc înainte,

fără şovăire, cuvântul dreptăţii, biciuind, cu o logică de fier, minciuna, falsitatea, şarlatanismul şi tot ceea ce e opus adevărului pentru care ei îşi consacră viaţa. Săgeţile pe cari ei. Le aruncă în tabăra apăsătorilor, aci pline de revoltă şi indignare, aci de ironie şi sarcasme usturătoare, ai crede că ar fi în stare să rănească nişte ziduri inerte dar încă fiinţe cu raţiuni şi simţ.

Dar, particularitatea proverbială, menită de a juca un rol însemnat în istoria timpurilor, raţiunea şi simţul, se vede că lipsesc cu desăvârşire apărătorilor „ordinei sociale44. Tar tuf îi şi machiavelii aceştia se supără foc când îşi insultă reciproc vreo „Lili44 favorită; asistăm apoi la mascarada modernă: o ieşire pe teren ce măsoară un kilometru distanţă între adversari (!) urmează un schimb de gloanţe ce trec la 10 metri deasupra capului, dandana ce se termină cu îmbrăţişarea caraghioasă pe teren – rezultat infailibil al „onoarei satisfăcute44.

Iar când fruntea presei occidentale pune sub ochii Europei, în culorile cele mai vii, crimele şil nelegiuirile voastre, ororile naţionale şi sălbăticiile neroniene, când lumea civilizată citeşte cu seârbă faimoasa sentinţă a celebrei voastre Bande de Casaţie, atunci… demnitatea naţională se simte rănită; câteva murmure surde, de formă şi… tăcere, căci aşa cere „raţiunea de stat44.

Delicată pieliţă de «Belgie a Orientului»!

Faţă de aceste flagrante contraziceri, am impresia că mă aflu ea spectator la o reprezentare a teatrului social pământesc pe o imensă scenă jupi teri ană’.

Un Brătianu, Machiavel sau Bismarc apropiindu-se de public într-o atitudine ipocrită, ar ţine cam următorul discurs:

„în sfârşit, să ne explicăm: ce vreţi? Dreptate? Nu o veţi căpăta! Recunoaştem că e de partea voastră, dar noi suntem puternici. Voiţi să o smulgeţi prin forţă? Dar în cazul ăsta, o să vă împroşte ai voştri pe voi. Din rândurile voastre recrutam pe aceia cari să ne susţie. Noi le facem educaţia care ne convine. Avem profesori cari să vă înveţe celle ce dictăm noi, altfel, îi măturăm. Avem literatura noastră: *Peneş Curcanul*, O *coroană de oţel*, *Pui de lei* etc. Autorii lui *Vrem pământ* şi *1907* au fost omorâţi când au scris aşa ceva. Noi mai avem un cler care trebuie să vorbească, înţelegeţi? Nu vă uitaţi că un netot a zis:

«Religia e o frază de diavoli inventată Ca prin a ei putere să vă aplece-n jug».

Mofturi, voi nu trebuie să pricepeţi aşa ceva.

Recunoaştem că existenţa e efemeră şi al vostru e viitoruil dar tocmai aceasta ne face să profităm cât mai bine de prezent. Ne imputaţi că suntem surzi, că avem obraz gros şi că suntem naţionalişti laici. Ce copilărie?! Dar cum puteţi pretinde să fim simţitori, drepţi şi sinceri, când interesul nostru e contrariu? Crăpaţi de foame? Dar ce ne pasă nouă? Sunteţi pâini de boli? Vă zvântă tuberculoza? Dar aceasta ne îngrijeşte numai atunci când suntem în pericol de a ne molipsi. Restul, să vă ia dracul pe toţi. Strigaţi Europei că avem o justiţie de diasă muncitorească? Dar în toate părţile e la fel. Şi ea e mai dreaptă acolo unde sunteţi voi mai tari. Călcăm legile? Dar ce să facem când vedem că voi aţi început să profitaţi de ele? Nu înţelegeţi că ele sunt făcute numai pentru a sta pe hârtie? De ce le retipăriţi şi le puneţi la îndemâna mojicilor? Vreţi drepturi electorale? Dar nu vedeţi că atunci când le veţi avea, noi ne ducem pe copcă, că ne-am spălat pe bot de a mai umbla cu mâinile pân-la coate în bugetul strâns pe spinarea voastră încovoiată?

Deci nu mai cereţi, nu mai protestaţi!. Vom fi surzi. Mergeţi voi pe calea voastră, noi pe a noastră şi. „care o fi mai tare”.

P. *Istr.*

(Brăila)

„România NMuncitoare”, an V, nr. 42, 26 iulie 1909.

TURBURĂTORII „ORDINEI SOCIALE4

Cu o îndrăzneala nemaipomenită, sau care se întâlneşte numai la criminali ordinari, Ionel Brătianu a zi®, între altele, în sporovăială sa de la Craiova; „Nu mă pot abţine de a nu blama tendinţele sindicaliştilor cari se ridică contra ordinei sociale44.

Ne-a taxat cu un cuvânt omul acesta negru, că noi, aceştia, cari luptăm ca să trăim şi să-i plătim: postul cu care se înconjoară, suntem tulburători ai actualei ordini sociale.

Ştiam demult că dezaprobă activitatea ce o exercităm, ca pe un „ce*4 opus intereselor sale, însă aceasta o făcea tacit şi prin represiuni simţitoare. Dar a te ridica la un banchet şi a spune cu o atât de grosolană neruşinare în faţa presei, în faţa lumii, că dezaprobi fapta naturală a unor oameni pe care-i asupreşti, aceasta nu cred sa fi zis-o vreun alt fost prim ministru în

toată lumea. E ca şi când ai spune: – „Nu ştiu de ce i-e foame calului meu, căci aşa multă mâncare nu-i dau! 44

Să-l apeşi pe un om până îhtr-atât, că nu mai ştie încotro să o ia de ţipătul copiilor cari cer pâine, să cauţi să iei şi pielea* căci cămaşa i-ai luat-o demult, iar când omul acesta prăpădit, despuiat, ’ flămând şi nebun se revoltă şi-ţi strigă: „lasă-mă să trăiesc4 tu să te ridici şi să-i spui că-i dezaprobi fapta, nu e aceasta culmea indrăznelei? Nu înseamnă că-ţi pui cenuşă în cap şi faci pe turbatul?

Dar bine, cinieule, ordine socială e aceea când eu plesnesc de foame şi îngheţ de frig cu ai mei, iar tu te răsfeţi în saloane somptuoase înconjurat de un lux nebun; când rămăşiţele de la masa ta, pe care le azvârli la câini, preţuiesc atât cu cât eu aş putea trăi o-lună? Când pe mine mă mănâncă boaila, trăind într-un bordei mucegăit, iar tu ocupi palate unde pot locui o sută? Când eu abia îmi târăsc zilele alergând după o pâine, tu azvârli banul pe fereastră

— Sudoarea stoarsă din spatele mele gârbovite? Când pe mine mă arde pârjolul cât e ziua de mare, făcându-ţi ţie aur pentru a mă schilodi, când treci cu cucoana ta în automobil şi pentru a turna plumbî pe cari să mi-i trimiţi în piept când îţi cer un drept la viaţă – aceasta zici că e ORDINE?

Iar când peste toate astea, îmi torni şi câteva regimente de tâlhari ca tine, ca să îmi rupă oasele, să-mi învineţească spinarea, * să-mi fure ce mai am şi omorându-mă să-mi necinstească femeia şi copila mea – nu te gândeşti tu, balaur setos de sânge că se poate să mai înnebunesc o dată şi să-ţi frâng gâtul? Nu te gândeşti tu, că oupa amărăciunilor umplându-se peste măsură şi debordind, s-ar poltea să mă aducă acolo ca să las lumina zilei de la care tu mă izgoneşti şi mă voi băga în beciuri, de unde voiu ieşi apoi ca să-ţi sparg pieptul acela plin de venin?

Nu judeci tu, tiran fără nume, că eu păcătosul nu am ce pierde decât o viaţă mizerabilă pe care abia o mai pot suporta?

M-am născut ca să trăiesc. Muncesc cinstit, din care muncă tu îmi iei partea cea mai mare, iar când tu vrei să-mi iei şi plinea de la gură, recurg în mod paşnic la nişte arme pe care tu le-ai (fălirit şi mi le-ai pus la dispoziţie. Uzând de ele, îmi suprimi într-un mod arbitrar acest drept priponindu-mă cum numai tu ştii s-o faci. Răbdarea fără margini pe care mi-o impun şi

tortura lentă ce îndur întrec supliciile ce adeseâ am îndurat acum zece veacuri sub domnia unui tiran sângeros ca şi acela căreia tu îi lingi picioarele..

Fereşte-te, dar, de a duce până acolo represiunea ta ca să se întunece această judecată, căci, dintre noi doi, tu vei fi păgubaşul,

Fereşte-te!

P. *Istr.*

(Brăfla)

„România Muncitoare”, an V, nr. 43, 30 iulie 1909.

ÎN JUKUL MORŢEI EXPLOATATORULUI GH ASSAN

Prea puţine sunt cuvântările ţinute la diferite ocaziuni de către puternicii zilei cari să cuprindă atât adevăr, ca acelea ţinute cu ocazia morţii lui Gh. Assan.

De obicei, la toate ocaziile, tribunii noştri când au a lăuda opera cuiva sau a preaslăvi pe cineva din tagma lor o fac aceasta totdeauna în numele poporului, în numele acelui popor care nici n -aude, nici habar n-are despre ce este vorba.

„Ţara te laudă, ţara te sărbătoreşte” „sau poporul plânge, poporul te regretă44 şi poporul nici nu laudă, nici nu regretă căci nu are pentru cine face vreuna din aceste două care s-o merite. Dar aşa e el, le înghite pe toate şi tace.

Cu totul altă nuanţă au avut cuvântările noastre la moartea marelui industriaş şi „patriot român44!

Cu mici excepţii, niciunul din oratori n-a căzut în păcatul tradiţional de a spune că; «munca şi energia» «devotamentul» «sacriticii le» etc. Aduse de răposat – au fost pentru ridicarea economică şi înălţarea poporului român. Nu. Din simţ de veracitate sau din simplă *uitare condamnabilă* nu ştiu bine care, ei au omis însă de a spune cele de mai sus în numele poporului.

Ţoţi, aproape toţi, au zis că, „datorită activităţii neobosite a decedatului se găseşte astăzi *industria şi comerţul* în floarea desvoltării sale”.

Or, cum marile întreprinderi industriale şi comerciale nu se află în mâinile proletariatului, ale poporului român, ci aceştia sunt sdavii celor dintâi, elogiile aduse „bunului român” nu se refera acestora, ci acelui mănunchi de exploatatori de talia celui plecat!

Deci cuvintele sunt drepte; capitaliştii pierd în Gh. Assan un bun apărător, (nu un „bun român”) şi au dreptul să-l plângă. Poporul însă nu pierde nimic prin moartea lui şi n-are de ce să se jelească (ca domnul Jelea); dispărutul nu i-a adus niciun folos, din contră.

Eu nu cred ca el să fi lăsat vreo vorbă pentru acei ce i-au îngrămădit milioanele; o gratificaţie spre aducere aminte, de exemplu, leafa pe o lună la fiecare. Sau, ca de acum încolo, toţi acei, cari rămân cotonogi şi ciungi să primească leafa întreagă ca pensie viageră.

Nu cred să fi avut timp a se gândi şi la aşa ceva.

Prea puţin le pasă atunci robilor dacă ocna lor e a lui Assan sau a lui Aii, ei nu-i văd pe el decât la zile mari, ei cunosc fabrica. N-au de ce-i eterniza memoria.

Nu, poporul nu pierde nimic! El pierde un exploatator.

P. *Istr.*

„România Muncitoare44, an V, nr. 44, 2 august 1909.

UN RESULTAT

Săptămâna trecută, ziarul ne-a adus ştirea că unul din cen mai buni străjeri ai noştri, tov (arăşul) secretar al C.G.S.R., AL

Constantinescu () s-a retras din funcţia ce ocupa şi a devenit patron. Nota ne mai spunea că de la 1 august, adică timp de un an de zile, tov (arăşul) secretar n-a mai primit niciun salar.

Nu e rău, ba cred chiar că e necesar să comentăm acest fapt, deoarece e unul dintre cele mai însemnate ce poate rezulta dintr-o mişcare ca a noastră, tânără, fără experienţă şi plină de defecte de ia cel mai urnii cetăţean până la cel mai conştient tovarăş.

Mi-ar plăcea să cred că acestui rezultat majoritatea tovarăşilor i-au găsit adevărata lui cauză, şi, ca atare, I-au interpretat aşa cum e just şi cum sade frumos să-i judece orice tovarăş cu bun simţ, raţiune sănătoasă şi care s-a dezbrăcat de haina urâtă a patimei şi a judecăţii a priori. Căci, dacă nu se vor găsi nici în rândurile noastre, ale cercurilor socialiste unde se dă adevărata cultură a insului, dezbrăcându-4 de tot ce e dăunător moralităţii cu care de multe ori e înnăscut, unde *trebuie* să predomine „dreptatea44 în cel mai larg înţeles al cuvântului, dacă nu se vor găsi, zic, şi oameni cari să vadă lucrurile prin prisma lor adevărată, să fie logici şi să judece drept,

atunci pentru ce am mai protesta, ne-am mai indigna şi am mai ataca violent morala celor de sus?

Din nefericire, lucrurile nu stau tocmai aşa cum spun că mi-ar place să fie şi, dacă chestiunea, să zic aşa, s-ar putea pune la vot apoi, multe bile negre ar încasa tov (arăşul) secretar de ieri, patronul „neiertat44 de azi. Parcă aud câte voci se ridică în ţară cu exclamaţia: „Iată! Tovarăş conştient! Cu pretenţii de sacrificii! Din moment ce nu mai ia salariu s-a retras fără niciun înconjur!”

Multă nedreptate!

Luându-l ca om, tov (arăşul) Const (antinescu) s-a privat de o viaţă modestă şi tihnită ce i-o procura meseria sa, în care nu t mai prejos, după cum nu e mai prejos nici ca model de intelectualitate. Datorită idealului de care a fost şi este pătruns el a călcat peste tot ce constituie un obstacol pentru ideea sa; chiar peste sentimentele de ordin intim, cari pot fi egalate de orice ideal, cât de măreţ ar fi el. El nu a fost dintre acei tovarăşi de necondamnat cari, servindu-şi idealul cu scrupulozitate, primesc şi o retribuţie pe care însă cu greu o pot căpăta în afară. Nu. Prin urmare, se spulberă de la sine aserţiunea că „interese personale” îl ţineau în mijlocii 1 nostru. Acestea sunt ace veninoase cărora însă, prin extrem, dânsui le-a frânt vârful după cum vedem, deşi într-un mod, pe cât de eficace, pe atât de dureros. E un exemplu viu*dar care a lăsat o rană adâncă pentru cei ce au ştiut să-l preţuiaseă, deşi aceştia, fără excepţie de grad cultural, sunt rari.

Ca tovarăş conştient, iarăşi, n-a lăsat nimic de dorit; nu *i* se poate nimic imputa, bineînţeles, lăsând la o parte extraordinarul. Şi în privinţa aceasta, nu eu voi pleda, pledează însăşi activitatea sa pe caro cu toţii o cunoaştem. Poate vorbi, înainte de toate, interesele Comisiei Generale, în fruntea cărora stătea, cărora 3e-a dat satisfacţie cu atâta îndemânare, tact şi blândeţe când atâtea săgeţi veninose aruncate de oameni strâmţi la suflet veneau să-3 lovească direct şi indirect. Apoi mai pot vorbi necesităţile cerute de ziar, cuvântările simţitoare şi ieşite din banal, chemările de *a* da concursul moral diferitelor sindicate, atât la Capitală cât şi în provincie; mai pot vorbi, tovarăşi, grevele, din mijlocul cărora n-a lipsit, oricât de surmenat ar fi fost şi cei ce I-au cunoscut mai de aproape, în importanta grevă de acum trei ani a factorilor poştali, au putut vedea de câtă răbdare şi energie a dat dovadă

când, ca o santinelă la uşa unei pulberării, păzea pe o bancă afară greviştii ce dormeau la local, contra, acelora ce voiu să calce legile şi să violeze un drept al omului. Iar acei cari au fost în intimă apropiere cu el, să mărturisească de câte ori nu I-au găsit trecând prin dese crize de inaniţie.

Şi când în urma acestui devotament mai vezi ridicându-se acuzaţii şi învinuiri pătimaşe *chiar din sânul acelora cari trebuie să te simtă, să te înţeleagă, şi să-ţi dea un cuvânt de consolare*, atunci, eu cred că, să fii om cât de neepuizabil, dacă nu azi mâine, dar într-o zi, tot te vei vedea mort ca parte morală şi intelectuală.

Se zice: – „Ce-mi pasă dacă cutare a făcut acest lucru?"

Câtă nechibzuire! '

Dar vei face-o şi tu mâine din aceleaşi motive şi, dacă n-ai făcut-o până azi e dovadă nu că posezi o mai multă cantitate de energie, dar că nu ai fost atât de consumat cu acel cineva.

Toate acestea denotă un rău nemăsurat. E drept că în mare parte acest rău se datoreşte muncitorului din masă; el dă cu uşurinţă'un franc într-o duminică pe un pachet de „dame" sau „specialităţi", nu stă la îndoială să dea 80 b (arii) pe un trandafir frumos spre a-l pune la piept la o serată şi tot aşa de uşor aruncă 5* fr (anci) pe o sticlă de parfum Gelles-Frerres.

Dar, O, 05 centime pe lună! pentru a-i asigura existenţa aceluia căruia îi răpeşti timpul de a şi-o câştiga, pentru acela căruia iai promis aceasta prin delegaţii tăi în schimbul serviciilor aduse,

— E foarte greu!

Cât e de trist!

Te superi şi împroşti când nu te-a putut satisface instantaneu, îl condamni de neglijenţă.

Dar câhd e vorba a-i asigura acei mizerabili de 150 lei pe lună pentru a trăi dobitoceşte, atunci…

Nu sunt de ajuns numărul membrilor spre a forma suma aceasta? Vom da 10 b (ani) pe lună şi îi vom dubla. Vom da şi.20 şi îi vom împătri şi, la nevoie, ne vom lipsi de un trandafir într-e duminică şi i-am înşesit!

150 lei pe lună. V-aţi întrebat tovarăşi, dacă suma e de-ajuns a duce o viaţă strâmtă materială, dar şi una. Intelectuală? Nu.

Am zis că vina mare pentru acest rău se datoreşte în mare parte

inconştienţei lucrătorilor. Dar dacă căutăm cauza adevărată ea se datoreşte şi comitetelor sindicale şi acelora cari vorbesc de multe ori de toate nimicurile, dar cari caută a-şi aminti de o chestiune atât de importantă.

Căci da. Nu e o chestiune mai însemnată decât aceea de a îngriji de acei cari ne dau lumină, cărora le-am impus să stea necontenit acolo şi prin acesta le-am răpit mijlocul de a-şi câştiga o pline pe care′ o pot scoate mai dulce, poate, decât aceea pe care le-o dăm noi.

Suntem nişte copii vitregi cari merităm pedeapsa ce o căutăm câteodată şi, dacă nu ne vom da seama de acestă neglijenţă condamnabilă, dacă nu vom fi pe viitor mai serioşi şi mai consecvenţi hotărârilor noastre, apoi multe surprize ne vor aştepta. Şi atunci să nu ne supărăm

F. Istr.

„România Muncitoare”, an V, nr. 46, 9 august 1909.

PREMIERULUI

Salve, excelenţă!…

Suflet nobili! Omule ilustru! operă nemuritoare şi dată patriei tale.

Românii recunoscători te vor lăsa slăvit în vecii vecilor şi măreaţa ta figură zeificată ca fi pentru posteritate, icoana şi oglinda timpurilor actuale; timpuri de înaltă aducere aminte în cari un mare bărbat de stat, un mare patriot, un suflet sublim, calităţi divine şi inimă de aur, un om genial, JUSTIŢIA ŞI UMANITATEA personificată – a dat ţării şi neamului său cea mai mare capodoperă ce poate da un bărbat al naţiei sale: JANDARMERIA RU RALĂ!

Fii liniştit în voiajul tău pentru binele patriei; fii liniştit!

Benchetuieşte şi ridică toasturi înălţătoare în numele patriei tale, că ea e fericită!

Îndrăzneţi cugetători, institutorii de merit, întruparea chipului şi asemănării tale ce i-ai dat îşi îndeplinesc cu prinos însărcinarea şi îndatoririle ce şi-au luat faţă de tine, iar ţinta ta, idealul tău, s-a îndeplinit.

Oameni de ordine şi de înaltă morală, ca şi tine, ei sunt expresia naţiunii.

Excesiv de zeloşi, în scurtul timp de când sunt instituiţi, ei au făcut tot ce poate face o insituţie de stat.

Au purtat până în cele mai nepătrunse unghiuri ale ţării tale, *lumina şi ordinea* cele mai desăvârşite ce a putut concepe creierul unui om

supra-genial.

Acum destul!

Naţiunea îţi mulţumeşte şi declară că nu va fi niciodată în stare să-ţi recunoască îndeajuns.

Destul!

Ai voit să dai socoteală de ce e capabil un bărbat de stat desăvârşit; naţionalist, patriot, liberal şi umanitarist. Ai voit sa arăţi lumii civilizate – care din nenorocire nu-ţi cunoaşte opera – cari sunt mijloacele prin cari un popor se poate îmblânzi, civiliza şi cum i se poate forma caracterele.

Ai voit, în sfârşit, să dovedeşti originalitatea unui prim-ministru care ştie a uza de toate mijloacele şi a întâmpina toate inconvenientele pentru a mulţumi pe nişte nemulţumiţi pretenţioşi.

Ai reuşit!

Salve, excelenţă 1

P. *Istr.*

„România Muncitoare”, an V, nr. 47, 13 august 1909.

REFLECŢII SOCIALE

Orice om sincer, drept şi iertător, şi! căruia mijloacele intelectuale îi dau putinţa de a contribui, pe orice cale, ia îndreptarea mediului sociali şi a nedreptăţilor în care se află, este dator s-o facă, aceasta mai presus de orice risc personal. Nu se poate numi om cu conştiinţa împăcată care vede, simte şi are putinţa de a da mina sa de ajutor la distrugerea înfricoşătorului flagel reacţionar în care ne atfilăm, şi cu toate acestea stă nepăsător, privind liniştit, cu braţele încrucişate, la desfăşurarea luptei între mulţimea producătoare, înecată în suferinţă, şi strigătul sugrumaţilor.

Cu toate acestea, nu poţi spune, fără a te hazarda*, că; îin ţară, la noi, nu s-au găsit oameni cari, împinşi de sentimentul de dreptate să ia condeiul sau să ridice glasul contra nedreptăţilor făptuite de clasele asupritoare. Cât de puţini, dar s-au găsit să fie de partea noastră – ca mai mult în cauză, în majoritate, fie din afară, cari nu puteau privi cu conştiinţa împăcată la asupririle ce îndură muncitorimea obidită, deşi aceştia-s foarte puţini.

De doi ani încoace, ţara românească este teatrul unui neîntrerupt şir de drame; afară de cazuri excepţionale, cum e, de exemplu, acela prin care trece azi Spania; în niici o ţară din Europa muncitorimea n-a avut de

îndurat un atât de necurmat martiriu ca în – „cuibul civilizat din Orient” de la răscoală încoace şi sub domnia guvernului roşu (liberal n.n.) Nicăieri, lanţul suferinţelor n-are atât de multe inele ca în ţara aceasta exploatata, la cari naţionaliştii falşi şi neruşinaţi se indignează şi protestează contra „nedreptăţilor” de peste munţi unde s a auzit cel puţin că un ţăran român să fie bătut la falangă, să i se necinstească fata, sau să fie buzunărit ziua namiaza mare de către jandarmii rurali ca dincoace de munţi, la patria proslăvită şi sub ochii tuturor.

N-am spus şi nici nu spunem că vreun alt guvern ar fi mai breaz; dar atâtea încălcări de lege, arestări ilegale, exploatari, închideri de întruniri, violări de scrisori, trimiteri la urmă, etc., la oraşe; şi schingiuiri, furturi, violuri, abuzuri de putere′ Ş a., la sate, nu s-au mai văzut ca sub paşalâcul libereal de sub patronagiul ticălosului care s-a văzut celebru prin banditismele fără seamăn ce le-a comis instrumentele sale.

Puţina presă (mai) cinstită, ce-o avem la ţară, ne-a adus zilnic la cunoştinţă câte o nouă ispravă comisă de diferite autorităţi şi, în ultimul timp asemenea ştiri au fost atât de dese şi de strigătoare, atât de nemiloase au fost cruzimile săvârşite de tiranii poporului, de „patrioţii ce plâng pe fraţii de peste munţi”, încât sincer mă mir, şi nu-mi pot da seama, cum în ţara aceasta nu se mai găseşte niciun om de seamă cu-n adevărat suflet nobil din al cărui piept să iasă acel răcnet formidabil la auzul căruia să se desmeticească nelegiuiţii ce sugrumă un popor? Cum? Nu mai există niciun om în România civilizată de azi, niciun patriot adevărat care să se simtă îndurerat, şi a cărui conştiinţă să se revolte? Este dar, în ultimă expresie a cuvântului adevărat că „tot Fanarul, toţi iioţii” compun astăzi patrioţii? Şi nu numai astăzi căci cuvintele acestea au fost zise, doar, acum 20 de ani.

Retras într-un ungher, în liniştea nopţii, şi ferit de zgomotul *şi* zbuciumul zilei, vezi cât sunt de departe şi fără efect, toate Èrâmântarile şi truda oamenilor cu bunăvoinţă de a putea chema la viaţă, de a putea forma o opinie publică care să se ridice îndrăzneaţă şi cutezătoare şi să pună frână criminalelor porniri ale claselor stăpânitoare. N

Oridt şi-ar face datoria, acea puţină presă de care am pomenit, dacă acea datorie constă numai la a denunţa faptele revoltătoare, în a biciui, cu vehemenţă, crimele şi abuzurile necontenite – încă nu e de-ajuns. Încă nu e

de-ajuns aceasta; răul rămâne întreg căci stăpânii sunt surzi şi orbi! Efectele reale nu se vor vedea. *Efectele reale se vor vedea numai atunci cină masele acestea pline de forţă, dar inerte, când colosul muncitor adormit şi anihilat astăzi, când acest factor care va juca rolul principal în viitor se va deştepta, va. Ridica fruntea sus şi va cere sau va rupe drepturile electorale de care e azi dezmoştenit şi îşi va face loc către viaţa parlamentară*.

Numai atunci se vor vedea efecte reale.

P. Istr.

LEGEA TOCMELILOR AGRICOLE ŞI DEMISIA D-LUI N. R MANDREA

Un fapt care scoate şi mai mult în evidenţă superficialitatea tocmelilor agricole sau a exploatării consfinţită de lege este demisia d omnu lui N. R. Mandrea din funcţia de inspector agricol ai judeţului Romanaţl Textul demisiei du mi sale adresat consiliului superior, de agricultură şi publicat în întregime în *Adevărul* din 28, augfust crt, – este o palmă dureroasă pe obrazul nesimţitor al reacţionarilor noştri guvernanţi. Şi este o palmă cu atât mai dureroasă, cu cât ea nu vine din partea noastră, ci din partea aceluia care, ales de dinşii şi trimis în înalte misiuni de a supraveghea şi a vedea ce rezultate dă marea lor reformă, acesta

— Probabil, om cu mai multă simţire – nemaiputând suporta îngrozitoarea stare de lucruri ce a rezultat de* pe urma acestei ipocrite legi, simţindu-se pătruns de halul disperat al săteanului şi ne mai voind a patrona o astfel de odioasă lege, demisionează din această funcţie şi totodată strigă cu alte cuvinte patronilor săi „legea voastră sub formă ipocrita a unei progeniturі e cea mal nemiloasă exploatare *a*

Ştiut este că înainte de această lege ţărănimea primea de ia proprietar pământ de cultură şi islaz pentru păşune, contractând în schimb munca sa; că şi sub această formă ţăranul era păcălit:, aceasta nu mai e de discutat, dovadă starea deplorabilă la care e redus.

Noua lege a introdus libertatea noilor învoieli între ţăran şi proprietar, venind cu nişte contracte speciale prea puţin mlădioase, complicate ca procedură şi absolut părtaşe, cari trebuiau să aibă darul de a limita dreptul proprietarului, prin stabilirea unui maximum şi minimum al valorii. Mai stabilea un minimum de salar precum şi interesarea introducerii de

lucrători străini.

. Ce urmează însă după această lege? Proprietarul, pentru a eluda prima măsură, prin care se vedea lovit în pungă, şi pentru a-şi însuşi câştigul de mai înainte, face întreaga cultură pe seama moşiei; iar cât priveşte braţele ce necesitau această cultură, el le găsea la ţăranul care neavând cu ce plăti chiria pământului primit numai pentru cultura porumbului, trebuia să-i muncească aoestuia pentru o valoare egală chiriei. Or, s-a dovedit că munca ce *o* depunea el era de o valoare îndoită chiriei ce trebuia s-o plătească pentru pământul luat de la proprietar!

Nu cred să fac o crimă de voi cita două admirabile fraze din demisia sus citatului inspector:

„Cererea de pămmt, nevoia de a trăi, obligă pe ţăran a accepta orice condiţii, iar lipsa de solidaritate care e caracteristică săteanului nostru îl face complet neputincios a lupta pentru a-i combate condiţiile impuse de marele proprietar”,

„Aşadar, faţă în faţă două tabere inegale, cea muritoare *de* foame neavând mijloace de rezistenţă, iar cealaltă, dispunând de capital, adică de tot ce face puterea de» luptă şi de rezistenţă”.

Trebuie să ne închipuim ce fapte desperate se vor fi petre când în negura satelor în urma acestei funeste legi pentru a-l face pe un om dintr-o tabără opusă să vie şi să exclame nişte adevăruri atât de crude.

În adevăr, săteanul român va mai îndura încă muiltă vreme jugul şi tirania ce-l apasă în prezent oriei te legi agrare se vor face, fie ele de un partid sau altul; aicele legi vor avea totdeauna două feţe: una care să elibereze şi cealaltă care să servească sub aceeaşi formă de exploatare. Va veni însă un timp *când şi ţăranii alături de muncitorimea de la oraşe vor cunoaşte eficacitatea unirii şi solidarităţii; ve veni un timp când se vor organiza în sindicate puternice* şi când făuritorii de legi vor înceta a se mai juca de-a „uite popa, nu e popa”.

Şi acel timp nu e departe, căci exploatarea ciocoilor îl aduce repede.

P. *Istr*

România Muncitoare”, an V, nr. 52, 30 august 1909.

UN. „INCIDENT* LA O CĂSĂTORIE

Ziarele au anunţat zilele trecute „un incident” la o căsătorie petrecut la

Brăila la ofiţerul stării civile.

Un ticălos, un târâie teacă, se căsătoreşte şi părăseşte fără cea mai mică mustrare de cuget pe femeia cu care a trăit mai mulţi ani în concubinaj din care au rezultat trei fete, prima în etate de 8 ani. Nenorocitele victime ale acestui aventurier au căutat sa arate celor în drept monstruozitatea făptuită de cel ce vine să cea ră pecetluirea unei căsătorii cu o altă femeie; dar în zadar, legea e tipică; n-ai mai făcut vreun contract legal cu vreo ailtă femeie şi care e nedesfăcut, eşti liber, măcfer de ar rămâne pe drumuri s: o duzină de copii, de bastarzi.

După căsătoria civilă, a venit păpuşeria religioasă care a chemat binecuvântarea divină asupra tinerei perechi şi în timp ce biserica, reprezentantul Domnului, declara neruşinata minciună ea providenţa binecuvântează această unire, – afară, pe treptele acestui odios lăcaş de crime, trei copile, ţinând pe mama lor de poale, plângeau sfâşietor, strigind celui ce le-a dat naştere că mâine vor muri de foame. V

Iar, cel presupus dumnezeu, bun, drept şi milos, nu se înduioşa de aceste nenorocite lăsate în voia sorţii, nu se indigna În contra denaturatului tată, nu încleşta limba în gura acelui ce da binecuvântarea în numele său şi nu trăsnea clădirea sub care se consfinţea un criminal. Nu! Acel crud dumnezeu stătea nepă sător patromnd o crimă dintre cele mai monstroase, o crimă ce numai oamenii sunt capabili să o facă; căci nu s-a văzut un animal care să părăsească odraslele în voia sorţii lăsându-le să moară de foame.

Dar, „incidentu144 s-a sfârşit, presa şi-a făcut datoria, şi publi- îi a uitat de această întâmplare îndată ce-a lăsat ziarul din’mină.’ D om’ nul locotenent, de asemenea, nu se mai gândeşte de mult o acest fapt, preocupat fiind de senzaţiile ce i le procură noua easâ.

Tot în Brăila, şi tot de pe urma unui ofiţer – cu aproape 20 de ani în urmă – a luat naştere o fetiţă, într-un colţ întunecos de mahala. Pervers, ca şi cel de azi, ticălosul se însoară imediat ce a văzut fructul dragostei sale. De mizerie, mama copilei moare după câţiva ani.

Ce s-a făcut fiica acestui ofiţer?

Voiţi să o cunaşteţi?

Ea este azi în Bucureşti şi* vă loveşte cu cotul de cum începe să se

însereze şi până după miezul nopţii. E dintre acelea pe care djomjnul prefect în deşt eptăci unea sa a voit să le tundă!

P. Istr.

, România Muncitoare", an V, nr. 53, 3 septembrie 1909.

FRANŢA ŞI ANTIMILITARISMUL

Ideile mari pătrund totdeauna greu în popor, aceasta-i ştiut. Şi cu toate acestea, dacă privim, dacă scrutăm dintr-o mică ochire.

Mersul omenirii, vedem că lucrul nu stă tocmai aşa. Sau dacă aceasta e întrucâtva adevărat, apoi nu în timpul de faţă ci cu multe veacuri îndărăt.

Relativ vorbind, într-o singură generaţie vedem faţa lumii schimbându-se necontenit din an în an; de unde cu 40 de ani în urmă puţini erau acei cari se gândeau la un obstacol în faţa militarismului înflăcărat, vedem azi acel obstacol, o realitate şi, ceea ce acum câţiva ani era un caraghioslâc moscovit la Haga,. Sau o petrecere a sângerosului pacificator, astăzi este un fapt îndeplinit în fiinţa proletariatului conştient.

Acelaşi ţar roşu care, ca să arate că propunerea sa a fost o bătaie de joc, porneşte ucigătorul război din Extremul Orient acum câţiva ani, acelaşi tiran ticălos vede astăzi pe cel mai civilizat stat din lume căzând pe gâhduri în faţa proporţiilor ce a luat antimilitarismul datorit proletariatului, acelui proletariat ignorant, dezinteresat şi neluat în seamă la nici-o ocaziune.

. În adevăr, în urma recentului Congres Internaţional Sindical, Franţa burgheză a sfeclit-o. Acum, zice ea cu braţele încrucişate, ce ne facem în caz de război? Acum, când avem faţă în faţă un proletariat şi o opinie publică antimilitaristă care ne pune la respect şi ne face cu degetul la orice mişcare – ce poziţie să luăm într-un conflict?

La această întrebare tragică caraghioasă a burghezilor, proletariatul îi răspunde flegmatic: plăteşte propagandişti cari să formeze curente antimilitariste şi în celelalte ţări! — Frumoasă situaţie!

Bunghezia să se vadă silită la un moment dat a lupta alături de muncitorime contra războiului? Ea care până mai ieri consfinţea acel război ce era baza ei de susţinere?! Ea care seacă tezaure întregi pentru flote şi armament?

Aceasta nu şi-a închipuit că o s-o trăiască, s-o vadă Niçoise II, omul care înoată în sânge nevinovat – când a propus în batjocură conferinţa de pace

de la Haga.

Şi iată cum astăzi, antimilitarismul în continuu progres începe să încreţească frunţile tuturor acelora cari nu văd înaintea ochilor decât Krupp, Manlicher şi valuri de sânge.

P. Istr.

UN UCENIC LINŞAT

Universul la numărul său de simbată ne-a adus la cunoştinţa o barbarie nemaiîntâlnita, petrecută la atelierul de cizmărie *Gh. Gheorghe*, Calea Victoriei, nr. 88.

Susnumitul patron bănuind că ucenicul din atelier i-ar fi furat un ceas ce-i lipsea de „4 zile", a închis uşa prăvăliei şi l-a luat la bătaie într-un aşa mod, încât l-a lăsat în nesimţire.

Sergentul de post atras de ţipetele victimei a anunţat secţia respectivă şi când comisarul de serviciu a venit la faţa locului a găsit pe nenorocitul ucenic căzut la pământ, fără cunoştinţă şi – legat de mââni şi de picioare cu o frânghie groasa, iar pentru ca chinul să-i fie şi mai mare, sălbaticul patron puse între legături nişte scânduri.

„Patronul a fost arestat şi dat judecăţii".

Noi nu ştim la ce rezultat va ajunge această dare în judecată, dar ştim că dacă ar fi fost la acel atelier nişte lucratori cu adevărat oameni ar fi aplicat acestui mizerabil patron aceeaşi judecată pe care a aplicat-o el, ucenicului.

Căci ce alta merită ùn om feroce ca acesta care pe o simplă bănuială supuse pe un copil la astfel de suplicii? Acest patron care introduce noaptea prostituate în casă, femei pierdute *în* al. Căror principiu stă în primul rând furtişaguri, merita ei o judecată în urma unor astfel de fapte?

Dar am uitat căci în acest atelier lucrează – ca eismar – un lucrător, fost om odată, caro sta în fruntea cizmarilor sindicalişti şi care pe timpul când era cu mintea întreagă protestase „cu ultimă energie" în faţa unei astfel de fapte.

Oare acum, de când s-a întors din voiaj cu graţiosul concurs al brigăzii III-a n-a mai rămas în el niciun pic*de sentiment, de umanism? S-a tocit cu totul? Atât de jos *a* căzut?

Istrian

„România. Muncitoare", an V, nr. 55; 10 septembrie 1909.

CONSECINŢELE UNEI MORALITĂŢI

Printr-o scrisoare deschisă publicată în *Acţiunea* şi adresată d omnu lui ministru Djuvara, dfomnul profesor dr. Th. Bastaki se plângea contra doctorului oficial ai staţiunii balneare Lacul Sărat uncie practică şi d om nia sa în timpul sezonului. Dfomnia sa acuza pe dr. Naumescu că i-ar fi aducând tot felul de „vexaţiuni", că „menţinerea în post a acestuia se datoreşte unor persoane de înaltă finanţă" *şi* că dfoctojrul oficial nu înţelege că şi ceilalţi confraţi mai pot profesiona.

Noi nu făgăduim dar nici nu afirmăm după cum declară dfomjnia sa – „că aci ar fi un act de… nepotism scandalos", dar fiind în perfectă măsură a releva unele fapte, vom consacra un mic spaţiu preţios spre a arăta adevăratele cauze cari îi aduce imposibilitatea de a mai profesiona;. De altfel, cele ce vom spune pe scurt sunt cunoscute atât în Lacul Sărat şi în Galaţi, unde-şi are domiciliul stabil.

Dfomnul dr. Baistaki, în loc să învinovăţească pe dfoctojrul Naumescu – care e cunoscut de toată lumea ca o persoană de o moralitate ce nu se poate compara cu dfomnia sa – de vexaţiuni cari – crede dfomnia sa – că i-au adus prejudicii de clientelă, mai bine – cu drept – s-ar învinovăţi însuşi ca singur autor ai acestor prejudicii.

Nu-i vom aminti de scandaloasa afacere cu d omnişoa ra Gorjan, cunoscută de ţara întreagă, afacere după urma căreia era cât p-aci să-şi piardă viaţa şi care l-a discreditat atât.

Dfomnul dr. Bastaki şi-a predat şi îşi va mai preda clientela bineînţeles cea onorabilă – numai datorită donjuanismului şi celebrităţii dfumijsale de poligam, lucruri cari au trecere numai la cocote şi în faţa frumoaselor animale îmbrăcate în mătase de la S.P.A. Al cărui membru este, nu din umanitate, ci din cauză că acolo e terenul d umi sale.

Noi n-am scrife acestea dacă funesta dfumijsale reputaţie *n-ar dăuna şi clasei muncitoare, dar tocmai* din această cauză o facem. — Cel ce scrie aceste rând un a fost în imediata apropiere şi ştie că dfomnia sa, prin pledoarii sau prin bani, corupe şi necinsteşte de la cea mai înaltă treaptă socială până la cea din urmă servitoare venită fără, sau cu bărbatul său *să-şi* câştige o mizerabilă existenţă în timpul sezonului.. Cele dintâi o fac dintr-o obişnuinţă naturală, cele din urmă, sau ademenite cu 5-10 lei, sau în

inconştienţa lor – pentru a putea spune a doua zi că au fost „onorate” de un profesor doctor universitar.

«Nimic nu-i scapă dfoctojrului Bastaki», iată fraza cunoscută de toţi obişnuiţii Lacului Sărat.

Dar, dacă vine mult putregai în staţiune, vin însă şi fami-Iii onorabile; dame cari nu voiesc a-şi expune corpul unui medic pe care îl cunosc că imediat după aceasta le vor face o propunere.

Iată adevărata cauză în contra căreia ar trebui să se plângă d omnia sa că-i aduce daune iar nu contra d octo rului Naumescu a cărui bună purtare de om familist e cunoscută şi pe care n-avem interesul a-l apăra.

P. *Istrati*

„România Muncitoare”, an V, nr, 56, 13 septembrie 1909.

„SAPTÂMÂNA” 1

Insuficienţa gimnaziiior. O data cu deschiderea noului an şcolar presa strigă zilnic că gimnaziile sunt neîncăpătoare faţă de contingentul numeros de elevi. Se arată starea de lucruri în cari ne aflăm, se plânge soarta acelora cari ’nu-şi mai pot continua studiile şi se dă nişte remedii derizorii. Nu îndrăzneşte însă nimeni să arate cauza adevărată pentru ce statul – care seacă bugete însemnate cu serviciul de spionagiu, cu pletora de funcţionari inutilă, cu armata, – nu construieşte proporţional cu numărul erescând al elevilor, gimnazii şi licee unde poporul să-şi poată trimite fiii la o învăţătură superioară; n-o spune. Aceasta am spus-o noi şi o vom spune totdeauna.

Cu toate că art. 5 din Constituţie glăsuieşte că „libertatea învăţământului” e garantată, că pentru copiii de români nu se percepe nici-o taxă, cu toate acestea, statul, în interesul ce-l are de a ţine populaţia muncitoare în cea mai mare ignoranţă posibilă, ca masele populare să nu se deştepte la viaţă, – în urma învăţăturii, – şi să-şi ceară sau să-şi smulgă drepturile răpite în mod ilegal în acest interes, zicem, statul caută să pună omului sărac toate piedicile posibile (:) taxe (oprite de Constituţie), diferite uniforme costisitoare, cărţi exagerat de scumpe, concursuri de admitere, unde caută nod în papură elevului sărac etc, – lucruri cari fac neputincios pe omul nevoiaş a le susţine, din care cauză copilul lui, deşi poate cu talent şi setos de învăţătură, întrerupe studiile, rămâne câţiva ani acasă, şi dacă în

acest timp nu a avut energia de a deveni autodidact, adică de a se cultiva singur şi a-şi forma o educaţie sănătoasa, curând îl vezi că a uitat şi ceea (' (

1 Rubrică semnată de Panait Istrati cu pseudonimul, *Istrian.*

Ce învăţase, şi, – sau devine în cazul cel mai bun meseriaş abrut; izat, sau, în celait caz, un vagabond, un viţios, care sfârşeşte la spital ori la puşcărie. *

Dar noi nu trebuie să aşteptam ça reformele şi îmbunătăţirile să ne pice ca para mă lai aţă, ci trebuie smulse prin puterea conştiinţei noastre.

Recordul exploatării. Pe când în alte ţări din Apus oamenií de ştiinţă ţin recorduri pe terenul technic şi ştiinţific, la noi se ţin recorduri pe terenul exploatării şi ai arbitrajului administrativ Iată unul dintre acestea:

Dfomnul Petre Bălăceanu, cumnatul prefectului de Prahova, Anghel, având trebuinţă de braţe pentru via de la Scăieni, aduse 60 de bulgari sub comanda a doi şefi, cu condiţia să le facă plata la fiecare sfârşit de săptămână. Oamenii se pun la lucru, dar după patru săptămâni încetează de a mai continua fiindcă domnul Bălăceanu călcase de la început angajamentul, nedându-le decât sume neînsemnate, iar pentru a reîncepe lucrul, ei cer plata integrală pe termenul lucrat.

Lacomul proprietar, văzându-şi planul zădărnicit, ameninţă pe lucrători că-i va âresta de nu încep lucrul. Aceştia însă nu se intimidează.

Atunci dl. Bălăceanu, care e şi preşedintele consiliului judeţean, voind cu tot dinadinsul a face sclavii săi pe aceşti lucrători, aleargă la cumnatul său şi cere de urgenţă să-i pună la dispoziţie o „porţie" din vestiţii jandarmi români cari sunt doctorii cei mai buni pentru un asemenea caz. Acesta se execută imediat, jandarmii pleacă şi aduc la prefectură „legaţi cot la cot" pe 5 bulgari dintre „cei mai încăpăţânaţi". Îngroziţi, ceilalţi se pun din nou în lucru. Lucrurile se sfârşesc aci, dfomnul prefect Anghel pleacă cu automobilul la Govora şi uită cu totul de soarta celor arestaţi ruseşte.

După 47 de zile de la arestare, se primeşte la prefectură un ordin din partea ministerului de interne de a se pune în libertate cei 5 bugari arestaţi. Ce se -întâmplase? Bulgarii rămaşi nearestaţi, vâzând că tfovarăşii lor nu se mai întorc, au scris legaţiunei bulgare cu nişte torpile lăsate în larjul mării. Una singură din aceste maşini care a intervenit pe lângă minister în favoarea celor închişi.

E nevoie să mai comentăm? să ne mai întrebăm în ce ţară trăim? Inutil! Regretăm numai că acei 60 de oameni nu le-a zdrobit oasele jandarmilor cât şi mizerabilului exploatator când au venit să-i aresteze.

Magistraţi sindicalişti. Magistraţii italieni, – bineînţeles cei inferiori – s-au constituit în sindicat. Iată o chestiune care încurcă socotelile guvernelor: tocmai acei cari sunt chemaţi să judece dreptul de sindicalizare al funcţionarului statului, tocmai ei se sindicalizează. E drept că ei nü sunt la un loc cu muncitorii, dar sunt susţinuţi de aceştia şi ca atare nu pot fi aspri faţa de ei şi vor judeca nu cu părtinire, dar aşa după cum e legea.

Ei cer: fixarea limitei de vâ’rstă la 65 de ani; mar ir ea lefuril’or; scăderea numărului de grade; alegerea preşedinţilor de către colegi; inamovibilitatea posturilor (adică să nu mai lie mutaţi din loc în loc), desfiinţarea autorităţii procurorilor asupra judecătorilor şi *desfiinţarea notiţelor secrete furnizate de poliţie şi jandarmi asuvra nurtării maaistratilor.*

Ziarele burgheze îi atacă, zicând că judecătorul trebuie să fie dezinteresat şi să se gândească numai la interesul general. Magistraţii răspund că tocmai pentru a fi astfel trebuie să li se schimbe soarta…

Într-o ţară în cari asemenea funcţionari îşi cunosc menirea lor e natural ca şi poporul sa albe o atitudine care sa impuie respect

. Celor de sus.

Cât suntem de departe!

Prostituatele. Ca apucată de nevroză, poliţia noastră s-a năpustit cu furie asupra prostituatelor căutând să rezolve „această plagă socială44 în 24 de ore. Razii, arestări, brutalităţi şi toate acestea pentru ce? Ce voia poliţia? Iată ce voia: ca, aceste femei cari îşi vând corpurile, cu tacita autorizaţie şi protecţie de până mai ieri a autorităţilor poliţieneşti, voia, zic, ca această marfă să o vândă cu brevet! Care e motivul? „Sănătatea publică44 e periclitată, răspunde ea.

Parcă sănătatea publică este garantată prin cele 2-3 vizite saptamânale ce le fac doctorii? Dar cum ar putea altfel poliţia şi în special faimosul Cotruţ să-ţi arate colţii?

Fabricanţii de legi au fost gata şi de data aceasta să proiecteze câteva legi „excepţionale44, ceva mai mult, partidele politice cărora li se aducea învinovăţirea că stabilesc „acorduri44 numai când trebuie să se împuşte

ţăranii şi să expulzeze socialişti – de data aceasta nu mai au nimic de zis: toate sunt de părere că trebuie o poliţie de moravuri.

Câtă stricăciune! Ei patronează aceste lupanare şi tot ei ie prigonesc.

Deşteptăciune administrativă. Administraţia comunală a luat „lăudabila44 măsură de a astupa un puţ din strada. *Manu Cavaf u* care alimenta cu apă peste o sută de familii. Cu toate protestările unanime ale cetăţenilor, primăria a astupat puţul turnând câteva care de pământ şi lăsând astfel pe bieţii locuitori fără cel mai necesar element, siliţi în viitor de a plăti 50-60 de bani o saca cu apă l-a asigurat însă că… le va face o pompă sistematică. Dar până atunci – întrebăm pe onorata primărie, ce se vor face acei oameni nevoiaşi cari n-au cu ce-şi cumpăra o pâine dar să mai plătească 50 b. O saca cu apă? Oare, deşteapta administraţie comunală nu putea să le construiască întâi acea legendară pompă şi apoi să astupe puţul?

2 Experienţe militare. 1. La Constanţa, s-au făcut experienţe cu nişte torpile lăsate în largul mării. Una singură din aceste maşini ucigătoare de oameni costă 12 800 franci, bani scoşi de pe spinarea muncitorilor pentru a-i ucide tot pe ei. Drept ţinută, au servit nişte ţevi umplute cu pietre cari au fost sfărâmate în bucăţi.

2. La Brăila, regimentul 3 artilerie, a făcut exerciţii pe câmpia de lângă Pietroiu. La aceste exerciţii însă nu s-a luat drept ţintă bărci umplute cu pietre ci chiar pe un ţăran ce se afla pe câmp. Obuzul plesnind, i-a sfărâmat ambele picioare şi o mină. Din fericire pentru el, o bucăţică de obuz i-a pătruns în inimă scutindu-l astfel de o viaţă amărâtă. Căruţa de asemenea sfărâmată şi calul omorât.

Vă place muncitori, ce fel de experienţe fac stăpânii noştri?

Scriitori… „cizmari”. Scriitorii noştri s-au constituit într-o societate. Cu această ocazie s-a trimis invitaţie d omnu lui lorga, broscoiul antisemit, cerând să le „onoreze44 societatea cu prezenţa djoamnei sale ca membru. Ştiţi ce a răspuns „marele patriot român? 44 Că dânsul nu intră într-o societate der cizmari!

Acum nu ştim cine are mai multă onoare: un profesor universitar istoric etc. Dar şi bătăuş a la Delea-Veche sau un cizmar cinstit? Cel puţin n-am auzit ca aceşti1 scriitori «cismari» să provoace scandaluri prin grădini publice sau să dea năvală prin cancelarii; de aceea nu credem să fi pierdut

mult societarii, afară doar de vreo păruială iorgaistă.

Încasator arestat. Cei cari duc viaţă trândavă prin corporaţii trăind pe spinarea noastră au* început ei singuri să se convingă că în curând se va sfârşi cu această vacă plină de lapte. Furturile, escrocheriile şi falsificările se ţin lanţ şi de data aceasta parchetul a procedat mai sever.

Primindu-se un denunţ că la casa mecanicilor din Bucureşti s-au săvârşit numeroase fraude, parchetul a trimis un delegat care a atestat că încasatorul Petre lonescu a operat timp de doi ani, încasând sume mari, iar pe cotorul chitanţelor trecând altele cu mult mai mici.

El a fost declarat arestat şi înaintat parchetului împreună cu actele dresate.

Iată cum se mânuiesc banii noştri, muncitori; încă puţină bună voinţă şi vom dărâma aceste instituţii de jaf şi corupţie!

O razie printre… vârnavi. Iată o razie îndrăzneaţă!. Domnul inspector ad ministra tw Manolescu, ţinând locul prefectului Vârnav, plecat în concediu, s-a apucat de năzdrăvănii: a făcut o adevărata razie printre protejaţii acestui prefect. À destituit şapte primari rurali, a dizolvat 3 consilii comunale, a dat avertisment la 3 subprefecţi şi a cerut destituirea secretarului consiliului judeţean, Va~ sile Mastezov.

O să se supere rău. Vodă, care protejează pe faimosul falsificator.

Popă escroc. Dl. *M;* Bemştein, comerciant de biciclete ’şi maşini de cusut, a făcut zilele acestea o plângere parchetului local şi Episcopiei şi anume: ducându-se să încaseze o datorie de 20 de lei ca rest din vânzarea unei maşini de cusut, de la preotul Anghel Stănciulescu, din com. Amaru, jud. Buzău, acesta, după ce l-a tratat cu cafea şi dulceaţă, i-a cerut să-i dea restul de la o hârtie de 100 de lei.

După ce negustorul dădu 80 lei popei fără a fi primit hârtia de 100 se pomeneşte deodată insultat şi luat la goană de pungaşul de popă, escrocându-l astfel de suma de 100 lei.

Iată ce fel de oameni ne spune de la altar „nu furaţi44 „nu înşelaţi44.

Noi pogromuri. În Kiev. Huliganii au tăbărât din nou asupra populaţiei evreieşti masacrând-o în masă. Bandele setoase de sânge omenesc s-au năpustit cu furie, devastând, incendiind şi ucigând bărbaţi, femei, copii, tot ce le ieşea înainte. Nenorociţii au fost urmăriţi prin poduri şi acoperişurile

caselor pe unde se refugiaseră şi au fost omorâţi în torturile cele mai îngrozitoare; n-au fost cruţaţi *nici* acei cari s-au ascuns prin -sinagogi. Se zice că poliţia e neputincioasă în faţa criminalilor; în realitate, -ea e complicea şi organizatoarea acestor pogromuri. Guvernul a oprit sub ameninţare, pe corespondenţii ziarelor de a ser iţe ceva,

„România Muncitoare”, an V, nr. 56, 13 septembrie 1909.

„SĂRĂCIE ŞI PRETENŢII”

(răspuns d-neî Fulmen)

✓

Am simpatizat şi simpatizăm pe toţi scriitorii a căror pană aşterne cî-teodată câteva rânduri sincere şi de nuanţă democratică prin ziarele ziiniee, contribuind astfel cu cunoştinţele lor în favoarea unui popor oropsit.

D-na Fulmen e una dintre cei ce mânuiesc în modul arătat pana şi mă învăţasem să o privesc astfel.

Dar, iată că printr-un articol de fond din săptămâna trecută, care purta titlul de mai sus, îşi dă în petec şi mă face să-mi schimb

— Cred, pentru puţin timp – bunele păreri ce le aveam despre dânsa.

Probabil, inspirată de vreo cucoană ideală (!), prietenă de la externat şi care i se va fi plâns că… „nu poate găsi o fată de oameni cumsecade spre a îngriji ca o soră mai mare de un copilaş44, simpatica scriitoare ia condeiul şi aşterne nişte monstruozităţi dărimându-şi astfel tot ce clădise mai înainte.

Cum, stimată cetăţeană, nu eşti d-ta aceea care* scriai cu câteva numere mai în urmă că te-a vizitat „o drăguţă lucrătoare dintr-o fabrică44, spunându-ţi „printre lacrimi44 că a fost necinstită de director sau mecanic şi trebuie să lucreze înainte, fiind într-o neagră mizerie?

Cum, acea fată nu voia să lucreze decât „cu mănuşi în mâini şi cu pălăria pe cap? 44

E drept că nu stă în firea românului de a-şi da copilul la stapân. Dar de aici şi până la a „decreta44 că „orice fiică de român se naşte cucoană44 e departe şi nu sade bine în gura aceiuifa care, umblând cu trăsura prin mahalale, descria apoi starea mizerabilă în care se găsesc familiile nevoiaşe.

Şi acestea constatate, d-vsa dă ca soluţie intrarea fetelor la stapân? Dar, odată aci, vor mai ieşi şi bune soţii când e şiut că mai toate „familiile

onorabile” au şi dte un „domnişor *onorabil”* din cauza căruia drăguța fată se pomeneşte doică minunată?

Frumoase tendinți de emancipare!

—” Maşina de scris, iată idealul oricărei fete sărace”.

Tot aşa a spus şi d omnu l Duiliu Zamfirescu.

Dar eu întreb: de ce o fată şi-ar face un ideal din muncă – indiferent de felul acelei munci – şi nu ar prefera să stea acasă să-şi vadă de gospodărie? Oare pretendentul ce ar veni să-i ceară mina ar întreba-o dacă cunoaşte dactilografia? Nu înțeleg delo.’ această expansiune spontană pentru slugărnicie a colaboratoarei *Dimineţii.*

Sărăcie şi pretenţii există însocietate dar nu printre fetele „absolut sărace”, ci la acele clase intermediare al căror cap de familie e un funcţionar de 200 lei pe lună; la soţia şi fiica acestui funcţionar cari pe stradă fac paradă cu un franţuzim schilod dându-şi aere ighemanicoase iar acasă freacă fundul tingirilor cu mănuşi în mâini.

„Ne lipsesc – zice dânsa – adevăratele femei devotate casei, femeia care să iubească locul ce o adăposteşte”…

Dar „ne lipsesc” şi acei stăpâni patriarhali – după cum şi d-sa recunoaşte – cari să ducă o viaţă aproape comună şi cari să vadă în servitor un om, iar nu un animal. Astăzi, funcţionăraşul de mai sus, după a cărui masă de multe ori nu mai rămâne nimic pentru servitoare – dacă îşi permite aces. T lux – tratează cu cel mai mare dispreţ pe omul sau femeia ce-l serveşte pe un preţ derizoriu..

Cât priveşte pretendentele la maşina de scris, eu aşa cred că ele sunt nule faţă de cele ce bat pe la porţile fabricilor.

Deei şi d-sa cade în acelaşi „păcat” în care zice oă a căzut bardul de la Mirceşti „decretând” că: tot românul se naşte poet,

— La rândul d-sale „decretând” că: „orice fată de român se naşte cucoană”.

Fără a „decreta” şi fără a fi „o axiomă”, *orice fiică de muncitor* (nu de român) *se naşte umilită şi moare umilită.*

Moş Istrati

„SÄPTÄMlNA” 1

f

Din isprăvile jandarmeriei. Ţăranul Radu Cristea din Gâlmbocei e chemat de judecătorul de instrucţie din Câmpu Lung Muscel, spre a spune dacă alţi doi ţărani acuzaţi în omorul jandarmului Bădescu au fost sau nu cu el în momentul împuşcării acestuia

Martorul a declarat adevărul cum că inculpatul a fost cu el la târg în vremea când s-a produs crima şi nu puteau fi ei vinovaţii".

Reproducem mai jos textul după „Adevărul": „Judele de instrucţie care ţinea se vede nu să afle adevărul, ci să scoată vinovaţi cu orice preţ, pe susnumiţii, i-a tras lui Radu Cristea ci leva palme şi l-a*dat apoi pe mâna 'aghiotantului de jandarmi ca să-i facă «cercetarea» „.

Şi i-a făcut-o: Întâi, l-a luat la palme şi la pumni, pe urma i-a rupt mustăţile şi l-a călcat în picioare. Văzând că omul persistă în declaraţia sa i-a 'aplicat 100 (una sută) de trăgători. Nereuşind nici cu aceasta să-l facă pe om să-şi calce pe conştiinţă l-a u – dat cu apă, l-a învelit cu cearceafuri ude şi i-au mai tras încă o sută de trăgători.

. Văzând că nici aşa nu merge, a dat ordin să-l ungă cu spirt, să-i ia semnalmentele „ca unuia ce avea să fie ucis în. Bătăi (pro priile cuvinte ale 'aghiotantului) şi să i se mai aplice încă o sută de trăgători.

Bietul om îngrozit, ne mai putând a răbda durerile şi gândindu-se la cei 4 patru copii ai lui, a căzut în genunchi şi… a minţit.

Atunci a fost crezut şi lăsat în libertate.

L-am văzut pe Radu Cristea în redacţie, plin de vânătăi, cu mustăţile rupte, având un certificat medical constatator de cele suferite şi amărât nu atât de bătae, cât de faptul că a trebuit să min tă, să bage în belea pe nişte nenorociţi.

El protestează contra mărturiei mincinoase ce i s-a smuls prin tortură.

Alt caz: Cunoscutul ziarist N. Timiraş, între altele, publica următoarele în „Minerva" sub titlul: *„Jandarmii Rurali".*

„Un prieten al meu, funcţionar superior la minsiter, care a

1 Rubrică semnată de Panait Istrati cu pseudonimul *Istrian.*

Ost vara aceasta la ţara, într-un sat din Oltenia, ca să-şi Vadă părinţii, mi-a istorisit de asemenea multe din isprăvile jandarmilor rur'ali.

Amicul meu îmi spunea că jandarmul din satul lui a băgat groaza în locuitori. Toată ziua umblă prin curţile oamenilor, înjurindu-i şi arestmdu-i

chiar, fără motive serioase, iar noaptea, ca să se răzbune pe cei mai „colţaţi44 îi scoate din casă şi îi pune să facă de caraulă până în zorii zilei, în chip de pedeapsă. Astfel, îmi spunea prietenul meu, am apucat nopţi când satul era cutreierat de ițe 30-40 de caraule44.

Un alt caz:

„Un lucrător din judeţul Neamţ, se pomeneşte într-o seară cu jandarmul la el acasă. Sculat din somn, săteanul a fost ridicat şi pornit spre reşedinţa judeţului unde i se spunea că e chemat de judecătorul de instrucţie cu mandat de arestare. Pe drum, ţăranul a cerut să vadă şi el mandatul Jandarmul, însă, i-a cerut suma de zece lei, în schimbul căreia, zicea el, îl poate scăpa de această îne urcă tură.

Bietul sătean a scos banii şi a fost lăsat să se întoarcă liber acasă44.

Iată fapte destul de vorbitoare asupra cărora găsim de prisos să mai comentăm. Putem spune atât că, dacă ţăranul a fost forţat până acum numai de mizerie să se răzvrătească, de aci înainte va fi silit şi de jandarmul rural.

„Modificarea Legii meseriilor4*. La Ministerul Industriei se studiază „de aproape44 chestiunea legii meseriilor în vederea „noilor modificări44 pe care d omnul ministru respectiv voieşte să le introducă la toamnă. Chestiunea nu poate fi tratată sub această rubrică; vom face numai câteva reflecţii.

Aceste modificări ce ni se promit şi cari cuprind revendicările însemnate ca: reglementarea muncii femeilor şi marinarilor, asigurări la caz de accidente, casele de pensii, etc., muncitorii le cunosc destul de bine încă de anul trecut şi ştiu câte parale îi poate pielea d omnu lui ministru. Ei nu-şi fac iluzii, căci au trista experienţă că în ţara românească, unde nu există o mişcare puternică muncitorească care să impuie respect celor de sus, ca în statele apusene, măsurile rele se aplică chiar fără a fi legiferate; iar o lege bună rămâne scrisă pe hârtie cu toată sancţionarea ei.

Oare anul trecut când s-a făcut atâta larmă în jurul „modificărilor radicale44 ce noul ministru le va introduce în legea meseriilor, nu s-a vorbit de desideratele de mai sus? Chiar coloanele ziarului nostru a pus sub ochii guvernanţilor cam ce îmbunătăţiri trebuiesc aduse clasei muncitoare.

De atunci s-au făcut numeroase anchete cari au dovedit cât de puţin au

fost respectate prin fabrici punctele de mai sus; prin corporaţii s-au comis atâtea fraude şi falsuri în cursul unui ari; a luat dfomnul ministru vreo nuisură? Au fost pedepsiţi vinovaţii? Nu. Atunci la ce bun această nouă rediamă ce şi-o face d omnia-sa?

Muncitorii îşi cunosc stăpânii şi nu-şi pun speranţe decât în propriile lor forţe.

Guvernul liberal englez şi Camera lorzilor. Camera lorzilor în Anglia este ceea ce e la noi Senatul. În această reprezentanţă naţională sunt îngrămădiţi toţi marii proprietari, ei formează blocul refractar care se opune ori de câte ori Camera Comunelor (Camera de la noi) voeşte a vota lege favorabilă poporului, dar care loveşte în interesele celor dintâi.

După drept, Senatul la noi, nu s-a văzut niciodată în conflict cu Camera din cauza vreunei legi democratice, deoarece şi aceasta e tot atât de reacţionară ca şi Senatul.

Nu tot aşa stă lucrul în alte ţări. În Anglia, partidul liberal care guvernează în prezent, a adus reforma impozitului pe venit' o lege cu adevărat liberală, dând astfel o grea lovitură conservatorilor din Camera lorzilor.

Impozitul pe venit este o dare care se percepe tuturor acelora cari au un venit anual, guvernul liberal englez fiind de părere că sarcinile statului trebuie să le suporte clasele bogate iar veniturile să fie întrebuinţate mai mult în folosul clasei nevoiaşe. Din această cauză un grav conflict s-a iscat între Cameră, care voieşte a vota această reformă şi între Senat – să zicem aşa, numindu-se ca la noi – care se opune cu îndârjire contra acestei legi.

Zilele acestea, primul ministru a ţinut o cuvântare în faţa a 70 de parlamentari şi a mai multor mii de oameni arătând că: „cuvântul decisiv să rămână la reperezentanţii naţiunii44 – la Camera Comunelor; iar din moment ce Camera lorzilor parafrazează naţiunii, ea nu mai are raţiunea de a fi şi deci trebuie desfiinţată.44

Iată un partid liberal mai altfel şi cu un'prim ministru pe care cu siguranţă nu-i cheamă „Spione144 Brătianu!

Dar aici, acest partid din Anglia nu a devenit atât de liberal din cauză că ochii muncitorilor englezi sunt albaştri (!) şi din cauza forţei lor conştiente.

Ţărani de distracţie şi paradă. Fără exagerare, putem spune că în ţara

românească, ţăranul are trei sarcini de îndeplinit.:

1 de a fi o bună vacă de muls; 2. Ţintă de tun; 3. De a face la ocaziuni „solemriö” pe Moş Vasilache.

Cari dintre tovjarăşi au avut ocazia de a vizita expoziția din 1906 au putut vedea acolo şi o casă ţărănească. Atât casa cât şi locuitorii ei, departe de a fi însă cei adevăraţi; în aceea casă ar fi putut locui şi dfomnul Kalinderu iar ţăranul era tot aşa de roşu şi de sănătos ca d omn. Ia-sa lucru car e-i greu de găsit. Într-o ţărănime lihnită de foame şi pelagroasă.

Acelaşi lucru s-a petrecut şi cu ocazia vizitei excursioniştilor francezi. După ce le-a jupuit nasurile în deraierea de la Plopeni – ca să le rămiie un suvenir mai pipăibil din ţara românească – oligarhia noastră le-a adus la banchet – vorba unui ziar – „între două feluri de bucate”… şi un un grup de ţărani cari, la comandă, trebuiau-să joace cine ştie ce soi de geamparale naţionale. Lata dar, cum ţăranul, după ce e exploatat şi împuşcat, trebuie să mai joace* şi ursul la nevoie pentru a desfăta pe „distinşii oaspeţi”.

Şi când te gândeşti că aceşti „oaspeţi” au citit mai acum vreo doi ani prin ziare de *marele dans* al acestor ţărani de la Botoşani la TjurnulJ-Severin!

„Patria recunoscătoare”. Reproducem în întregime umătoareie publicate în *Epoca* sub titlul „Mizeria Veteranilor”.

„Un prieten al nostru care a vizitat în cursul acestei veri multe din frumoasele localităţi ale judeţului Tul ceane afirmă că amănuntele publicate asupra stării veteranilor d e-acolo sunt chiar sub realitatea adevărată.

Mizeria veteranilor, a acelorfa cari au mai rămas, căci unii au fugit de disperare, alţii au căzut victima suferinţelor îndurate, este de nedescris.

Cea mai mare parte dintr-lnşii trăiesc în văgăuni lipsiţi de orice mijloc de trai.

Ce este mai dureros, din cauza acestor extreme mizerii, s-au bulgarizat, alţii au intrat în serviciul turcilor, părăsindu-şi fetele în mâinile acestora, şi cari le-au trecut la islamism.

Ni se afirmă că la Ministerul de Interne se află rapoarte oficiale cari, cu nume şi date precise, date de autorităţile competente, confirmă aceste fapte.

Din parte-ne, nu am dori decât să ni se arate o dezminţire categorică.

Dar dacă lucrurile stau aşa, cum le spunem noi, am dori să ni se arate măsurile ce s-au luat pentru a se pune capăt acestei ruşini”.

Acestea sunt spuse de un ziar de partid, iar nu de noi, în care caz nu ar fi fost luate în seamă.

În urma citirii celor de mai sus, tovarăşii pot vedea cât preţuieşte 1 înscripţiile de pe monumente: „Patria recunoscătoare”, ridicate celor ce şi-au dat sângele pentru această „patrie” vitrega.

În văgăuni şi nemâncaţi trăiesc acei cari au avut norocul de a scăpa de sub ploaia de gloanţe.

Despre islazuri. Vorbind din nou de chestia agrară, djomnul, Radu Mandrea, referindu-se la islazurile de păşune, demonstrează. Ştiinţific, că adevărate islazuri, aşa cum existau cu câteva decenii înainte, nu mai pot fi acum, şi tocmai aci stă nepriceperea legiuitorului ce a întocmit aceste legi. Dânsul arată că paralel cu înmulţirea populaţiei şi industrializarea evolutivă a agriculturii la noi, islazurile n-au mai putut rămâne aşa de întinse cum erau înainte, ci. Necontenit au fost reduse şi suprimate, transformându-le în terenuri arabile, ceea ce e mai beneficient.

Cum rămâne atundi cu dilema păşunilor?

D-sa arată că boierul a ştiut prin metode artificiale a-şi produce pentru vitele sale un maximum de furaj pe un minimum de spaţiu, pe o întindere mică de pământ, o cât mai mare cantitate de nutreţ.

Aci e locul să ne întrebăm dacă marele proprietar a ştiut prin mijloace artificiale a se bucura de avantaj iile de mai sus, a avut grijă careva dintre guvernanţi a face cunoscute şi ţăranilor aceste mijloace? S-a încercat de către zbirii noştri să facă pe săteni să priceapă că nu mai e timpul când dădea drumul la vite pe iamaşuri ’ântinse cât cuprindeau ochii? Că acum trebuie, prin cutare mijloace, a-şi produce un maximum de furaj pe un minimum de spaţiu? Nu! Lor puţin le pasă, dacă vita ţăranului are ce minca, sau e silită să roadă ieslea din grajd.

Demonstraţiile socialiştilor din Austro-Ungaria. În a j linul deschiderii parlamentului în Budapesta, partidul socialist a convocat o mare întrunire urmată de demonstraţii. Poliţia a intervenit şi a închis localul ce era destinat întrunirii. Totuşi, muncitorii s-au adunat în faţa localului, cântind diferite cântece socialiste şi demonstrind contra adversarilor votului universal. Atunci poliţia s-a năpustit cu furie asupra lor, cu săbiile scoase, rănind un mare număr de persoane. Lucrătorii nu s-au lăsat însă şi intrând într-un

local public au ţinut acolo întrunirea. După aceea au repetat demonstraţiile dar au fost din nou atacaţi de poliţie şi răniţi.

Într-o cafenea, lucrătorii, descoperind în mijlocul lor pe un spion poliţienesc şi alţi 2 detectivi ce-l însoţeau, le-a tras o bătaie adevărată.

Prin astfel de sacrificii se cuceresc marile reforme. Ce am sacrificat noi însă pe terenul acesta?

O încercare neizbutită. La întrunirea din 13 septembrie a muncitorilor din portul Brăila, cunoscutul naţionalist sistem lorga, Jecu şi alţi câţiva „discipoli44, au încercat să semene printre muncitori otrăvită sământă a broscoiului antisemit, făgăduindu-le că-şi vor oferi „serviciile lor44, în schimb ei cereau ca muncitorii să se asocieze la „lupta pentru cauza naţională44.

Dar muncitorii brăileni, cari cunosc destul de bine pe aceşti coconaşi precum şi ipocrita lor „cauză naţională44, le-a respins cu indignare târgul şi le-a dat răvaş de plimbare.

Prin această faptă, tovfarăşii brăileni au dat dovadă că-şi cunosc oamenii şi au intrat pe calea cea adevărată ce-i va duce la dezrobire.

O horă la Brăila. Trecând prin Brăila şi ducându-se să viziteze portul, studenţii „au avut mai multe convorbiri cu muncitorii din port, le-au propagat ideile naţionaliste, asigurându-i că, la caz de nevoie, studenţii din întreaga ţară vor sări în ajutorul oricărei cauze muncitoreşti44.

Apoi, în sunetele muzicii au încins o horă care a durat aproape o jumătate de oră.

Toate bune, dar d om nii studenţi naţionalişti nu-şi aduc amin” te să fi avut niciodată nevoie muncitorii de un sprijin fie moral fie material? De ce n-au venit şi atunci să joace cu dinşii?

Dacă n-au ştiut şi conform declaraţiunii d-lor ’din prezent, ne însărcinăm noi cu misiunea lui Burcel, legendarul: ne vom face trompeţi de alarmă şi le vom aminti cuvântul dat. Ne e teamă că atunci vor fi surzi.

De la întrunirea socialiştilor austrieci. La conferinţa anuală a partidului socialist austriac, ţinută la Reichenberg, tovfarăşul Grigorovici a luat cuvântul în numele socialiştilor din România. Dânsul a arătat importanţa mare ce o au bibliotecile pentru cultivarea muncitorilor spunând că graţie sprijinului dat de social-democraţia din România socialiştii români din

Bucovina au astăzi bibliotecile lor aparte.

A îndemnat pe socialiştii germani a da concursul lor pentru a putea înființa o asemenea bibliotecă şi tovfarăşii germani din Bucovina.

Judiciare. Tribunalul Putna, secţia l-a a judecat la Focşani procesul fiorosului bătrân Atanasie Danălache, în etate de 73 de ani, care a sedus în mod criminal două copile în etate de 12-15 ani. Mizerabilul, care e bogat, a profitat de sărăcia în care se găseau cele două familii violând pe aceste nefericite copile şi trăind cu una din ele 2 ani în concubinaj.

El a fost condamna la 3 ani închisoare şi 4 000 lei despăgubiri familiilor necinstite.

„România Muncitoare” an V, nr. 58, 20 septembrie 1909.

, SAPTAMÂNA” ’

1. F uncţionarismul. Găsim în „Adevărul” o prea interesantă statistică a funcționarului la noi, asupra căreia atragem atenţiunea tov araşilor de a compara cifrele, de unde vor vedea lucruri surprinzătoare. O rezumăm pe scurt: în anul 1908, am avut în România, cu pensionari cu tot, 123 768 funcționari cari încasau pe un an din bugetele sţatului 156 330 830 lei. Faţă de cifrele din 1902-1903, avem o sporire considerabilă, 112 174 funcționari, cari încasau 126 041 226 lei; numai în cinci ani avem un spor de 11 504 funcționari, cu 30 289 624 lei în plus. De aci rezultă: statul plăteşte o treime din funcţionarii săi, adică, 43 031 cu mai puţin de 150 lei lunar, sumă absolut insuficientă pentru a putea trăi omeneşte, altă treime şi anume, 42 833 funcţionari, e plătită cu mai puţin de 100 lei lunar, de aci se vede că, pe când 43 031 funcţionari, plătiţi cu mai puţin de 80 lei, lunar, costă în total, 13 124 051 lei pe an – 1/1577 funcţionari plătiţi cu mai mult de 3ÖÖ lei lunar, costa în total, 15 mii 92 272 lei. În statistică se observă că cel mai mare spor de funcţionari s-a realizat la cei plătiţi peste 600 lei lunar. De la 1000 până la 1908, numără peste 600 lei lunar. De la 1000 până la 1908, numărul funcţionarilor plătiţi cu mai puţin de 100 lei lunar, a crescut cu 14 la sută iar acel al funcţionarilor plătiţi cu 600-700 lunar s-a împătrit, al acelor peste 700-799 lei lunar, s-a întreit şi a celor peste 100 lei lunar s-a dublat.

Cei mai mulţi funcţionari ai statului îi are calea ferată. Aci sunt în total 10 837 funcţionari, cari costă 2.1 milioane 895 236 lei

1 pe an. Observaţi şi aci cifre surprinzătoare: 1852 funcţionari plătiţi cu

mai puţin de 50 lei lunar, necesită pe an 305 747 lei iar numai 38 funcţionari cu 800-899 lei încasează 389 780 lei, adică 38 de trântori încasează cu vreo 80 000 mai mult de cât cei 1552 de inşi ce îşi frâng gâtul sub vagoane.

La rubrica „alte autorităţi44 în care se cuprinde: *Casa bisericii, Casa Şcoalelor, Casa de depuneri* şi *Casa de dotaţie*. *A oastei,* vedem cum 12 funcţionari cu mai mult de 1000 lei lunar încasează 201 000 lei anual, pe când 105 funcţionari inferiori încasează la un loc pe jumătate cât cei 12 cari fac de pomană umbră pământului.

Iată tovarăşi cum ştie burghezia. Să-şi tragă spuza pe turta eifi.

Unul încasează într-un an cât ia celălalt în zece ani. Primul se tolăneşte şi cască toată ziua pe fotoliu în birou, celui de al doilea îi trosnesc oasele sub roţile de vagoane.

Luptaţi de îndepărtaţi răul!

Experienţe militare sau vieţi distruse? Am arătat şi altă dată

I ce fel se fac la noi experienţele militare unde mai totdeauna se; ucid fiinţe omeneşti. Cele ce urmează însă întrec pe toate în grozăvie şi dovedeşte cât puţin preţuieşte viaţa unui om în mina guleraţilor superiori cari în neglijenţa lor trimit pe oameni la moarte sigură.

La tragerea de război a „regimentului 1 cetate44 de la forturile Nămoloasa-Galaţi, un obuz făcând explozie în tun a adus pustiirea şi praful a tot ce se găsea împrejur. Patru soldaţi au căzut morţi pe loc, mutilaţi într-un mod oribil. Creieri, intestine şi bucă-ți de membre se găseau răspândite de jur împrejur. Alţi doi brigadieri au fost mai puţin răniţi.

Nenorocitele victime ale tiraniei, umane mai aveau 8 zile până sa se elibereze; trebuiau însă să se facă aceste stupide experienţe pentru ca aceşti nefericiţi să-şi lase viaţa în jalea şi disperarea familiilor cari îi vor fi aşteptând acasă.

Crime, crime, pe toate căile crime, din partea acelora cari se plimbă apoi, nesupăraţi de nimeni.

Moravuri poliţieneşti. Peronul gării Brăila a fost în seara de 18 septembrie crt. Teatrul unei scene dintre cele mai picante şi de cari noi nu putem decât să ne bucurăm; acestea dovedind gradul de corupţie la care au ajuns autorităţile noastre ad ministra tive şi poliţieneşti.

Directorul de*poliţie din Galaţi, Constantinescu, însoţit încă de un agent,

vin la Brăila şi împreună cu directorul poliţiei locale, Ion Demetrescu şi comisarul Becarian, plănuiesc un chef straşnic; iar pentru că „marte din post” nu lipseşte niciodată, aduc şi o femeie/După ce se acresc bine la un restaurant, le vine gust oameni loi4 să le cinte «zori de ziuă» la Galaţi. În consecinţă, pornesc la gară în două trăsuri chihotind pe străzi în miezul nopţii ca cele din urmă haimanale. Ajunşi la gară, până la sosirea trenului, se mai abat prin restaurantul gării şi aci se petrece scena amuzantă. Comisarul Becarian voieşte a-şi opri femeia numai pentru el, aceasta se opune, intervine directorul Demetrescu şi se iau la bătaie ca chiorii. În acest timp soseşte trenul şi iată spectacolul fără parale pentru cei cari coboară între care şi poliţaiul Olănescu. Acesta îşi potoleşte subalternii şi, după cum aflăm, îi pedepseşte cu 50 b ani amendă cerând şi permutarea lor.

Credem că aceasta e o pedeapsă prea grea; atunci ce pedeapsa merită un procuror care cere prefectului Capitalei o odaie pentru o petrecere cu Miţa Balamuc?

Exemplare moravuri.

Declaraţiile unui prefect. Am vorbit în «Săptămâna» trecută despre cazul căruţaşului Radu Cristea care a fost bătut de moarte de jandarmi şi judecătorul de instrucţie în Câmpulung, pentru a mărturisi contra a doi săteni ce ar fi autorii omorului săvârşit asupra jandarmului Bădescu din comuna Gâlmboeei. Vom arăta de astă dată cine a fost acel jandarm. Cu ocazia recrutărilor de primăvară, prefectul Cocăneanu vine la localul primăriei din Gâlmboeei şi în faţa unei mulţimi de vreo 500 de săteni adunaţi acolo scoate pe jandarmul Bădescu şi pe un altul dintr-o comună vecină şi arată pe Bădescu ca pe cel mai demn slujitor, criticând în acelaşi timp pe celălalt ce nu-şi pricepe deloc meseria. «Bădescu, zise el, este cel mai bun jandarm din plasă, fiindcă într-o singură lună mi-a lat 1000 lei amendă numai din satul Gâlmbocei, pe când celălalt jandarm este un netrebnic, un leneş, un dobitoc, fiindcă nu mi-a dat nici 20 lei amendă de la săteni!».

La auzul acestor amintite laude, sătenii au început să protesteze că jandarmul Bădescu i-a sluţit în bătăi, i-a sărăcit în amenzi şi că are la post până şi butuci ruseşti în care îi bagă pe ţărani de-i schingiuieşte, că acest nelegiuit a ajuns să amendeze şi pe femeile care îi ies cu cofa goală înainte

şi cari nu se ridică înaintea lui să facă front milităreşte când îl văd la 50 de metri.

Drept răspuns la aceste tânguiri ale oamenilor, smintitul prefect de Muscel îi ia la goană şi îmtrăţişând pe subalternul jandarm, ordonă să i se dea o primă de 100 lei din fondul, judeţului pentru motivul că a îmbogăţit judeţul cu amenzile sale!

Peste două săptămâni, mizerabilul jandarm al acestui ticălos prefect este omorât cu focuri de puşcă la domiciliul său, iar autorii, cari au scăpat împrejurimile de un astfel de tigru, au rămas şi până astăzi nedescoperiţi.

Aceasta ar trebui să fie răsplata tuturor acelor fioroşi jandarmi de teapa celui omorât!

Iată hal de jandarmi, de prefect, de ţară şi conducătorii ei!

Este ţarul asasin? — *Conservatorul* tună în contra noastră, învinuindu-ne că tratăm de asasin pe *„un suveran”* – cu care dumnealor se găsesc în bune relaţii.

Să vedem, îl învinuim noi sau este în adevăr asasin?

După o statistică oficială se constată numai în cursul anului 1908 că au tfost condamnaţi la moarte şi executaţi 2569 de suflet «, ceea ce vine 7 execuţii pe zi.

2569 de fiinţe care au visat, au sperat şi au luptat pentru o viaţă mai omenească şi pentru libertate, date ştreangului de către acela care nu merită şi nu trebuie să moară de o moarte mai bună.

Nu este ţarul asasin?

Asasinilor!

Poliţie secretă română la Paris. Extragem următoarele din ziarul parizian *„Les Nouvelles”* cu data de 20 sept. Crt. Şi reproduse în *Adevărul* de la 19 crt. După ce vorbeşte de raporturile ce există între poliţia rusă şi română, numitul ziar scrie:

„Ni se asigură că un reprezentant al siguranţei româneşti s-ar găsi la Paris pentru a organiza aci o agenţie a poliţiei secrete româneşti după modul agenţiei ruseşti. Fiind dat că România nu are nici revoluţionari, nici anarhâşti, nu înţelegem la ce treburi poate corespunde pentru ea creerea unei agenţii de acest soi44.

Se vede că ziarul francez nu ştie că se află în Paris anarhistul (!) român

Racovscki şi ceilalţi expulzaţi cărora „Spione144 Brătianu voieşte a le face această cinste! Trebuie să fini. Un stat civilizat, pentru d umne) zeu!

Judiciare: Condamnarea unor zbiri de la sale. Jandarmul Gh. Varlafn din comuna Pleniţa, judeţul Dolj, instrumentând în timpul groaznicelor răscoale, găseşte momentul favorabil pentru a se îmbogăţi. Pro.fi tând de groaza locuitorilor şi de bunul plac al autorităţilor ce domneau atunci, se adresă ţăranilor îngroziţi în modul următor: „Ori îmi dai bani* ori te arestez ca vinovat în răscoale şi atunci s-a isprăvit eu tine44. Nenorociţii scoteau ultimul ban. Ce-l aveau în casă şi-l dădeau aceluia pe care îl ştiau că cu un cuvânt îl poate trimite la moarte sigurja.

Nemernicul a fost condamnat la 7 luni închisoare; făcând recurs, Curtea de Casaţie i l-a respins zilele acestea.

*

Săteanul Ion Dragu, fiind învinuit că a pas foc unei case din comuna Fălticeni, judeţul Buzău, fu arestat de jandarmii Const. Mihăilescu şi C. Paraschivescu cari, după ce îl legară, îl bătură în mod nemilos pentru a-l face să mărturisească că el e autorul incendiului. Pe când sta arestat la primărie, primarul Gh. Rădulescu găseşte de cuviinţă să-i dea şi el o bătaie. * în fine, vine şi administratorul plăişei O. Pârvulescu şi anchetând, maltratează şi el în mod bestial pentru a fi la rând cu ceilalţi. Victima ajunsese într-o stare cum şi-o poate oricine închipui.

Ei au fost daţi judecăţii şi condamnaţi după cum urmează * Pe administratorul O. Pârvulescu la 1 000 lei amendă; pe primarul Rădulescu la 100 Iei amendă şi pe cei doi jandarmi la câte 300 lei amendă.

Făcând recursuri colective au fost toate respinse ia Curtea de Casaţie.

Iată ce fel de pedepse primesc aceşti criminali cari ar trebui să înfunde pe viaţă ocna pentru faptele lor ce trec peste orice realitate.

„S APT AMINA”.

Foile guvernului. «Ipocriziei Voinţei». „Voinţa44 vorbind despre partidul conservator englez care atacă pe cel liberal cu privire, la noua reformă bugetară – de care am mai vorbit *şi* noi – dar care aprobă să dea ca model pe Germania referitor la reforma socială prin cari sunt asiguraţi muncitorii contra accidentatelor, a lipsei de lucru sau bătrâneţii, vorbind de

aceasta, zicem, îşi încheie articolul cu ipocrita frază care nu-şi are niciun rost: „D om nii N. Filipescu şi Tache Ionescu binevoiese a lua act44.

Adică de ce ar lua act numai conservatorii de la noi şi n-ar îndemna mai bine „Voinţa44 pe stăpânii ei să ia act? Au venit „liberalii44 cu această reformă şi au găsit piedici în conservatori? Nu. Atunci? Ipocrizie liberală.

„Viitoru144 scormonind buba pe demargine, zice că „Univer-. Suil „ „pentru a se putea realiza „are nevoie de adversari serioşi44. Curioasă prostie! Adică adversarii fac să se realizeze această reformă sau din contra, partizăm? Adversari sunt destui, sunt cei ce întreţin această foaie precum şi toţi ciocoii de orice culoare pontică, iar ca să se realizeze are nevoie de cei ce nu sunt, de partizani şi de aceea foaia liberală se joacă de-a votul universal ca pisica cu ghemul. Dar se vor forma şi aceştia cu timpul şi autnci îi va trece pofta de-a mai vorbi de-a-ndoaselea.

Şi, aşa credem, că nu peste mult timp.

Primejdie mare. De vreo două săptămâni încoace „Epoca44, cel mai murdar pamflet de partid din ţara noastră românească, organul ciocoiului reacţionar de la Făurei, tot vorbeşte necontenit, la fiecare două-trei numere, de socialism, de anarhism, ş.a. Acuzând partidul social democrat de la putere care a ucis 15 000 de ţărani, căf va da ţara de ripă cu miniştrii socialişti ce-i au în cabinet şi ca „primejdie mare44 e pe capul ţării.

Mai cu sea/mă de la congresul muncitorilor de la e.f. R, nu vede decât roşu înaintea ochilor, maşini înţepenite pe linie şi pe ceferişti plimbându-se cu mâinile la spate pe Calea Victoriei. E primejdie mare!

Acum, se va produce „o catastrofă naţională44 în caz de război Cum se va putea transporta sute de corpuri vii spre a

1. Rubrică semnată de Panait Istrati iu pseudonimul *Istrian*.

Fi transformate în hoituri? La un asemenea moment, zice „Epoca", ei se vor pune în grevă; trebuie deci să le dăm dreptul de asociere şi grevă. Dar cine va face acest lucru? Partidul socialist (!) de la putere nu poate, prin urmare trebuie răsturnat şi să vie cel capitalist şi fiind la Interne dfomnul Filipescu va şti cum trebuie să procedeze.

Numai* atât, de nu şi-ar Mnge gâtul, jucându-se cu focul î

Beciurile poliţiei. Domnul Zamfirescu, procurorul general, a făcut de curând o descindere în beciurile poliţiei Capitalei spre a se convinge de

starea higienică şi dacă se respectă legea cu privire la arestările ce se fac. Rezultatul a fost că procurorul însuşi s-a îngrozit de halul în care se găseşte acel sălaş dintru'a cărui ziduri se ridică ţipete înfiorătoare în puterea nopţii şi unde mulţi şi-au lăsat chiar şi viaţa sub loviturile vreunui Zenide criminal. Beciurile sunt atât de murdare, atât de igrasioase şi lipsite de aer, încât e imposibil ca cineva să stea mai mult într-însele

D omnia ~sa a mai constatat că mulţi dintre cei arestaţi erau ţinuţi eu zilele în arest fără probă de vinovăţie, ci pe baza unei simple bănuieli.

Ceea ce ne miră e că în urma celor constatate, dfomnul Zamfirescu a dat ordin ca: „arestaţii să nu mai fie reţinuţi în beciuri decât 24 ore şi numai în cazul delictului bine stabilit".

Dar, ne întrebăm, acest ordin nu-i dă mai bine şi cu mai multă autoritate Constituţia şi Codul Penal cari prevede pedepse chiar pentru contravenienţi?

Dacă nu se respectă legile ţării, se va respecta oare ordinul unui procuror? Greu de crezut î

Judiciare. Extragem din ziarele zilnice şi dăm la vale următoarele condamnări şi fraude făptuite de persoane „sus puseu şi cari au aerul să ne vorbească nouă de „cinste".

Curtea de apel S.I. A judecat azi apelul procurorului generai contra sentinţei de achitare a tribunalului Neamţ, cu privire la dr. Apostolide, dfomnul Covrig, dfomnul Teodo'rescu, dfomnul! Corbea şi Crivăţ, implicaţi la neregularităţile privitoare la un contract fals de care s-a servit tânărul Crivăţ, cu ocazia recrutărilor din jud. Neamţ.

Curtea, după o scurtă deliberare, a condamnat pe dfomnulj Corbu, fost primar şi senator de P. Neamţ, la o mie lei amenda, pe Crivăţ, 2 mii, pe dr. Apostolide, D. Covrig şi N. Teodorescu la câte 500 lei amendă.

De notat că acelaşi D. Corbii e implicat în marilë fraude omise în codrii Neamţului pentru care are proces pendinte la tribunal.

Printre numeroasele procese de fraude în cari sunt implicaţi mai mulţi exploatatori de păduri, silvicultori, comercianţi de cherestea din P. Neamţ, unul s-a judecat zilele acestea. Sunt ineulpaţi Alecu Şoarece, industriaş, Meerică, silvicultor, M. Sufrin, comerciant. Tribunalul a pronunţat următoarea sentinţă:

A achitat pe silvicultorul Meerică şi a condamnat la dfomnul Alecu Şoarece la 25 000 lei amendă şi 10 000 iei despăgubiri civile statului iar pe dfomnul Sufrin la 500 lei amendă.

Faptă rea. Ne mirăm şi ne indignăm şi noi alături de *„Vremea”*, organul conservator-democrat (!) din Galaţi, cum se face că muncitorii gălăţeni se lasă a fi conduşi de nişte oamenii jari îi sfătuiesc a se îngropa cu steag roşu în loc de negru, jignind astfel „moravurile rudelor şi părinților lor şi datinile religioase M” Auzi d umnea ta, „pănglicele şi floricele roşii, până şi crucea să fie boită roş!” Dar aceasta e o profanare nemaiauzită! Cum se face de aţi uitat că în Galaţi mai sunt şi alţi democraţi şi… „democraţi adevăraţi”, cari, „caută ca problemele sociale să fie dezlegate printr-un echilibru, o armonizare între clase, iar „nu prin ură”. Ce lucru mare a că aţi stat 10 săptămâni la cutie cu fabricanţii şi că nu s-a putut, faice această armonizare”?! Să. Ştiţi că sunt… „democraţi” în Galaţi cari posedă piatra filosofală modernă de a produce armonia între clase! Numai voi sunteţi de vină că nu i-aţi căutat.

„Muncitorii să caute pe cei cu – drojdie – la cap şi adevăraţi calizi la suflet şi acelor să le încredinţeze conducerea41 vor vedea atunci cum vor fi îngropaţi chiar înainte de a le fi venit timpul, dar cu steaguri negre, nu roşii – pentru d umne zeu!

Asta e o… „faptă rea”.

1.. Un musafir asasin. Aducem la cunoştinţa dvs. Că în fruntea celor 30 de ofiţeri ruşi care au vizitat porturile Galaţi şi Brăila şi cari au trecut prin capitală se găsea şi generalul Ka-ulbars, comandantul garnizoanei dini Odessa şi asasinul a sute de vieţi omeneşti. În timpul masacrelor din 1905. Azi încă, el trimite1 ne- I’contenit la spânzurătoare o mulţime de fiinţe nevinovate, aspi-: nd la o viaţă omenească şi la libertate.

Aceasta, pentru a se şti ce *musafiri* avem în mijlocul nostru, deoarece puţini vor mai fi acei cari îşi aduc aminte de nu? mele acestui tiran şi rolul ce l-a jucat el în acel timp.

Şi acum e rândul „Conservatorului” să protesteze.

De-ale jandarmeriei. Locuitorul Stan Dinu Tătara din corn. Cegani, jud. Ialomiţa, făcând atent pe caporalul de jandarmi Ion Paraschiv că un alt sătean joacă la cărţi câţiva lei, pe care Tătara îi dăduse spre acumpăra hrană

copiilor şi, că datoria sa e de a interveni în asemenea cazuri, iar nu de a privi nepăsător, acestuia îi sare ţandăra şi, plecând din cârciuma unde se petreceau cele de mai sus, cheamă la post pe numitul locuitor unde, împreună cu sergentul Macoveiu îl ia la bătaie, într-un mod înspăimântător, furându-i şi un franc, ultimul ce-l mai avea în buzunar

Victima a stat 7 zile în spitalul din Feteşti, după care a venit la Bucureşti să-şi caute sănătatea şi să reclame – celor în drept.

Nenorocitul, nu ştie că se află într-o ţară de nebuni şi asasini.

Încercare de viol. D.E. Papaiariopol, patronul varieteului *Q- limpia" a atras într-o cameră pe o copilă, Maria, în vârstă *âe* 15 ani, din serviciul unei actriţe şi a căutat să o necinstească. Aceasta se petrecea în timp ce sala era plină de consumatori.

Servitoarea a început să strige şi atunci consumatorii alarmaţi au alergat să vadă ce se petrecuse.

Copila plângând a declarat că era să fie violată de patronul varieteului şi mulţumită numai consumatorilor ea a putut scăpa din mâinile satirului.

Circumscripţia I fiind înştiinţată, comisarul de serviciu a dresat actele cuvenite.

Popă hoţ. Faimosul popă Ionică de la biserica Iancu-Nou a fost prins de către inginerii primăriei furând pietriş de pe str. Matei Voievod, unde primăria are depusă o maro cantitate pentru pava rea acestei străzi. Inginerul observa în fiecare zi lipsa de pietre şi punându-se într-o noapte la pândă, l-a prins pe popă eu mâţa-n sac. Făcându-se a doua zi o descindere, s-a găsit în curtea popii nu mai puţin de două care de piatră pentru pavaj. Pasami-te, popa nu voia să aibă noroi în curte, dar nici să cheltuiască parale. Iată ce stricăciuni îţi predică: „nu fura".

Persecuţiile în armată. Soldatul Jak Capele viei din reg. 6 Tecuci s-a sinucis la Galaţi trăgându-şi un glonte de revolver în tâmpla stingă. El a lăsat o scrisoare către părinţii săi, unde declară că se sinucide din cauza mizeriei şi persecuţiilor ce îndură de la superiorii săi.

Şi acesta nu e primul caz. S-au pedepsit vreodată vinovaţii?

Alte nenorociri în armată. La Regimentul 3 artilerie din Brăila, sergentul Bratu Ilie, voind să cureţe un tun, a introdus, după un procedeu tipic, un cartuş cu pulbere şi a umplut ţeava cu apă. Dând foc capsei, iar aceasta

neluând foc, s-a uitat pe ţeava să vadă dacă s-a scurs apa. În acest moment, cartuşul luând fo\ i-a rupt capul risipindu-i creierii pe o distanţă de câţiva metri.

Ca şi celelalte victime de la Focşani, nenorocitul mai avea şase zile până la eliberare,

— Soldatul Iacob din regjimentul 8 Călăraşi care făcea manevre la Botoşani, speriindu-i-se calul, a căzut sub copitele acestuia, care i-a zdrobit craniul cu desăvârşire.

Şi acesta mai avea două zile până să se libereze (!

ÎN STRĂINĂTATE

Socialiştii şi liberalii în Germania. Deputatul liberal Hausşman, îritrebând printr-o scrisoare deschisă pe Bebel dacă voieşte să apropie partidul socialist de cel liberal, acesta a răspuns printr-un refuz categoric. Bebel arată în răspunsul său că deosebirile de vederi între socialişti şi liberali, atât în chestiunile politice cât şi în cele sociale, sunt prea adinei pentru a permite o allant; între aceste două partide. Partidul social-democrat are datoria de de a continua pe calea pe care a apucat-o şi de a înainta pas cu pas pentru cucerirea reformelor cari duc la transformarea socială

Contrar, însă, celor spuse până aici, un oficios liberal de la noi scrie că Bebel ar fi declarat că acceptă propunerea deputatului Houssman, acolo unde ea este folositoare partidului socialist şi că va sprijini pe liberali când aceştia vor veni cu reforme folositoare muncitorilor.

După cum se vede, ştirea e mincinoasă.

Din dragoste… Chestiunea se petrece în Italia. Vaticanul, voind să mute reşedinţa episcopiei de la Adria la Rovigo, credincioşii s-au opus cu încăpăţânare. „Papa poate să decidă – ziceau ei – dar noi nu vom lăsa pe… iubitul nostru episcop să plece” În ziua când episcopul trebuia să plece, s-au adunat cu toţii şi

I-au oprit; acesta opunându-se, credincioşii!? (afurisiţi credincioşi!) I-au luat la bătaie cu pietre şi cu tot ce le cădea în mină. Cu capul spart, bietul popă a ajuns la gară ajutat de poliţie care l-a scăpat din mâinile mulţimii furioase, unde a fost bandajat şi urcat în tren.

E şi aceasta o bătaie din dragoste!

Catastrofă minieră. În mina de cărbuni din Vancouver (Franţa) s-a produs o groaznică explozie, datorită aprinderii unor gaze subterane. O parte din mină s-a prăbuşit. Din cei 60 de lucrători care se aflau în mină, în momentul exploziei, de-abia patru au putut fi salvaţi.

„România Muncitoare”, an V, nr. G2..4 octombrie 1909

„S APT A MINA”

Corul foilor reacţionare. Săptămina aceasta, aproape toate foile de partid – ale guvernului şi ale opoziţiei – au făcut spume la gură pe tema socialismului, anarhismului etc. Precum şi în jurul executării lui Ferrer.

În fruntea tuturor a stat tot „Epoca44 foaia scârboasă pe care din fericire o cunosc din auzite.

Ne vom ocupai de data aceasta spre a pune la cunoştinţă pe tov arăşi de ce e capabilă presa partidelor noastre, căutând ca pe viitor să stricăm cât mai puţină cerneală, mai puţin timp şi să lăsăm spaţiu l preţios al ziarului altor trebuinţe maii folositoare decât a vorbi de nişte pamflete al căror scop şi interese ne sunt destul de cunoscute. Şi după cum patronii „Epocii44 spun că „nu-i emoţionează44 protestările noastre, la rândul nostru Ie putem spune că nu ne vom pierde mult timpul cu cele ce debitează aceste ziare; muncitorii ştiu cu cine au a face şi ca atare vor urma mai departe şi cu mai multă vigoare pe calea dreaptă ce au apucat iar când reacţionarismul l-i se va opune obstacol în cale, ei vor şti să-l înlăture, chiar cu preţul vieţii lor: *astfel se câştigă drepturile*.

Congresul muncitorilor de la e.f.r. E în prima linie, preocuparea de căpetenie a „Epocii44 şi „Voinţei44 – Prima, aeuzând guvernul de… anarhism, a doua – ca foaie a guvernului, – apărându-l şi spunând că congresul n-a avut nici-o însemnătate ci a fost numai… „nişte înjghebări, o comedie jucată de anarhişti cu concursul binevoitor al Takiştilor *spre a împiedica îmbunătăţirea stării muncitorilor* şi deci pentru a avea totdeauna elemente nemulţumite de a căror nepricepere politică să se folosească spre a-şi spori numărul voturilor”.

Faptul că la acest congres în loc să i se trimită telegrame de ploconire lui Vodă s-a trimis – oa semn de admiraţie – tov, Racovski, a făcut să curgă o droaie de injurii şi în special „Epoca” de a insinua stârpirea sindicaliştilor din ţara aceasta.

În iezuismul ei, foaia aceasta merge şi mai departe şi cine nu i-ar cunoaşte paraziţii, ar lua lucrul în serios. Ea spunea: „cărţile pe faţă44! „Dacă suntem în faţa unui partid antipatriotic, antimilitarist şi internaţionalist şi se spune lucrul cinstit şi pe faţă. Iar în altă parte: „nimeni mai mult ca noi şi în special ca şeful nostru nu se ocupă de soarta muncitorilor44.

Auriţi obrăznicie?

În jurul executării lui Ferrer şi a întruniri noastre de protestare, ceea ce a ardeiat tare pe „Voinţa44 este că la această întrunire s-a făcut apologia răscoalelor, că s-a trecut în revistă crimele din 1907.

„Înţelegem – zice numita foaie – să se protesteze ca în străinătate, dar nu să se vorbească de răscoajle". Şi mai jos: „De altfel, inconştienţii (!) noştri, găjsesc că şi ţăranii în Martie 1907 s-au răsculat să-şi îmbunătăţească soarta şi deci rău şi fără cale s-au întrebuinţat împotriva lor puştile şi tunurile44.

Dar de unde, ţăranii s-au răsculat atunci pentru Iapa popii a brează şi de graşi ce erau şi bine, s-a făcut că i-a împuşcat f

„Viitoru144 vorbeşte în termeni înălţători de Ferrer şi se indignează de executarea acestui cugetător; uită însă cu bună ştiinţă că patronii săi, partidul crimelor, a executat moraliceşte pe Ferrer-ul proletariatului din România, dr. Racovski, azvârlindu-î peste graniţă.

Ipocriţilor!

O altă polemică s-a încins după „Conservatoru144, „Viitorul" şi „Epoca" pe tema impozitului pe venit cerut de… „Conservatoru144 aprobat de „Viitorul" şi în contra căruia „Epoca" tună cu înverşunare.

Aci trebuie să recunoaştem că „Epoca44 e mai sinceră, clecâarind pe faţă că e contra părerii celor două ziare cari se joacă cu această reformă ca un şarpe boa în letargie.

Opera spionajului rusesc. Sub titlul *O afacere senzaţională*, ziarul „Ordinea" publică la informaţiuni următoarea ştire pe care o reproducem intactă, spre a se vedea cum într-o ţară de spioni, spionajul rusesc lucrează ca la el acasă, fără ca autorităţile şi aşa-zisa noastră „siguranţă" să ştie ceva:

„Un ziar din Brăila aduce senzaţionala ştire cum că un rus care se afla la Câmpina ar fi fost arestat într-o noapte, legat şi expediat cu un automobil direct la Brăila, de unde ar fi fost. Dus în Rusia pe un şlep şi predat

autorităţilor de acolo.

La „siguranţa generală” ştirea se dezminte sau, mai bine-zis, se declară că nu se ştie nimic despre aşa ceva.

Trebuie să relevăm că despre acest fapt ni s-a comunieat şi nouă de către *o* persoană din Brăila încă de acum o lună. N-am dat publicaţiei ştirea pentru că lipsesc probe şi e greu să existe probele tocmai din pricină că autorităţile noastre nu au avut încă o cunoştinţă despre acest fapt care se afirmă că s-a petrecut totuşi.

Nouă ni s-a comunicat că e la mijloc o manoperă a unui serviciu rus. Oamenii acestuia ar fi atras. În cursă pe un refugiat rus pe care I-au legat şi Expediat la Brăila, într-un automobil Oricât ar părea de fantastică ştirea, serviciul nostru de siguranţă ar trebui să procedeze cu cercetări şi să dea dezminţiri în cunoştinţă de cauză, dar nu numai în virtutea faptului ca nu are nici-o cunoştinţă”.

Întocmai ca în romanele lui Pussin du Terrail.

Sergenţii de oraş. Iată mai la vale cum sunt trataţi acei cari îngheţaţi de frig în nopţile de iarnă în mijlocul străzii pentru a păzi averea şi viaţa celor ce dorm liniştiţi şi ghiftuiţi în paturile Lor comode: pe lângă că şi cu leafa ce o au mor de foame ei şi familiile lor, pe lângă că această leafă e înjumătăţită de amenzi, aspoi mai sunt torturaţi în aşa mod cum n-ar crede nici ce mai tiran prefect de poliţie din Rusia. Aduşi la batalion, sunt coşi din front, întinşi pe o masă şi, în faţa comandantului care fumează liniştit ţigarea, bătuţi pe odihnite, până ce victima e cuprinsă de leşin. E drept să credem că aceste lucruri puse în faţa Europei ar trece în domeniul fanteziei.

Falanga şi trăgătorile sunt răsplata paznicilor *Belgiei Orientului.*

O amintire. La Sinaia, cu ocazia avansării prinţului Caroi ca sublocotenent la batalionul I vânători, regele i-a amintit viitorului succesor următoarele:

„Să nu uiţi că eşti urmaş al unei familii ilustre şi că printre strămoşii tăi a fost şi marele Frédéric al Prusiei, Frederic-războimeuL Pilda aceasta să-ţi fie veşnic în minte şi să cauţi a fi fruntaş între fruntaşi44 î

Mai putem adăuga şi noi: să nu uitaţi, alteţă, că mai sunteţi nepotul unui unchi care posedă o minunată artă de a guverna şi -* contrar celor zise de Ştefan cel Mare în *Apus de Soare: „N-am căutat să despoi pe unii spre a îmbogăţi*

pe alții" – care a despuiat pe *unii* spre a îmbogăți și pe *alții,* și pe el.

Judiciare. Aproape nu ne trece număr să nu dăm citire o condamnare a diferiților delincvenți traduși în fața justiției. De data aceasta avem doi funcționari de-ai statului, din acei cari ne ia și cenușa din vatră pentru plata fiscului.

— Gh. Ștefănescu, perceptorul circumscripției 33 Pătârlagele î (Buzău) și agentul său fiscal Șerban Dumitrescu prin falsuri în registre reușiră să frustreze peste 10 000 lei, din cari perceptorul puse la loc o parte.

Condamnați de Curtea de Apel, cel dintâi la 3 luni închisoare, iar cel de al doilea la 6 luni și o zi, amândoi făcură recurs înaintea Casației, care îl respinse, luni.

— * Tribunalul din Craiova a judecat procesul proprietarilor morii, „Barbu Drugă", condamnându-i la câte 200 lei amendă, din a căror neglijență plesnind un cazaci., au fost omoriți și răniți mai mulți sau răniți mai mulți lucrători.

Ne întrebăm însă, cu ce s-au ales familiile rămase în urma victimelor?

O manifestare. Un grup de ofițeri ruși cari ne-au vizitat zilele trecute și despre al căror conducător am vorbit, ducându-se la Teatrul Național din Iași, la ieșirea din teatru au găsit în buzunarele mantalelor manifeste cu înscripția: „Jos despotismul rusesc! w

Ne-a făcut țara de râs, tocmai la mal î

ÎN STRAINATATE

Pentru Ferrer-Paris. În tot apusul european, lumea internațională a luat frinele și s-a pus în fruntea grandioaselor manifes tații împotriva executării lui Ferrer, afară de snobii de la noi cari imita cu vârf și îndesat viciile Occidentului, dar nicidecum o pornire nobilă ca aceea ce ar fi trebuit să se manifesteze acum, cu ocazia împușcării marelui cugetător spaniol.

Astfel, în Paris, vedem în fruntea unui cortegiu de 12 000 de manifestanți pe președintele consiliului municipal și mai mulți consilieri împreună, cu toți deputații socialiști.

Acest grandios meeting a votat un, ordin de zi, urând tuturor popoarelor să urmeze pilda lucrătorilor din Barcelona și *să răspundă războiului prin greva generală iar mobilizării prin insurecții* (revoltă).

*

Bruxelles. În Camera de aici s-a produs un mare tumult, în. Urma interpelării deputatului socialist Furnemont, asupra execuţiei lui Ferrer.

Preşedintele opunându-se, s-a asociat la propunerea interpelatorului şi deputaţii socialişti Wanderwalde şi Bastrée, strigind „Ucigaşi din Spania!” şt imsultând pe regele Alfonso.

În *Germania*, următorii savanţi au semnat un protest energic în contra reacţiunii spaniole: Ernest Haeckel, marele naturalist, Lujo Bretano, Gerhardt Hauptman şi alţii.

În urmă, protestul a fost acoperit de mii de semnături

La *Roma,* manifestanţii au bătut cu pietre pe popii ce-i întâlneau pe stradă şi au lipit manifeste pe toate bisericile, lângă cari puneau caricaturi, batjocorind întreg clerul şi reacţionarismul spaniol în *Barcelona* au fost răspândite ma/nifeste în tot oraşul, în care se atacă cu violenţă pe rege şi miniştrii ce-l înconjoară.

Manifestele ameninţă pe rege şi pe miniştrii că vor fi om or îţi pentru împuşcarea lui Ferrer.

Victimele datoriei. A stârnit o vie indignare în toata Europa o broşură cipărută de curând a principelui Kropotkin asupra teroarei din Rusia, în ea se poate vedeai chinurile la cari sunt supuşi acei ce luptă pentru adevăr şi libertate, din care cauză numărul sinuciderilor prin închisori a devenit în ultimul timp înspăimântăfar. Într-un document oficial scrie că la 1 febr. 1909 au fost internaţi în închisori 181 137 deţinuţi, afară de cei 30 000 cari se află în transport. În 1904, numărul deţinuţilor era zilnic de 85 000; în 1906, de 110 000; în 1907, de 138 000; în 1908 el era de 181 137.

Cum toate închisorile Imperiului nu pot cuprinde, la un loc, mai mult de 107 000, ele au fost supraîncărcate, ceea ce dă loc la boli şi disperare, pe întemniţaţi dufcându-i la sinucidere.

„România Muncitoare”, an V, nr. 64, 11 octombrie 1909.

INDISCREŢI UNI în chestia de la Arsenal.

Dorind a cunoaşte adevărul în chestia defectuoaselor şrapnele de la Arsenal, am căutat să am o convorbire cu cei cari sunt cei mai competenţi în cauză; lucrătorii.

În privinţa părerii, dacă marfa ce o furnizează această blestematăi instituţie trebuie să fie bună sau rea, ideile noastre se cuj* nose şi deci nu le

vom discuta; ceea ce m-a: împins la cercetare a fost, în dorinţa de a arăta că-i ameninţă un pericol şi de a dovedi o dată mai mult cum jaful şi risipadomneşte la toate instituțiile statului cauzate de aviditate şi exploatare neomenoasă.

Tovarăşii poate vor fi citit denunţul făcut acum câtva timp în „Adevăru144 cum că şrâpnelele fabricate în Arsenal sunt defectuoase precum şi analiza ce a urmat la urma acestui denuniţ. Se ştie apoi că „Minerva" s-a năpustit cu toată furia asupra „Adevărului44 irătând contrariu şijstrigând că se discreditează această „înaltă instituţie44 a statului. Cele de mai jos sunt o reproducere exactă a celor declarate de unul dintre lucrătorii de la Arsenal şi oricine va vorbi cu el se va convinge de aceasta

Putem da toată încrederea, am întrebat eu, celor declarate de denunţător, prin „Adevăru144?

— Absolut toată, răspunse acesta el a fost sergent major la marină, era un excelent tehnician şi ocupa un post de frunte în Arsenal, Greşeala mare ce a făcut, a fost denunţul pripit în „Adevăru144; dacă se ducea la Ministerul de Război şi cerea o anchetă discretă, lucrurile ieşeau de minune. Aşa, imediat ce au apărut în ziare cèle denunţate, colonelul-director al „arsenalului44 a venit roşu de mânie şi a ordonat să se ascundă tot ce e compromiţător.

— Cum, a ordonat sä se ascundă, nu să cerceteze dacă eadevărat? Prin urmare, el ştia că sunt şrapnele false?

— Ştia tot aşa de bine cum ştiu eu şi toţi aceia ce lucrează în „arsenal". *În ziua aceea s-au cărat cu roabele 5-600 bucăţi defectuoase puse sub banc de denunţător*, crezând că după modul lui de a proceda le va mai găsi acolo la anchetă. Când ai venit cu ancheta a întrebat aparte pe un lucrător ce fusese sub mina lui ce s-a făcut cu bucăţile false de sub banc? Acesta de frică a declarat

— Ca şi noi toţi – că nu ştie, cu toate că şi el cărase şi deci ştia unde sunt ascunse. Cu toate acestea şi, din cele prezentate, s-au găsit multe rele dar cu defecte mai mici; ce s-ar fi întâmplat Însă: câacă ar fi dat ancheta peste cele puse de ei la o parte, unde se aflau Unele cu pereţii într-o parte groşi de două degete, iar în alta* ca unghia, ceea ce într-adevăr explodează în tun pustiind toţu: împrejur?

— Bine, dar la controlul superior ca şi la presiunea hidraulică, defectele acestea nu se constatau?

— Ei, dfomnujle, cartea spune că greutatea unui şrapnel să nur fie cu niciun gram mai mică sau mai mare decât cea regulamentară, dar *cetatea arsenalului e o vacă de la care mulge toţi, colonelul luând cel dintâi, smântâna!* Iar pentru controlul general exista o sumă de şrapnele ce fac o veşnică plimbare în faţa lui şi înapoi în depozit cu toate cele spuse – după cum zici de cei de la „Minerva'fe

— Cari ştiu ce se petrece în „arsenal"! atât cât ştii şi d umneata.

— Şi care e cauza acestor rele? Nu sunt lucrătorii buni?

„Ba lucrătorii sunt foarte buni dar exploatarea e rea. Lucrul fiind cu bucata şi prost plătit, trebuie să-i dai drumul iute ca să poţi trăi. Când s-a efectuat prima comandă cu lucrătorii nemţi, era plătită 60 bani o piesă, pe care nu e necesar să ţi-o explic şi omul câştiga cât să poată trăi şi făcea lucru bun. La a doua comanda, xu lucrătorii români, imediat s-a scăzut preţul la 30 bani. Ştiţi cât câştigi cu preţul acesta lucrând conştiincios? 8 lei pe zi! Atunci a început goana aceea nebună când nu mai ştie omul ce face şi devine o adevărată maşină. Iese lucru curat, cu atât mai bine; dacă nu, se ciocăneşte, colo puţin, ici puţin, apoi la control şi la o parte… Altfel, mori de foame".

„Am îndrăznit o dată să cerem 40 bani la piesă ca să putem lucra mai bine căci, drept să spun, ne părea nouă rău de *sumele enorme* ce se pierd cu bucăţile stricate şi topite din nou şi a azrvârlit o sumă de oameni pe drumuri; iar unii dintre ei intrând la pirotecnie, colonelul nostru a intervenit şi i-a scos şi de acolo spunând că nu trebuie să trăiască alcei ce au ridicat capul contrai celor stabilite de el. „Şi acum un ultim amănunt: stricmd o piesă, astfel că nu o mai putem cocoloşi, o plătim cu 80 bani. Ei bine, la control de câte ori nu s-a stabilit că aceste sume lipsesc de la înregistrare!"

„Ce se făcea…?"

„Piesele stricate erau trecute ca bune şi banii…"

Ce zic dfomjnii de la „Minerva"?

P. *Istrati*

„România Muncitoare", an V, nr. 65, 15 octombrie 1909.1

LAŞI!

De la 19 la 31 octombrie ţara întreagă a asistat la desfăşurarea unuia din acele evenimente rare la noi, dar care în mod fatal se vor mai repeta: ciocnirea brutală între capital şi muncă.

N-am de gând aci să fac teorii concludente asupra acestor doi factori, din contră, mă voi coborî la descrierea unor lucruri comune, ordinare aş putea zice şi sub impuisiunea revoltată a omului definitiv convins de cruda realitate, îmi voi spune cuvântul fără înconjur. Căci dacă până la acest eveniment mai făceam întrucâtva parte din rondurile acelor sărmani naivi cari îşi fac iluzii pe tema „sfintei dreptăţi” – fie ea chiar superficialăastăzi sunt cu desăvârşire luminat datorită acestui botez (întrucât mă priveşte) spontan şi neaşteptat şi care, după cum văd, are darul de a face oameni adevăraţi pe mulţi din acei cari mai au unele momente de şovăi ală. Astăzi, în sfârşit, mi-a fost definitiv dezlegată enigma cuvântului dreptate de înşişi duşmanii mei, ai muncitorului şi cred că această întâmplare va servi cu folos şi acelora cari nu au luat parte direct într-însa.

Am avut fericita ocaziune să văd adevărata faţă a celor ce reprezintă dreptatea şi buna orânduială, îi cunosc acum deaproape, le cunosc felul de a lucra, şi în dispreţul ce le păstrez nu găsesc un alt calificativ mai demn de a le arunca, decât: laşi!

Da, laşi de la cel mai din urmă spion poliţienesc până la cel mai de sus dregător. Căci cum poţi numi astfel pe nişte nebuni în toată firea cari fac legi bune pe hârtie dar rele când le practică? Cum poţi numi pe nişte smintiţi cari vin la miezul nopţii să-ţi crape capul cu legile fără ca tu să fi făcut vreo ilegalitate. Cum poţi numi astfel pe nişte funcţionari ai forţei publice că te umple de vânătăi în celulele întunecoase şi când tu eşti absolut neputincios? Şi mai presus de toate ce epitet mai expresiv merită un înalt dregător oare îţi încalcă casa şi cuvântul său de onoare, te ridică pe sus, te dă pe mâna călăilor săi şi apoi tot el te traduce în faţa sa spre a fi judecat? Laşi!

Dar laşul e şi ipocrit, mincinos. Acum am văzut bine de tot ce instrument de batjocură a devenit acest nenorocit crucificat. Cri st, pe care el şi-l dau drept chezăşie a dreptăţii şi mărturisesc că indignarea mea era atât de mare, încât puţin rămăsese să le strig piticilor meseriaşi şi sperjuri: zvârâiţi de pe

masă acel mijloc de minciună!

Dresaţi, dresaţi în mod grosolan. Martorul devenise acuzator inconştient şi acuzatorul instrument orb şi laş în mâinile celor de sus

E tipic cazul meu „în care un martor cu vază şi care nu poate fi bănuit că e spion poliţienesc44 decade totuşi mai jos decât acesta şi depune la instrucţie mărturie mincinoasă contra mea, fără să fiu adus în faţă, supunându-se d re surei, ca oricărui copoi căruia îi e frică să nu piardă slujba. Voind să fiu convins şi nu atât eu, cât atât acei cari veniseră să audă dreptatea în timpul şedinţei, mi-am schimbat locul în care fusesem aranjat cu un alt muncitor. Învăţat de afară ce număr ocup eu în rândul celor opt, vine şi la întrebarea dacă cu~ noaâşte pe cineva dintre „inculpaţi44 el arată pe cel ce acum ocupa locul meu şi din care cauză îşi! face acum pedeapsa de două! ori nedreptăţit. Căci aşa e legea.

Naiv până în ultimul moment, credeam că judecătorii vor arăta martorului contrazicerea şi-i vor anula depoziţiile cel puţin dacă nu-i vor aplica şi pedeapsa prevăzută de lege sperjurilor ceea ce s-ar fi făcut imediat dacă martorul ar fi fost al nostru.

Judecătorii au văzut dosarul ce-l au sub ochi că nu „incul patu144 arătat e cel acuzat de instrucţie. Au văzut, au tăcut şi au comis de două ori nedreptatea.

Iată adevărata ior faţă. Repet încă o dată: de la cel mai de jos şi până la cel mai de sus, laşi!

Sunt gata d omni lor, să-mi primesc pedeapsa; aveţi toate instrumentele la îndemmă f

P. Istrati

FOTOLIUL MINCïlJNEI

Cine e de vină – îmi spunea odadă un muncitor care habar n-avea de mişcairea noastră cine e de vină dacă „boierii44 singuri te fac să-i cunoşti?

În simplitatea sa, omul spunea un mare adevăr. Împrejurările ne-au dovedit aceasta eu prisosinţă.

În materie juridică – materie care după părerea unui domn prezident de tribunal nu e de nasul mojicilor ca să discute aveau cuvinte deosebite, mai precis* o mare încredere în cei aleşi să judece patimile omeneşti şi naivi cum erau nu-şi închipuiau că cei aleşi spre a judeca merită ei înşişi a fi

judecaţi. Dar iată căj întâmplarea face să fiu direct amestecat într-o chestiune şi tradus în faţa acestora pe cari îi cunoşteam de îa distanţă. Acum eram mai în măsură să mă pronunţ asupra modului ca unul ce-mi cunoşteam afecerea amănunţit. Las la o parte faptul de ce eram vinovat şi de asemenea nu voi discuta nici sentinţa ce s-a dat. Nu despre asta mi-am propus a vorbi. Aci doresc să scot în relief şisă arăt pe cine vedeam înainte ocupând fotoliul „ministerului public44 şi pe cine văd acuma, când cunosc cauza mea şi-a tovarăşilor implicaţi.

Înainte, vedeam acest fotoliu ocupat de omul sincer a cărei datorie e de a lumina pe judecători şi a arăta prin dovezi necontestate că acuzatul ce-i stă în faţă s-a făcut într-adevăr vinovat de o faptă urî ta, pedepsită de lege şi în urma căreia trebuie scos din rândurile oamenilor cinstiţi cărora prezenţa sa le-ar dăuna şi trimis să-şi ispăşească fapta ce a comis. Dar această acuzare se aduce numai în cazul când într-aldevăr e convins că inculpatul este vinovat iar în cazul contrar să arate că nu are nici-o pretenţie. Pe acest funcţionar îl vedem înainte ocupând acest scaun. Pe cine văd, în schimb acum? Scurt: pe un mincinos! Voi fi părând un necioplit dar aceasta e convingerea mea neclintită şi întemeiată pe fapte.

Cunoaştem pe d omnu l procuror Ferikide de când cu celebra sa petiţie adresată prefecturei Capitalei. Ei, mă gândeam eu, aceasta nu-i împiedică să fie un om de ispravă în exerciţiul funcţiunii sale/ Omul are multe păcate. Greşit judecam.

Ceea ce am auzit pe omul acesta spunând la confirmarea mandatelor ca şi în faţa tribunalului, sincer vorbind, m-a îngrozit, şi nu m-aş mira dacă cineva pe lângă zicala „fumează ca un turc44 ar adăuga şi pe aceea de „minţi ca un procuror! 44

Lasă că safteaua cu minciuna a făcut-o chiar în localul nostru, când sub cuvântul de onoare a declarat că nu va aresta pe nimeni, iar în gang şoptea subalternilor săi să înhaţe pe muncitori de guler. Dar aceasta a fost o floare la ureche pe lângă cele ce mi-a fost dat să aud mai în urma* Trec peste cele mărunţele căci la drept vorbind întreaga sa mărturie a fost un lanţ de acest soi de „mărgele”. Dar să spui cu mina pe cruce şi pe conştiinţă că intrând la cancelarie ai găsit pe capii mişcării „ascunşi sub mese” aceasta atinge culmea! Sau după cum au afirmat atât dfomniajsa cât şi colegii d

omniei-sale ce ocupau fotoliul minciunii că „nu puteau intra din cauza ploaei de cărămizi ce curgeau din balcon”, eu cred că nici preşedintele n-a crezut-o. Lucrul e aproape la mintea omului: cum să dea muncitorii în balcon o căruţă de cărămidă fără să fie văzuţi de droaia de spioni ce mişună printre… sau de chipiurile galonate ce staţionau în stradă vis-a-vis de balcon? Cu ochi şi cu sprâncene… e gogoşată de tot. Şi cum se explică faptul că poliţiştii au putut ocupa intrarea gangului, făcând imposibilă intrarea înapoi a muncitorilor fugăriţi de ceata de sceleraţi, dacă de sus din balcon „ploua cu cărămizi44? Netăgăduit ar fi fost lungiţi cu toţii la pământ de această „ploaie năprasnică44.

Iată cum ne-am convins că fotoliul ministerului public e fotoliul minciunii şi omul care stă tolănit într-însul e lipsit de conştiinţă.

P. *Istrati*

„România Muncitoare”, an V, nr. 76, 8 noiembrie 1909.1

GREVA DE 5 MINUTE DE LA FABRICA DE CUIE „CHERCEA” DIN BRĂILA

Înainte de a descrie împrejurările când s-a produs această grevă precum şi succesul ce l-am obţinut, e bine să facem cunoscut muncitorilor apucăturile d omnu lui N. P. Chercea, patronul fabricii de cuie din oraşul nostru pentru ca toţi muncitorii organizaţi în sindicate să-l cunoască.

Numitul patron a moştenit obiceiurile rele ale colegilor lui de acum câteva decenii care tratau pe lucrătorii ce-şi cereau drepturile cu cuvintele: mişei, hoţi etc, şi că n-au dreptul să vorbească înaintea patronului.

Toata vara cât d omnul Chercea a avut aglomerare la lucru, noi, muncitorii din fabrica lui eram oamenii cei mai buni iar acum când a sosit iarna, a schimbat tactica şi spune că muncitorii sunt răi, leneşi şi nu merită salariul ce-l primesc pentru munca lor ingrată. Dar am întreba noi pe dfomnul Chercea, d umnea lui nu vinde iarna pe acelaşi preţ ca vara? Atunci, de ce caută noduri în papură pândind cea mai mică greşeală a unui muncitor pentru ca să-i găsească vină şi să se răstească la el cu cuvintele acestea: „ieşi afară, mişelule, îmi mănânci averea de pomană! u

Un astfel de caz s-a întimplat unui bătrân şi vechi lucrător, anume moş Stancu Florea, care e maistru la atelierul unde lucrează băieţii. Şi fiindcă dfomnul Chercea are aci două creaturi ale sale din care una e văr cu

ginerele său, dfomnul Bratu, directorul fabricii caută un prilej lui Stancu Florea ea să-l dea afară şi să-l înlocuiască cu unul din cei doi candidaţi.

Aşa că, într-una din zile, întâmplându-se ùn accident la băieţi, dar de care maistrul nu era vinovat defel, di Chercea gălseşte de cuviinţă să-l concedieze. Noi, văzând cum stau lucrurile, pătrunşi de spiritul de solidaritate faţă de cel nedreptăţit, am format o delegaţie compusă din 5 tovarăşi şi ne-am dus la dl. Chercea. Cum ne-a văzut, d omnia-sa ne spuse că dacă nu ne place cum procedează, n-avem decât să plecăm şi noi. Fără să mai zicem ceva, ne-am apucat să ne îmbrăcăm spre a pleca.

Patronul văzând că nu glumim, după câteva clipe a trimis să cheme pe moş Florea la lucru înapoi, aşa că greva noastră a durat numai 5 minute. Iată dar, că de această dată grandomania d-lui Chercea a fost îngenuncheată şi sperăm că-i va servi pentru viitor, cu atât mai mult, cu cât să nu creadă că mai are a face cu lucrătorii de odinioară

„România Muncitoare" an V, nr. 81, 26 noiembrie 1909. 1

STUDENŢII NOŞTRI

În ultimul timp, ţara românească a trecut prin atâtea perturbaţiuni cari cu siguranţă îşi vor avea locul lor în istorie. Nu voi spune că ele au luat naştere datorită celor câtorva gloanţe de revolver trimise de un individ în capul primului ministru şi care – în mintea sa bolnavă – le-a crezut că tămăduirea sigură a rănilor *

1 Articolul e semnat „Un om", pseudonim mai puţin cunoscut – aproape deloc – al lui Panait Istrati.

Economice-sociale ale clasei sociale din care făcea şi el parte. Nu. E un conflict fatal al acestor timpuri în mijlocul căruia a survenit actul disperat pentru a-i da proporţii intensive şi care – după cum se ştie şi vede – a prilejuit clasei asupritoare motive pentru a veni cu legi de excepţie.

Dar ceea ce e de remarcat, este intervenţia ciudată a unui element în mijlocul acestui război modern – element incompetent în ţară la noi de-a judeca, a se pronunţa şi a interveni în astfel de con liete dintre cele două clase antagoniste, deoarece îi lipseşte cunoştinţa de cauză şi pregătirea necesară în chestiunile şi problemele sociale cari preocupă azi omenirea civilizată: intervenţia elementului studenţesc.

În adevăr, cine vede în studentul nostru pe muncitorul sârguincios, pe

ţăranul intelectual? Pe omul studios şi preocupat, nu numai cu traducerile stereotipe din Horaţiu şi Virgil – ci şi cu chestiunile sociale cari preocupă de câteva decenii pe oamenii de ştiinţă sinceri din cele două continente civilizate şi cari văd că un nou factor s-a ivit pe terenul politico-economic, un factor determinant de care trebuie să se ţină seamă şi care va face epocă în istoria revoluţiunilor? Cine poate vedea la studentul acesta năbădăios şi descreierat pe omul matur la minte care pătruns de pro blema modernă să-şi dea seama de importanţa sa, de existente sa şi mai ales de existenţa sa de mâine?

Apucaţi-l de braţ şi întrebaţi-l f: J

—” Ai cunoştinţă, d-ta, de existenţa unei armate de rezervă a intelectualilor proletari?”

El se va grăbi să răspundă, roşu de mânie:

„Jos jidanii! România e a românilor!”

Voiţi să-i cunoaşteţi activitatea extraşcolară? Iat-o: prima lui grijă de dimineaţă, înainte de a pleca la şcoală, e să-şi facă frizura îmbâcsită cu mirodenii. Înainte de a intra profesorul în clasă şi în orele de recreaţie, face… versuri pe cari le dă lucrătoarelor de la croitorie şi domnişoarelor de la externat, iar seara, când au cel imai mult timp disponibil, formează cete pe bulevard, organizează coruri în cari prepondere-aiză basul şi apoi, până în miezul nopţii, fac serenade-veneţiene colindândfă pe sub ferestrele paşnicilor cetăţeni cari, deşteptaţi din somn, deschid fereastra* şi le trânteşte o înjurătură naţională la care e martor şi sergentul de noapte.

Sunt cititori fanatici ai revistelor ultraştiinţifice şi moralizatoare; „Bibiloiul”, „Paravanul”, „Scoica”, „Nodul” etc. Etc.

Fac şi politică: citesc „Neamul… Ţigănesc” al unui demagog interesant; iar ca militanţi, sparg geamurile prăvăliilor evreieşti şi strigă: – după cum scrie noul lor catechism: „moarte jidanilor” î

Aceasta e icoana studentului român. Aceştia sunt pretinşii *conducători* de mâine ai ţării româneşti, în mina unor asemenea sceleraţi va intra soarta lucratorului trudit şi amărât.

Dar netrebnicii aceştia nu se mulţumesc a vegeta în mediul lor viciat şi corupt. Ei îşi iau aere de factori cunoscători şi decisivi, trântesc şapca pe ceafă, scot pieptul afară şi îşi bagă nasul în conflicte grave, într-însele din

acele conflicte în cari existenţa unei întregi clase e în joc. Zilele acestea am avut cu toţii dovada necontestată.

O Lege nemernică vine şi izbeşte cu cruzime în soarta câtorva sute de mii muncitori ai statului şi – în mod indirect – chiar a celorlalţi întreaga suflare muncitorească se scoală ca un singur om şi răcneşte ca dintr-un singur piept. Unica presă căreia muncitorimea îi datoreşte mult, presa… „vândută jidanilora (!) dezvăluie infamia ce se comite, ridică ca întotdeauna puternicul ei glas şi zguduie din temelii putreziciunea reacţionară. În acest timp presa..» vândută românilor tace hoţeşte, mulţumi. Ndu-se să înregistreze infamia sau chiar s-o şi laude. Studenţii, ca nişte adevăraţi patrioţi, cari se gândesc la soarta muncitorilor *români* din serviciul stătului, – patron se duc în cete şi devastează palatul ziarului care a luiat cu curaj apărarea acestor lucrători sau funcţionari.

Iată faptele în două cuvinte, iată şi pe studentul naţionalist, în loc să-şi unească glasul alături de acest ziar, în loc să organizeze întruniri monstru de protestare împotriva legii care loveşte în romani – căci la sta nu pot fi salariaţi străini – ei organizează bande – cari, orice s-ar zice, nu au, o mai mare importanţă ca acelea de fa Dedea Veche şi Bădălan – şi lovesc mişeleşte, încurajaţi de guvern în singurul ziar care a protestat în contra acestei legi scelerate.

Nu mai căutaţi pe studenţii patrioţi prin licee şi universităţi. Nu-i veţi găsi pe băncile instituţiei. Căutaţi pe adevăratul student prin fabrici şi ateliere. Acolo veţi găsi pe omul care pricepe vremea şi filosofia ei.

Plini de funinigine, de praf, de unsoare, ei sunt sociologi şi istorici, artişti şi literaţi.

Ziua le picură sudoarea? pe lucru iar noaptea pe carte; ei vor transforma tirana alcătuire a societăţii de faţă.

P. *Istrati*

1 Brăila)

FRANCISCO FERRER

La 30 septembrie, 1909, a fost împuşcat de către un pluton de infanterie în curtea închisorii Monjuich din Barcelona (Spania) revoluţionarul Francisco Ferrer.

Cine a fost Ferrer şi ce vină a avut el, vom vedea mai jos.

Ferrer s-a născut la 13.01.1857, în Alella (Spania). Copil de părinţi bogaţi, el a avut o educaţie şi o instrucţie deosebite de vreme ce s-a asociat mişcării radicale şi republicane, iar mai târziu a devenit secretarul şefului partidului radical-republican pe care l-a urmat la Paris în exil. Iubitor sincer al poporului desmostenit, *Ferref* se convinse curând că pentru a dezrobi atât politiceşte cât jşi economiceşte poporul spaniol, trebuie începută o acţiune de jos, ştiind de asemenea că în mare parte datorită clerului, călugărilor, norodul ajunsese atât de îngenunchiaţ şi cum era un anti-clerical convins, se hotărî să înfiinţeze şcoli unde să sustragă cu; timpul unele generaţii de sub presiunea abrutizantă a popimei trândave. În lipsa însă a mijloacelor pentru o asemenea acţiune, împrejurări favorabile nu întârziară a veni. Ca profesor de limba spaniolă, făcu cunoştinţa unei dame bogate, a d omni şoarei Meunier. La început, ea a venit să-l readucă în sânul bisericii catolice, dar lucrurile au ieşit invers; în curând, o converti el la ideile sale. Murind ea îi lăsă prin testament întreaga avere de mai multe milioane.

Dacă ar fi fost un parvenit ce umblă după titluri şi avere şi nu un devotat cauzei proletare, Ferrer ar fi putut cheltui în orgii şi desfătări această moştenire neaşteptată. El puse imedit în practică ideile sale. Prima şcoală modernă: „(Escuola moderna)44 el o deschise la 1901 la Barcelona, cu 18 băieţi şi 12 fete, întregul său sistem de predare şi educaţie era pus pe bază pur raţionalistă – raţiune şi ştiinţă – Religia şi naţionalismul idiot ce se predau în toate şcolile existente, fură cu totul excluse. EI voia să scoată din elevii săi oameni liberi şi emancipaţi, adepţi ai ştiinţei adevărate iar nu maşini guvernamentale, păpuşi al căror creier îmbâcst de religie şi naţionalism stupid să servească de instrument guvernanţilor.

Până la finele primului an şcolar, numărul elevilor săi ajunse la 80, iar în anii următori şi până astăzi se înfiinţară peste 600 şcoli în toată Spania. Mai mult, înaltele şi frumoasele sale învăţături trecură Oceanul şi numeroase şcoli modeme se înfiinţară în America de Sud, Brazilia şi Argentina. Acum de curând s-au înfiinţat şi în Portugalia.

Lata cine a fost Ferrer şi cari au fost ideile lui. El nu era un anarhist, după cum a încercat să insinueze guvernul spaniol, după -executare; el n-a înarmat braţul nimănui pentru a distruge, din contră, el era un adevărat creator de oameni liberi-cugetători, iubitori ai progresului şi dezrobirii

maselor muncitoare. Ferrer a fost un revoluţionar în înţelesul ştiinţific al cuvântului.

Dar tocmai prin faptul că, cu mijloacele sale ştiinţifice legale, smulgea mulţimea din ghearele călugărilor papistaşi atotputernici şi sugrumători de libertăţi cari vedeau că le fuge terenul de sub picioare în faţa uimitoarei repeziciuni cu care se înmulţeau şcolile, tocmai din această cauză îi purtau ură şi căutau să-l piardă – ceea ce au şi încercat în anul 1906, cu ocazia unui atentat anarhist în contra regelui Alfons, dar despre care el nu avea nici-o cunoştinţă.

De astă dată li se prezentară teren mai priincios. Ivindu-se răscoala la Barcelona şi în toată Catalonia (provincie) în urma nesocotitului război din Maroc cu care ocazie poporul se răzbuna arzând vreo 40 de mănăstiri, popii denunţară pe Ferrer ca autor al revoluţiei şi prindeau momentul de a pune mina pe el. În timpul acesta, Ferrer se afla în Anglia. Fatalitatea şi împrejurări familiare chemându-l în ţară, el se întoarse şi, auzind de acuzaţia ce i se aruncă în spate, ştiindu-se nevinovat, cu toată insistenţa amicilor săi se duse să protesteze. Cum ieşi' în stradă, fu arestat şi băgat în Costa fortăreaţă Montjuieh. Ştiind că lumea civilizată va protesta, reaoţiunea a căutat să procedeze scurt cu dânsui. Fiind stare de asediu, fu judecat de tribunalul militar a căror negri judecători aveau sentinţa pe buze. Ferrer trebue executat. Ca să-şi poată face cineva o idee de slabele învinovăţiri şi pentru cari motive a fost împuşcat acest învăţat al lumii, dăm mai jos câteva fragmente din actul de acuzare. Iată-le:

„Avem mărturia consilierului comunal Don Narciso Berdaguier Callo care depune că după comunicări pe cari nu le poate dovedi dar pe cari le crede juste (sic) răscoala a fost provocată de elemente anarhiste cari erau conduse de Ferrer, Guardia şi Fabre.44

„Consilierul comunal din Barcelona, don Emiliano Iglesias crede în mod vag că răsculaţii şi-au procurat banii de la cunoscutul anarhist Ferrer.44

„Mai este mărturia locotenentului de artilerie Alfredo Garcia Magallon care a auzit de la un ziarist, care şi acesta a auzit de la un altul, cum că cu evenimentele din iulie (răscoala) s-au succedat sub conducerea şi ca o „afacere personală a lui Ferrer! a

I se dădu un avocat din oficiu, căpitanul Galceran. Acesta mumai ca o

formalitate. Se întâmplă însă că acesta să fie un om drept şi cu conştiinţă şi ca atare voi să-l apere în mod conştiincios El propuse mai mulţi martori în favoarea apărării. I se respinseră În ziua judecării procesului, îl apără cu multă căldură şi spulberă cu argumente puternice toate acuzaţiile ce i se aduceau clientului său. Naivul avocat căuta să convingă pe judecători de nevinovăţia lui Ferrer; aceştia însă erau pasivi, „dădeau din umeri44 şi respingeau cu perversitate argumentele apărării. După cum am spus, ei aveau sentinţa deja pronunţată şi începură chiar a prinde ura pe apărător că îşi îndeplineşte cu conştiozitate misiunea. Ceva mai mult: după executarea lui Ferrer, îl căutau în nebunia lor, să-l dea în judecata aceluiaşi tribunal care, a condamnat pe Ferrer. Aceasta nu s-a întâmplat însă.

Ferrer fu condamnat la moarte şi a doua zi, fără nici-o aminare, fu scos în curtea închisorii şi împuşcat de un pluton de soldaţi.

Pentru cei cari i-au ridicat viaţa, martirul de la Barcelona a avut cuvinte dumnezeieşti: – „Voi nu sunteţi de vină, dragii mei

— A zis el, adresându-se soldaţilor, – ţintiţi numai bine44.

Dragii mei! Câţi nu pronunţă în viaţa lor aceste două cuvinte simple? Dar cine mai bine ca el a ştiut să dovedească aceasta prin fapte?

Dar dacă împuşcarea i-a adus vreo suferinţă, acestfui martir al nostru, ea a fost de mică însemnătate faţă de supliciul moral după condamnare şi înainte de moarte. Îl era cunoscut de toţi, ca un convins ateu şi un înverşunat anti-clerical. Ar fi trebuit deci să-l lase în pace şi să-i respecte ultimele lui momente. Dar pentru ei acesta era momentul cel mai priincios de a-şi bate joc de acela ce îi dispreţuise şi îi lovise în interese. Sul) pretext de a-i da bi necuvântarea şi mângâierea ce o primesc unii criminali de rând în asemenea ocazii în biserida închisorii, unde cu toate protestările şi respingerile sale, a trebuit să rămână până în dimineaţa executării, înconjurat de acei diavoli pe cari îi urâse toată viaţa, a fost silit acest om să gândească şi să pună pe hârtie ultimele sale hotărâri. Oroare! Numai ateul care se îngrozeşte la vederea bisericii poate şti ce-a simţit acest om în acea îngrozitor de lungă noapte. Numai omul de ştiinţă, care se cutremură la vederea întunericului religios, poate simţi ce-a îndurat acest cugetător, închis şi înconjurat de făţarnicii apostoli ai fictivului dumnezeu. Moartea pentru el a fost curmarea unui supliciu de nefericit.

Dispreţuiţi cu convingere minciuna religioasă, clerul şi pe dumnez°ul plăsmuit de el.

Veneraţi nemurirea lui Francisco Ferrer!

P. /.

„Calendarul Muncei” nr. 20, pe anul 1910, p.p. 68-72; almanah apărut în noiembrie 1909.

INVENŢIILE

Maşina de zburat şi Războiul

«În general, nu din universităţi, clar din bordeiele mizeriei ies marii inventatori cari revoluţionează omenirea; de obicei, nu sunt îmbrăcaţi în mătase, ci în dimie şi sunt mai adesea negri de praf, iar nu gătiţi cu decoraţii strălucitoare.»

1. Taylor

I

Născocirea unui obiect e rezultatul unei necesităţi. Necesitatea, acest factor de. Care ne lovim în fiece moment în viaţa noastră zilnică, a adus, prin rezultatele ei omenirea aici unde o vedem şi a dat technicii dezvoltarea sub care se găseşte astăzi. Nevoia de a-şi procura cât mai uşor cele necesare traiului, a silit pe om a-şi frământa creierul, a sacrificat zile şi nopţi nedormite, a se chinui flămând şi nedormit întru ajungerea ţelului urmărit. Dacă omul n-ar fi fost înzestrat de la natură cu acea facultate ce-l face să se deosebească de restul animalelor, cu facultatea de gândire, cu siguranţă că nu ne-am fi găsit astăzi aci, ci am fi ramas ceea ce era omul în epoca cea mai îndepărtată, când, sălbatec şi despuiat, umbla razna prin păduri căutându-şi existenţa.

E interesant răspunsul ce l-a dat Newton când fu întrebat cum a ajuns să facă descoperirile sale: „Gândindu-mă mereu la ele” a răspuns ilustrul învăţat.

Foloasele pe cari le tragem azi de pe urma invenţiunilor s? datoresç unui necurmat şir de gândire a generaţiilor trecute.

Asupra acestor foloase, însă, avem multe de spus. În aceasta privinţă, plină de învăţăminte e istoria care a înregistrat tot ce a născocit creierul omenesc. Toţi acei geniali oameni cari au dat fiinţă technicii sau au adus îmbunătăţiri în domeniul ei, s-ar îngrozi dacă ar deschide ochii şi ar vedea

rezultatele trudei lor., Ieşiţi aproape toţj din rândurile cele mai de jos ale societăţii, copii de proletari chinuiţi din casa părintească şi până şi-au dat sfârşitul, geniul şi munca lor nu a servit decât unei clase de oameni cari punând stăpânire pe descoperirea făcută o aplicau numai în folosul lor, îmbogăţindu-se, şi atunci ca şi astăzi; iar pe acei cărora trebuie să le fie recunoscători, lăsându-i să moară în mizerie. În această direcţie avem exemple vii: Jacquod în Franţa şi Arkwright în Anglia, întemeietorii manufacturii ţesăturilor cari au îngrămădit atâta aur în pungile unor indivizi, au fost fii de oameni săraci. În copilărie, primul a fost dat să înveţe meşteşugul legătoriei de cărţi, iar al doilea – ucenic la un bărbier. Talentul sau spiritul inventiv înnăscut, într-înşii nu i-a lăsat însă în starea aceasta şi1 după o viaţă de vagabondaj şi persecuţii, ambii ajung la acea mare descoperire care a avut darul să îmixgăţească pe unii şi să robească pe acei din mijlocul cărora au ieşit. Cu toate că lui Jacquod oraşul Lyon i-a ridicat *o*. Statuie, la câţiva ani însă după moartea sa, urmaşii săi au fost siliţi de mizeria în cari se găseau să-şi vândă medalia de aur ce o căpătase pe câteva sute de lei spre a nu; mai muri de foame.

Fondatorii industriei faianţei au avut o soartă şi mai tristă. Germanul Böthigher dat de mic ucenic la o farmacie în Berlin, văzând că libertatea îi este prea constrânsă, îşi părăsi patria şi fugi în Franţa, unde intră la un chimist, în aceeaşi calitate. Având nenorocita idee de a declara că a descoperit mijlocul prin care se poate preface orice metal în aur, fu chemat la curtea electorului Saxei, unde fu sechestrat şi trimis într-o forăreaţă spre a face aur, de care avea, multă trebuinţă atunci ţara. După câţiva ani de închisoare şi groaza că va fi spânzurat, inspirat de un obiect de porţelan fin datorit portughezilor cari importaseră câteva specimene de acestea din China şi cari se vindeau pe o greutate egală de aur, se puse să cugete în această direcţie şi după câţiva ani de experienţe reuşi să descopere compoziţia celui mai frumos porţelan alb, care aduse regatului cantităţi enorme de aur. Deşi se instalase o fabrică unde lucrau zeci de oameni, regele, în lăcomia lui, continua a-l ţine prizonier, ceea ce aduse multă amărăciune nefericitului inventator care, în disperare, se aruncă în patima beţiei. Toate rugăminţile lui erau zadarnice: „Voi face mai mult decât a făcut vreodată vreun inventator; dar daţi-mi, în numele lui dumnezeu,

libertatea, libertatea mea! îmbolnăvindu-se greu şi regele speriat că va muri, îi dete libertatea, dar era prea târziu; ros de beţie şi închisoare, sfârşi la *13* martie 1719 şi fu îngropat noaptea, ca un câine ce se azvârle la gunoi. Astfel fu răsplătit cel mai mare binefăcător al Saxei.

Nu mai fericit a sfârşit Bernard Pozlissy, inventatorul olăriei smălţuite, firul vieţii sale. Băiat de oameni săraci, fără carte şi învăţătură, ajunse, după o muncă necurmată şi istovitoare de douăzeci de ani, să dea, tot Franţei, o descoperire care a fost un tezaur nesecat de avere. O farfurioară de fantezie, cu o şopârlă la mijloc a fost vândută a-cum câţiva ani, la Londra, pe preţul de 4 050 fr anci.

Manifestându-se însă pe faţă şi biciuind fără cruţare pe astrologi şi vrăjitori, fu denunţat de eretic şi, după o întemniţare de cinci ani în Bastilia, muri acolo în 1859 în etate de optzeci de ani.

Dar istoria oamenilor de geniu, ieşiţi din popor n-are sfârşit şi biografiile ce le găsim în cărţi merită toată luarea aminte. Citez încă câţiva: Copemic, fiu de brutar; Képler, fiu de cârciumar; d'Alembert, găsit pe treptele unei biserici din Paris; Newton şi Laplace, asemenea fii din popor; toţi aceştia au pus bazele astronomiei modeme. Shakespeare, ale cărui opere atât de cunoscute trăiesc şi azi, era fiul unui măcelar şi cirezar.

Dar, după cum am spus mai sus, toate invenţiile, departe de a aduce vreun folos clasei muncitoare care a dat naştere acelor spirite inventive, ele n-au produs decât lacrimi şi durere. Fiii ei au devenit dezmoşteniţii bunătăţilor şi robii capitalului. Ei fac palate, dar trăiesc în bordeie; ţes mătăsuri, dar umblă în zdrenţe. Ei nu cunosc deliciul şi fiorii unei opere teatrale, nici învăţăturile ce le pot trage din citirea unei bune scrieri.

— II – Ultimele două decenii au adus la orizontul descoperirilor cea mai mare invenţie din câte s-au făcut până astăzi: născocirea maşinii de zburat sau aeroplanul. E drept că acest merit, atribuit astăzi aeroplanului, pare a fi exagerat; el nu s-a distins încă prin nimic, n-a arătat ce foloase poate aduce şi asupra acestor invenţiuni s-a scris foarte puţin, aproape deloc. În ultimii trei-jpatru ani, de când aviaţia *sau ştiinţa care se ocupă cu cucerirea aerului* a ieşit mai mult la iveală, a început să se vorbească din ce în ce mai mult. Inventatorii s-au înmulţit, în special cei din America şi Franţa, iar ziarele ne-au adus cât mai dese ştiri asupra progresului realizat în această direcţie.

Cu toate că până alstăzi nu s-a ajuns la niciun rezultat temeinic, zburătoarele fiind defectuoase, cu toate acestea, zic, e incontestabil că această născocire stă în fruntea tuturor celor de până acum. *Maşina de. Zburat, va fi factorul care va da lovitura de graţie şi va dărâma până la pământ tot ce exploatarea a clădit până azi.* Ea va fi aceea care va da o mână de ajutor, poate şi mai mult, acelora cari luptă să distrugă o societate monstruoasă ca ajceea de azi, în care mii de vieţi muncesc pentru un singur om. Maşina de zburat va fi enorma pasăre din poveste care din înaltul cerului îşi va bate joc de graniţe, de vămi şi va râde cu dispreţ de nimicnida acelora cari eliberează paşapoarte, spre a… permite (!?) oamenilor să treacă în altă parte a pământului, care va scuipa cu indginare şi dispreţ peste capetele sed ale acelora cari şi-au înconjurat cu armată o porţiune de pământ. Zicând că e a lor, cu acelaşi ton cu care eu aş spune că capul ce-l port pe umeri e al meu şi n-are nimeni dreptul asupra lui.

Pentru moment, stăm ca privitori. Europa, anul acesta mai ales, şi spre sfârşitul lui mai accentuat, a fost cuprinsă de un adevărat dejlir. ’Născocitonii de maşini, burghezi cu capitaluri, aproape toţi îşi pierd capul şi pe întrecute caută să stabilească recorduri. Aerocluburile, compuse din sportsmani capitalişti, decern premii însemnate spre a încuraja pe aviatori. În ţară la noi, Consiliul de Miniştri a votat douăzeci de mii de lei pentru locot. Rodrig Goliescu, spre a-şi construi un avioplan după modelul inventat de el.

Germania e în extaz cu Zepelinul ei, care a costat până acum câteva milioane, fiindcă balonul dirijabil de azi a al III-lea, celelalte două fiind distruse de vânt. În ultima mare călătorie a contelui Zepelin la Berlin (700 şi ceva de km:.) împăratul, după a cărui dorinţă s-a făcut această călătorie, a îmbrăţişat şi sărutat pe inventator. Împăratul Francisc Iosef a chemat pe Zepelin la dânsui. Eduard al Angliei, asistând la nişte experienţe, s-a supărat grozav că ele n-au reuşit şi a hotărât să cumpere un model de aeroplane.

În fine, în toată Europa se fac experienţe de la cari ministrul războiului nu lipseşte.

De ce atâtea spasmuri? De unde atâta entuziasm în lumea militară?

Iată răspunsul: monştrii cu epolete sclipitoare, vor să aplice războiului

maşina de zburat!

Invenţiunea care ar putea fi întrebuinţată pentru binele şi pacea universală, ei vor s-o aplice distracţiei sistematice şi regretă că nu pot ridica tunuri pe dânsa. Ca şi cum n-ar exista un proletariat imens care a început de mult să ridice capul, să deschidă ochii, să se desmeti ceaşcă; care cu braţele lui vânjoase a început să dea cu târnăcopul, cam simţitor, în clădirea ce stă să se năruie, a capitalului; ca şi cum, zic, ar fi singuri pe lume, neţinând nici-o socoteală de masele def la picioarele lor, caută să perfecţioneze cât mai iute noua descoperire, ca apoi, fabricând sute şi mii, să se suie în văzduh, spre a turna foc pe capetele acelora cari plătesc şi fabrică. În timpul acesta ei socotesc cam cât timp trebuie să ajungă din cutare în cutare oraş, ce muniţiuni poate ridica maşina şi câţi soldaţi ar putea transporta într-o noapte, din Franţa în Anglia, de exemplu.

Războiul!

Iată unica preocupare a sălbatecilor civilizaţi. Metode cât mai bune spre a ucide cât mai mult. Mjiloacele de până acum nu mai sunt de ajuns: glontele „Manlicher44 care trece prin. Şapte corpuri, cavaleria sub ale cărei copite se mutilează corpurile, tunul „Krupp44 cu repetiţie, a cărui singură ghiulea distruge şi despică în bucăţele sute de trunchiuri, flota militară care trimite în fundul mării mii de Vieţi, – toate acestea nu mai sunt suficiente. Trebuie un alt mijloc care să cotropească mai în masă -* şi l-iau găsit: se vor sui în aer, de unde vor turna găleţi de foc. Vor aprinde fortăreţe, vor incendia oraşe şi vor duce pustiirea, unul în ţara celuilalt.

Iată ce vor, iată de ce bat din palme la cel mai mic progres al maşinii de zburat.

Stăpânitori ai lumii! Muncitorimea aşteaptă cü braţele încrucişate să vadă şi această ispravă ce sunteţi pe cale a o face. Ea aşteaptă! Ea, care a dat până acum munţi întregi de cadavre şi mări de sânge, aşteaptă să vadă de aveţi curajul să începeţi.

Dar să ştiţi că, atunci când vă veţi hotărî să începeţi acest nou mijloc de ucidere, atunci… să aveţi prudenţa de a val lua de aci de pe pământ pe toţi fraţii voştri de crime şi împilări! Să-i luaţi sil să vă duceţi cu ei în bezna lui Neptun, căci de vă veţi întoarce pe pământ, atunci… prin grele momente veti trece: Versailles va arde pentru ultima oară, sângele vostru va murdări

pe al nostru, curs în lungul atâtor veacuri, iar maşina infernală a doctorului Guillotin va funcţiona pentru ultima oară; mulţi dintre voi vor gusta atunci din cupa amară a lui Ludovic al XVI-lea

P. *Istr.*

„Calendarul Muncei", nr. 20, pe anul 1910. P.p. 40-45; almanah apărut în noiembrie 1909.

MUNCITORII DIN PORTUL BRĂILA Cum erau odată şi cum sunt astăzi. Rolul organizării sindicale.

Locuitorii oraşelor dunărene cunosc îndeajuns cine sunt muncitorii de prin porturi; ei au asistat deseori la scene cari dovedeau cu prisosinţa năravurile şi apucăturile acestora, la orgiile şi sălbăticiile fără seamăn la cari se dedau.

Ca să nu vorbesc decât la Brăila, în care sunt născut şi crescut, voi întreba, cine nu cunoaşte bătăliile sângeroase cari aveau loc în fiecare seară? Cine nu ştie că nu trecea duminecă fără să se întâmple dteva omoruri în diferite puncte ale oraşului şi cine nu cunoaşte în ultimul timp că străzile mărginaşe, mahalalele, deveniseră aproape impracticabile? Ca om liniştit şi necunoscut printre dânşii, riscai, trecând prin faţa unei cârciumi, să fâi apucat din mijlocul uliţei, aruncat jos şi călcat cu picioarele. Marinarii diferitelor vase străine din port. Pot fi martorii acestor zise: oameni inofensivi şi paşnici, cari ieşeau seara în oraş pentru a petrece, de câte ori nu se întorceau înapoi cu ceafa umflată de pumni şi de multe ori mulţumiţi că au scăpat numai cu atât şi cu o şapcă pierdută?

Pe planul al doilea, vin furturile. Munca din port nu era suficientă pentru a zvârli banii cu pumnul prin cârciumă, pentru a sparge sticlele de pe tejghea., a plăti trăsura şi lăutarii, aceştia din urmă alegându-se de multe ori, în zori de ziuă cu o bătaie ţeapănă şi cu o fugă sănătoasă? Să spună exportatorii de câte ori nu găseau magaziile sparte şi marfa furată, plumburile de la vagoane rupte şi sacii desfăcuţi. Reclamaţiile curgeau droaie, autorităţile speriate nu ştiau unde le este capul şi închisorile primeau zilnic noi clienţi. Orice încercare de organizaţie a fost zadarnică.

Pe lângă aceasta distribuirea muncii era cât se poate de nedreaptă şi sălbatecă. Simţul umanitar nu exista iar desele regulamente ale căpităniei portului rămâneau literă moartă*, aplicarea fiind imposibilă. Leul îşi făcea

singur parte; fiecare „gâtos44 cum se zice pe aci – îşi avea grupul său compus din prie teni, fini, naşi, cumetri etc. Şi prin teroare, acaparau toată munca Ciel slab şi nevoiaş, deşi avea o casă de copii, nu putea să se supună acestor sălbateci, totdeauna gata de omor. Ei apuca lucru numai atunci când era din abundenţă, când ceilalţi erau ocupaţi. Acest fapt e de mare importanţă şi a adus multe nenorociri în sânul muncitorilor slabi şi paşnici. Acei cari îi terorizau puneau un fel de monopol pe muncă, dar al cărui produs intra în pungile cârciumarilor, pe când cel slab, care nu era tovarăş de furt şi bătaie, se găsea necontenit în lipsă şi suferinţă.

Viaţa de familie a muncitorului din port era un adevărat iad. Acei a cari au trecut printre dânşii, au fost martori la scene îngrozitoare. Mai rău ca în vremurile primitive, bărbatul devenise călăul familiei sale. Înaintea tuturora, femeia era aceea în capul căreia se spărgeau toate oalele. N-am văzut o femeie care să ducă o viaţă mai mizerabilă ca femeia muncitorului din port Omul devenise un tigru. În puterea nopţii şi când somnul era mai adine, ţipete sfâşietoare umpleau văzduhul amestecându-se cu strigătele copiilor îngroziţi şi printre cari se auzeau înjurăturile fiarei sălbatice care, cu ochii injectaţi de fumul rachiului cotropitor, dădea în dreapta şi în stânga cu ce apuca şi pe cine nimerea Era imposibil să sari în ajutorul nenorocitei care, cu părul despletit şi cu copiii de poale, alerga prin curte cerând ajutor; ar fi însemnat a te arunca de bunăvoie într-o aventură de unde ieşeai cu oasele zdrobite.

Deşi numai din septembrie trecut organizaţi, pot spune fără teamă de a fi contrazis că lucrurile s-au schimbat foarte mult.

Nimic nu ilustrează mai bine spusele noastre cum că organizaţia sindicală alungă anarhia şi aduce pacea, decât tot exemplul cu muncitorii de aci. Şi de nicăieri nu poate veni o mai izbitoare dezminţire la insinuările mincinoase ale guvernanţilor cum ca sindicatul aduce anarhia în ţară.

Nu vom vorbi noi, vom da euvântul funcţionarilor poliţiei locale cari singuri declară că de când cu sindicatul, muncitorii din port au devenit oameni şi ei pot în sfârşit să doarmă liniştiţi, siguri fiind că cel mai periculos element al oraşului s-a cuminţit şi nu se mai dedă la acte brutale şi regretabile.

Vom da euvântul exportatorilor cari au spus în repetate rânduri că de

când oamenii s-au constituit în sindicat, furturile, spargerile şi jafurile au încetat şi că nu doresc să lucreze decât cu sindicaliştii pentru că „dacă se varsă un pumn de grâu sau orez, îl pun înapoi în sac44.

Să plece, apoi, urechile cei interesaţi la declaraţiile hotărâte ale femeilor acestor muncitori şi atunci se vor convinge, – cu toate că o ştim – că din contră, asociaţiile noastre în loc să aducă dezordine, turburări şi anarhie aduc înfrânarea patronilor, iubirea aproapelui şi pacea în sinul familiei şi al societăţii. Iată ce spun femeile cari vin la întrunirile noastre:

—" Acum, pot să zic şi eu că, trăiesc. D-zeu să-i deal sănătate ăluia care a făcut sindicatul. Bărbatu-meu nu mai vine beat ca înainte, nu-mi mai rupe oasele, banii ce-i câştigă mi-i dă în mină, iar dacă vrea să bea, ia o oca de vin şi o bea acasă. Dacă cineva e bolnav, de la sindicat are ajutor.4h

Am arătat ce spune în graiul ei femeia şi astfel se explică cum „cu ocazia sechestrării registrelor, înainte de a afla oamenii din port, femeile năvăliseră furioase asupra membrilor parchetului şi autorităţilor, proferând cuvinte ardeiate şi opurüridu-se eu tărie la ridicarea scriptelor. S-a văzut apoi cum ne-a fost mai uşor a linişti pe bărbaţi decât pe dânsele. Ar fi fost bine să fie aci d. Procuror Ferikide spre a spune acestor femei: „la cusut, târfelor44, după cum a spus celor ce ieşeau de la întrunirea de la 19 octombrie şi am fi văzut dacă şi acestea ar fi tăcut, ple'când capul, după cum au făcut cele de acolo, sau, î-ar fi scăpărat călcâiele.

O adevărată schimbare de caracter s-a făcut în spiritul acestor oameni. La cea mai mică apropiere de a cădea în greşeală, îşi ia imediat seama, exclamând: „ne aude de la sindicat şi e ruşine". Puţina muncă ce o găsesc şi-o împart frăţeşte, „gâtoşii44 au dispărut. Sindicatul cuprinzând aproape toţi muncitorii din port pe cele mai destoinice şi mai cinstite elemente, afară n-au râma decât câţiva nărăvaşi şi copii de bătăuşi a căror forţă e acum anihilată, strânsă, faţă de majoritatea zdrobitoare as sindicaliştilor; aceştia văzând că de la deschiderea muncii vor fi pierduţi, vine unul câte unul şi, scuzându-se, se înscriu în rândul celorlalţi.

Niciodată n-am crezut că asupra celor a de cari aveam groază lumina sindicatului va avea atâta putere transformându-i în adevăraţi oameni. Aş putea spune că e o veneraţie, un adevărat creştinism al timpurilor noastre. Omului i s-a ridicat vălul de pe ochi, e conştient de sine, pricepe şi cunoaşte

pe cel ipocrit ca şi pe cel sincer, pe politicianul linguşitor şi interesat, ca şi pe omul devotat cauzei lui. Nu mai e acela pe care îl duceai de nas la urna de vot cu vorbe umflate sau cu o vadră cu vin.

Şi apropo de acestea, aş povăţui pe dfomnul! Cârjan sa lase pe oameni în pace, să nu-i mai recomande dfomniajsa „luptători adevăraţi* care să-i conducă, ponegrindu-ne că stăm pe spatele muneitorilor. Pe spatele muneitorilor şade dfomnia1 sa şi încasează; noi aceştia, muncim şi palmele noastre sunt aspre.

Înainte de a termina, câteva cuvinte tovarăşilor de la centru.

Deşi pentru moment nu, dar mai târziu, mişcarea noastră va simţi lipsa elementelor militante localnice. Mişcarea de aci e puternică, având în vedere că e o singură breaslă. E de aşteptat ca pe curând, noi bresle să vină să se afilieze şi o întrunire metodică, va fi necesară. Tovarăşii mei de aci nu trebuie, prin aceasta să ße simtă jigniţi; trebuie să recunoască însă că mai târziu vom fi insufiecienţi.

P. *Istrati*

(Brăila)

(„România Muncitoare", an V, nr. 92, 10 ianuarie 1910.

DIN MINCIUNILE NOASTRE CONVENŢIONALE – DOUA AFURISENII – Cu 3-4 sute de ani în urmă, dacă cineva ar fi fost însărcinat să scrie cele ce urmează, risca şi, chiar cu siguranţă, ar fi fost aruncat pe un stânjen de lemn în flăcări şi ars, de viu după cum au şi păţit vreo câţiva îndrăzneţi. Fiindcă am avut norocul să mă nasc în timpurile de faţă, voi încerca să biciuesc o foarte proastă comedie, petrecută zilele acestea între câteva înalte feţe stăpânitoare, fără să* mă tem că voi fi prăjit ca Giordano Bruno şi alţii.

Istorioara asta e plină de învăţăminte şi n-am avea destule cuvinte de mulţumire dacă stăpânii noştri ar face cât mai dese neghiobii de soiul acesteia. Ne-ar da şi nouă ocazia să-l cunoaştem mai de aproape şi o mână de ajutor în propaganda ce o faoem: un astfel de pocinog preţuieşte cât un an de propagandă.

Dar să vedem de ce e vorba.

Anul trecut, modificându-se legea sinodală, guvernul, alături de întreg sinodul au prevăzut ea în consistoriul bisericesc (un fel de tribunal) să

figureze şi preoţi de mir. (Dacă e bine saai nu această măsură pe noi nu ne interesează destul ca a fost pricina care a provocat tămbălăul.) Episcopul de Roman, care a ardeiat creaţia acestei măsuri în contrazicere – zice el – cu canoanele şi, ameninţând cu „afurisenia" cere să se desfiinţeze acel artifcol. Guvernul nu vrea, sinodul de asemenea şi atunci, „Prea Sfinţia Sa" Episcopul, trânteşte o „afurisenie" de le merge fulgii, Mitropoiiţi, episcop! şi toate feţele bisericeşti, cu dfomnul Haret în frunte, ajung de-a dreptul în braţele lui Scaraoschi,

Se produce o zăpăceală nemaipomenită. Dacă s-ar fi pus în grevă căile ferate şi toate poştele din ţară nu era nimic: sunt destui jandarmi cari să înlocuiască pe grevişti. Dar o… „afurisenie"!?

Mascarada e frumoasă de tot. Acum, nu că celor afurisiţi Ie-a pierit pofta de mâncare sau că nu mai puteau să doarmă.

. Nu Lor le pasă de afurisenie cum îmi pasă mie. Dar, drace, ce te faci cu norodul care crede toate prostiile!? Cum ieşi în faţa poporului care trebuie să fie prostit, când te ştie că eşti afurisit şi nu te sinchiseşti?!

„Una din două – şi-au zis ipocriţii şi şarlatanii – să scoatem acel articol buclucaş şi atunci episcopul îşi retrage «afuri-. Sen ia w – să ştiţi că Aghiuţă e la ordinele Episcopului de Roman când zice el: «dă-le domnul» şi îl ascultă ca un mieluşel. — sau focem coada pleajşcă şi în cazul acesta rămânem afurisiţi în faţa ţarii şi iar e rău".

Urâtă încurcătură!

Ce-i de făcut?

. Episcopul se ţine tare de tot, bazat pe prostia poporului de care au atâtea trebuinţe guvernele şi e sigur că îl va îngenunchea cu toate că ştie că… grozava „afurisenie" nu-i decât un moft de speriat copiii.

D omnul Haret, mitropoliţii şi toată lioata popească îl roagă cu lacrimi să-şi retragă afurisenia că începe poporul să priceapă comedia şi atunci se duce dracului gheşeftul şi căpătuiala.

—" O retrag dar scoateţi şi voi din lege ce nu-mi place mie" zice popa râzându-şi în barbă.

În sfârşit, episcopul a ieşit învingător. Guvernul a trebuit să plece capul, să-i facă plăcerea, numai să-şi retragă o dată afurisenia de afurisenie: ăsta doar nu-i ţăran să-l împuşcaţi la marginea şanţului î

Iată cum o minciună convenţională a avut parte să înfrângă un întreg guvern.

Dar oare numai afurisenia aceasta a fost aruncată în capul guvernului? N-a mai fost el afurisit, niciodată? N-a făcut el nelegiuiri mai mari şi cari i-au atras pe cap adevărate afurisenii? Şi în faţa acestor sincere blesteme a plecat el capul după cum a făcut acum când l-a blestemat episcopul de Roman?

Să cercetăm.

Pacă începem cu primele lui zile de guvernare, avem înăbuşirea sălbatecă a răscoalelor ţărăneşti:. Ca să zicem după statistica lui *unsprezece mii* de ţărani cădeau străpunşi de gloanţe; piepturile găurite şi buzele lor îi trimeteau un blestem amestecat cu sânge, un blestem atât de groaznic, încât răsunetul lui af străbătut aproape toată Europa şi a trecut dincolo de Ocean.

Guvernul nu l-a auzit, în vara aceluiaşi an de sânge se năpăstueşte asupra organizaţiilor de la oraşe. Români, cetăţeni români şi străini stabiliţi aci de mai mulţi ani, cu armata făcută, toţi sunt alungaţi pe faţă şi pe ascuns, peste graniţă. Atât cei ce rătăcesc peste hotare cât şi familiile lor rămase aci muritoare de foame, blestemă în cor pe acei cari sunt cauza acestor nenorociri.

Guvernului nu-i pasă.

Acum, de curând, tot acest mizerabil guvern vine cu o lege nemăsurat mai rea ca aceea contra căreia se ridicase Episcopul Ea va avea darul să îngroape în mizerie zeci de mii de familii ale lucrătorilor români cari şi aşa erau destul de nenorociţi Cei loviţi direct în pâinea de toate zilele, precum şi acei loviţi indirect de această banditească lege se ridică ca un singur om. Toată lumea muncitoare orăşenească din întreaga ţară protestează cu un singur glas prin delegaţia lor cere guvernului desfiinţarea acestei legi, având puternice argumente.

Guvernul stă nepăsător, ba, ceva mai mult, răspunde delegaţiunii muncitoreşti că făcând aşa ceva ar însemna anarhie.

Dar făcând pe placul unui popă, nu e anarhie, domnilor?

„Nu, va răspunde el cu obrăznicie, aceasta se cheamă raţiune de stat» mojicilor!”

Şi urmând mai departe, va zice:

„Când mă voi strica cu voi, am o armată credincioasă – recrutată din rânduriie voastre – care îmi stă la îndemână şi pot s-o trimit oricând să vă amuţească: dar când voi cădea la înţelegere cu popii îmi pierd mâna dreaptă: ei sunt cei cari mă ajută să vă sug sângele. Nu, înţelegeţi, cu ei nu pot să mă stric.44

Iată ce-ţi răspund «stăpânii» o, muncitorule prea bun.

Ai, numai ochi să vezi şi trage învăţăminte din toate neghiobiile lor. Pândeşte-i până fac câte-o nerozie şi urmăreşte-le de aproape toate mişcările şi ei singuri îţi vor arăta că minciuna guvernează „iar tu nu eşti decât un cal de bătaie.

Unii te fură prin legi şi prin forţă iar alţii prin porunci bisericeşti şi milogeală. Iar tu, muncitorule, taci şi le faci la toţi burţile mari.

Unii te asupresc şi alţii te prostesc; iar tu, bun şi răbdător cum eşti, nu zici nimic şi plăteşti toate oalele sparte.

Dar toate au un sfârşit.

P. Istrati

(Brăila)

„România Muncitoare”, an V, nr. 96, 24 ianuarie 1910.

DEMAGOGII CONTEMPORANI Asupra conferinţei d-lui lorga la Brăila.

Vaca bună de lapte dar nărăvoasă din fire, după ce umple hârdăul cu lapte îi dă cu piciorul şi-l răstoarnă.

D omnul N. Lorga ne-a onorat, duminică 24 ianuarie trecut, cu prezenţa sa la Brăila, ţinând o conferinţă asupra lui Mihail Kogălniceanu.

Lăsându-i la o parte păcatele, nimeni nu poate tăgădui valoarea de învăţat istoric a d omnului! lorga şi, ca atare – ţinându-se în seamă şi subiectul conferinţei – se explică de ce sala era atât de populată.

Dar răul e că dfomnul lorga crede, cu tot dinadinsul, că nemurirea nu i-o va aduce valoarea sa de istoric, ci valoarea sa de om pietos, de demagog încăpăţânat. Să mi se ierte aceste calificative cari îmi scapă fără voie, dar niciun om cu bun simţ nu poate judeca altfel; şi aci vine de la sine rolul d uimi sale de demagog ce ţine să-l aibă la toate împrejurările.

Se poate ca dfomnul lorga să ţină o cuvântare, să scoată o vorbă – chiar când cere cafeaua – fără să se atingă de noi, fără să-şi amintească de

„Frimu, Cristescu şi Co? 44 Sigur teă nu. Acum sunt convins că omul acesta şi noaptea în vis trebuie să vadă pe Frimu.

Dar dacă totul s-ar mărgini numai la o glumă, aruncata ca să facă haz şi să mai trezească pe cei adormiţi'pe scaune, ar mai merge. Poate că asemenea glume te învaţă şi retorica cum sa le faci şi nu aici stă demagogia sa. Demagogia sa stă acolo când, sub seriozitatea cuvântării, ascunde intenţiunile josnice, când caută să exploateze o ignoranţă, când caută terenul chiar şi într-o conferinţă istorică dezinteresată spre a face sofisticărie, a denatura adevărul şi aşi servi interesela sale meschine în tendinţă de parvenire. Atunci îl vezi în toată goliciunea lui uricioasă pe care nu ştie măcar să şi-o apere.

Atât timp cât djomnia sa s-a ţinut în marginile unei conferinţe de importanţa acesteia, aprecierile juste asupra lui Cuza şi Kogălniceanu, analiza sufletească a mulţimii în raport, cu aceşti doi bărbaţi, a rolului acestuia din urmă în Unirea Principatelor şi datoria ce incumbă tuturor celor de faţă a le fi recunoscători –, toate acestea au avut un bun răsunet în inima fiecărui om drep şi conferenţiarul a fost viu aplaudat. Este, mi se pare, o cugetare care spune că: „de n-ar fi proşti, înțelepții n-ar avea nici-o valoare". Faţă de acele timpuri, aceşti doi oameni şi alţii au fost destul de democraţi şi ar fi şi azi, având în vedere reacţionarismul ce ne înconjoară şi clasa din care ei fac partei

Dacă dfomnia sa s-ar fi mărginit aci sau dacă ar fi fost atât de curagios ca, trecând mai departe, să pună pe politicianii de azi în faţa lui Kogălniceanu şi să-l -compare, ar fi fost ceva. Dar se putea să facă, cel ce vorbea, aşa ceva, când el însuşi nu-i mai bun decât contemporanii lui? Aceasta n-ar fi însemnat să-şi taie craca pe care stă?

Era, deci, natural să lase această cale periculoasă şi să intre în domeniul întins al… celor ce.ar trebui să fie şi ce e de făcut.

Vorbind de „hrana sufletească" ce trebuie poporului român, oratorul devenind sentimental îşi ridică diapazonul spunind că românul nu cere pi ine ca o gloată socialistă; la el, hrana sufletului e mai presus de hrana corpului; el cere să-şi afirme cuvintul şi-i trebuie o literatură a oamenilor mari cari să-i înnobileze simţurile. Iar în loc de aceasta, este îndopat cu literatura lui Frimu, Cristeseu, Racovsky etc.

Aş întreba, eu, umil muncitor, pe savantul profesor universitar, e mai prejos „literatura” aceasta decât a d omniei sale? Cuvântul îor se potriveşte cu fapte, sau nu? Dau ei morală de la tribună şi se iau de păr în cancelarie? Fără a avea pretenţii de etică, asmuţă ei pe huligani contra unor paşnici consumatori, într-o grădină publică? Aceşti „turburători ai ordinei” trimit ei bande să devasteze prăvăliile, să spargă geamurile, să strice întrunirile *T* Iar „literatura44 acestora se găseşte la orice buzunar muncitoresc „fără ca acesta din urmă să viseze de existenţa unei literaturi „iorgaice44? Cunosc altfel muncitorii pe ilustrul profesor decât că e „un om lung înconjurat de o ceată care sparge geamuri şi bate pe evrei? 44

Şi „literatura44 aceasta înnobilează ea sufletele?, această „hrana sufletească44 o pune românul mai presus de hrană pântecului? Ca să-şi însuşească o astfel de hrană au preferat cei 11 mii de români să se ducă pe lumea cealaltă? Pentru aceasta s-au ridicat ei, nu pentru o pâine? Numai „gloanţele socialiste44 cer pâine?

Iată o sumă de întrebări – cred drepte – şi la cari nu se poate răspunde decât printr-un joc de cuvinte.

Dar nu e nevoie de replică.

— P, *Istrati*

„România Muncitoare” an V, nr. 97, 28 ianuarie 19) O.

DIN SPIRITUL MUNCITORIMEI

A venit Congresul şi a trecut ca un vârtej. Şi în acest vârtej am fost prinşi toţi cei 90 de delegaţi din capitală şi provincie Veselia şi entuziasmul erau la culme. Nu puteai vedea nici-o faţă tristă sau gânditoare. Şi era şi drept să fie aşa: era, oare, acolo locul gândurilor şi al meditărei? Sigur că nu. Acolo se găseau şi făceau cunoştinţă X cu Y despre cari se vorbeau prin gazete; acolo se întrebau şi-şi dădeau răspunsuri fiecare asupra stării lucrurilor în oraşul de unde vine; acolo se înodau legături de principiu între acei de acelaşi caracter şi toţi la un loc eram conştienţi

— Mai mult sau mai puţin – de evenimentul la care sunt părtaşi.

A fost o uitare de sine.

Dar iată că Congresul a trecut şi fiecare a plecat la bordeiul lui. Încetul cu încetul, mai întâi în teren şi apoi acasă, entuziasmul, natural, începe să scadă. Vine reculegerea şi apoi realitatea. Ca să fac o comparaţie – să zic aşa

– întocmai ca după nuntă; după ce beţia a trecut, te trezeşti a doua zi, îţi treci mina prin păr (dacă ai păr) şi te uiţi împrejur ca să vezi ce mai e de făcut.

Eu mi-am trecut mâna prin păr şi parcă n-aş avea de zis ceva ce-mi stă pe inimă. Şi unde să spun? Desigur, la gazeta mea, a noastră, care e cea mai dreaptă şi oare publică orice adevăr, numai adevăr să fie, indiferent în contra cui îndreptat acest tun teribil.

Înapoindu-mă acasă, găsesc numărul ziarului nostru din ziua congresului şi pe care nu-i citisem. Găsesc acolo în primul articol *o* frază, două, care m-au pus câteva zile pe gânduri şi care m-au determinat să vorbesc, Să le citez în întregime căci nu va fi spaţiul stricat în zadar.

„Muncitorimea organizată în vederea luptelor zilnice şi-a oţelit puterile, a devenit stăpână pe dânsele şi acum, depăşind tă* râmul luptelor economice, se aruncă cu bărbăţie şi în viaţa politică a ţării.″

Şi a doua:

„Organizaţiile sindicale au dezvoltat în fiecare muncitor nevoia de a păşi graniţele intereselor proprii imediate”.

— *

Ei, aşa ne-a fost vorba? Aici se găseşte explicarea înfiinţărei partidului nostru. Oare tovarăşul a simţit cum a scris? — şi în acest caz n-a simţit ca muncitorul; ori a scris ce n-a simţit şi atunci nu a scris adevărul? Grea dilemă. Eu credeam că noii nu scriem pentru alţii, ci scriem pentru noi. Şi când scriem pen tru noi ar trebui spus numai ce simte muncitorul, şi care e şi adevărul adevărat.

Iată, eu, unde găseam adevărata explicaţie a înfiinţării partidului şi puţini sunt acei cari n-o găsesc tot aci.

„În partidul politic al clasei muncitoare, în partidul socia list – care va lua în mână apărarea fundamentală a muncitorimii şi era subsidiară a tuturor celor nedreptăţiţi – în el îşi vor găsi adăpostul muncitorii cărora li s-ar interzice dreptul la asociaţie profesională precum şi toţi democraţii sinceri”.

Aşa înţelege, mi se pare, tovarăşul Bujor, necesitatea acţiunii politice în nr. 18 al ziarului, aşa o înţelege toată lumea.

Acest mic delict, m-a făcut să-mi aduc aminte de povestea înălţimilor, poveste care, credeam eu, nu-şi are locul în mişcarea socialistă. Ei, dar vezi, că nu toată lumea crede ca mine şi eu a-o pot sili să mai creadă şi altfel. Consider cu adevărat alăturat aspiraţiilor muncitorului, pe acela care, oricât de sus l-ar duce evenimentele şi progresul, va rămâne necontenit tot jos, va simţi necontenit ca acela în numele căruia vorbeşte şi nu se va a bate deloc de la năzuinţele aceluia 6are-i poartă pe toţi în spinare.

Nu e de ajuns să vii în contact cu muncitorul până la tribună şi după ce i-ai vorbit să pleci pe uşa din dos. Coboară-te în mijlocul masei compacte şi întreabă-l şi pe el ce crede şi ce părere are de vorbele pe cari le spui tu; nu cumva are şi1 el ceva de ziis, de obiectat, de adăugat?

În momentul când – în faţa Congresului – tov arăşul AL Costin îşi justifica dorinţa sa de a nu fi ales în Comitetul Executiv al Partidului, dorinţă împărtăşită şi aprobată în mare parte din congresişti, în momentul când vorbea de „sublima bucurie sindicală” mi-a venit în minte cuvintele unui tovarăş muncitor de aci şi pe cari mi le spusese înainte de a pleca:

— Tovarăşe, dacă te duci la congres, spune tovarăşilor de acolo că multe avem noi pe cap aici, şi să mai vie câteodată şi pe la noi.

Sublim muncitor!

Ştiţi ce spuneau ochii, faţa şi întreaga fiinţă a acestui om? Ştiţi ce cerea el? Nu răspund, căci ştim eu toţii: întreb numai pe tovarăşii care nu pleacă urechea aşa de jos: a depăşit acest om „tărâmul luptelor economice”? A trecut el „graniţele intereselor proprii imediate”?

*

*

Sunt aici ca să zic aşa – printre cei mai munciţi munci teri de tot soiul: muncitorii din port.

Cine se mai scoală de la 2 ore după miezul nopţii şi lucrează ca un bivol până la 7 seara şi de multe ori până la 10-11 spre miezul nopţii? Nimeni! Că de multe ori, după un asemenea surmenaj, câştigă 10-15 şi chiar 20 de lei? E adevărat, dar ce folos când – datorită inconştienţii – acest folos se duce în pungile cârciumarilor? Esenţial este că tot sărac lipit intră în iarnă împreună cu familia sa Aşa că el nu-şi poate găsi niciodată mintuirea.

Se deosebeşte mult muncitorul de port de ceilalţi. El nu cunoaşte

prefăcătoria, nici nu vorbeşte papagaliceşte. Vine iute când îi spui că ai să-i dai ceva. Dar dacă îţi cunoaşte bucatele, dacă le-a mai în încât şi ştie că sunt acre, tot aşa de iute îţi întoarce spatele

Ciţi politicieni n-au încercat prin diferite înjghebări de îmbunătăţiri economice să-şi facă zestrea partidului lor? Şi i-a înşelat de atâtea ori, dar… „ulciorul nu merge de multe ori la apă". Întreabă-l acum cu cine votează? Majoritatea, va răspunde că… „eu Vasile Ţiganu" – (personaj neexistent).

La muncitor, cuvântul *politică e* sinonim cu *pungăşie.*

Dar iată sindicatele. I s-a prezentat şi lui un specimen de acest soi. S-a apropiat cu încredere, a gustat şi a observat imediat că aceasta este alt fel de mâncare. E o mâncare… exotică dar bună la gust. A văzut muncitorul că corespunde stomacului lui şi a adoptat-o.

A văzut muncitorul că în şedinţe i se vorbeşte numai la zile mari de ceea ce dispreţuieşte mai mult: „politica". A observat el că lucrătorii acestor sindicate îi vorbesc mai mult de nevoile lui imediate, că se căznesc să-i uşureze traiul şi în parte reuşeşte. Vede el că aceşti lucrători sunt persecutaţi, bătuţi, închişi şi a: tunci începe să se convingă de sinceritatea lor, nu-i mai confunda cu politicienii, şi le dă multă încredere datorită cinstei, devotamentului şi dezinteresării lor.

Iar, când, mai târziu, aceşti lucrători încep să-i vorbească de adevărata politică ce trebuie s-o facă, are încredere şi le dă ascultare.

*

Până atunci, trebuie multă muncă, bătaie şi arèst.

P. *Istrati*

* *Brăila*

„România Muncitoare", an V, nr. 103, 18 februarie 1910.

— Punctele de suspensie apar în gazetă.

MESERIAŞII FAŢĂ DE MIŞCAREA SOCIALISTĂ

Conferinţa d-lui Badea Spânu la Brăila. Mai mare daraua, decât ocaua: mai lung titlu decât darea de seamă. Şi dacă darea de seamă nu-i mare, apoi, numai conferenţiarul e de vină.

Duminica trecută, dfomnulj Badea Spânu, prim ajutor de primar, a ţinut la clubul meseriaşilor din Brăila, o conferinţă cu titlul de mai sus. Nu-l cunoşteam pe conferenţiar ca forţă intelectuală şi atras de titlul conferinţei,

precum şi ca meseriaş, m-am dus să-l ascult, neştiind că voi pierde vremea în zadar.

De aceea nu voi critica această conferinţă pentru puternicul motiv că nu o merită. Şi aceasta n-o spun eu, care pot îi acuzat de parţialitate, ci o spun singuri clubiştii cari scoborând scările ziceau că „ne-a umplut de brânză d omnul ajutor de primar.”

Neştiind că se dă titlul de conferenţiar tuturor zeflemiştilor, îmi închipuiam că voi asista la o erudită critică a socialismului. Dar n-a fost aşa căci d omnul Spânu a început a repeta cele ce auziise prin ziare că suntem o mişcare „fără cap” şi a terminat, făcând, pomelnicul veşnic cădelniţat, începind cu Racovsky şi ajungâad la Istrati şi Moş Grigoriu.

Într-o parte a conferinţei sale s-a scremut să-şi arate erudiţia făcând un… istoric etnico-economic al omenirii şi trăgând concluzia că „numai naţiunilor li se datoreşte civilizaţia şi progresul” parcă noi am fi spus că se datoreşte Polului Nord unde nu sunt naţiuni; iar ca o pecetluire, a sfătuit pe meseriaşi că nu prin „mişf; cărt anarchice” îşi vor îmbunătăţi soarta, ca să aştepte totul de la guvern.

Dar partea unde a fost tare dfomnul ajutor de primar este atunci când a spus că „doctrina socialistă s-a încercat să se planteze În ţară la noi dar n-a putut prinde rădăcini”. Sau, într-o peroraţie patetică a strigat că „trebuie să luptăm cu energie contra acestei mişcări care tinde să acapareze înreaga suflare românească”.

O idee care nu putea să prindă rădăcini şi în acelaşi timp să te aperi cu energie contra acestei idei „care tinde să acapareze întreaga suflare românească” cum se împacă aceste două afirmaţii; n-ar putea să ne-o spună altul decât Badea Spânu care… are cap.

Atât.

Am voit să încunoştlinţez pe tovarăşii din ţară că avem în Brăila un erudit şi temut critic al socialismului.

P. *1. Brăila*

′ „România MuncitoareV an V, nr. 106, 28 februarie 1910.

COMERŢUL BRĂILEI PERICLITAT?

În ultimele zile, ziarele zilnice au atras atenţia ţării, că comerţul Brăilei este periclitat din cauza agitaţiei muncitorilor. Acum mal scriu, că

muncitorii sunt agitaţi de nişte indivizi interesaţi şi ca în contra lor s-au luat trei măsuri: 1 / cei străini, vor fi expulzaţi; 2 / cei cari sunt români dar nu din localitate, vor fi trimişi la urma lor şi, 3 / cei localnici – aplidându-se procopsită lege a d omnu lui Orleanu – vor fi daţi în judecată şi condamnaţi.

Perfect.

Să facem acum şi noi pe chinezii şi să vedem cum stau lucrurile la suprafaţă căci aceste ziare nu privesc lucrurile în fond ci tot la suprafaţă.

În ce fel se poate periclita comerţul Brăilei? Eu înţeleg în modul următor şi astfel înţelege orice om zdravăn la minte dacă muncitorii din port, prin solidaritatea lor ar fi impus comercianţilor de cereale nişte preţuri exagerate faţă de cele din trecut şi, ar fi redus simţitor numărul braţelor de lucru tot atunci, da, piaţa Brăilei, era periclitată.

Cum s-au petrecut lucrurile:

Am în acest moment, în faţă, un afiş cât un cearceaf şi care a fost în 1908 împărţit în tot oraşul. Acest afiş este un regulament Pe el se văd iscăliţi toţi, dar toţi comercianţii de cereale din oraş Dedesubtul lor, se văd iscălite autorităţile. Ce conţine acest regulament? Iată: muncitorii de comun acord cu comercianţii au stabilit preţurile de muncă.

Să spicuim câteva cifre:

Transportarea unui vagon din vale va fi plătit 12 lei; a unuia din deal 24 lei. Transportarea unei chile din vale, va fi plătită 60 bani; a uneia din deal 1,20 lei.

Acestea sunt preţuri stabilite şi pe cari comercianţii şi autorităţile prin iscălitura lor le-au aprobat. Nu?

Acum să vedem astăzi, după atât a zarvă şi frământare, după atâtea intervenţii a unor indivizi grozavi ce-au obţinut muncitorii *peste* aceste preţuri?

Găsim,

Vagonul din vale, 11,50 lei; vagonul din deal, 23 lei!

Chila din vale, 55 bani; chila din deal, 1,10 lei!

Ce vedem? Muncitorii în loc să câştige ceva *peste* preţurile anterioare, vedem că au luptat să mai piardă 50 bani şi 1 fr, la vagon; 5 bani şi 10 bani la chilă! Cât priveşte orele de lucru nici nu ne-am atins de ele.

Unde este pericolul, d omnijlor? De ce piaţa Brăilei este ameninţata, scumpii mei? De ce trebuie expulzaţi şi băgaţi în puşcărie nişte indivizi cari au luptat să scadă preţurile? De ce atâtea. Conciliabile cu d omnul prefect care v-a promis să vă dea şi luna din cer? De ce?

Preţurile au mai scăzut în loc să se ridice de la formarea sindicatului.

Dar iată că pe când scriu aceste rânduri mă trage un vătaf de-o mânecă şi un magaziner, de cealaltă.

.. — *Qe* ur acolo, d omnu le? îmi spun ei. Ce tot dai zor cu preţurile? î Dar nu vezi că mai suntem şi noi, la mijloc. Nu vezi; că ne-am îngălbenit de când cu afurisitul de „spinticat"? Ai uitat că nu mai putem să facem noi plata la oameni şi se duc ei singuri de iau banii din mâinile magazinerului? Nu ştii că înainte, dacă aveau de primit 30 lei dădeam numai 15 şi dacă făceau „gât" le umflam fălcile? Nu ţii minte, bre – urmează ei – că înainte îi aduceam ca pe oi la cârciumile noastre, le dădeam să bea tot borşul ce-l găseam prin depozite şi le scriam de trei ori la socoteală? Pe urmă, nu vezi omule, că de-o vreme încoace, nu mai putem fura un \bob de porumb că şed ca toţi dracii cu ochii pe tine şi de te prind te înşfacă de guler şi te pomeneşti în faţa negustorului? Nu vezi că nu mai putem creşte câte-o duzină de porci cu marfă de furat care nu ne costa o para chioară? Ei, păi cum dracu să nu scrii la gazetă că comerţul este în pericol? Ce ne pasă nouă ca afurisiţii de oameni nu s-au atins de negustori? Ce ne pasă că preţurile sunt mai mici ea înainte dacă le ia întregi *în* loc de jumătate cum le dădeam noi? Mai bine le făcea de două ori mai mari să nu ne mai fi făcut nouă boala asta! auzi d-ta? Nu-i comerţul în pericol? Păi nu vezi că nu mai saltă comerţul – dumitale?

— Iată de ce a spus d omnul prefect că o să desfiinţeze „spinticatu". Boierii sunt oameni cu scaun la cap, bre, şi gândesc că la alegeri dau ochii cu noi. Cine îmbată pe muncitori şi-i duce în „gheretă"? Noi. Şi acum când ne este cuţitul la gât să nu ne dea şi ei o mină de ajutor? Ce, „jidanii" sunt „comercianţi"? La „jidani"

O să se ducă să ceară voturi?

Noi, d omnu le, noi suntem comerţul şi comerţul Brăilei, nu-i în pericol!…

— Aud?!

P. *Istr. Brăila*

„România Muncitoare”, an IV, nr. 4, 14 martie 1910.

MONSTRUOASA FAPTĂ A UNUI DIACON

Brăila, 12 martie. Un fapt de o extremă gravitate şi care zguduie puternic spiritele muncitorilor s-a petrecut zilele acestea în localitate, ’

Muncitorul Ilie Tudor, în urma unei înţelegeri avute şi-a plasat copila adoptivă, Drăguța Ilie Tudor, în etate de 12 ani în serviciul unui ginere al preotului Radu Ionescu de la biserica Ion Botezătorul din localitate.

Ginerele acestui preot fiind diacon, a luat la plecare cu el copila pe care o angajase ca servitoare fapt cu trei luni şi jumătate în urmă,

Zilele acestea, tatăl copilei, a primit o scrisoare din Tulcea din partea perceptorului G. Dumitrescu prin care acesta îl înştiinţează că fiind vecin cu locuinţa diaconului, l-a surprins pe acesta în momentul când violase copila şi, îngrozit de acest act, a dat *în.* Grabă ştirea parchetului de acolo.

Am găsit azi pe nefericitul părinte, care, plângând, mi-a declarat că e convins că parchetul de Tulcea nu va da niciun *cars* judiciar acestei fapte, aducând ca dovadă declaraţia perceptorului care i-a descris modul cum copila cu concursul autorităţilor, a fost îmbarcată cu forţa pe vaporul ce pleca din Tulcea, cu toata energica apărare a acestuia care protesta, spunând că trebuie aşteptată sosirea tatălui copilei.

Procurorul de Brăila, deşi a fost avizat de această afacere, până în prezent n-a luat nici-o măsură pentru urmărirea criminalului diacon

Cor. (1)

I „Dimineaţa”, an VII, ru\ 2172. 14 martie 1910.

1 (În perioada scrierii acestui articol, P. Istrati era corespondentul ziarului mdimineaţa”, la Brăila, n.n.)

VIOLUL DIN BRĂILA 1 Noui amănunte

Brăila 13 martie. Am relatat ieri şi am fost singuri în măsură să facem aceasta, despre fapta odioasă comisă de un diacon, ginerele preotului Radu Ionescu, de la biserica Sfinţii Voivozi, (Ion Botezătorul n.n.) care a violat o copilă de 12 ani, fiica muncitorului Iile Tudor.

Astăzi diaconul a fost chemat la parchet şi cercetarea afacerii sale a durat de la orele 10 jumătate dimineaţa până la orele 4 d.a. Tatăl copilei se va constitui parte civilă cu suma de 7000 lei.

„Dimineaţa”, an VII, nr. 2173, 15 martie 1910.

! MONSTRUOZITATEA UNUI DIACON Declaraţiile copilei de 12 ani, victima diaconului Mitică Popescu

Brăila, 14 martie. V-am comunicat diferite amănunte asupra faptei odioase săvârşite de diaconul Mitică Popescu, ginerele preotului Radu Ionescu de la biserica Ioan Botezătorul din localitate.

Iată amănunte complete, culese din chiar gura victimei, copila Drăguţa Ilie Tudor,

Declaraţiile victimei

M7am transportat la locuinţa nttincitorului Ilie Tudor din cartierul „Comorofca” şi care în acest moment se afla la parchet pentru a da desluşire asupra nenorocirei ce se abătuse asupra capului său. Copila se afla în îngrijirea unei familii de muncitori.

Am rămas înmărmurit la declaraţiile micei victime care pare a nu-şi da seama de starea ei.

Vioiul

După ce se mai familiarizează cu mine, îi pusei mai multe întrebări pe cât era cu putinţă mai delicat.

Î Nota nu este semnată, dar se înţelege, fiind o urmare a articolului anterior, ca aparţine tot lui Panait Istrati.

Amănuntele pe cari le dă copila asupra cazului său nu se pot reproduce.

Să adăugăm că diaconul, ca să liniştească pe fetiţă, i-a dat cinci bani şi a trimis-o la plimbare.

Copila, a ieşit plângând în curte şi a fost văzută de proprietăreasa casei „coana Frosa” care a chemat pe soţia perceptorului Dumitre seu şi împreună au dus copila în casa perceptorului.

Perceptorul a chemat un medic çare a constatat violul. A fost înştiinţată şi poliţia.

Aflase toată lumea şi victima era obiectul batjocurei prietenelor ei.

Diaconul însă nu se cuminţise. El a mai avut în două rânduri relaţii cu fetiţa. La al treilea caz, a fost văzut pe fereastră de „coana Frosa”, care, a strigat îndată pe dfoamjna Dumitrescu şi am bele au „făcut de două parale pe popă”.

Arestarea

Această împrejurare a făcut ca diaconul să-şi dea seama că lucrurile vor lua o întorsătură urâtă pentru dânsul.

Atunci a chemat un medic, care, după examinare, a declarat că copila e fecioară.

În urmă, a început s-o ameninţe că dacă va spune cuiva cele ce s-au întâmplat, o „va băga în beci unde sunt guzgani cari mănâncă urechile oamenilor”.

Dar în vremea asta, perceptorul Dumitrescu înştiinţase pe tatăl copilei, Ilie Tudor, despre nenorocirea ce-l lovise.

Muncitorul, neavând mijloace, n-a putut veni îndată să-şi ia copila.

Pe de altă parte, însă, socrul diaconului, Radu Ionescu, aflând despre zvonurile cari circulau pe seama ginerelui său, care slujea la biserica Sf. Nicolae din Tulcea, a căutat să-l ia din acta localitate şi să-l aducă la Brăila.

În călătoria pe vapor, fetiţa a povestit mai multor persoane monstruozitatea stăpânului său.

S-a îmtâmplat că „a tras cu urechea” un jandarm.

În condiţiile acestea, diaconul Mitică Popescu a fost arestat.

Preotul Radu Ionescu, după ce a protestat asupra arestării ginerelui său, s-a îmbarcat cu fetiţa şi cu soţia lui pe un alt vapor şi au venit cu toţii la Brăila.

Fetiţa mi-a mai declarat că „amândouă preotesele” au ameninţat-o cu moartea fiindcă „diaconul” a fost arestat.

Ancheta

Cazul se anchetează de d. Procuror Stoianovici şi instrucţia se face cu multă activitate de nepărtinire.

În oraş e fierbere mare din cauza acestei monstruozităţi şi lumea e foarte indignată contra satirului, Mitică Popescu.

Coresp. N)

(„Dimineaţa”, an VII, nr. 2174, 16 martie 1910.1

Muncitorii în porturi

CUM SUNT EXPLOATAŢI MUNCITORII ÎN PORTUL BRĂILA

Lipitorile muncei: Magazineri, Vătafi, Autorităţi

De là promulgarea legii contra dreptului de asociaţie şi grevă, dezbateri şi discuţii necontenite s-au făcut asupra acest ori măsuri de întovărăşire a

muncitorilor – unii fiind pentru, alţii fiind contra.

Oamenii cunoscători la această chestiune s-au trudit să dovedească juridiceşte, că, mai cu seamă, dreptul de grevă, e un drept prea legitim pentru „a putea fi prohibit, adică interzis, şi întru dovedirea acestui lucru au răsfoit tot soiul de legi din toate cărţile lumii.

Nu pot să spun hotărâtor dacă au dovedit aceşti oameni juridiceşte legimitatea dreptului de grevă, de altfel cuvânul meu nu are importanţă fiindcă recunosc că nici nu am competinţă şi nu din acest p.d.v. Am întreprins ancheta de faţă. M-am gândit însă, sărind peste ignoranţa mea juridică, că aş putea da şi eu cu un alt soi de cunoştinţe, o mină de ajutor acestor oameni voitori de bine şi dacă textele de legi sunt pentru mine… litere negre pe hârtie albă iar pentru jurişti nu-i pricepi când vorbesc, nu aşa este când e vorba de a citi în „cartea legii exploatării" şi voi pricepe destul de bine ceea ce-mi vor spune juriştii mei anume „înfometaţii" pe cari anume îi voi intervieva.

Şi atunci – fără recomandaţii şi fără să mă anunţe vreun lacheu – am urcat, sau mai bine zis, am coborât treptele… palatelor în cari trăiesc aceşti jurişti şi – fără niciun înconjur – i-am întrebat:

—" Aveţi voi dreptul să vă puneţi în grevă?"

1 Pseudoirm cu care a semnat în.. Dimineaţa".

Răspunsul lor m-a îngrozit şi vă va îngrozi şi pe dvs. Cititorilor drepţi! După cum veţi vedea mai târziu, hoţia, jaful şi strâmbătatea sunt atât de mari încât „dacă toate cărţile din librării is-ar transforma în legi de asuprire şi, dacă ţara întreagă ar fi o puşcărie, nimic nu-i va opri pe asupriţi să încrucişeze braţele pe piept şi să strige: „Dreptate vrem!"

Cuvânt de introducere

Credeam – şi tot astfel mi se pare că îşi închipuie lumea dreaptă –, că hoţiile şi jafurile cele mai mari, trebuie să sa petreacă numai la vreo întreprindere forestieră sau pe la vreo fabrică sau uzină izolată de restul lumei civilizate unde urechea gazetarului care voieşte să vadă şi ochii autorităţilor cari vor să vadă, nu pot pătrunde. N-am ştiut însă că „autoritatea înseamnă cele mai adeseori, instituţia care acoperă hoţiile şi jaful „că cinste aproape nu mai există şi că totul se rezumă în cuvintele: „Lasă-mă să jefuiesc, na-ţi şi ţie" şi dacă prinde un al treilea de veste „dă-i

şi lui”

Iar ceea ce mă revoltă mai mult, este că n-am ştiut că aceste fapte se petrec chiar în centrul oraşului nostru mai însemnat, la lumina zilei în văzul tuturor.

Şi eu, ca meseriaş, sunt exploatat, căci doar meşterul nu trăeşte din vânt, ci din spinarea noastră. Însă salariul zilnic, cu care m-am tocmit, la ziua hotărâtă, nu mi se plăteşte deplin. Iar în cazul când acest meşter s-a pricopsit prea mult şi are un om al lui care face plata, nici acesta nu-mi poate opri niciun ban căci, atunci când s-ar încerca să facă acest lucru, protestez şi-i iau de piept.

Aşa e cu meseriaşii, tot aşa trebuie să fie şi cu fabricile, exceptând la acestea din urmă singura nedreptate care se face cu amenzile şi cu pretinsele „case de ajutor”. Prost e salariul, mic de tot şi neîndestulător, dar la săptămână sau la lună, ni-l dă întreg.

Grozave şi fenomenale lucruri se petrec însă prin porturi. Şi pentru că vorbesc de Brăila, voi spune că puţini oameni trebuie să fie în restul ţării cari să cunoască tot mecanismul muncii din porturi şi modul tâlhăresc în care se face plata aici.

Preţurile pe care casele comerciale le-au destinat muncitorilor sunt bune şi dacă n-ar fi munca aceea grea şi anevoioasă, aş îndrăzni să spun chiar foarte bune. Dar ele sunt bune numai atât cât stau în casa de fier a negustorului; de-aci încolo, după ce au intrat în mâinile acelor cari trebuie să le împartă muncitorilor, s-a isprăvit, De-aci încolo, încep hoţiile şi danţul mulţimii de intermediari şi autorităţi cari vor apare în această anchetă şi pe a cărora frunte voi pune eu fierul roş, pecetea infamiei şi le voi dezvălui toate jafurile ce comit.

Acum intră în horă magazinerul obscur, care de la întuneric dijmuieşte pe toţi şi îşi rotunjeşte sume însemnate. Acum intră în acţiune, lipitoarea cea mai grozavă, vătaful stupid şi imbecil, ignorantul câre prin furt îşi apropie într-o lună cât fac lefurile a mai multor profesori universitari, dar care abia poate să se iscălească; haimanaua care cu câţiva ani înainte, umbla prin port cu o căruţă hodorogită, având un cal chior şi hăţuri de funie, purta pantaloni cu ochelari şi o căciula cheală pe cap. Acum vine să-şi protejeze pungaşii, iar întreaga ierarhie autoritară arestează şi mută fălcile

aceluia care ar îndrăzni să strige că a fost furat de munca lui.

Iată vinovaţii: aceştia aduc pe muncitor la disperare, aceştia

11 fac ca uneori să fure sau să spintece cu cuţitul pe fratele lui de muncă, aceştia îi otrăvesc viaţa şi îi distrug familia, aceştia îl trimit la puşcărie.

Î

*

Pentru cititorul neştiutor şi drept, cele cuprinse în ancheta ce va urma – într-un şir de articole – se vor părea lucruri grele de crezut. Am însă mulţumirea ca departe de a fi condus de patimă, de a umfla lucrurile, cele scrise aci de mine sunt încă mai prejos de adevăr şi dacă unii dintre cititori nu pot controla, apoi acei pe cari îi ţintesc, ştiu că au comis hoţii cu mult mai mari când a fost lucru mai mult, după cum au furat, şi mai puţine când lipsea lucrul.

Deşi urăsc şi dispreţuiesc grozav pe lipitori, cari după ce despoaie cât pot pe muncitor, apoi adesea îl şi pălmuiesc; deşi tot ce e autoritate nedreaptă găseşte în mine un duşman neîmpăcat -~ m-am gândit că pe cât e cu putinţă mai drept, e bine să nu fiu prea violent chiar cu pungaşii. Căci, într-adevăr, e şi acesta un merit când – dezvăluind nişte mişelii atingi în descriere culmea pe care au atins-o făptuitorii lor, înainte de a sfârşi această introducere, pe care am lungit-o fără să vreau, aş mai avea ceva de adăugat.

Se ştie, că zilele trecute s-a declarat o grevă a muncitorilor din Brăila, despre care vorbesc aci şi care grevă a ţinut şapte zile. Puţine zile după aceasta, d omn' ul Badea Spânu, prim ajutor de pri~ mar, a ţinut o vorbire în clubul meseriaşilor despre: „Meseriaşii faţă de mişcarea socialistă". Cu acest prilej a declarat că greva de zilele trecute nu a avut niciun rost şi nici-o pricină temeinică ci a fost numai isprava unor interese.

Cele ce urmează, să-l lumineze.

Cine sunt autorii jafurilor

Ca să putem cât mai bine dovedi felul cum se face despuierea muncitorilor şi să putem pune în lumină mijloacele ce le au la îndemână exploatatorii aceştia sângeroşi, suntem nevoiţi să intrăm în amănunte şi să descriem sistemul de operaţiune şi mecanismul muncii din porturi, precum şi să facem definiţiile necesare.

S-ar părea, la prima vedere, că munca în port – neifiind o uzină cu

complicaţiuni technice – e un lucru uşor de înţeles că n-are trebuinţă de multe lămuriri, s-ar crede adică, că e lucrul cel mai simplu din lume: „se ia sacul în spinare şi se deşartă în vapor”.

Aşa credeam şi eu, dar când am început să cercetez şi să primesc amănunte, m-am încurcat într-o reţea atât de complicată, încât mi-au trebuit mai multe zile până să mă desluşesc şi să închег cele ce vor urma.

Toată lumea ştie că orice muncitor este mai mult sau mai puţin exploatat; iar despre cei de prin porturi, că sunt dijmuiţi de către intermediari. Cu atât însă nu e încă nimic. Chestia este: cum li se rupe din preţuri, la câţi oameni se comite această hoţie, şi la cât se ridică sumele furate.

Se mai naşte apoi întrebarea foarte legitimă: muncitorii nu ştiu ei că li se fură munca pe nedrept? Şi dacă ştiu, de ce nu protestează, cum spuneam că ar face-o un meseriaş? De ce nu se plânge celor în drept?

Pentru a răspunde la aceste întrebări, trebuiesc, negreşit, amănunte şi lămuriri mai numeroase.

Magazinerul

Aşa dar, cine sunt actorii pe cari voim să-i demascăm şi cari sunt îndatoririle lor?

Începem cu magazinerul:

Acesta este primul funcţionar al negustorului care se îndeletniceşte cu întreprinderea de încărcător de vapoare sau cu aceea de comisioner. Magazinerul este plătit lunar, dar leafa lui atârnă mai mult de destoinicia ce arată în putinţa de a fura cât mai mult pe muncitori.

Menţin această expresie: „a fura” căci lăsând la o parte furturile propriu zise pe cari magazinerii le săvârşesc cu cerealele în paguba casei la cari sunt angajaţi – dar după mine, a rupe din preţul învoit a se plăti cuiva, înseamnă a fura.

În adevăr, s-au văzut magazineri, sau mai bine zis, candidaţi la această slujbă, cari şi-au oferit comerciantului serviciile lor „gratuit” şi apoi după câţiva ani, erau oameni de zeci de mii de lei, depuşi la bancă, plus proprietăţi.

În general, lefurile magazinerilor, variază între 70 minimum şi 3-4 sute lei, maximum.

Unii dintr-înşii, au într-adevăr lefuri prea mici din cauza învoielii ce au

cu comercianții de a li se da o sumă oarecare de fiecare vagon încărcat sau descărcat.

Îndatoririle magazinerilor sunt acelea de a împărți munca zilei la căruțași, hamali, precum şi de a alege zilnic personalul de ipistați pentru a ține socoteală de primirea mărfurilor din vagoanele de la magazie şi din şlepuri.

Alte îndatoriri ce vor mai fi având magazinerii față de stăpânii lor şi cari nu sunt în legătură directă cu muncitorii, nu ne interesează

*

— *

Mâine: despre vătafi

P. Istrati

„Dimineața, an VII, nr. 2175, 17 martie 1910.

Exploatarea muncitorilor în porturi

CIJM SUNT EXPLOATAȚI MUNCITORII DIN PORTUL BRĂILA

vătafii şi ipistații *în numărul de ieri, începând ancheta noastră asupra modului cum sunt exploatați muncitorii din porturi, m-am ocupat de magazineri.*

Trecem astăzi la celelalte categorii de spoliatori.

Vătafii.

Sunt de trei feluri: Când zic de trei feluri, înțeleg numai pe acei despre cari ne ocupăm în această anchetă. În realitate, ei sunt foarte numeroşi. Nu există o ramură de muncă în port care să nu-şi aibă vătaful ei. Nu veți putea găsi zece oameni adunați pentru o muncă oarecare, fără să poarte în spinarea lor şi un parazit de acesta! E o nenorocire pe capul muncitorilor!

După cum am spus, acei despre cari ne ocupăm aci sunt de trei feluri: vătafi de căruțaşi, de hamali şi de chiligii.

Vătaful de căruțaşi -e un fost căruțaş, vătaful de hamali, un fost hamal şi cel de chiligii, un fost chiligiu. Lipitorile acestea ies în relief şi se cocoață pe spatele oamenilor, nu datorită vreunor capacități sau merite, ci datorită caracterului lor terorist şi rapace. Brute până la cea din urmă treaptă a animalității.

După cum se va vedea mai târziu, lăcomia de câştig, îi preface pe vătafi în adevărate bestii. Cruzi şi sălbateci cum sunt, nu cunosc omenia sau mila, cu rare ocazii ei sunt clienții brevetați ai puşcăriilor.

Cerşetorul de la uşa lor e gonit dar din ipocrizie dăruiesc icoane pictate sub cari îşi scriu numele cu litere aurite de-o şchioapă precum şi diferite mobile, pe la bisericile pe unde sunt epitropi şi unde, uneori în complicitate cu popii fură banul credinciosului naiv.

Să îndrăznească aceste fiare să-mi spună că acestea sunt calomnii. Le voi arăta bisericile din acest oraş cari de ani, de zile nu pot fi terminate şi le voi mai arăta clădirile proprii ridicate de pepi de când s-au pus temeliile la acele biserici.

Dar să trecem mai departe.

Îndatoririle vătafului de căruţaşi.

Magazinerul cere unei cete de căruţaşi, care de regulă se compune din 30-60 căruţe, să-i pună la dispoziţie un om de-al tlor în care ei să aibă… încredere (!) şi care să primească ordinele de la el.

Iarăşi o mică lămurire. Am zis că magazinerul „cere unei cete să-şi aleagă un om de-al lor”. Aceasta nu se poate face în fiecare zi. S-a făcut odată, s-a isprăvit. Parazitul îşi înfige ţeapăn ghearele, devine autoritar şi vătăşia e o proprietate care se moşvteneşte.

Dacă vătafii dau mii de lei fetelor lor, băieţilor le dau zestre vătăşia şi o ceată de robi sau le construiesc localul de jaf – nelipsita cârciumă – unde îi aduce ca pe oi de le tunde lina.

Astfel formează „poştele” de căruţe pentru munca necesară. De regulă, „o poştă” se compune din 6 până la 10 căruţe, după depărtare. Tot vătaful, ca reprezentând pe căruţaşi, adună în fiecare seară chitanţele de muncile făcute şi la sfârşitul săptămânii (sâmbătă) le transformă într-o singură chitanţă cu cuprins total, socotind-o la casă şi încasând suma ce trebuie împărţită oamenilor din ceata sa.

Pentru slujba ce o îndeplineşte, vătaful este retribuit de cetaşii săi cu o parte egală de la fiecare, el nefiind plătit de casă.

Dar dacă s-ar mulţumi el numai cu atât!

Vătaful de hamali.

Odată cu vătaful de căruţaşi, magazinerul avind trebuinţă -de un al doilea om care să-i aranjeze munca cu braţele, caută *şi* alege pentru această funcţiune pe omul care să întrunească însuşirile banditeşti descrise mai sus şi de care să se teamă muncitorii din tot portul. El n-are ceata lui, ca vătaful

de căruţaşi, ci alege, înainte de începerea lucrului, pe muncitorii cari convin şi cu scopul pe care îl voi descrie la timp. Pe acesta îl însărcinează magazinerul cu aranjarea „poştelor" după trebuinţa ce o are zilnic, atât pentru descărcarea sacilor din căruţe în vapor, cât şi pentru descărcarea mărfurilor din şlepurile trase lângă vasul ce trebuie încărcat.

Pe acest vătaf îl plăteşte casa, cu ziua, de regulă, de la 7 la 10 lei. El face plata la oameni în fiecare seară. Dar dacă s-ar mulţumi şi acesta numai cu atât, nu s-ar mai chema lipitori.!

Vătaful şi Chiligiii.

Ce este chiligiul?

Marfa vărsată în magazie sau şlep, pentru a putea fi transportată, trebuie măsurată cu baniţa şi pusă în saci. Acel oare măsoară se numeşte chiligiu. (De la chilă – 30 de băniţi).

Natural că şi peste aceşti oameni trebuie să fie un vătaf.. Poate mă veţi întreba: „de ce?" Am spus mai sus că nu veţi găsi zece oameni la vreo muncă în port fără să poarte în spate o lipitoare de aceasta.

Nici vătaful de chiligiii nu este plătit de negustor; vom vedea mai la vale în ce mod se procopseşte.

Ipistaţii.

Aceştia sunt autorii jafurilor. Modul cum procedează ei, prexum şi cine sunt complicii lor, se va vedea mai târziu.

A mai ramas însă un personaj care trebuie definit. Acesta nu spoliază pe muncitor, fiindcă nu-i stă în inimă: este ipistatul

Trebuie însă să arătăm, cine este şi ce face, pentru că vom pomeni pe alocurea de el, şi pentru a nu se face confuzie.

Ipistaţii sunt însă oamenii de încredere ai magazinerului Ei sunt plătiţi cu 7 lei de ziuă şi se întrebuinţează atâţi câte „poşte" se formează într-o zi; de fiecare „poştă" unul. Ei cântărese marfa şi ţin socotelile de primire şi de predare în contul casei la care lucrează. Socotelile le ţin într-un carnet dat de magaziner la angajarea în lucru.

Am arătat cine sunt şi cari sunt îndatoririle acelora cari lac averi spoliind pe muncitorul din port.

Pentru ca să putem vedea lămurit modul sau sistemul lor de operaţiune, trebuie să vedem neapărat mecanismul muncii în port. În acest scop, am

găsit că cel mai practic mijloc de descriere şi clarificare este acela de a lua exemple – ceea ce vom face în numărul de mâine.

P. *Istrati*

(.. Dimineaţa", an VII, nr. 2176, 18 martie 1910.

Exploatarea muncitorilor în porturi MECANISMUL MUNCEI ÎN PORT

Cum sunt angajaţi şi cum muncesc căruţaşii, hamalii, chiltgi i. Cât plăteşte exportatorul.

Vom lua un caz mai complicat, dar vom alege cifre mijlocii spre a nu fi învinuiţi de exageraţie. Cititorul este rugat să-şi noteze în minte, bine, cifrele pentru a-şi putea aminti mai târziu când vom face recapitularea/

Vom lua pe un exportator oarecare, să zicem „X" vom arăta munca ce o dă în'tr-o săptămână; cât plăteşte el tuturor categoriilor de rmmcitori: căruţaşi, hamali, chiligii şi cât se cuvine în mod cinstit fiecăruia, lăsând ca la urmă să arătăm fraudele ce se făptuiesc.

Exportatorul „X" are marfă sosită în port, 10 vagoane; iar de la disponibil pe baza mostrelor în urma cererii de ofertă, intră

: în tocmeală şi silit de faptul că vaporul cu care a contractat trebuie sa fie încărcat în cel mai scurt timp – convine şi cumpără diferite partizi după cum urmează: 70 vagoane marfă pe linie şi 100 vagoane de la magazie. La aceste mărfuri – pentru a-şi ' echilibra libra, -7- care fixează greutatea de care are trebuinţă la partida ce se încarcă, – mai adaugă alte 200 vagoane, marfă ce se găseşte în şlepuri sosite din porturile de sus ale Dunării. Această marfă – 70 vagoane pe linie, 100 la magazie şi 200 în şlepuri – pentru a putea fi transportată într-o zi la vapor, trebuiesc „poşte" şi de căruţe şi de hamali, fiecare „poştă" având ipistatul ei.

Aceasta este munca din prima zi a săptămmii (luni). Pentru a fi lămuriţi, vom arăta cum se aranjează în această zi toate muncile: de căruţaşi, de hamali, de chiligii; iar odată înţeleşi, pentru restul zilelor din cursul săptămânii nu va fi nevoie de descrieri amănunţite, ci numai vom arăta cantitatea ce s-a efectuat.

Cum plăteşte exportatorul munca căruţaşilor.

Magazinerul cheamă pe vătaful de căruţaşi şi-i aduce la cunoştinţă că pe ziua de azi are de transportat la vaporul ce se încarcă, 70 vagoane de mărfuri pe linia portului şi 100 vagoane

Ia magazie.

Vătaful de căruţaşi, a cărui ceată se compune din 60 de căruţe – îşi face socoteala şi găseşte că: cele 70 de vagoane cari se găsesc pe linie au trebuinţă de 7 „poşte” a şase căruţe fiecare, total, 42 căruţe. La aceste „poşte”, magazinerul trimite 7 ipistaţi – unul la fiecare „poştă” – cari au înscrise în carnetul Lor numerile vagoanelor şi cari ţin socoteala mărfii ce se cintăreşte înainte, de a fi încărcată în căruţe. Vedem că din 60 de căruţe, 52 sunt întrebuinţate, fiind numai 18 la dispoziţie. Cele 100 vagoane depozitate la magazie au nevoie de alte 10 „poşte” a câte 5 căruţe de fiecare, total, 50 căruţe, şi cum vătaful n-are decât 18, le pune pe acestea formând 3 poşte iar restul le dă altui vătaf a cărui ceată n-are de lucru.

Iată în puţine cuvinte, cum se orânduieşte munca cu căruţele.

Ne rămâne acum să vedem ce cantitate de muncă a mai avut acest vătaf şi ceata lui de 60 de căruţe, în zilele următoare, cum plăteşte exportatorul „X” aceasă muncă, şi cât se cuvine fiecărui căruţaş.

Casa plăteşte 12 lei descărcarea vagonului „din vale” adică de pe linia portului şi 24 lei vagonul „din deal” adică de -la marginea oraşului în partea cealaltă a portului (obor).

Marfa vărsată în magazii nu se plăteşte cu vagonul ci cu f’hila şi la modul următor: 60 bani chila „din vale”, 1,20 lei chila „din deal”.

Şi acum tabloul următor:

Luni 70 vag. „din vale” a 12 lei, total 840 lei; cele *j* 00 vag. De la magazie fac 2 200 chile. Vătaful n-a avut însă de lucru decât 3 „poşte” ale lui şi cari au descărcat 630 chile a 60 bani chila fac 378 lei; total 1218.

Aceşti 1 218 lei împărţiţi la 60 de căruţe vine câte 20 lei şi 20 bani pe căruţă.

Marţi are numai 30 vag. „din vale” a 12 lei, 360 lei. Împărţiţi vine câte 6 lei de om.

Miercuri are 300 de chile de la magazie şi 20 vag. Pe linie. Chilele fac 180 lei iar vag. 240 lei; total 420 lei; vine deci câte 7 lei de căruţă.

Joi are 50 vag. Pe linie şi 120 chile de la magazie plus 30 vag. „din deal”.

Avem: 50 vag. „din vale” a 12 lei vag. 600 lei; 120 chile a 60 bani chila» 72 lei şi 30 vag. „din deal” cu 24 lei vag.. 720 lei; total 1392 lei.

Această sumă împărţită vine câte 23 lei şi 20 bani de căruţaş.

Vineri are numai 10 vag. Pe linie cari fac 120 lei, deci câte 2 lei de căruţă.

Sâmbătă are 300 chile de la magazie şi 5 vag. Pe linie. Chilele fac 180 lei iar 5 vag. 60 lei, total 240 lei şi prin urmare câte 4 lei de om.

Căruţaşii nu primesc Însă plata muncii lor în fiecare seară ci, la sfârşitul săptămânii. Adunând sumele de mai sus găsim că exportatorul „*X*" a plătit căruţaşilor, pentru munca lor dintr-o săptămână, suma de 3750 lei adică, câte 62 lei şi 50 de bani la fiecare om. În aceste 60 de căruţe se socoteşte şi vătaful care, după cum am mai spus, trebuie să primească pentru osteneala (!) lui o parte egală cu fiecare.

Aci e locul să adăugăm că vătafii au câte 2, 3, 4, sau chiar 5 căruţe ale lor proprii cuprinse în ceată şi1 a căror parte o iau tot ei, la aceste căruţe, muncind slugi, tocmite cu câte 2, 3, sau 4 sute lei pe *an*. Făcându-i vătafului nostru o socoteală cinstită găsim că la o ceată de 60 căruţe străine, 5 sunt ale lui şi cu partea pe care i-o dau oamenii, fiindcă a umblat toată ziua cu trăsura, (pe care i-o plătesc tot ei) fac 6 părţi a 62 lei şi 5 bani. Aşiadar numai într-o săptămână îi rămâne vătafului frumoasa sumă de 375 lei. Dar se mulţumeşte el cu atâta? Aceasta nu e decât suma pe care o fură… în mod cinstit. Vom vedea mai târziu cât a plătit el oamenilor din 62,50 lei ce-i aveau să-i primească fiecare.

Hamalii cu braţele.

Acum să ne ţinem firul şi să trecem la munca oamenilor cu braţele (hamalii) şi la vătaful lor.

Cu aceştia ca şi la chiligii ce vor urma, avem puţine de spus, mecanismul muncii lor fiind foarte simplu. Cu căruţaşii a fost ceva mai încurcat fiindcă trebuia să vorbim de cantitatea mărfii ce o descarcă, pe când la hamali, nu vom vorbi decât de numărul braţelor ce se întrebuinţează.

Tot aci e locul să spunem că de la venirea elevatoarelor (maşini pe apă cari încarcă marfă) munca cu braţele a fost în mare parte suprimată.

Să urmăm:

Munca cu braţele este de două categorii: 1) transportarea mărfii în vapor de la căruţele ce vin la chei (munca pe uscat) şi 2) transportarea mărfii din şlepuri direct în vapor (munca pe apă).

În cazul nostru (çiua de luni) magazinerul cheamă pe1 vătaful de hamali

şi-l încunoştiinţează că pe ziua de azi, căruţele vor aduce la chei 70 vagoane de pe linie şi 100 vagoane de la magazie. Pe lângă aceasta mai trebuiesc braţe pentru transportarea în vapor a celor 200 vagoane marfă ce se găseşte depozitată în 3 şlepuri trase lângă vasul ce trebuie încărcat.

Pentru munca de pe uscat, vătaful aranjează 10 „poşte" a câte 5 oameni fiecare, total 50 de inşii. Cele 200 vag. De pe apă, reprezintă în total suma de 4 200 chile şi cum o „poştă" este pe nedrept obligată a scoate 200 chile pe zi, urmează a se pune 21 de „poşte". Aceste 21 de „poşte" se aranjează în ordinea următoare:

Primului şlep de lângă vapor i se pune 8 „poşte" la 4 hambare, având fiecare „poştă" câte 7 oameni, total 56; şlepului al doilea i se pune 9 „poşte" a 9 oameni fac 81; la 10 „poşte" pe uscat avem încă 50; total 219.

Casa la care muncesc aceşti oameni plăteşte, în mod egal, 7 lei pe zi de om. Fireşte, că şi acestor muncitori tot vătaful le face plata, însă nu la săptămână ca căruţaşilor, ci, în fiecare seară, aceştia fiind cu ziua. Vătaful, am spus, e plătit de către casă cu 7 lei ziua, unii iau însă şi 10 lei.

Avem acum al doilea tablou:

Luni diferite munci pe apă şi pe uscat, 219 oameni a 7 lei pe zi fac în total 1553 Iei.

Marţi, idem, 350 oameni 2450 lei

Miercuri, idem, 200 oameni 1400 lei

Joi, idem, 150 oameni… 1050 lei

Vineri, idem, 350 oameni 2450 lei

Simbătă, idem, 500 oameni 3500 *M*

Total… 12383 lei

Să adunăm acum aceste cifre: un total de 1769 muncitori cu braţele, au de primit – socotind 7 lei de om – suma de

12 383 lei pentru munca lor.

Chiligiii.

Să trecem acum la chiligii.

Am arătat mai sus ce este chiligiul: omul care măsoară marfa vărsată fie în magazie, fie în şlep. El are un ajutor plătit cu ziua, care răstoarnă în sac baniţa umplută de chiligiu şi care e plătit cu 7 lei.

Chiligiului casa îi dă 9 bani de chilă. Vătaful de! chiligiu nu e plătit de

casa ci – pentru angajamentul ce l-a luat de a căuta munca, astfel ca oamenii să nu stea, – opreşte un ban de chilă fiecărui chiligiu. Se va vedea mai târziu că el opreşte

3 bani în loto de 1 ban şi la cât? se urcă această sumă, în aparenţă, neînsemnată.

Am zis că la fiecare „poştă" se întrebuinţează un chiligiu care scoate 200 chile pe zi şi căruia i se cuvine deci – socotind 9 bani chila – 18 lei.

Să vedem acum ce sumă de bani varsă casa pentru a se distribui chiligiilor în schimbul muncii lor.

Al treilea tablou:

Luni 31 de „poşte", 31 de chiligii, fiecare scoţând 200 chile pe zi, total 6 200 chile a 9 bani chila, total 558 lei.

Marţi, 48 de „poşte", 48 chiligii, fiecare chiligiu scoţând 200 de chile, total 9 600 de chile; a 9 bani chila, total 864 lei.

Miercuri, spre simplificare: 29 chiligii x cu 200 5 800 chiligii x cu 9 bani * 552 lei.

Joi, 22 chiligii x Cu 200 «4 400 chile X cu 9 bani, 396

lei.

Vineri, 48 chiligii X cu 200 * 9 600 chile X Cu 9 bani «* 864 lei.

Sâmbătfy 70 chiligii X Cu 200 * 14 000 chile X Cu 9 bani 1 260 lei.

VSă ne însemnăm acum în minte cifrele: adunând, găsim în totalul acestei săptămâni un număr de 248 „poşte" cu 248 chiligii. Fiecare chiligiu scoţând 200 chile avem: 248 x 200» 49 600 chile. Să înmulţim această cifră spre a vedea în total ce sumă de bani a vărsat exportatorul „X" în cursul acestei săptămâni pentru munca efectuată de chiligii.

Astfel: 49 600 X 9 4 464,00 Iei.

Înainte de a trece la cel mai însemnat capitol, – care va dezlega restul descrierii de până aci şi care va arunca lumină asupra modului cum sunt jefuiţi muncitorii din port, – ţin să adaug câteva cuvinte relativ la cifrele date de noi.

O anchetă care să cuprindă cifre exacte, – astfel cum ar fi când ai face o anchetă la o fabrică sau uzină – e imposibilă»

Acei cari sunt cunoscători în materie vor vedea că, de pildă, cifrele ce privesc cămţaşii sunt mijlocia jafurilor. Sunt săptămâni cari dau beneficii

mult mai mari, după cum sunt altele cari dau mult mai mici.

Întru cât priveşte însă pe hamali şi chiligii aş putea spune că pentru timpul de faţă, – când elevatoarele au suprimat cea mai mare parte din munca cu braţele, – cifrele sunt deasupra mijlociei, după cum faţă de munca ce era în trecut, sunt ridicole.

Cine cunoaşte portul Brăila de pe vremuri, ştie că lucrau zilnic mii de muncitori şi se vărsau zeci sau chiar sute de mii de franci pe zi.

Înainte lulerau 2-3 mii de oameni *pe zi* şi se plăteau zeci de mii de lei şi eu am luat în acest articol numai 1769 1 muncitorii şi 12 283 lei pentru o *săptămână.* Aceasta pentru motivele mai sus arătate şi pentru a nu fi acuzat de patimă’”.

„Dimineaţa”, anul VII, nr. 2180, 22 martie 1910.

(Articolul aparţine lui Panait Istrati dar în ziar este nesemnat, n.n.)

MONSTRUOZITATEA DIACONULUI D. POPESCU DIN TULCEA

Violarea unei copile de 12 ani.

Nu e pentru prima oară cazul când ne ocupăm de pornirile ’bestiale ate popilor. Se ştie campania ce am dus anul trecut în contra preotului Morăraşu din comuna Brăcsini, Botoşani. Numitul popă după ce nenorocise mai multe fete din sat îşi ascundea faptescârboase măritând victimele cu diferiţi bărbaţi din comunele învecinate.

Prin demersurile noastre, am contribuit la izgonirea lui Morăraşu din învăţământ şi am împiedecat alte bestialităţi ale lui.

Lată însă acum, ne apare un alt popă, diaconul Dumitru Po~ pescu din Tulcea, care, uitând de haina cu care era îmbrăcat, uitând că era căsătorit de câteva luni cu fiica unui popă, atentează la pudoarea unei copile de 12 ani pe care o avea ca servitoare. Fapta lui aflându-se şi producând multă indignare în opinia publică, şi mai cu seamă în Brăila, unde domiciliază tatăl nefericitei copile, s-a încercat o muşamalizare a lucrurilor. Ba ce e mai semnificativ, însuşi episcopul Dunării de Jos şi-a luat rolul de a scoate basma curată pe satirul -Jdiacon Popescu, deşi existau dovezi palpabile contra lui.

Şi când ne gândim că slujitorii bisericii au început o propagandă asiduă contra mişcării socialiste ţinând pretutindeni predici credincioşilor ca să se

lepede de „ereticii” socialişti, ne dăm numaidecât seama de rostul acestei cruciade. Nu convine popilor deşteptarea muncitorilor şi scuturarea lor de sub jugul prejudecăţilor. Ei vor să fie turma ignorantă pentru că pe deoparte să trăiască în îmbuibare iar pe de alta credincioşii să nu se amestece în actele imorale ale popilor.

Dar să dăm cuvântul corespondentului nostru din Brăila, pentru a ne pune la curent cu toate amănuntele faptei monstruoase a diaconului din Tulcea.

Reconstituirea faptelor.

În ziua de 12 martie cor. S-a prezentat la mine muncitorul Ilie Tudor şi într-o stare de emoţiune nemăsurată îmi povesteşte că fiica sa adoptivă, Drăguţa Ilie Tudor, în etate de 12 anis dată în serviciul diaconului Dumitru Popescu din Tulcea de trei luni şi jumătate, a fost violată de către stăpânul său, diaconul

Un moment, mi-a fost imposibil să cred, având în vedere etatea crudă a copilei şi faptul că diaconul era însurat de vreo

6- 7 luni cu o fiică a preotului Radu Ionescu, din localitate. Această îndoială mi-a fost însă spulberată când părintele îndurerat a scos şi mi-a arătat un certificat eliberat cu o zi înainte de djomnul doctor Maratti şi prin care se constata că copila a fost violată.

Am trimis pe muncitor la parchet iar eu am dat o relaţie telefonică ziarului „Dimineaţa” care a şi apărut a doua zi, 13 crt. Apoi în urma unei convorbiri avută cu copila şi cu acei din jujjurul ei – fiind pe deplin convins de cele auzite – am trimis o corespondenţă prin poştă aceluiaşi ziar, care a apărut în numărul sau din 15 efurentj sub titlul *Monstruozitatea unui diacon.*

Acum eram aproape sigur că o dată faptele aduse la cunoştinţa presei şi a autorităţilor în drept, se va da satisfacţie muncitorului, iar făptuitorul va fi pedepsit, mai cu seamă că în urma examenului medico-O egal făcut de dfomnul doctor IorgandopoL – medic primar al oraşului – se çonstatase în mod oficial „violul.

Mare mi-a fost, însă, uimirea, când a doua zi, citind tot în numitul ziar o *Convorbire cu episcopul Dunării de Jos* şi prin care Prea Sfinţia Sa taxa cele relatate de ni ine ca nişte „născociri maliţioase ale unor rău voitori”. Iar ca argumente se sprijinea pe… cercetările confidenţiale” făcute de dfomnia sa

şi pe declaraţia copilei înregistrate într-un p.v. Serrfnat de dfomnul procuror T. Alexandrescu şi prin care fata spunea că „a fost îndemnată de o cucoană, anume Maria Dumitru, să spună că părintele diacon s-ar fi legat de dânsa” şi că… „recunoaşte că a minţit când a’ făcut acea afirmaţie”. Iar spre o mai completă convingere, episcopul aducea concluziunile din actul médico-légal semnat de dfomnul) doctor Suceveanu, medicul primar al judeţului Tulcea şi care sună astfel:

„Miţa Ilie Tudor, de.11 ani, din oraşul Tulcea, nu prezintă urme de violenţă la organele genitale, himenul anular”.

În acelaşi număr de ziar găsesc şi informaţia că parchetul local a deferit celui din Tulcea dosarul acestei afaceri.

M-am închinat cu multă plecăciune în faţa dovezilor aduse de episcopul Dunării de Jos şi cu cari scotea basma curată pe diacon, dar vezi că nici convingerile mele personale nu rămâneau mai prejos.

La aceasta mai contribuia şi faptul că de obicei dau prea puţină crezare… „cercetărilor confidenţiale” de soiul celor făcute de „înalt Prea Sfinţia Sa şi mă minunam foarte mult de declaraţiile făcute de copilă parchetului de Tulcea, când ştiam prea bine că fetiţa nu ştie nici să scrie, nici să citească şi tare bănuiam să nu fi redactat doctorul acele declaraţii iar fata să fi tras numai cu degetul. Mai ştiam apoi că victima a făcut parchetului de aci declaraţiile veritabile ale stării de lucruri şi deci, în opoziţie cu cele redate de către episcop.

Cât priveşte actul medico-legal al d octo rului Suceveanu ca un profan în această materie – nu-i pricepeam la început şurubăria dar nu uitam şi mă intrigam de faptul că în Brăila, doi medici, – unul oficial şi altul particular – constatau, în mod concordant, violul. Tocmai în urmă am fost luminat că d. Dr. Suceveanu în loc să vorbească de *viol* vorbea de *violenţă*-Ancheta la Tulcea.

Hotărât, primul gând mi-a fost să fac o anchetă personală la Tulcea. Cum, însă, în acea zi nu mai găseam vapor, am tocmit în grabă o căruţă cu un cal al muncitorului Radu Stroe de aci, am trecut Dunărea, la Ghecet, şi după o noapte de mers forţat prin părţile muntoase şi friguroase ale Dobrogei, a doua zi, 17. C urent la orele 8 dim ineaţa, intram în Tulcea. Primul om căruia trebuia să mă adresez era D omnul G. Dumitrescu,

vecinul diaconului, omul care, fără nici-o teamă a scris părintelui copilei de nenorocirea ce l-a lovit şi care prin declaraţiile lui va rade cu siguranţă barba acestui celestic seducător prin forţă.

Las la o parte tot ce am auzit vorbindu-se în oraş pe seama tuturor erorilor din această urâtă afacere; nu voi spune nimic din ceea ce… bârfesc gurile rele. Trec direct la documente, la acte oficiale. Îi spusei d omnu lui Dumitrescu cine sunt şi dfomnia sa mă servi cu multă grabă.

Declaraţia d-lui G. Dumitrescu.

D omnia sa scoase mai întâi, şi îmi arătă o invitaţie primită pe ziua de 13 martie din partea şefului brigăzii Tulcea d omnu l

D, D Fioru, prin care era chemat să i se ia o depoziţie asupra acestui caz.

Iată acum şi o copie după declaraţia dată de dfomnulll Dumitrescu Siguranţei generale.

Alţi martori.

Această declaraţie a d omnu lui G. Dumitrescu cuprinde fondul întregii afaceri şi nu doream nimic mai mult. Îmi trebuiau însă şi alte persoane cari să confirme şi să susţină cele cuprinse în această declaraţie. În graba cu care voiam să sfârşesc această anchetă, spre a nu fi simţit de „copoii” brigăzii din Tulcea, am putut constata confirmări din partea d omni şoarei Afendola Cardaş din strada Buna Vestire şi d oam nei Tudoriţa Popa.

De mare preţ ar mai fi fost o confirmare a acestor declaraţii venită din partea unei feţe bisericeşti şi fiindcă d omnu’ll Dumitrescu îmi spunea că părintele Zenovi e cel mai cinstit şi mai drept preot, asemenea şi preoteasa care era foarte indignată, l-am rugat sa meargă cu mine şi să îmi prezinte acest preot temător de Dumnezeu, ceea ce a făcut.

Am găsit acasă pe preotul Zenovi şi pe soţia sa şi nu au fost surprinşi auzind în ce calitate vin. I-am spus părintelui că în faţa oricărui om cinstit, când cineva acoperă o faptă de natura celei comisa de diacon e de aceeaşi teapă cu el şi deci un om pricinos. Am apelat la cinstea dfumâ’Jsale de om şi de preot şi am cerut să-şi spună cuvântul, după ce i-am arătat cele declarate Siguranţei de dfomnul Dumitrescu.

Recunosc şi eu cele declarate de dfomnul Dumitrescu, a fost, fără nici-o şovăire, răspunsul d-sale.

Aceeaşi confirmare mi-a dat-o şi preoteasa.

Am mulţumit acestor oameni drepţi şi m-am retras.

Cari sunt concluziile domnilor doeteri Iorgandopol şi Maratti?

Am spus mai sus, că primul medic care a examinat în Brăila pe Victimă a fost d omnul dr. Maratti, căruia părintele lovit de aceast-ă nenorocire i s-a adresat în mod particular.

Ani avut în mină certificatul eliberat de dfomnia ~sa prin care se constată în mod izbitor violul. Acest certificat se găseşte anexat ia dosarul parchetului împreună cu al d omnuî ui dr?. Iorgandopol medic legist şi care dosar a fost deferit parchetului de Tulcea „

Să scot copii după aceste certificate mi-ar fi fost imposibil şi cum foarte uşor diaconul şi cu d octoru l Suceveanu ar fi spus că violul a fost comis în urmă la Brăila iar nu la Tulcea când au examinat d-lor pe copilă şi au găsit-o… fără urme „de violenţă”, am căutat să am o convorbire cu d omnul dr. Lorgandopol pentru a preciza termenul aproximativ ştiind că copila a fost adusă de diaconiţă la Brăila în ziua de 6 martie, ţinută închisă în casa lor până la 11 (5 zile) când a fost luată de tatăl său şi după două zile examinată de medicul legist pus de parchet.

Am găsit pe d omnul dr. Lorgandopol la primărie, unde, – ca medic comimal – da consultaţii în fiecare dimineaţă.

Arătându-i scopu11 venirii mele şi la întrebarea dacă-mi poate da oarecari relaţii asupra examenului medico-legal făcut de djomniajsa copilei, Drăguţa Ilie Tudor, – cu multă bunăvoinţă – mi-a răspuns:

— Ce pot spune decât că am constatat violul: himenul rupt secreţiuni vaginale şi organul genital inflamat.

— Dar – am adăugat eu – puteţi preciza dacă violul a fost comis în ziua examinării sau cu aproximativ – 10-15 zile înainte?

Da, era mai vechi şi cu aproximaţie a trecut acest timp de la data comiterii.

Am mulţumit călduros şi am plecat

*

— *

Acestea sunt rezultatele cercetărilor ce am făcut. Din ele rezultă clar vinovăţia diaconului. D. Popescu din Tulcea şi intervenţia Episcopului Dunărei de Jos este bătătoare la ochi.

Aş dori să-mi arate cineva portiţa pe unde diaconul ar putea trece cu faţa. Curată. Acum voi urmări mersul instrucţiei pentru a vedea dacă nu se va întinde muşamaua peste apucăturile bestiale ale diaconului.

Şi fiindcă numitul diacon continuă încă sa slujească în catedrala din Tulcea, cerem stăruitor să fie îndepărtat din biserică»

Aceasta atât în interesul moralei publice cât şi în al credincioşilor cari văd petrecându-se asemenea josnicii din partea acelora ce le vorbesc mereu de „curăţenia trupească şi sufletească44.

P. *Istrati*

„România Muncitoare", an VI, nr. 8, 28 martie 3910.

DE VORBĂ CU TINE, MUNCITÖRULE

Aş vrea prietene să stăm câteva clipe de vorbă amândoi, totodată să-ţi dau şi un îndemn. Zio *i* aş vrea – şi am tot dreptul sa stau la îndoială dacă va ieşi ceva din vorba noastră şi îndemnul meu. Şi cum n-ar fi aşa? Oare pentru întâia oară stăm noi de vorbă? Şi e întâia oară când tu primeşti îndemnul? Nu eşti tu necontenit îndemnat lai bine şi la fapte mari şi frumoase cari ţi-ar aduce foloase netăgăduite dacă ai fi mai pătrunzător şi dacă te-ai gindi mai mult la cele ce auzi? Dar, vezi, aci stă tot răul. Eşti îndărătnic la minte şi ţi-e lene să cugeţi, să gândeşti.

Te superi, da? Parcă văd că te-ai supărat. Ei, dar cine e de vină decât tu? Nu-ţi place adevărul, nu-ţi convine să fii arătat aşa cum eşti. Îţi place să fii linguşit, să ţi se spună că eşti om bun sau băiat de treabă. Aşa ai fost învăţat de acei pe cari îi porţi în spate. De acei cari cu dreapta, te mângâie pe obraz şi cu stingă te fura, te jupoaie. Şi tu slab la minte cum eşti, zâmbeşti prosteşte, linguşeşti şi tu la rândul tău şi te crezi în slava cerului când ţi-a sirius mâna cu dragoste făţarnică şi te-a bătut pe spate cu prietenie O, în acel moment ai fi în stare să vinzi şi pe tatăl tău şi pe fratele tău – da, pe toţi ai tăi, că pe tine te-ai vândut demult!

Dar vezi, prietene dragă, – căci numai eu îţi sunt prieten deşi tu poate zici că sunt obraznic – vezi, eu n-am nevoie să te linguşesc, să te laud. Şi apoi, nici nu ştiu bine dacă tu ai merita vreodata. Eu ştiu că merită laudă acel care cu preţul vieţii sale întinde o mină de ajutor şi scapă din primejdie pe cel năpăstuit. Dar pe tine de ce te-aş lăuda când – în loc să mai asuzi pentru acel care îţi stă în spate ai asuda mai puţin şi pentru tine? De ce? Eşti

tu, în cazul acesta, un om mărinimos, un dezinteresat? nicidecum. Ai face pentru tine ceea ce fad acum din neghiobie pentru alţii? Vezi dar că nu trebuie să te laud chiar când ar fi aşa cum ar trebui să fii?

Şi acum spune-mi, cum vrei să te privesc când îţi voi arăta că tu – din nepăsare sau din lene de a gândi, – faci şi eşti tocmai ceea ce n-ar trebui să faci şi să fii?

Faci pe alţii oameni iar tu rămâi un animal; procopseşti pe toţi nemernicii şi tru mori de foame; te bate şi tu taci; te scuipă şi tu râzi. Iar când se întâmplă, după multă răbdare, să murmuri şi tu două vorbe şi să te faci grozav nevoie mare – e de ajuns ca să te cheme tiranul în birou la el, să-ţi dea mâna, să te poftească să stai jos, e de ajuns să-ţi spună că numai tu eşti om de treabă şi cuminte că pe tine te are el în vedere şi că tu… te deosebeşti de ceilalţi „derbedei”, ai suflet nobil, eşti plin de talente şi din alt neam te tragi – auzii prietene, e de ajuns să-ţi facă această… cinste nemernicul care mâine te va jefui şi mai cumplit – pentru ca tu să uiţi tot, să te ameţeşti şi învârtind căciula în mână să spui tot ce ai vorbit cu tovarăşii tăi, că tu nu te vei uni cu ei, că tu n-ai avut niciodată de gând să faci rău, dar că te-au târât cu ßil/a şi într-un moment de culme a rătăcirei tale, să trimiţi la ocnă chiar şi pe acela care ţi-a dat naştere.

Vezi? Ei, spune-mi acum, pot eu să te laud? pot eu să-ţi spun că eşti om de treabă? Sigur că nu.

*

— *

Dar să ne împăcăm. Te-am acuzat de laşitate, de nemernicie, de inconştienţă. Dar vina aceasta nu se răsfrânge numai asupra ta. Mai e vinovat şi timpul în care trăim, şcoala ce-ai căpătat-o şi mai presus de toate firea ta e marea vinovată: aşa eşti croit. Natura, firea vitregă a pus în tine răutăţi şi slăbiciuni dăunătoare, păgubitoare ţie şi celor din jurul tău. I

Dar te-aş întreba: nu vrei să te îndreptezi? Nu vrei să recunoşti că-i rău ceea ce faci, rău şi murdar? N-ai vrea să fii folositor ţie şi celor ce te înconjoară? Nu ţi-ar plăcea să ai demnitate, să fii respectat de tiran şi iubit de prieteni? Sigur că da.

Atunci prietene, atunci lasă uneltirile şi nepăsarea şi punf-te pe carte. Citeşte!

Citeşte ziua şi noaptea: orice ceas liber să-l întrebuinţezi citind.

Citeşte viaţa întreagă!

Începe întâi cu ce-ţi va cădea în mmă şi după ce vei prinde gust, după ce vei fi în stare să alegi ce-i bun, aruncă ce-i veninos dar citeşte mereu, niciodată să nu fii mulţumit de tine şi să nu crezi un moment că ştii de ajuns.

—" Ce lucru mare mi-ai spus după atâta mustrare! Ce grozav îndemn mi-ai dat!"

O, prietene, dacă ai să ştii tu ce stă în acele cărţi îngrămădite prin librării şi pe lângă cari treci atât de nepăsător?! Dacă ai şti!

Viaţa şi libertatea ta stă acolo! auzi! Viaţa şi libertatea ta!

Ce eşti tu acum, mai mult decât un animal? Cu cât eşti mai presus decât calul care trage la ham şi decât clinele pe care-l alungă cu o lovitură de picior? Cu cât?

Ai ridicat tu vreodată ochii către Cer spre a cugeta câteva minute ca apoi uitându-te la pământ să vezi cât eşti de mic şi să nu mai fii atât de mândru? Ai privit vreodată un luminiş verde smălţat de flori în mijlocul unei păduri dese, pe când soarele se cobora la asfinţit? Ai tu ochi să-i vezi măreţia, să simţi, să-i găseşti farmecul?

Te-ai gândit tu vreodată la animalele sălbatece din sânul naturii, la păsările şi musculiţele din aer, la peştii din ocean? Ţi-ai dat tu seama cât sunt de libere şi cât eşti tu de sclav?

Tu, omule, care îţi place să te chemi regele pământului, ţi-ai dat seama că boul de la jug rabdă mai puţin de foame decât tine? Şi când nu mai poate răbda, l-ai văzut că rupe ştreangul şi se duce?

Tu ce faci?

Toate acestea le vei găsi în cărţi. În acele cărţi scrise de oameni drepţi cari au căutat mulţi ani Adevărtil şi găsindu-l I-au închegat pe hârtie spre a ne servi nouă, celor ce ne vor urma.

Cercetează, prietene, şi adapă-te necontenit.

Citeşte!

Vei găsi Adevărul care-ţi e de mare folos şi care te va îndemna pe cărări necunoscute de tine, cărări cari te vor duce spre o lume mult mai dreaptă, mult mai bună şi în care tu vei fi un om adevărat.

P. *Istrati*

ANCHETĂ „MINERVEI" LA SINDICATUL DIN BRĂILA

(Seara de sâmbătă 8 Maiu)

„Minerva" a început să bată cu coada în seama Brăilei. „Mi~ nervaa e îngrijată de ceea ce va aduce ziua de mâine în aceasta localitate care se găseşte într-o stare de tranziţie şi – ca o mama bună ce esté – şi-a propus a scrie o serie de anchete spre rezolvarea operei de pace, de armonie, între capital şi muncă care domneşte azi în portul Brăila. „Minerva" îşi simte chemarea.

În acest scop a somat pe excelentul repercer anehetist-speeialambulant Karnabatt de la Ploieşti să plece la Brăila şi să se Înceapă opera; iar acesta, gazetar conştiincios ee-şi pricepe misiunea, s-a executat. În paranteză, nu cred să fi uitat „Minerva64 a pregăti înainte de plecare pe trimisul sau special în modul următor; „dragul meu, vei da peste un sat fără câini; trăncăneşte ce-ţi place". Cu aceste cuvinte, iată-l pe d omnul Karnabatt făcându-şi apariţia în localul sindicatului din Brăila, a cărui schiţă o faoe în mod fidel şi intrebând de tovfarăşul Grigoriu, singurul în măsură a-i acorda interviul necesar.

De aici încolo, situaţia mea e cam delicată. Îmi vine greu sa vorbesc aşa cum ar trebui – lucru ce nu poate decât să bucure pe dfomnul trimis special. Ceva mai mult. I-aş putea spune verde că nu e gazetar rutinat şi înzestrat cu pătrunderea necesară unei asemenea funcţiuni. Ai avut stimate domn o ocaziune splendidă de a vărsa tot, totul ce mistuie pe onorata d-tale matroană, ocaziune ce te asigur că n-o vei mai avea. Ai avut un prilej excelent de care n-ai ştiut să te foloseşti cum trebuie. Prea puţin ai spus de tot* Aveai ocazia să pui pe intervievatul d umi tale să vorbească de lucruri cari la d umilea ta n-ar fi avut nici-o trecere fiindcă ai fi vorbit de funie în casa spânzuratului. Ai fi avut o atitudine neînchipuit de destinsă. Dar ai scăpat momentul favorit şi a douaoară nu-i vei mai găsi. Pe de altă parte, te felicit că ai fost prudent, prin acesta scutindu-mă să vorbesc de lucruri cari numai plăcere nu ţi-ar aduce.

Trecând mai departe iată ce găsesc, pasaj pe care-l citez pentru noi:

„Am anchetat chestia muncitorilor din Brăila."

— Cunoaşteţi principiile socialismului? mă întrebă dfomnul Grigoriu,

Da, întrucâtva, răspund.

— Bine, noi voim ca capitalul să coopereze cu munca pentru? sporirea avuţiei sociale.

Ai făcut-o fiartă, prietene. Cine te pune frate să dai interviuri unor asemenea indivizi ca să-ţi exploateze naivitatea? Eu nu înţeleg să se simtă cineva măgulit că a stat de vorbă în mod public cu un reprezentant al presei – al acelei prese a cărei atitudine faţă de noi e destul de bine cunoscută – cu riscul de-a aduce o vătămare prejudiciului personal, cu răsfrângere asupra mişcării. E dureros, dar e adevărat, şi lucrul trebuie spus cum e, pentru a provoca mai multă prudenţă în viitor.

Ar fi absurd să învinuiesc cu ceva pe gazetar, să-i spun ca minte şi că ţi-a pus în gură cuvinte pe cari nu le-ai rostit. Ai stat de vorbă cu el după ce-şi declinase calitatea şi scopul venirii, aeeasta-i cert. Că a pus apoi pe hârtie ceea ce i-a convenit şi ce i-a plăcut, – acesta a putut-o face cu atât mai mult cu cât ştia bine că nu-i va putea da decât o desminţire între patru pereţi; iar el, un om fără ruşine, ca şi geizeta pe care o serveşte, lipsit de scrupul şi gata oricind a aduce un detriment moral mişcării pe care n-o simpatizează, – el, omul egoist, se va alege cu misiunea îndeplinită, după cum i s-a dictat, indiferent dacă cele scrise îţi sunt folositoare sau, dimpotrivă, ţi-au adus vreo jignire.

Eu mă revolt contra acestui fapt petrecut acolo.

Referitor la pretinsa „agitaţie" dintre comercianţi, născută în urma insinuărilor stupide ale intermediarilor, noi ne-am spus cuvântul prin scrisoarea deschisă dată publicităţii zilele trecute. Restul nu e decât o „agitaţie" închipuită de „Minerva" şi reporterul ei spre a servi anchetelor ce le-a întreprins. N-ar mai fi fost nevoie de stat la taifas cu asemenea gazetari doritori de „agitaţii", „greve monstre" etc. Pe cari de multe ori le scornesc numai cu scopul de a pescui în apă tulbure.

Pe de altă parte, dacă gazetele „Prensului" cred că cu acest soi de anchete îşi vor câştiga popularitatea şi simpatii în masele muncitoare din Brăila se înşeală ur'ât. Lăsăm la o parte faptul, ca menţionata anchetă sau convorbirea avută cu tovarăşul de la Brăila, după modul cum a fost redată departe de a ne produce vreo surpriză, ne-a cauzat numai rău şi ne-a întărit pentru a mia oară convingerea ce-o aveam despre aceste gazete, dar,

admiţând cazul că s-ar scrie aşa cum trebuie (ceea ce e imposibil „Minerva” în apărarea intereselor noastre, a muncitorilor din Brăila, în special, pe cari acest ziar, luptă necontenit să-i aibă de cititori) – şi tot am avea destui ochi să-i înţelegem manopera şi intenţiile de ordin pur bănesc.

O, democratismul „Minerve! 44 îl cunoaştem prea bine pentru a mai reveni şi a mai face vreo aluzie. Numai din sentiment de generozitate şi dragoste pentru clasa muncitoare, n-ar face acest ziar vreun sacrificiu. De aceea, tentativele „Prensului44 de-a îmbrăca pielea oii, sunt zadarnice. E de ajuns să. Amintesc tovarăşilor, unii de acolo, atitudinea pe care a avut-o „Minerva44 cu ocazia grevei din port şi de modul cum caută să denatureze adevărul, pentru a fi sigur că o sută de anchete de-ale d-lui Karnabatt nu vor putea sa îndrepte ceea ce s-a stricat atunci, când muncitorii au avut pentru prima dată ocazia să constate cine le e prieten şi cine nu. În definitiv, de la atentat încoace şi mulţumită în parte subsemnatului, atât „Minerva44 cât şi „Universul”, foi fidele lui Panaitescu, sunt prea discreditate în Brăila – mai precis în rândurile muncitorilor organizaţi – pentru a mai încerca să recâştige cititori printre aceştia. Şi muncitorii ştiu acest lucru cu toate afirmaţiile tendenţioase ale corectului d. Karnabatt.

E regretabil că acest individ n-a dat peste cineva acolo care, în loc să-l întrebe dacă cunoaşte principiile socialismului, să-l fi întrebat mai curând dacă ştie să închidă uşa pe dinafară.

Pe viitor, să ia aminte ambele părţi.

P. *Istrati*

„România Muncitoare44, an VI, nr. 19, 13 mai 1910.

SCANDALUL BISERICESC Desfrâu şi decadenţă.

Lată-ne în plin scandal bisericesc.

La prima vedere afirmaţia ar. Părea grea. Şi îndrăzneaţă. Într-adevăr, ca să fim în plin scandal bisericesc ar trebui să vedem ducându-se o campanie generală pe toată linia presei, sau cel puţin a unei părţi însemnate din presă, ceea ce e departe de a fi adevărat. Asupra acestui punct o mică accentuare nu strică, faptul fiind plin de învăţăminte, prezintă o deosebită importanţă pentru noi.

În totalul ei luata, presa noastră e de obicei foarte limbută Lăsăm la o parte faptele cu caracter grav şi cari necesită mai multă întrebuinţare de

cerneală. Dar, s-au văzut deseori cazuri când pentru cel mai neînsemnat lucru, într-un avânt de politicianism pătimaş, gazetele noastre vărsau valuri de fraze şi cuvinte insultătoare sub titluri uriaşe ce-ţi săreau în ochi la prima vedere

În cazul de faţă, cum stăm?

De două luni, preotul Vasilescu din Surani (Prahova) acuză pe mitropolitul primat de imoralitate, plagiat şi erezie. În antepenultimul număr al organului săptămânal „Apărarea Ortodoxiei” publică pe două pagini şi jumătate un facsimil foarte documentat şi care nu mai poate lăsa nici umbră de îndoială asupra celor susţinute contra „înaltului”. Ceva mai mult, în susţinerea acuzaţiilor sale propune martori cu greutate morală sau ′ cere să fie el pedepsit în locul mitropolitului dacă va fi dovedit ca bârfitor. Aceasta la început. În. Ultimul timp, alţi doi preoţi din Teleorman se asociază la cele denunţate de preotul Vasilescu şi – ca ultimă picătură în paharul deja plin, – episcopul de Roman depune un lung memoriu pe biroul Sinodului acuzând la rândul lui pe capul bisericii de aceste fapte descalificabile: imoralitate, plagiat, erezie falsificare de voturi etc.

Ce face gălăgioasa noastră presă? Lucrul cel mai convenabil: înregistrează scrisori dintr-o parte şi din-tr-alta, sentinţe „dări de seamă asupra celor petrecute în Sinod, protestări ale studenţilor în teologie etc. Vrem′ atac personal? Vreo campanie pe proprie răspundere? Da de unde! Guralivii au dispărut în pământ şi euragioşii stau pitiţi în dosul paravanului trăgând cu urechea.

De altfel, lucrul nu e greu de lămurit, ba e chiar natural să fie aşa: e vorba de cea mai sus pusă persoană bisericească, de îâtâlpul cel mai însemnat al acestui templu, e vorba de templul în sine şi de!… în regele ţării poţi să loveşti de o sută de ori pe *z* 1, po*i să-l acuzi că se plimbă cu „olimpii” la braţ, că se scaldă cu e; Ie, că, în fine, întrebuinţează injecţia Brou, – fără ca poporul *(poporul!)* să-şi clatine coama, fără ca ţăranul să-şi dea cu palma în căciulă şi să fluere a pagubă. Dar să vorbeşti de acela care ţine oel mai puternic sceptru într-un stat? De acela care, prin morala foarte folositoare statului ce o reprezintă contribuie în cea mai mar pare la menţinerea păcii la sate? Să ataci, prin urmare, această instituţie indispensabilă?

— * De trei ori neghiobie! Ar fi ca şi cum ai cere desfiinţarea artileriei,

cavaleriei, infanteriei etc.

Cert: prudenţă, prevedere şi în urmă adevăr!

*

— *

Aceasta e prima constatare ce-o facem, cam veche, e drept, dar plină de adevăr.

Sunt însă foarte multe lucruri de învăţat de pe urma acestui eveniment, A doua constatare care se impune neapărat şi pe care suntem siliţi s-o recunoaştem este că *cei mici sunt mici în toate părţile*. Faptul e de o extremă importanţă. Guvernanţii se găsesc într-o grozavă alternativă. Trei popi şi un episcop acuză un mitropolit de fapte cari – avându-se în vedere gravitatea şi autenticitatea lor recunoscută – cer imediat scoaterea acestuia din scaun, Ce te faci? Sau dai dreptate acuzatorilor, tai, deci, rana şi calici pe calea adevărată – sau îi gâtui pe toţi patru şi pe alţii ce, poate, vor mai interveni şi scoţi basma curată pe mitropolitul „oilor" scandalizate. Dar, – fenomen – să calce guvernanţii pe calea adevărului? Când au mai făcut nebunia asta s-o mai facă şi acum? Şi atunci ce vedem?

— Vedem curte cu juri a la Jelea, achitând pe cei contra cărora preotul Vasilescu le intentase proces de calomnie prin presa. Vedem un parlament celestic slugarnic, luând exemplu de la parlamentul laic, şi respingând acuzaţiunile, cerând urmărirea şi excluderea din biserică a… „bârfitorilor şi votând moţiuni de încredere pentru „înalt Prea Sfinţia Sa" Mitropolitul primat Atanasie Mironescu, capul bisericei autocefale române de răsărit, desfrânatul care se plimbă la braţ şi se îmbăiază cu „nepoata" (!) O- limpia care scrie d omnu lui decan Çhiricescu *să-i trimită injecţia vbrou" y* parvenitul care anunţă prin „Universul" că pleacă la Aixia-Chäjpelle" şi plagiatorul „care fură din operele iezuitului neamţ Cathrein". Mai vedem pe moralistul moraliştilor sărind în braţele unor guvernanţi puternici, imorali şi pungaşi ca şi el, cerând ca să-l salveze şi apucându-se să tragă cu toţii muşamaua pe înfundate în timp ce – cazul tipic de care vorbim – aceiaşi guvernanţi, cari au nevoie în guvernarea lor de cel din urmă popă, de cel din urmă diacon, şi chiar de ultimul paracliser, îi vedem pornind o goană nebună contra celor doi popi din Teleorman, prin serva lor, prefectul Iarca, ordonâhd să-i aresteze şi pe alţi mititei ce vöf mai ridica capul contra

„curv arului şi preacurvarului” ce stă tolănit pe scaunul mitropolitan.

Acestea le vedem. Dar ce vom mai vedea? Fără să fii profet, lucrurile se văd clar ca lumina zilei: vom vedea alcătuindu-se un… *Prea Sfânt şi preacinstit Sinod* de judecată, sistem Jelea, în fața căruia va trebui să compare episcopul de Roman şi cei trei preoți, vom vedea nişte mutre ipocrite, ca şi la procesul lui Jelea, tprocedând în mod legal şi la urmă de tot, pe baza sfintelor canoane şi în frica lui Dumnezeu, pronunțându-se de către *Prea Sfântal* preşedinte, sentința prin care „bârfitorii celui ce serveşte pe Domnul” (iar nu pe nepoata Olimpia) vor fi caterisiți, afurisiți, urgisiți şi trimişi în fundul gheenei ca unii ce nu merită să servească pe Domnul, *cel servit cu atâta duioşie* de I.P.S.S. Mitropolitul Primat

Mare mascaradă pentru timpul de lumină în care trăim!

Până aci toate bune. Noi suntem convinşi de nevinovăția primatului şi dacă ne-ar sta în putință l-am… „re-prima” fără multă vorbă. Dar, oare cei ce-l acuză de imoralitate, sunt ei morali? Se pun ei din punct de vedere înalt al moralei pure?

Doamne, am ajuns la punctul cel mai grozav, la constatarea cea mai penibilă! Acuzatorul cel mai de căpetenie este el însuşi un imoral! Ne-o spune ministrul cultelor în plin sinod.

—” Acuz şi eu pe episcopul de Roman de imoralitate încă de pe timpul când era directorul seminarului din Râmnic!”

Iar d. Const. Miile, în articolul său de lunea trecută ne precizează felul imoralității.

„Iar acuzatorului însuşi, ministrul de culte îi aduce învinuirea elegantă de a se fi, dedat altădată, ca director de seminari vi~ țiului pentru care contele Eullenberg, a fost dat judecății în Germania cea prea pudică”.

Cum! Sfințitul episcop de Roman e un conte Eullenberg romanesc? Dânsul s-a făcut vinovat de aceasta grozavă imoralitate? Sfinția Sa, care acuză de imoralitate şi cere izgonirea din biserică a mitropolitului, însuşi este un imoral atât de decăzut?

Voi „oilor” pline de păcate, uitați-vă la ciobanii voştri cât sunt de păcătoşi!

Dar Sfinția Sa preotul Vasilescu din ce punct de vedere se pune când acuză pe primat? Din acela al moralei în sine sau – sâs în acest, caz nu mai e

omul adevărului, omul dezinteresat – pentru că atesta a păcătuit fără perdea, în văzul credincioşilor profani?

Ne-a spune singur în nr, 1 al organului său „Apărarea Ortodoxiei" (sublinierile sunt ale noastre):

«Bolnavi şi sifilitici o fi şi dintre iezuiţi, dar credincioşi dogmei papistaşe dumodo nerno sciat, ei se *curarisesc la ei acasă, în chiliile lor ascunse,* ca fiarele rănite ale pădurii, pe când Ata nasie Mironescu, *în prostia şi îndrăzneala lui scrie prin* „Universul" *că pleacă la Aix-la-Chapelle. Iezuiţii au pentru* păcatele lor, multe şi urâte, *pe doctorii lor* – dar ai lor – At an asie scrie dfomnujlui decan Chiricescu să-i trimită injecţia „Brou". *Iezuiţii fură în tăcerea nopţii, îşi fac gheşefturile cu prudenţă şi diplomaţie* ea Baud şi când sunt sătui, pleacă ca Baud peste graniţa, cu euferile pline de bancnote de la guvernul! românesc. *Iezuiţi* fură, dar fură prudent*. Athanasie Mironescu a furat şi el, *a furat ziua-n amiaza-mare,* a furat din operele iezuitului neamţ Cathrein. A furat puşteşte.»

Va să zică Sfinţia Sa nu condamnă păcatul în sine ei numai imprudenţa? Numai faptul că toate acestea mitropolitul le-a comis în ochii proştilor? Pentru că s-a dezvelit în ochii credincioşilor cari vor cădea pe gânduri şi vor întoarce spatele bisericii?

Dacă s-ar fi *curarisit în casă*; dacăl ar fi făcut orgii co nepoatele, dar în casă; dacă ar fi furat în *puterea nopţii,* – atunci ticălosul nu era un chiriarch murdar, nu era un imoral, nu era „curvar şi prea curvar"? Sfinţia Sa nu s-ar fi indignat atunci?

O, Prea Sfinte Părinte! Dar noi, oiţele voastre prostuţe nu ne indignăm contra imprudenţei I.P.S.S. Noi nu voim conducători car „fac cu dreapta să nu ştie stânga… Noi suntem bucuroşi că avem asemenea mitropoliţi, asemenea episcopi, asemenea bărbaţi de stat. Da, noi ne bucurăm că ei făptuiesc toate acestea în văzul) nostru, ne arată cine sunt şi care Ie e adevărata, faţa' Noi voim, dacă se poate, să vă vedem în paltoane îmbrăcaţi civil, cu flori la butonieră şi cu cocotele de gat. Noi Voim să vă vedem furând ziua-n amiaza-mare, în ochii noştri. Noi voim cât mai multe afaceri… *Morăraşu, Partenie, Mironescu* şi de partea cealaltă cât Inai multe afaceri *Răteşti!*

Noi nu ne vom indigna deloc. Din contra, vom bate din palme şi vă vom

bisa. Ovaţiuni entuziaste veţi avea din partea noastră.

De aceea, cu toţii într-un glas vă strigăm:

Să ne trăiască mitropolitul, episcopul şi primnl-ministru al ţară!

Trăiască corupţia voastră!

P, Istrati

„România Muncitoare, an VI, nr, 21, 20 mai 1910.

REZULTATUL UNEI MORALE

Capul de acuzaţie principal ce se aduce mitropolitului e acela că a întreţinut relaţii de dragoste pătimaşă cu „nepoata" Olimpia, ceea ce a atras după sine capsulele „Gonosati" sau, cum zice preotul Vasilescu, „injecţia Brou".

Ei bine, am reflectat asupra acestor principale acuzaţiuni ce se aduc primatului şi m-am întrebat: este într-adevăr mitropolitul vinovat că s-a îndrăgostit de o femeie liberă? Răspunsul a fost negativ, căci ce poate fi mai natural decât acest lucru de care şi animalele se bucură în întregime? Care om s-ar simţi vinovat şi cine n-ar râde cu hohot când i s-ar aduce această învinuire? Or, mitropolitul fiind şi el un om ca toţi oamenii, e natural să calce aceleaşi căi şi să supună pe furiş legii severe căreia ij se închină tot ce e normal şi vieţuieşte.

Atunci, cine e vinovatul?

Lată întrebarea la care am voit să ajung. Vinovatul în aeeastă privinţă sau marea vinovată e morala creştină ortodoxă care a întocmit canoanele obişnuinţei sexuale; iar mitropolitul – 1 ca unul care aprobă acese canoane, dar pe cari le-a călcat, supunându-se altor canoane nefăcute de mină omenească: canoanele *marii Firi* – nu vrea să-şi recunoască vina acestei călcări şi să ducă cupa cu otravă la gura filosofului grec din antichitate.

Deci, vinovată este morala creştină ortodoxă pe care chi~ riarhul a îmbrăţişat-o, acea morală care prin stipulaţiunile ei neghioabe cere unor oameni să renunţe la partea cea mai esenţialii a vieţii şi în jurul căreia sie agită scopul fundamental al speciilor.

Contrazicerea aceasta n-a întârziat a-şi da roadele sale, iar aceste roade, dacă ar fi îndeajuns cunoscute, dacă s-ar şti ce grozăvii se petrece în unele părţi ale pământului în urma acestor abţineri sau renunţări – orice om ar rămânea uimit, ar privi cu scârbă şi şi-ar vărsa toată indignarea asupra

acestei, morale. Fapta mitropolitului va părea tuturora norocoasă, sau clini -ar zice „floare la ureche” lângă fioroasa imoralitate care se practică de alţi oameni ai bisericii, într-un ţinut pe care am avut ocaziunea să pun piciorul şi despre care voi să! vorbesc tovarăşilor mei. Lucrul pare de necrezut deşi nu e cu totul necunoscut. De aci se va vedea în ce fel de putreziciune a ajuns această morală, în ce mocirlă pestilenţială se tăvălesc reprezentanţii ei şi cât de mare este ipocrizia religioasă când aceşti reprezentanţi nu se sfiesc a comite asemenea acte pe cari numai oamenii sunt capabili să le comită, ele nefiind cunoscute nici de animalele cele mai feroce.

Imoralitatea despre care vorbesc este aceea care a făcut afcâta zgomot anul trecut în Germania, este homosexualitatea, iar locul unde se practică de către oamenii bisericeî este *Muntele Athos* sau după cum se pronunţă la noi, *Sfântul Munte* sau *Sfânta A gară…*

Cuibul acesta încântător şi plin de poezie este ţinutul cu care natura a fost atât de darnică şi asupra căruia şi-a revărsat toate bunătăţile şi splendorile sale cari te farmecă, te transportă şi te ţintuieşte locului imediat ce ai pus piciorul – acest colţ tainic şi plin de vrajă, – e proprietatea exclusivă a ticăloşilor hramului ortodoxa!, al acestei stricăciuni nedemne de a purta chiar numele de oameni, necum acela de slujitori şi propovăduitorii ai unei ţnorale, este lăcaşul de puţini cunoscut pe care

— Dintr-un rai dumnezeesc – aceşti trântori, I-au transformat într-o băltoacă infecţioasă.

Impresia ce o face omului civilizat acest contrast e zdrobitoare. Deşi avusesem oarecari noţiuni preliminare despre actele ultrabestiale pe cari călugării le comit reciproc În această republică monahală, totuşi surprinderea şi oroarea mea au fost enorme când lucrurile mi-au fost confirmate de un amic oarei trăieşte de mai multe luni aci şi fusese iniţiat în tainele acestor fioros L

Deşi mulţi în faţa minunatelor tablouri ce ni se desfăşurau înaintea ochilor, deşi pierdut în contemplare – parcă o, durere insuportabilă mi se părea că exaltă suprafaţa solului la idea infamelor fapte ce se săvârşesc de locuitorii aceştia unii urmi, bărboşi, rotunzi şi îmbrăcaţi în robe negre!

Avizi şi desfrânaţi criminali, monştri prin actele ce săvârşeso încât mintea omenească nu poate percepe -îndeajuns în ipocrizia lor şi pentru ca

lumea exterioară să-i creadă nişte sihastri departe de cele lumeşti, au dus până acolo interzicerea de a călca sexul feminin pe teritoriu lor încât, nici animalele sau păsări le domestice nu se văd în acest cuib de tâlhari ceea ce nu împiedică pe mulţi să se coboare în Karela (oraşul normal afară de ţinut, la poalele Muntelui) şi să petreacă o noapte în orgie cu femei pierdute ale căror singuri clienţi sunt călugării mai tineri şi cari, nu s-au obişnuit înoă cu bestialul act pe cari* stareţii îl practică cu mult agrement.

Pe cât sunt de amabili şi binevoitori, ospitalieri şi cucernici… cu vizitatorii cari… după o săptămână două de şedere îşi varsă cu galanterie punga în mâinile lor, pe atât sunt de lacomi, duşmănoşi şi bestiali în raporturile lor interioare. Dacă cineva, cu scopul unor cercetări amănunţite, ar îmbrăca rasa pentru -doi, trei ani şi s-ar iniţia în preocupările lor intime, ar descoperi lucruri atât de triste pentru epoca în care trăim, încât – dându-le la lumină – n-ar mai rămâne un singur om care să nu privească îngrozit aceşti odioşi reprezentanţi ai lui d umne zeu cari, fortificaţi în acest colţ uitat de lume, hrăniţi de toate bunătăţile ce le oferă solul, cocoşul dolofan, mâncarea delicioasă, untdelemnul cel mai fin şi vinul, e vinul acela excelent care îi transformă în adevăraţi boţi – în lipsa femeii căreia tot ei i-au interzis intrarea în Munte, dar care, în mijlocul acestei fericiri, le-ar provoca partea cea mai dorită de dânşii – se dedau 3a acele acte oribile şi degradatoare cari îi coboară cu mult sub nivelul celor mai inferioare animale.

Când mi-amintesc de bogăţiile imense de pietre preţioase şi cantităţile enorme de aur masiv ce împodobesc intrările de zăpăceşte pe vizitator şi-l face să creadă că aceşti oameni s-au sacrificat cu trup şi suflet lui d-zeu!

Sărmane Crist!, dacă ţi-ai vedea discipolii.

P. *Istrati*

După greva din Brăila DIN LAGĂRUL MUNCITORESC Glasul unui lucrător,

Cine provoacă anarhia şi demoralizează pe muncitori

Greva noastră, – poate cea mai măreaţă din câte a văzut ţara românească – a căzut. Ne dăm deci învinşi în faţa acelor a cari de data aceasta au fost mai puternici decât noi. Nici; o ruşine de partea noastră. Ruşinea e partea ce se cuvine înflăcăr aţii or patrioţi şi naţionalişti cari au contribuit mai mult

sau mai puţin la îngenunchierea bravilor muncitori români, în lupta lor de moralizare.

Muncitorii n-au reintrat în luptă cu fruntea plecată. Nu. Ei şi căpitanii lor ştiu să fie sublimi chiar atunci când sunt învinşi, deoarece au ferma convingere că dreptatea a fost şi este de partéa lor. Cazul nostru e cazul eroilor din sudul Africii: *Burii au căzut, trăiască Burii!*

Revenit din acest război crâncen, după 15 zile de insomnie, de minte frământată şi piept zdruncinat, fac apel la acest mare şi imparţial ziar să-şi deschidă coloanele pentru a putea arăta oamenilor de bine dacă muncitorii din portul nostru au avut dreptate sau nu să declare această grevă, dacă aveau pentru ce să fie mulţumiţi, într-un cu vint, dacă au fost logici sau bezmetici. Şi o fac ace a sta pentru că sunt dator să ö fac; prea mari au fost bârfele şi prea drepţi au fost lucrătorii; prea multă răutate, patimi şi rătăcire a exaltat din rândurile adversarilor şi prea multă logică, cumpătare şi adevăr a dominat în sânul taberei noastre,

„Sigur – mi se va spune în ironie – voi totdeauna, aveţi dreptate"!

Cu toate acestea, se va vedea dacă judec lucrurile ca un socialist fanatic sau ca un om imparţial.

Cum s-a purtat presa.

Cum nu se poate mai murdar!

E drept, că niciodată nu s-a purtat mai bine (şi muncitorii vor şti s-o răsplătească cu vârf şi îndesat) dar cu ocazia aceasta a trecut limita.

Poate să primească oricine lucrul acesta ca ceva normal; unii prieteni îmi spun chiar că acesta e rolul unui ziar în timpul celor cu punga plină. Se poate. Dar eu nu mă pot împăca cu acest mod de a vedea. După mine, o gazetă, pretinsă independentă, trebuie să fie înainte de toate nepărtinitoare, să aibă oa deviză: *Adevărul* şi *Dreptatea*, şi apariţia ei să fie răspunsul la o necesitate publică.

Aceasta mi-e convingerea şi nu mă s fi esc s-o spun cu riscul de a fi acuzat de naivitate.

Iată acum greva din Brăila. Las la o parte ziarele mari din Capitală cari atârnă de corespondenţii locali iar aceştia au transmis într-un mod fals situaţia grevei (prin care nu înţeleg însă că aceste ziare nu-şi merită corespondenţii), dar vreau să vorbesc de fiţuicile locale cari ne-au otrăvit cu

veninul lbr, şi dacă mă ocup de ele, o fac pentru că aceste foi nu-mi pot aduce argumentul că au fost în necunoştinţă de cauză.

Redactorii lor, trăind o sumă de ani în localitate, cunosc bine situaţia portului şi deci pe a muncitorului care se ridicase ieri cerând dreptate; şi în cazul în care nu erau bine lămuriţi, puteau veni în rândurile noastre să le clarificăm situaţia. După cum au cerut intervievuri* diferiţilor nechemaţi, dacă ar fi fost intransigenţi, ne-ar fi cerut şi nouă explicaţii.

Ca să răspund la toate enormităţile debitate de aceste foi, ar fi să abuzez de o concesiune acordată în mod benevol şi să ocup un spaţiu preţios. Tot astfel şi diferiţilor „oameni ai zilei" cari s-au lăsat a fi intervievaţi, făcând nişte declaraţii lipsite de cel mai elementar simţ de dreptate.

În rezumat, „Expresul" şi „România", alături de d omnii

— Badea Spânu (prim ajutor de primar şi „fiu din popor"), B P. Clony, avocat, A. Teodorescu, căpitanul portului, etc. Strigau! n cor: „muncitorii până azi au avut dreptate fiindcă vătafii îi spoliau la plată. ' De când însă plata se face prin delegaţii lor nu mai sunt exploataţi şi greva aceasta e opera unor interesaţi; muncitorii n-au dreptate!"

Tot cu ocazia acestei greve, eu personal am făcut constatarea surprinzătoare că Brăila e plină de… socialişti! Politican sau comerciant, gazetar sau poliţist, pe unde te întâlnea, îţi spunea: „djomnujle, eu sunt mai socialist ca d-ta; eu nutresc sentimente

— Interviuri democratice într-o măsură mai largă, dar pentru Dumnezeu, n-aveţi dreptate! Sunteţi rătăciţi!"

Vedeţi că n-a lipsit nici nota hazlie?

Au dreptate muncitorii?

Iată partea principală şi cea mai grea de dezvoltat, pentru că în faţa argumentelor talei temeinice să plece fruntea toţi acei sociologi şi economişti de paie cari au declarat cu atâta uşurinţă ea muncitorii n-au pentru ce să fie nemulţumiţi. Dar nu poţi sta de vorbă cu oameni cari sugrumând adevărul, nu vor să privească mai departe de vârful nasului său, ale căror interese egoiste le dictează a fi părtinitori.

Se ştie că în urma mişcării din primăvara trecută, muncitorii au reuşit să smulgă o reformă de mare importanţă pentru ei i aceea de a nu se face pliata de către vătafi şi prin cârciumile acestora, ci printr-o delegaţie cari va

lua sumele cuvenite şi le va distribui proporţional cu munca depusă într-un local anume închiriat în port. Lăsăm la o parte că noul sistem de plată a fost timp de două luni cu multă anevoinţă practicat, cu multă luptă şi nenumărate hărţuieli din cauza vătafilor cari. Cu tot andinul căpităniei, nu voiau a se supune în ruptul capului, dar dacă lucrurile s-ar fi mărginit aci, n-ar fi fost nimic, încetul cu încetul s-ar fi obişnuit cu noua situaţie şi muncitorii nu s-ar fi miişcat din nou. Ce se întâmplă, însă? La un moment dat, (cu o zi înainte de declararea grevei) vătafii îşi retrag căruţele lor din cetele respective, iar puţina muncă ce se găsea în port, o împart între ei.

Sindicaliştii, furioşi de acest afront, au luat-o *a Ici naţionala*, dând năvală peste vagoane şi gonind căruţele vătăşeşti, fapt care a fost semnalat de ziare.

Sfătuiţi de noi, arătându-le pericolul la care se expun muncitorii, fără a mai aştepta vreun cuvânt, pornesc cu toţii la deal, declarind grevă din propria lor iniţiativă.

Şi acum, – după ce am arătat în două cuvinte cine a provocat greva, – săi stăm strâmb şi să judecăm drept.

Se ştie de toată lumea că în portul Brăilei, chiar într-un an bogat de recoltă, muncă întinsă pentru toţi căruţaşii nu este decât trei luni în şir. În aceste trei luni, este adevărat, nu mai ramine nici-o căruţă neocupată, ba, se mai aduc şi căruţe ţărăneşti, la nevoie.

Vă întreb, acum, d omni lor comercianţi, onorate dfomnu le căpitan de port, scumpi gazetari plini de logică şi dezinteresaţilor d om ni Spini Clony Comp. — vă întreb, ce voiţi să facă aceşti muncitori în restul de 9 luni când au pe capul lor un vătaf care trage spuza pe turta lui? Vă întreb d omni lor cari aţi tras sforile în greva aceasta, de aţi dat-o de râpă, – ce voiţi să devină mizerabilul, cu o duzină de progenituri din cari vă recrutaţi carne de împuşcat, voturi de pomenit şi prostituate cari să vă satisfacă bestia? Te întreb, dfomnu'Jle prefect, încotro s-o apuce mun/dtorul care ţi-a spus în faţa mea în prefectură că „se va duce în judeţi la coasă şi praşilă" şi căruia d umnea ta i-ai răspuns că, vei pune jahdarmii să-l lege pentru că va răscula pe ţărani?" încotro s-o apuce acest prigonit de puternicia voastră şi uitat ele Dumnezeul în care nici el nu mai crede? La munca pământului? Veţi pune jandarmi să-l schilodească! La munca în port? Dă peste vătaf, favoritul

susţinut de toţi politicienii din cauza turmei de alegători pe care o aducea înainte, – dă peste lacoma reptilă care nu se mai satură îndesind cu genunchiul în sacul pliin.

Şi, aşa stând lucrurile, mă mir că n-aţi profitat de ocazie acum, când îi aveţi adunaţi gata, o masă compactă de zece mii de suflete cu femei şi copii, mă mir, că n-aţi luat lăudabila măsură cu care guvernul actual şi-a inaugurat venirea la putere!

O baterie, două escadroane, v-ar fi scăpat de o poveste care vă face atâta sânge rău şi i-aţi fi scutit şi pe ei de o viaţă ticăloasă. Acum vă întreb: ce voiau muncitorii aceştia cari au trăit 15 zile cu mămăligă mucegăită? *Ce* voiau adevăraţii martiri cari au îndurat timp de 15 zile regimul foamei? Ce voiau aceste suflete chinuite cari deabia după nenumărate îndemnuri din partea noastră, a cestora cari nu mai puteau răbda văzându-i suferinzi s-au hotărât să reia munca?

Voiau să fie scoşi vătafii nelegiuiţi cari împărţeau între ei puţina muncă ce se găseşte acum în port, lipsindu-i pe mulţi de piinea1 cu care trebuiau să se intoarcă seara acasă. Atât. Ei n-aveau nimic de zis contra căruţelor vătăşeşti. Acestea puteau să rămâie, numai distribuitorul muncii să fie altul, altul oare să împartă munca drept, oricare ar fi el, chiar un funcţionar al casei pe care se obligau a-l plăti ei. Ce folos că au căpătat reforma de a face ei plata, dacă mizeria rămâne în picioare din cauza relei distribuiri a muncii în timp de sezon mort când „crapă vita de foame în ham?”. Dacă vătaful n-ar exista, puţina muncă din port şi-ar împărţi-o în mod egal (fiind amestecate şi căruţele vătafilor); scoţându-şi astfel o mizerabilă existenţă. Cât timp însă vor funcţiona aceşti vătafi în port» atâta timp va exista nedreptate, mizerie şi nemulţumire

De ce a căzut greva.

Da, greva a căzut şi muncitorii au rămas cu prima reformă. De ce a căzut greva? Din două motive: primul îl voi spune imediat muncitorilor, al doilea, e amestecul politicienilor (în special al dfomnujlui Badea Spânu, organizatorul vătafilor) care a îndemnat pe vătafi să-şi retragă cu toţii căruţele îndată ce vor vedea încercarea de a se scoate vreunul din vătăşie, ca apoi constituindu-se în ceată aparte, să concureze pe sindicalişti, ceea ce pot face din cauză că ei au la căruţe slugi plătite cu anul.

Restul se ştie: comercianţii, în urma înţelegerilor pe cari au avut-o cu noi, au încercat să dea afară 7 vătafi cari erau şi debitanţi de băutură iar aceştia, urmând îndemnul dat, au ameninţat că se retrag cu toţii, ceea ce a determinat pe exportatori să dea înapoi, cedându-le lor.

Dacă au făcut acest lucru din interes personal sau sfătuiţi şi dânşii de mai marii oraşului nu ştiu precis şi nici nu-mi bat capul. Ceea ce pot spune, e că au făcut o mare greşeală! care îi va costa foarte mult. Dfomnijlor Ie stătea în mină să tranşeze cu noşfi fără amesfiwul autorităţilor, dându-se preferinţă. Dacă azi le sunt suficiente 100-200 de căruţe, de câte dispun vătafii, să nu uite că mâine, în toiul muncii, vor avea nevoie de cele

1 500 de căruţe ale sindicaliştilor şi care mi-e teamă că aceştia le vor spune atunci: „lucraţi acum cu vătafii”.

Şi comercianţii mai încearcă să se plângă că muncitorii sunt totdeauna gata de grevă? Dar cum voiţi să fie muncitorul, d-lor? Alzi, când a venit Mând, într-un timp nepotrivit să-i faceţi dreptate, l-aţi îngenunchiat.

Mâine, când îi va veni şi lui apa la moară, vă va lovi în pungă.

Fiecare la rândul său!

Iată cine împinge pe muncitor în prăpastia mizeriei şi a crimei. Oameni doritori de bine şi adevăraţi iubitori ai naturii lor *(căci sindicatul din Brăila e compus numai din români)* se pun cu tot sufletul şi în mod dezinteresat în serviciul cauzei sfinte, ridică din noroi în timp de un an de zile pe cei mai decăzuţi muncitori şi-i readuce la adevărata viaţă de oameni liniştiţi cu cari ar trebui să se mândrească o ţară. La un moment dat, apar câţiva speculatori, dau cu piciorul în piedestal şi-ţi dărâmă/ întreaga operă la care cioplise-şi şi tu în parte

Cine nu ştie cum erau înainte de organizare muncitorii din port? Fugea şi poliţia de groaza lor. Vine organizaţia sindicală şi oamenii aceştia îşi formează o a doua religie. N-am nevoie să mai stăruiesc, căci cu ocazia acestei greve s-a putut convinge oricine de marea deosebire între trecut şi prezent, de ordinea ce a domnit şi pacienţa de cari au dat dovadă.

Ei bine, în momentul când s-au convins că liniştea, răbdarea şi suferinţa lor an fost zadarnice, că sunt loviţi din toate părţile, am asistat la o scenă care m-a lovit cât se poate de dureros şi pe care n-am s-o uit toată viaţa.

În timp ce toate feţele rămăseseră îndurerate în mijlocul celei mai adânci

tăceri, un (muncitor se scoală şi spune: *„Vezi tovarăşe, unde ne-au adus îndemnurile d urrmea voastră la linişte şi răbdare? Vezi? Nu era mai bine să-i luăm cu parul?*

Iată d-lor, opera voastră!

Iar voi muncitorilor, urmaţi ca şi până acum sfaturile noastre. Ui taţi-vă bine la aceştia cari au a jutat pe sub mână pe duşmanii voştri, cari au contribuit la înfrângerea noastră, cunoaşteţi-i mai aproape şi la nevoie daţi-le partea ce se cuvine: dispreţul.

Nu uitaţi însă a trage învăţătură din această grevă pe care aţi declarat-o fără a cere avizul, dacă nu al *centrului* cel puţin al comitetului vostru. Nu vă cere nimeni supunere oarbă dar ascultare, trebuie. Aţi voit să daţi lupta acum, pentru că „mai târziu se aduc pagube comercianţilor". Iată cum a ieşit. Cu cel ce n-are milă de tine, nu trebuie să te porţi cu mănuşi).

P. *Istrati*

„Adevărul", nr. 7458, 14 iunie 1910.

După greva

II

PRIMII PAŞI AI MIŞCĂREI

Două motive principale m-au determinat să stăruiesc cu mai multă persistenţă asupra acestor muncitori şi să-i fac cunoscuţi: 1/ că prin numărul lor considerabil au jucat şi joacă rolul principal în viaţa publică a ţării; 2/ brusca lor transformare, o adevă-

! 1

— Punctele de suspensie apar în ziar rată metamorfoză; din elementul periculos de ieri, care dădea atâta de lucru muncitorilor, azi, – prin atitudinea lor – impun ordine în oraş. Şi cui se datoreşte această vertiginoasă moralizare, dacă nu organizaţiei sindicale atât de duşmănită şi persecutată de puternicii zilei. Ceea ce n-au putut face şcoala oficială, biserica şi autorităţile, a făcut Organizaţia care e privită de stat ca o asociaţie de dezordine şi anarhie.

Faptul' îşi are rădăcina lui. Muncitorii aveau o lozincă ereditara: nimeni nu vine la tine cu dorul de a te vedea mai bine, ci cu un scop personal *l* Când politicienii unui partid oarecare îi chemau la o întrunire, ei ştiau de ce îi cheamă: şi când veneau pe la mahalale de Ie dădeau un bănuţ, ei ştiau de

ce le dă: voiau să se servească de dânşii pentru a-şi ajunge scopul. Nimeni nu venea în mod dezinteresat să le spună că e rău să bei, e rău să furi şi e rău să dai cu cuţitul. Din contră, după ce îi îmbătau bine, îi puneau să se bată între dânşii.

Şi muncitorii se obişnuiseră să vadă lucrurile astfel cum sunt, fără să-şi închipuie că pot fi şi altfel. Ba poate că aşteptau cu oarecare plăcere alegerile, nu pentru că s-ar fi ales cu ceva folositor după munca lor sau că cutare candidat reuşit le va aduce vreun bine, le va uşura traiul. Nu. Dânşii aveau perfecta convingere că oricare ar fi fost învingătorul, tot ei erau învinşii, tot ei plăteau oalele sparte. Dar se gândeau că atunci aveau prilejul să se răzbune. Şi care era răzbunarea? Àceea de a face pe un politician sa plătească cel mai scump voturile pe cari le cerşea, să-i golească punga până la fund iar ei, tăvălindu-se în mocirlă, să-şi spargă capetele unul altuia. E tocmai ceea ce se întâmplă cu unele femei; pentru că le-a înşelat amantul pe care l-a iubit, se aruncă în prostituţie ea să se răzbune, uitând că înainte de a ruina pe alţii se ruinează pe dânsa.

Când a venit însă morala sindicală şi au văizut ei ridicându-ise din mijlocul clasei lor oameni cari le, spuneau cu focul unor inimi iubitoare că nu e bine ceea ce fac, că starea aceasta de lucruri se poate schimba în favoarea lor dacă vor, şi că le stă în mină putinţa -de a deveni oameni – iată-i pe destrăbălaţi i de ieri muncitori conştienţi, iubindu-se şi ajutându-se între dânşii, întocmai ca şi creştinii de la începutul erei noastre. Dar ce spun eu? ar trebui să trăiţi în mijlocul lor ca să vă puteţi da seama de marea deosebire între trecut şi prezent, ca să puteţi spune cu adevărat că-i cunoaşteţi.

Şi cinci te gândeşti că pe aceşti oameni vor „iubitörii de neam44 să-i distrugă? Cât e de mare minciuna naţionalistă?

*

Ca. Sa vorbim de greva actuală, trebuie mai întâi să amintim de cea din primăvara trecută.

Asupra modului în care muncitorii din port erau exploataţi nu mai e nevoie să stăruese, deoarece acest lucru l-am făcut într-o anchetă specială în care tratam pe larg condiţiunile neomenoase ale muncitorului în port; iar printre revendicările de căpetenie, plata prin delegaţi şi o justa repartiţie a

muncii, erau primele cari trebuiau smulse. Muncitorii aşteptau numa ivirea lucrului ca să arate că fără aceste îmbunătăţiri nu se vor coborî în port.

Dar iată că semnalul grevei, în loc să-l dea ei, le vine din alta parte. Căpitănia portului, colac peste pupăză, elaborează un regulament atât de infam, încât, dacă ar fi fost pus în practică, i-ar prea mult. Indignaţi peste măsură, dânşi se hotărâră a nu mai infi legat pe bieţii oameni de mâini şi de picioare. Aceasta a fost tra niciunul în lucru până nu vor obţine pe lângă îmbunătăţirile de mai sus şi anularea acestui regulament care venea să adauge încă o verigă la lanţul lor şi aşa destul de greu.

Deşi la începutul primăverii, din cauza timpului frumos, sosesc câteva vagoane cari trebuiau descărcate şi încărcate din nou cu produse indigene iar, pe de altă parte, datorită solidarităţii lor, după o săptămână de lucru greva reuşeşte şi dânşii capătă anularea completă a regulamentului şi plata prin delegaţi, o reformă de mare importanţă când ne gândim la vechiul sistem de piaţă practicat de vătafi prin cari despăgubeau pe muncitori pe jumătate din produsul muncii lor.

Noile condiţii de muncă se stabilesc între părţi, se întăresc de către autorităţi şi lucrul începe. Dar muncitorii nu-şi făceau iluzii mari nu prea făceau caz de noul contract de muncă şi nici nu se gândeau să doarmă pe roze. Ei aveau la spatele lor o bogată *-experienţă; câte contracte de muncă nu le dăduse lor boierii în -răstimpul de ani de când robeau în port şi care contract a scăpat să nu fie călcat în picioare? Iscălituri, promisiuni, sincere, asigurări: pe „euvântul de onoare”, tot ce pofteau, tot, tot! Dar atât cât * erau în grevă; imediat ce reluau lucrul, se duceau toate pe copcă, parcă n-ar fi fost de când lumea. Această şcoală făcută pe spinarea lui, a determinat pe un muncitor să spuie prefectului pe când acesta îl asigura ca… „îşi dă demisia dacă nu se va ţine de cutvânt”;, „Ei, domnule prefect, câte de-astea n-am înghiţit noi?!”

Cré3 ca-i va fi venit cu muştar simpaticului demnitar, dai ce să-i faci când e adevărat! Muncitorii brăileni sunt cei mai tari când e vorba să-ţi spuie ce este cuvântul de onoare venit de sus

Ca întotdeauna şi în cazul de faţă, prevederile muncitorilor n-au dat greş. Din primele săptămâni hărţuielile au început. Vătafii căutaiu cu orice preţ să puie mina din nou pe plată. Nu se puteau ei despărţi aşa de uşor de

vechiul sistem de a aduce pe muncitor la cârciuma lor, a le face un cont scris cu trei mâini şi apoi, după ce i-au aghezmuit bine, a le da drumul acasă cu buzunarele întoarse pe dos. Delegaţii, cu mare greutate, reuşeau a pune mina pe sumele respective ce trebuiau: şi de multe ori, după ce… „făceau urât”. Apoi vătafii socoteau că e o înjosire faptul că erau nevoiţi să primeasică jertfa lor şi a căruţelor lor din mâna muncitorilor şi în localul închiriat de aceştia în port De multe ori muncitorii erau siliţi să depună 1 * căpitănie sumele ce li se cuveneau vătafilor. Unii vătafi însă, reuşeau să pună mâna pe bani şi fugeau la deal cu ei, iar muncitorii trebuiau să alerge după dânşii şi să-i aducă Iş pocăinţă.

Dar nu acesta a fost motivul care a dat loc la greva de zilele trecute, ci problema distribuirii muncii, ce. A mai grea problemă din port şi care va mai da mult de lucru atât muncitorilor, comercianţilor cât şi autorităţilor, de dânsa fiind legate interesele tuturora şi înaintea tuturor, a muncitorilor.

Despre aceasta voi vorbi în numărul viitor.

P. *Istrati*

„România Muncitoare”, an VI, nr, 30, 20 iunie 1910.

După greva din Brăila UI

ÎMPĂRŢIREA MUNCEI

Portul Brăila a fost agitat în toate timpurile de diferite mişcări muncitoreşti. La început, e drept, nemulţumirile se manifestau foarte rar, fiindcă omul nici n-avea pentru ce să fie fne- mulţumit. Brăila era prin excelenţă portul de tranzit al României, bogatele produse de pe acele vremuri făceau ca imunca să fie abundentă, maşinismul nu era introdus şi deci muncitorul nu simţea greutatea exploatării. Ultimele două decenii, însă, au schimbat cu totul faţa lucrurilor. Pe lângă faptul capital că producţia ţării s-a mai împuţinat, dar ea are acum şi mai multe puncte de ieşire. Constanţa, Sulina etc. Apoi, introducerea elevatoarelor, şi a diferitelor perfecţionări au făcut ravagii în rândurile muncitorilor, iar sutele de braţe ce sunt înlăturate zilnic de. La lucru fac ca munca să fie mult mai căutată ca în trecut.

Marele sezon mort este, iarăşi, un flagel nemilos pe capul muncitorului din port. În cel mai bun an, la 1 decembrie, portul se declară închis, vapoarele nu mai vin şi lucrul încetează. Socotind acum de la această dată

şi până la 15 iunie, anul. Următor, când încep a verii primele vagoane cu rapiţă, găsim că în ceti mai bun caz, muncitorul are un sezon mort de aproape 7 luni de zile. Dar nu toată lumea se găseşte ocupată în luna iunie, ei tocmai pe la sfârşitul lui iulie, deci, cu drept cuvânt putem spune, vorbind în general, că sezonul de muncă pentru toată muncitorimea nu e decât 3 sau 4 luni pe an.

Adăugaţi acum, la toate aceste mizerii şi o nedreaptă împărţire a muncii când 20 de căruţe vătăşeşti lucrează întins şi 500 de-ale muncitorilor se prăjesc la soare şi întrebaţi-vă *dack* are muncitorul pentru ce să fie nemulţumit, daca e îndreptăţit să se pună în grevă sau nu.

Scăderea preţurilor şi nedreptatea împărţirii a muncii, iată cele două mari rele cari bântuie portul nostru, şi de cari comercianţii ar trebui să ţină seamă dacă vor să fie linişte, liniştea ia. Care d-lor ţin atât de mult şi pe care o văd mereu turburată. Căci dacă până în prezent exportatorii nu erau vinovaţi de aceste rele, de acum încolo, toată vina cade în sarcina dfumneajlor, şi să nu le pară rău dacă într-o bună zi se vor pomeni cu buclucul pe cap.

Să mă explic:

Am spus şi cu altă ocaziune că munctorii n-au nimic de zis contra comercianţilor, că tot răul le vine de la intermediari şi numai pentru aceştia dânşii au ură. Aceasta e adevărat însă pentru trecut.

Exportatorii – 90 la sută. Străini, majoritatea neştiind româneşte, – habar n-aveau de traiul ce-l duc muncitorii şi de exploatarea nemiloasă la care sunt supuşi de către oamenii d-lor „de încredere”. Dânşii vărsau de la casă suma fixată prin căpitănie pentru descărcarea unui vagon şi spuneau – de exemplu

— Că în cutare zi atâta muncă este de efectuat, fără să ştie că sumele au ajuns pe jumătate în mâinile muncitorilor şi munca a fost împărţită întocmai cum dfumnejzeu împarte dreptatea pe pământ: la unii cu chila la alţii cu dramul.

Repet, aceasta a fost în trecut. În prezent, însă, nu mai e aşa. În urma acestor două greve, comercianţii alarmaţi strigau în prefectură: „pentru ce domnilor n-aţi venit să ne spuneţi nouă dacă vă găseaţi nedreptăţiţi de oamenii noştri? Pentru ce, n-aţi venit ’isă reclamaţi? I-am fi dat afară pe acei

cari au fost incorecţi!”

Mi se pare că am dreptate. Iată muncitorii au intrat în lucru şi se declară tot nemulţumiţi cu actualele condiţii iar d-nii comercianţi au acum destulă cunoştinţă de cauză. Muncitorii le-au arătat pe ’larg câte au avut de îndurat de pe urma vătafilor şi dacă aceştia, rămaşi pe loc, nu se vor deda mâine la fapte ruşinoase, djuamneajlor să nu astupe urechile cu bumbac când muncitorii vor veni să reclame. Să nu facă pe… „n-aude. „j

*

— *

Stabilitatea preţurilor, în prezent, mi se pare că e o chestiune de mică importanţă şi iată de ce; am observat în cursul diferitelor parlamentari din timpul grevei că majoritatea şi cele mai mari case comerciale sunt de acord ca preţurile fixate să rămână neschimbate; nici micşorate de case, atunci când nu e de lucru, nici mărite de muncitori atunci când îi este comerciantului cuţitul la gât. Sunt însă, câteva case barbare, cărora le place să ciupească de ici de colo câte 50 de bani sau un franc. A- cestea cred că vor fi puse la respect cu timpul.

Rămâne în picioare împărţirea muncii, faptul principal care a adus în toate timpurile nemulţumiri, pare a provocat şi greva reicentă şi care va mai da poate naştere la agitaţii dacă nu se va lua măsuri ca răul să fie stârpit.

Înainte se ştie că munca era: turceşte. Favoritismul era în floare. Pe lângă beneficiile realizate de vătaf, dând-o cu preţ iscăzut, dar nici aşa n-o căpătau decât acei muncitori cari aveau legături de rubedenie sau prietenie cu dânsul.

De această nedreptate – pentru astăzi vorbind – nu toţi comercianţii sunt vinovaţi ci numai acei cari vor să lucreze *cu* preţ scălzut. Vătaful va căuta să dea o parte din muncă cetei lui, iar restul o va efectua pe furiş, formând alte poşte neştiute de muncitori şi întocmite de căruţe de adunătură. Bineînţeles că şi el la rându® lui, o va da cu un preţ mai scăzut ca să ob~ ţină un câştig. Vătaful nu se poate mulţumi astăzi numai cu o parte ce i se cuvine pe drept, ci va căuta; pe toate căile să-şi însuşească munca pe seama lui, fără ştirea cetei, lucru pe care-l poate face oricând dacă muncitorii nu-i vor avea în ochi deaproape. Ei nu pot şti totalitatea muncii din ziua respectivă şi’ nici

ce opereaiză vătaful în unire cu magazinerul în vreun punct oarecare al portului, unde pot forma poşte nesuportate de nimeni în paguba muncitorilor cari aşteaptă să le vie ceva lucru spre a împărţi cu toţii o pâine amară. Se înţelege că vorbesc de timpul când e puţină treabă în port, timpul cel mai critic, căci, atunci, omul e lipsit de toate şi are nevoie să câştige 2-3 fr. Spre an-şi întreţine familia şi vita cu care se hrăneşte.

Iată cum se cheamă regulamentul.

Cu toate astea, cred că muncitorii vor şti să uzeze bine de punctul al 7-lea din regulament – acela care vorbeşte de primirea chitanţelor pentru munca efectuată în cursul zilei – vor paraliza relele intenţii ale vătafilor.

În numărul viitor vom mai reveni asupra grevei.

P. *Istrati*

„România Muncitoare”, an VI, nr. 31, 24 iunie 1910.

După greva din Brăila

IV PROCEDĂRI GREŞITE

Anul trecut, în urma propunerii tovarăşului Bujor, se înfiinţase o rubrică: „chestiuni de organizare şi propagandă” care avea de scop să dea la iveală greşelile comise undeva de vreo mişcare pentru a feri alte organizaţii de ele şi viceversa; de a arăta căile bune.

Din nefericire, ca orice lucru nou, rubrica a funcţionat la început binişor, apoi din ce în ce mai rar până când s-a stins. Şi dacă rubrica aceasta s-a stins pentru că nu se găseau mijloace noi de propagandă, lucrul merită crezare: în ceea ce priveşte greşelile însă, slavă domnului, că ele se comit cu duiumul şi nimeni nu s-ar fi putut plânge că n-are material.

Iată acum greva noastră.

Din articolul trecut s-a putut vedea că principala nemulţumire a fost *reaua împărţire a muncii* care se datoreşte lăcomiei vătafilor şi eu sunt gata s-o spun ca un prim cuvânt, sau ca un motto, că această rană nu se *Va* tămădui decât odată cu desfiinţarea acestui soi de intermediari. Dar, frate, boala e prea veche ca să poată fi vindecată într-o zi. Obiceiul arbitrar s-a transformait într-o metodă legală. Toată lumea era obişnuită până ieri să considere această nedreptate ca pe un fapt normal, neînsemnat, ca ceva care aşa a fost şi aşa vai fi *ar ca să vrei dintr-odată să tai rana întreagă, ar însemna să răstorni dintr-un condei o stare de lucruri care „deşi rea, e prea

înrădăcinată pentru a fi siguri de reuşită şi mai cu seamă într-un timp atât de nepotrivit.

Şi aceasta cu atât mai mult cu cât eu am spus toată iama că „vătafii nu se vor lăsa atât de uşor să li se răpească puţina miere ce Ie-a mai rămas de pe urma grevei de astă primăvară şi că lupta lor va fi sprijinită de toţi puternicii oraşului…” ceea ce s-a şi întâmplat.

Oare e prima procedare greşită?

Iat-o: cu o săptămână înainte de declararea grevei şi în urmja hărţuielelori pomenite în numărul trecut – ca şi cum sindicatul ar fi fost cine ştie ce autoritate de stat – se decretează căi „de luni, nu vor mai fi vătafi”. Delegaţii dini fiecare ceată au fost însărcinaţi să aducă sâmbătă seara, acest lucru, la cunoştinţa tuturor caselor respective.

De fapt, această hotărâre înseamnă – dacă ar fi bine judecat – declararea grevei; căci luni, vătafii şi-au retras cu toţii căruţele şi-au luat asupra lor toată mica cantitate de muncă ce se găsea, lucru care era de aşteptat. A urmat un moment de zăpăceală, o zi şi jumătate de hărţuială între cele două tabere şi marţi la prânz, iată-i pe muncitori declarând – din propria lor impulsionare – greva… generală!

Acest lucru s-a întâmplat sub ochii mei care, fiind venit din G aliaţi cu o zi înainte, nici nu ştiam bine despre ce e vorba.

În mai puţin de o jumătate de ceas, valuri necurmate de oameni umpleau sălile sindicatului, curtea şi strada care gemea de căruţe. Acum, toate erau, cum erau, dar ce te faci că lumea declarase nu numai grevă, dar… grevă generală!? Oamenii ştiau ce-i o grevă, că mai făcuseră şi alte dăţi, când nu erau organizaţi, dar acum la sindicat auziseră şi de generală şi le plăceau foarte mult acest cuvânt: se lipea bine de grevă!

Peste un ceas – în timp ce habar n-aveam dacă mai am urechi sau nu – ne pomenim, pe lângă căruţaşii şi hamalii grevişti, cu manufactura, scândurile, cărbunii şi… Sfinte Spiridoane!, cu muncitorii cari descărcau orezul „Rizeriei Române”, luat în antrepriză de sindicat! Mă rog, era grevă generală şi ce era dacă sindicatul ar fi trebuit să-şi vândă şi băncile ca să-şi plătească pagubele cauzate societăţii!? Făceam ca Păcală: ne tăiam craca de sub picioare.

Înaintea tuturora, am luat la trei păzeşte pe cei de la orez cari – când au

auzit de pagubele ce va trebui să le suporte sindicatul de nu vor veni să lucreze – alergau înapoi de le sfărâmau călcâiele. Apoi au convins pe manufacturieri şi cărbunari, cari au luat lucrul a doua zi. Restul, adică grosul muncitorilor a rămas pe loc.

Dar să trecem la chestiuni mai serioase. Pentru moment, mă opresc aci cu greva şi întreb: ce trebuiau să judece tovarăşii înainte de a lua această hotărâre greşită?

O paranteză: să nu se spună că „în urma războiului mulţi voinici se ridică". Se ştie că de la început eu am fost contra grevei şi când am susţinut lucrul acesta de la tribună…; mi s-a aruncat în spate blamul că am fost cumpărat de „vătafi!" O spun verde. Deci, în faţa, vociferărilor mulţimii care strigai înainte! a trebuit să aleg: sau să mă închin voinţei oamenilor sau să plec

Am preferat pe cea dintâi şi – luat de curent – am rămas.

Aşa dar, cari erau punctele ce pledau contra grevei?

Două în total şi foarte uşor de găsit. Întâi că, nefiind lucru în port nu era timpul potrivit: muncitorii se aflau aproape (şomaj sau mai pe româneşte, în… „grevă fără voe"; şi al doilea, ţinându-se cont de distanţa mare până la recolta nouă, nu se putea nimeni bizui pe fondul de rezistenţă, el fiind neînsemnat faţă de posibilitatea unei aşteptări de o lună de zile, cel puţin.

Dar mi se poate răspunde: „n-a hotărât nimeni greva, oamenii an declarat-o singuri?"

Aci ar fi mai multe de spus în jurul unui alt motiv care a fost mai greu de prevăzut.

Într-adevăr, nu s-a hotărât decât înlăturarea vătafilor şi înlocuirea lor cu membri aleşi din sânul organizaţiei, pe oricare ar fi voit ca să-l aleagă. Cum tălmăceau comercianţii aceasta reformă?

Că se vor găsi în viitor „la dispoziţia şi autoritatea sindicatului".

Mai puţin aspre cuvintele de mai sus, înseamnă: lipsa de încredere în seriozitatea muncitorilor.

Iată un motiv de care trebuie să ţinem seamă şi care merită să fie discutat.

O grevă în portul nostru şi în toamna unui an abundent e mult mai ruinătoare decât îşi poate închipui cineva case nu cunoaşte acest oraş şi

complexitatea portului său. În niciun port din țară și nici într-o fabrică nu se pot face mai jmari pagube în urma unei greve, decât aci. O singură zi de amorțire constituie o sumă de câteva zeci de mii de Iei daune, un singur ceas, chiar, aduce pagube simțitoare.

Pe de altă parte, care a fost până azi moralul acelora cari țin în mâinile lor existența sau pieirea comercianților? Ce fel de oameni au fost muncitorii până în prezent?

Răspunsul îl are oricine pe buze: muncitorii au fost până acum niște oameni de cari trebuia să te temi. Cruzi și vițioși, până la extrem, niciodată nu te-ai fi putut bizui pe cuvintele lor, întocmai cum nu poți avea încredere în blândețea tigrului sau a șarpelui.

Și acum ne întrebăm:

Dacă atunci când erau dezbinați și vrăjmași de moarte între ei și erau capabili să lase portul pustiu la un moment dat, dar acum ce trebuie să-și închipuiască un exploatator care crede pe muncitor tot fiară, tot un periculos care strică, minează totul fără să raționeze, – zic – ce groază trebuie să aibă acum un comerciant când vede pe șcel muncitor *unit* cot la cot cu restul colegilor lui? Cum să dea el pe vătaf afară, pe acel vătaf care ținea pe muncitor în frâu, și să-și încredințeze existența în mâinile unor oameni pe cari îi crede tot periculoși și lipsiți de rațiune ca în trecut?

Iată șa raționamentul pe care și l-a făcut comerciantul când a primit vestea că „de luni, nu mai există vătafi” și iată la ce trebuia să se gândească tovarășii caii au decretat înlăturarea vătafilor dintr-un condei. *Și* iată cum, – acest comerciant tremură azi de teamă că mâine muncitorii se vor răzbuna de înfrângerea suferită și caută să lege pe aceștia prin niște contracte cari – chiar claca ar fi încălcate, ceea ce n-are să fie niciodată, tot n-ar valora cât o frunză de susai.

Sărmanele contracte? Pe cât e spaima de mare, pe atât e soluția de ușoară numai să fie bunăvoință.

Dar nu é nici comerciantul vinovat de crede altfel pe muncitor. S-au căznit patrioții țării să li-l arate altfel?

În numărul viitor: mersul grevei.

P. *Istrati*

„România Muncitoare”, an VI, nr. 32, 27 iunie 1910.

După greva din Brăila

V

DECURSUL GREVEI (A doua greşeală)

Făcând istoricul acestei greve şi scoţându-i în relief părţile ei mai însemnate, de un singur lucru regret – faptul capital după mine şi care – de când cu muncitorii din port mă pun în alternativa cam de a nu mai seri sau a recurge la un ziar mare. Regretul acesta constă în dezavantajul că ziarul acesta intră în foarte puţine mâini – (muncitoreşti bine înţeles) şi deci foarte puţini vor fi acei cari se vor folosi de învăţămintele ce tiebuesc trase după urma acestei greve mărețe.

Leacul l-am găsi repede dacă am fi în zona agrară când toata lumea lucrează şi am pune mare preţ pe costul unui abonament, cam până la 10 bani, dar suntem într-un moment foarte critic: lucrul nu e aproape de loc în port şi majoritatea muncitorilor s-au plasat pe la munca câmpului.

Aceasta însă n-ar fi nimic, dacă muncitorimea noastră n-ar avea altă parte ciudată. Când am scris în „Adevăru144 sau „Dimineaţa44, foile erau smulse din mâna vânzătorilor şi deşi exemplarele veneau cu un tiraj îndoit, nu mai rămânea niciun număr nevândut. Acum uşor se poate vedea dacă are rost alternativa de mai sus: că te munceşti ceasuri întregi la lumina lămpii ca să-ți concentrezi ideile asupra unui eveniment de multe ori – începând târziu, – să te apuce zorii zilei cu faţa palidă şi după toata munca să vezi cum cu mare greutate se desfac 100 de foi. Se poate ceva mai trist? Ai impresia că totul e pierdut în vânt, că predici în pustiu.

Această paranteză se referă la cele ce vor urma, mai bine zis la cea de a doua greşeală din timpul grevei, de care s-a făcut vinovată numai masa mare a muncitorilor şi care ar trebui să ia act pentru a nu se mai petrece în viitor.

*

Lucru cunoscut, o grevă ca şi o mişcare se conduc de un comitet care ştie sau ar trebui să ştie mai mult decât restul masei, E drept că totul este cu consultul muncitorilor, dar în timpul unei greve, fiind o stare anormală, acestui comitet îi revine sarcina de a vedea mai departe, de a nu se conduce după entuziasm ci după raţiune şi de a pipăi pulsul situaţiei, pentru a şti ce măsuri trebuiesc luate.

Ei bine, la greva aceasta lucrurile au mers anapoda: în loc să conducă şi să fie ascultat, comitetul a fost. Luat de şuvoi şi trântit ca o aşchie de un curent prăpăstios.

A treia zi de la declararea grevei, 27 mai, ni s-a propus din tabara adversă soluţia următoare: să se dea afară cei 7 vătafi debitanţi de băutură şi dacă – în timpul muncii – vreunul din cei rămaşi se va face vinovat de o faptă incorectă să fie înlăturat. În schimbul acestei satisfacţii nu ni se mai cerea nici-o garanţie, nu ni se punea nici-o condiţie.

Soluţia era perfect bună. Era un mic câştig, fără să fi cheltuit vre-un pic de energie sau un franc din casă.

Dar cu cine puteai sta de vorbă? Parcă mai era loc de raţiune? La auzul acestei ştiri, strigătele de „înainte!” nu mai conteneau şi a fost de-ajuns ca un tovarăş să comită greşeala neiertată de a turna unt de lemn peste foc, exclamând- „ne face complimente”, pentru ca totul să fie stricat şi imposibil a mai îndrepta ceva.

Dar fiindcă vorbim pentru noi, să ne arătăm păcatele şi să nu ne oprim la jumătatea drumului.

Eu sunt perfect convins că entuziasmul acesta al tovarăşilor îşi va avea, obârşia în lunga suferinţă ce au avut-o de îndurat după urma vătafilor; mai cred iarăş că, dorinţa generală şi nestrămutată era ca vătafii să fie toţii şi definitiv înlăturaţi cu aceasta luând sfârşit o stare de lucruri revoltătoare.

Dar pe lângă astea să mai ţinem seamă şi de un alt punct important care mi-a fost adus la cunoştinţă în timpul grevei de mai mulţi oameni din mijlocul nostru demni de toată încrederea că s-ar fi găsit pretendenţi la vătăşie cari aveau tot interesul să meargă greva înainte chiar cu riscul de a da de mal.

Noi zicem că punctul acesta nu e adevărat dar să ne închipuim că s-ar putea să fie şi atunci să deschidem ochii în patru.

Avem în faţă între altele şi cazul vătafului Paraschiv Nicolaui din Galaţi, fost bun tovarăş şi membru în comitet, iar până mai ieri cel mai îndrăcit dintre vătajfi. Şi adică de ce ar fi atât de greu să se găsească şi la noi un Paraschiv Nicolau?, doar brăilenii sunt plămădiţi dintr-un lut mai subţire decât al gălăţenilor?

Cred că nu.

Admițând, însă, partea bună, tot rămâne un fapt luminos în picioare care ar trebui luat în seamă pentru a ne păzi de el în viitor: ne-am lăsat conduşi de entuziasm, de avânt, fără a şti să profităm de ocazia favorabilă ce ni s-a prezentat.

E bun entuziasmul şi ö mişcare ai cărei membri sunt oameni de inimă, are totdeauna viitor frumos, dar mai este ştiut că abuzul e păgubitor şi noi am abuzat de avântul care ne cuprinsese.

Să-i punem entuziasmului frâul rațiunii, al judecății sănătoase şi atunci numai vom apuca pe calea ce duce la scăpare.

Până la declararea grevei generale (31 mai) nu aveam multe de spus, Duminică 23 mai, lansasem primul manifest care s-a publicat în ziar şi care a determinat pe autoritățile locale să someze pe toți tipografii din oraş să nu mai tipărească nimic sindicatului. După cinci zile (28 mai) pe când voiam să intru în docuri ca orice om care ştie că e liber, sunt arestat de câțiva agenți ai căpităniei, trimis la Siguranță şi eliberat după 48 de ore, de procuror, fără să mi se ifaca vre-un rău. În seara aceleiaşi zile, trebuia tipărit al doilea manifest care să lămurească opinia publică pe deplin şi să stabilească atitudinea noastră. Tipografiile refuză a tipări vre-un cuvânt. A doua zi fiind duminică, voiam, cu orice preț, ca acest manifest să circule în oraş. Fără a pierde vremea, alergăm la Ploieşti în noajptea aceea şi cu concursul tovarăşilor de acolo şi al unui inimos tipograf, d omnul Gogu Zamfirescu, după 12 ore, manifestul era tipărit în 2000 de exemplare şi adus la Brăila în ciuda poliției care habar n-avea că noi nu dormim.

P, Istrati

După greva din Brăila (VI)

ADERĂRILE VOLUNTARE CONSIDERAȚIUM GENERALE

Ajungând la această parte a grevei mi-e foarte greu să mai vorbesc aşa cum ar trebui s-o facă cineva când istoriseşte un eveniment, şi aceasta' cu atât mai mult, cu cât firea mea nu e dintre acelea care-şi păstrează calmul şi care nu se emoționează când îşi aminteşte de* un moment fericit – unul dintre acele momente rare în viața omului – când ființa-ți, uitând de materialismul prozaic ce o înconjoară şi de care e strâns legată, devine un fel de nebuloasă eterică, sensibilă, inconştientă şi purtată în toate direcțiile atmosferei de cea mai mică adiere de vânt.

Nu mai pot spune automaticeşte cum au început acele aderări mişcătoare, cum au decurs şi cum au luat sfârşit. Se poate să exagerez, îmi zic că-i imposibil. Dar nu numai eu am fost mişcat de frumoasa solidaritate ce s-a manifestat în această grevă istorică. Fiinţele acestea istovite au fost capabile să mişte deopotrivă pe omul simţitor ca şfii pe politicianul venal, corupt şi sec la suflet.

E drept, că fascinarea n-a ţinut decât un moment, o clipă şi apoi fiecare a revenit la sentimentele-i anterioare. Dar ea a existat. În faţa nesfârşitului convoi al ofiliţilor cari n-au ieşit niciodată din vizuinele lor spre a trece pe asfaltul boieresc, bancherul a uitat de sacii cu aur, financiarul a uitat de calculele pecuniare, poliţistul a încremenit ţeu carnetul de note în mină, doamna din lumea mare a rămas surprinsă la vederea acestor specimene necunoscute, a uitat de mode şi de jour-fix, şi de amanţi, iar politicianului i-a pierit pentru o secundă din minte veşnica preocupare de a parveni.

Toţi s-au oprit, au admirat şi au exclamat. Unii s-au înfricoşat, alţii s-au înduioşat. Unul a rămas surprins, altul încântat, iar un al treilea – vreun suflet stingher – poate s-a găsit satisfăcut Pe toţi însă i-a mişcat.

Da, partea a doua a grevei din Brăila e prea frumoasă pentru; a putea fi istorisită. Ea a putut cel mult să fie simţită de cei ce ştiu sau pot să simtă.

*

Ce păcat însă că aceste înălţătoare manifestări de iubire, devotament şi solidaritate nu pot să fie mai durabile ca sa. Nu zic nesfârşite! E o lege, legea fatală a epocii de tranziţie de la o fază da alta. Vine momentul de criză, de zbucium şi de reculegere ca apoi să porneşti din nou, dar acum condus de raţiune iar nu de inimă ca mai înainte.

Cât aş fi dorit să fiu departe şi să nu cunosc epoca aceasta tranzitorie! Ea îţi zmulge cu cruzime toate frumoasele impresiuni ce le-ai avut, întreaga îmbrăcăminte din afară cu care îmginaţija ta învăluise anumite lucruri şi ţi le arată aşa cum, sunt cu părţile lor bune şi rele, cu calităţile şi defectele proprii în închipuirea ta de vizionar, ţi-l creezi pe om aşa cum ar trebui -să fie şi nu-i vezi la început aşa cum este. Şi prinzi fotografia' atunci când s-a manifestat religiosul, fiinţa sublimă care se contopeşte cu aproapele său şi formează trunchiul de care tu îl crezi inseparabil, uitând că într-însul zace răutatea care e inerentă omului. Iar când flacăra care izbucnise începe în

urmă sa pâlpite, când entuziasmul face loc firii normale, iată-l pe om şi cu faţa lui cealaltă: rău, intrigant şi pervers.

Acesta e momentul când trebuie să alegi griul de neghină.

Mişcarea din Brăila, ca orice mişcare la începutul ei, a avut clipe frumoase de care vorbesc mai sus şi cari vor rămâne neşterse în mintea celor ce le-au prins. E prima fază. Este epoca în care omul a lucrat împins de avântul inimii, iar nu ai raţiunii. Partea aceasta, deşi nu e expirată în întrégirne, e totuşi în declin. Frigurile au trecut şi acum încep să se deosebească boabele de pleavă.

Răii nu ne lipsesc nici nouă. Pe ici pe colo, au început să-şi arate, colţii, unii bătând struna rătăciţilor, iar alţii Un în du-le hangul Din fericire numărul acestora e prea mic ca să nu poată fi copleşit de masa celor cari sunt convinşi de roadele organizaţiei.

Ceea ce trebuie ştiut însă de la început, e că pe vorbe luate nu mai putem pune bază. Mişcării îi trebuiesc elemente educatoare cât mai multe cari să se perinde pe aici şi să deschidă punţi noi, necunoscute acelora cari şi-au pus toate speranţele în această organizaţie. Mişcarea consumă energie neînchipuit de multă şi să nu cădem în păcatul de a lăsa pe unii să-şi epuizeze în totalitate forţele fizice şi mai cu seamă morale în timp ce e posibil sa le vină alţii în ajutor.

Dar asupra acestor chestiuni vai mai reveni cu alte ocazii.

P. Istrati

„România Muncitoare”, an VI, nr. 35, 8 iulie 1910.

O CRITICA GREŞITA (Răspuns tovarăşului I. Neagu)

În numărul precedent al ziarului nostru, partea a douai a articolului său *Sabie cu două tăişuri* tov arăşuT I. Neagu se ocu pă de greva din Brăila, făcându-i o critică pe cât de incompetentă pe atât de răutăcioasă.

Încă de pe când mă dusesem în Bucureşti, în urma grevei, aflasem în mod particular de părerea greşită ce o avea tov arăşul În chestiune, asupra grevei noastre şi *nai cu seamă asupra tovfarăşilor J străini de nevoile muncitorilor cari au condus-o; nu credeam însă, că va merge cineva până acolo, incit să susţină şi prin presă nişte convingeri atât de greşite şi să jignească pe nişte oameni cari numai rău nu ne-au adus până acum, ci din potrivă. Şi greşeala e cu atât mai neiertată, cu cât cel ce păcătuieşte e tov.

Neagu, idealist mai bătrân, iar nu ca noi „tineri încă în pătrunderea afacerilor sociale”. De la dânsui *noi* aşteptam mai multă greutate de condei, mai multă judecată şi cât mai puţină uşurinţă în afirmaţiuni cari ar putea fi zdruncinate de orice neofit.

Tovfarăşul Neagu e în absolută necunoştinţă de cauză. Deşi dă a înţelege că e pătruns în fondul mişcării şi a grevei din portul nostru, deşi vorbeşte cu siguranţa omului convins de cele ce spune, totuşi, îmi dă voie să afirm că s-a pripit când şi-a format convingerea a priori că greva a căzut datorită relei conduceri. Greva a căzut din cauză că era căzută din momentul când a luat naştere şi când a ajuns la apogeu nu era decât în genunchi. Grevai aceasta nu putea aduce servicii mai mari decât ieşind aşa cum a ieşit: căzând! Iată o afirmaţiune îndrăzneaţă, paradoxală dacă voiţi şi cu toate acestea cât se poate de explicabilă, dacă ar voi cineva să-şi frământe puţin mintea.

Tovfarăşul Neagu defineşte perfect de bine greva şi-i cunoaşte toate nuanţele, dar ar trebui să studieze mai bine pe grevişti, ceea ce e mai greu şi cere mai mult timp, plus un spirit de observaţie psihologică.

Conducere de tineri entuziaşti? Dar de-ar fi venit şi Marx din groapă şi tot n-ar fi putut s-o ducă la un capăt mai bun decât mergea ea singură. Să nu se conducă cineva după faptul că am strigat în „Adevăru144 că greva a căzut. Am strigat fiindcă am constatat reaua voinţă şi duşmănia naţionaliştilor cari au uneltit contra ei, a marilor bărbaţi cari cer concursul muncitorilor la anumite zile, dar îi îngroapă la nevoie. Încolo, greva n-a căzut decât, cât ea se ridicase contra legilor firii. Poţi să strecori cămila prin urechile acului? Ai avea curajul – tovarăşe Neagu – să-ţi dai casa de bani pe mâna unui om pe care-l cunoşti că fusese un hoţ şi nici nu ştii dacă s-a făcut om cinstit? Şi cum ţi-ar venii dacă cineva te-ar strânge cu uşa forţându-te să-i dai cheile dar fără să se căznească să te convingă că hoţul de ieri e astăzi omul cel mai serios şi cinstit?

Acesta e cazul nostru. Nu ştiu dacă cunoaşteţi construcţia eoonomico-comercială a acestui port, dar un lucru e cert şi anume: dacă cineva s-ar juca de-a greva într-un an ca acela în care ne aflăm şi într-un sezon ca acesta pe care am pornit, – n-ar faoe decât să ruineze complet o sumă de comercianţi nevinovaţi, iar greviştii să intre cu piepturile în

baionetele soldaților.

Comerciantul – la auzul că trebuie să dea cheia pe mina muncitorului zurbagiu de ieri, la auzul că situația sa comercială va intra în mâinile unor oameni inconştienţi şi năbădăioşi – a preferat mai bine să ia în braţe pe vătaful care, deşi îl fură, cel puţin ţine în frâu – (aşa era înainte) – pe acei a cari, în urma unui gest, îl pot sărăci în câteva zile.

Acum ne întrebăm: noi trebue să-i vârâm cuiva pe gât. Lucruri ce nu se pot mistui, sau să căutăm mai întâi ca bucatele să fie uşoare la mistuit şi pe urmă să i le dăm spre a le mânca.

Dat-au muncitorii dovada palpabilă că sunt demni de această încredere? Nu. Pe lângă că n-au avut nici timpul să facă această dovadă, dar nici n-a venit tov. Neagu să le spună că mai întâi e nevoie să arate că sunt oameni altfel decum erau înainte şi apoi să ceară înlăturarea vătafilor.

Aceasta este adevărata stare de lucruri şi dacă tov arăşul Neagu mi-ar fi făcut onoarea să-mi urmărească proza, n-ar fi susţinut nişte inutilităţi, n-ar fi căutat să jignească pe nişte oameni cari ne sunt prieteni şi m-ar fi scutit şi pe mine să spun de două ori acelaşi lucru.

Ce zi ci? Nu sunt vândut vătafilor?

Ca şi În chestiunea fundamentală şi în celelalte motive ale sale, tov. Neagu se arată tot atât de departe de adevăr.

Cedarea aparentă a comercianţilor nu s-a datorat presiunii grevei generale. Cedarea a avut loc a treia zi şi greva generală s-a declarat după 8 sau 10 zile de grevă parţială.

Apoi, presupusul refuz al acestora de a înlătura pe cei 7 vătafi cârciumari, iarăşi nu s-a datorat încetării grevei generale care ar fi încetat şi dacă n-am fi decretat noi, fiindcă lumea era sfârşrtă de această luptă de orice ajutor bănesc. Căci ce înseamnă altceva infima sumă de 1991 fr. Împărţită la 5000 de oameni timp de 35 zile? Unul prindea un franc şi 100 se săturau cu vorbe.

Cât priveşte „lupta de retragere înceată44 pe care o propovădui eş te tov. Neagu, în cazul nostru înseamnă ca 100 de inşi! să strige că 4000 sunt trădători, fiindcă reiau lucrul., „pe nesimțite44 Aşa a fost mai bine, odată cu toții.

Muncitorii nu au fost nici „batjocoriți44 nici „ridiculizaţi44 căci nu ştiu,

zău, care vătaf ar avea curajul să facă acest lucru… Şi. Apoi condiţiile în cari oamenii reluau lucrul erau şi sunt perfect bune, vătăşia nefiind decât o parodie, un moft.

Dar articolul tovfarăşuluij Neagu e şi pătimaşi pe alocuri; ascultaţi numai: „Sfătuitorii neserioşi se dau de-o parte şi sărmanii căruţaşi intră din nou în jugul vătafilor… etc! 44

Invit pe simpaticul nostru tovarăş să citeze pe „sfătuitorii neserioşi44 cari au dezertat – cu alte cuvinte – şi n-au stat lângă combatanţi până în ultima clipăl

Iar mai jos vorbind de grevă:

„Şi cade în urma unor tovarăşi *străini de nevoile muncitorilor în luptă”.*

Mă rog, cum să faci ca să nu „fii străin de nevoile muncitorilor? u Jaurès Guesde şi tov arăşul Neagu lucrează cu muncitorii *în* port? Şi dânşii sunt. Străini?

Nu ştiu bine, dar mi se pare că şi prefectul îmi spunea atunci oeea ce tovfarăşul Neagu spune acum şi în acest, caz nu văd prin» ce se deosebeşte de dânşii.

P. Istrati

*Brăila *

„România Muncitoare”, an VI, nr. 38, 18 iulie 1910.

DOI INTELECTUALI

Ieri „România Muncitoare” mi-a adus trista veste a morţii prietenului Andrei Protopopescu din Constanţa. Azi, factorul îmi aduce invitaţia de înmormântare. Deschid şi citesc: Andrei Protopopescu etc, etc.

Fără să pot pronunţa un cu vânt, privirile îmi cad pe marginile îndoliate ale negrei scrisori, literele încep a dansa funebru şi, în timp ce În faţă-mi apărea icoana desluşită a celui plecat dintre noi, gândul îmi zboară fără voia mea, către un alt dispărut, tot atât de iubit şi tot atât de demn de a fi iubit: Mişu Ionescu.

Imediat, imaginaţia îmi desenă un triunghiu în spaţiul vag al camerei: jviişu, Protopopescu şi eu. Cum dispar oamenii! Ne găsisem câte-şi trei cu ocazia anchetei din Galaţi, în luna mai, trecut. La prânz, Mişu ne duse unde-va să mâncăm şi voia să stea cu noi de vorbă, dar Protopopescu, vădit jenat, îl roagă frumos să. Ne părăsească: – „Du-te Mişule dragă să nu

bănuiască prietenii că plecând cu noi, ai fi avut intenţiunea să ne formezi vreo opinie părtinitoare asupra cazului lor". Şi Mişu, contrariat în buna lut credinţă, a plecat.

Seara, după terminarea anchetei, ne-am regăsit din nou şi, înghemuiţi în jurul unei mese retrase dintr-o grădină de vară, am vorbit despre multe.

De-atunci, nu i-am mai văzut nici pe unul nici pe celălalt Da, să nu mint, pe Mişu l-am mai văzut o dată, dar grozăvie!, cum l-am revăzut? Dunăre i-l oprise de-a mai simţi, de-a mai visa şi de-a mai surâde!

Nu-mi erau intimi, dacă prin intimitate se înţelege o prietenie veche şi fără ascunzători. Dar puţini mi-au furat inima, aşa cum mi-au furat-o dânşii. Şi era natural să fie aşa: e atâta lipsa de simţire! Cu greu veţi găsi un om, fie el din ori ce clasă socială care din moment ce se deosebeşte sau poate a se deosebi cât-de-dt de restul semenilor săi prin vreo calitate oarecare, să nu se vadă mai ceva decât pare a fi, să nu-ţi vorbească afectat de persoana lui şi să nu se creadă obiectul atenţiunei generale. E o boală uricioasa şi greu de tămăduit, e o boală din născare.'Ea mistuie omenirea mai ru decât ciuma furioasă, căci pe când aceasta din urmă ucide cu totul pe om, vanitatea, îngânfarea şi orgoliul „atacă şi înveninează numai sufletele, simţirea, adică partea pe care omul trebuie s-o păstreze cât mai curată şi fără a-l suprima, îl lasă printre noi sa molipsească cât mai mulţi, să iacă ravagii şi să piardă de multe ori tocmai pe acei a cari ar putea fi folositori atât lor cât şi altora.

De puţini e cunoscută modestia, cea mai sfântă dintre calităţi, puţini ştiu a fi nepretenţioşi, cumpătaţi la vorbă şi iubitori de oameni. Priviri sfidătoare şi pline de obrăznicie, mai multe veţi întâlni în cale decât feţe cari să roşească, când ai pronunţat un cuvânt măgulitor.

Dintre aceşti puţini au făcut parte Mişu şi Andrei Protopopescu, doi intelectuali merituoşi din mişcarea noastră.

…La Galaâi, în seara sus pomenită, Protopopescu spunea, vorbind de dizidenta muncitorilor gălăţeni: – „Nu înţeleg cum au timp şi pot oamenii aceştia să se certe când au atâtea de făcut, când povara le e atât de grea în spinare şi când interesul le-ar fi să uite tot şi 3ă-şi dea mâna împotriva celor cari profită de dezbinarea! or.a

El n-o înţelegea, pentru că nici nu era lucru de înţeles, muncitorii, însă,

aveau şi timpul şi puterea de-a o face.

Amici dispăruţi! Respect memoria voastră dornic să înţeleagă şi muncitorii cât de târziu, ceea ce voi aţi înţeles demult.

Vor fi alte timpuri.

Brăila, 8 octombrie, 1910.

P. *Istrati*

„România Muncitoare”, an VI, nr. 63, 14 octombrie 1910.

Pe urmele capitalului

MUNCA LA CARIERE I

La o depărtare de 17 km. De Măcin, parcurgând şoseaua care şerpuieşte, urcă şi coboară pe terenul deluros al Dobrogei, dai peste cele mai importante cariere de piatră din ţară, unele din ele furnizând excelente calităţi de granit: Turcoaia, lacob-Deal, Greci, Piatra Roşie etc. Între acestea, lăsând la o parte Grecii care conţin cel mai superior granit dar oare nu pot fi exploataţi din cauza enormelor cheltuieli de instalaţie ce sunt de întâmpinat, Turcoaia şi lacob-Deal se află de vreo 40 de ani în plină exploatare pe lângă Piatra Roşie care nu formează decât o calitate inferioară de savură pentru şosele.

Carierele Turcoaia şi lacob-Deal se găsesc situate pe „Muntele Carol I” denumire data în 1902 – după cum indică placa înfiptă în vârful stâncii – de d. Dimitrie A. Sturza care i-a „urcat înălţimea de 336 în. Deasupra nivelului Mării în 38 de minute la etatea de 70 ani, fiind pentru a treia oară prim ministru al României6” – înscripţie pe care o citez intenţionat spre a observa că un prim ministru nu scapă niciodată ocaziunea de a se lăuda, nepuţind avea nici măcar sentimentul poetic al unei oi, căci pe când acest sărman patruped rămâne adesea extaziat ascultând fluerul duios al păstorului său şii privind încântătorul spectacol ce ni-l prezinfiă natura – un prim ministru n-a putut nici în vârful acestui munte să se desbrace de haina ministerială – să rămâie o clipă om şi să împărtăşească acelaşi simţământ.

Ce rime ne guvernează!

Pe coastele superioare ale acestui munte am găsit dihania informă şi diriguitoare a vieţii omeneşti – CAPITALUL – zjgândărând de 45 de ani masivul blocului nepăsător, rozând pitulat la întuneric atât granitul

rezistent cât şi vieţile şubrede ale furnicilor istovite, întocmai cum molia ascunsă în cutele stofelor de lână distruge materia, se îngraşă pe sine nevăzută de nimeni.

Un colos plin de larve în care mişună viermii – iată impresia căpătată; iar formidabilele detunături ale dinamitei care zguduiesc împrejurimile de trei ori pe zi în cele trei repaosuri, ml s-au părut răcnetele turbate ale sfinxului pe cale de a fi ciopârţit, protestând şi el, contra ticăloşiei omeneşti.

Concesionarii acestor două cariere sunt: Michel Daniil, exploatând Turcoaia şi Vlase Ştefănescu, Iacob-Deai.

Cel dintâi stăpâneşte o porţiune nu tocmai mare, cu faţa spre Dunăre, instalaţie tehnică, funicular: transportul blocurilor pe cale aeriană, prin mijlocul vagonetelor cari circulă automatic pe deasupra satului Turcoaia, punându-le din carieră şi descărcându-le pe malul Dunării Vechi, de unde urmează a fi încărcate în vase plutitoare. Cel din urmă. — Vlase Şjţefănescu, – ocupă aproape tot restul muntelui de jur împrejur, instalaţie tehnică, dar fără funicular, acesta fiind favorizat de un ppvârniş, mai puţin accidentat, transportă materialul prin mijlocirea unei căi ferate proprii.

Trecând acum în fugă la ceea ce ne interesează, la robii cari dislochează blocurile de granit sub cari rămân de multe ori; striviţi ca nişte omizi – nu mă pot opri fără a admira în mod relativ, terenul favorabil ce li s-a prezentat în acest ţinut, celor doi capitalişti de mai sus întru procurarea de braţe ieftine cari să le rotunjească averile.

Michel Daniil, împlântându-şi toiagul de aur în Turcoaia, da peste un sat de vreo 300 de familii – întunecat, flămând, îngropat în cea mai neagră mizerie din cauza lipsei de pămnt cultivabil. Ei se oferă ca un salvator acestor taţi de familii, soţi şi fii desnădăjdtxiţi, acoperindu-i cu harul său mărinimos: de la l-3 lei pe zi pentru a sparge granit 14 ore din cele 24, pe o arşiţă afurisită de soare şi aproape de vârful muntelui pe care vor trebui să-l urce şi coboare de 3 ori în acest timp, lăsând la o parte că de multe ori se întorc acasă cu picioarele înainte aşezaţi pe o targă a căre povară nu mai are nici-o formă.

Vlase Ştefănescu, fost tovarăş cu Michel Daniil, ca un român conştient de tot ce e posibil în ţara lui, trage clapa „jidanului” lipsit de orice simţ naţional şi stăpân pe o sumă desul de rotundă oferă statului condiţiuni

avantajoase spre a-i ceda celelalte porţiuni ale muntelui, ceea ce se îndeplineşte. Dar ca „patriot” înfocat, el nu vrea să chinuiască bietele suflete româneşti ci aduce din frumoasa şi revoluţionara Italie, de la poalele bătrânului Vezuviu, tot ce a găsit mai întunecat, mai tâmpit şi mai servil, drojdia omeneasca şi spârbâ refractară care va fi încă multă vreme o cangrenă, un mare obstacol în maiestuosul mers al revoluţiunii. Pe aceste sărmane animale, – nepăsâtoare la tot ce a însemnat o pagină în marea carte a istoriei luptelor proletare, departe de jarul care arde inimile colegilor lor conaţionali, strimţi la suflet şi otrăviţi de catolicism – pe aceştia i-a ales lacomul capitalist şi i-a adus la poalele „Muntelui Carol I”, unde le-a construit locuinţe tip, cantină cu sală de teatru, muzică mecanică pe lângă muzica lor, fanfară cu care au venit din patrie – (plus un popă catolic!) – dându-le şi un „regulament” al cărui cuprins nu lasă nimic de dorit ca şi locuinţele cari în totalitate au aspectul unui oraşel de construcţie modernă, toate acestea fiind impuse de către stat concesionarului, care eu timpul vor fi amortizate.

Dar vai! — la ce foloseşte această amenajare, aceste instalaţii când lipseşte ceea ce ar trebui să fie mai nelipsit muncitorului: Conştiinţa! Oare ciocoii nu-şi pun animalele să locuiască în nişte grajduri pe cari le-au numit locuinţe omeneşti? Acest lucru nu*le împiadecă să fie toate animale.

Din cauza lipsei de conştiinţă, locuinţele moderne ale lucrătorilor italieni, au devenit nişte cocine spaţioase şi frumoase pe dinafară; mecanismul orgei s-a ruginit şi-a făcut case de paianjeni; sala de teatru s-a părăginit; cantina s-a împuţit împreună cu jigăritul de antreprenor, un italian gras şi obraznic ca un porc, ce o exploatează, în ciuda legii care cere un român, pe numele unui moşneag prăpădit în capul căruia se sparg toate oalele, pe când italianul, adună averi peste averi, „regulamentul” din perete serveşte de latrină muştelor ea şi costiţele afumate ale cantinierului, iar fericiţii locuitori şi consumtori, bipedele acestea cu chip de om importate din Italia, sparg piatra din noapte până în noapte, într-un acord ticălos, mănâncă şi beau tot ce câştigă. Îşi fumează re~

’ gulat pipele, sărută mâna popii ori de câte ori îl întâlnesc şi cum se înserează, se culcă, având grijă să plămădească duzine de progenituri cari umplu uliţele tăvălindu-se deavalma zdrenţăroşi, pentru ca la, etatea de 12

ani să înceapă a călca pe urmele nelegiuiţilor lor părinţi.

P. *Istrati*

(continuare)

II

Din cele relatate în nr. Trecut reiese următoarea constatare: muncitorii ocupaţi în serviciul carierelor de piatră Turcoaia şi Iacöb-Deal se împart – să zicem aşa – în două categorii: cariera Turcoaia, având în slujba ei câteva sute de săteni români din satul cu acelaşi nume, lacob-Deal, alte câteva sute de pietrari italieni importaţi din ţara lor, toţi deopotrivă de inconştienţi şi abandonaţi în stăpânirea neomenoasă a celor doi capitalişti.

Starea aceasta de lucruri însă, şi chilipirul ce dăduse peste cei doi concesionari care operau nesupăraţi de nimeni în întunericul Dobrogei nu avea să dureze la nesfârşit; şi dacă biblia nu minte când ne asigură că orice faptă rea e pedepsită de dumnezeu – apoi legea indestructibilă a evoluţiunii sociale spune tot adevărul, de- clară cu tărie că „oriunde s-ar ascunde şi opera, capitalul poartă cu el în spate germenul organizării celor exploataţi”.

Mare şi neclintit adevăr! Nicăieri nu s-a făcut dovadă mai izbitoare a realizării acestui percept decât în colţul acesta stâncos şi întunecat, în ţinutul cel mai izolat de orice frământări organizatoare şi rămâi înmărmurit în faţa faptului real, întocmai cum ai răxnânea în faţa unui sălbatec, care ar începe deodată să vorbească în toate limbile europene. Nimeni nu i-a silit, nimeni dintre noi nu le-a arătat calea spre îndulcirea veţii lor, amărâte: sindicalizarea! Ei se războiau, natural mai mult, dar vedeam bine că ie lipseşte oeva, ceva foarte trebuincios într-un război: le lipsea, scutul cu care să pareze loviturile, le lipsea arma unirii…

Şi în căutarea acestui scut, a acestei minunate arme, a alergat cel dintâi, un inimos consătean al lor, tovarăşul Pândele Marinachi, care aflase că aproape de ei, la Brăila, muncitorii din port, aducând nu ştiu de unde scutul cu pricina şi întrebuinţându-l în războiul cu vătafii, au ieşit victorioşi, ei cari zeci de ani se tăbârceau neputincioşi cu o mină de oameni fără să-i poată răpune.

Frumosul pas spre organizare, I-au făcut tov. De la cariera Turcoaia, în timp ce italienii de la Iacob-Deal, stau şi acum nepăsători. Faptul, deşi n-are nimic anormal, totuşi e bine să găsim explicarea din cauză că şi unii şi

ceilalţi se află sub aceeaşi apăsare şi în acelaşi întuneric. Muncitorul turcoian – lipsit de pământ» asuprit de capitalist care de-abia îi dă atât ca să nu moară de foame şi îngrijorat de descoperirea ca unica-i sursă de' existenţă e cariera care-l va înghiţi atât pe el cât şi mai ales pe urmaşii lui, pentru cari nu vede altă scăpare şi nici vreun alt mijloc de a le creia un trai mai omenesc – a fost natural să se întrebe ce-i de făcut, să se gândească mai mult la pericolul care ameninţă să-i distrugă familia şi deci, ca unul care nu dispune să vagabondeze şi nici nu ştie unde s-ar putea duce din ţara lui, – mai organizabil. El vede că nu va putea lăsa altă moştenire copiilor săi, decât cariera şi jugul ei. *Şi* când i s-a spus că acest jug nu va mai fi atât de greu dacă va căuta să le lase moştenire şi o organizaţie sindi cală puternică, care să-i apere de lăcomia capitalului, el, – după puţină gândire, văzând că altă scăpare nu-i, – a deschis braţele cu toată inima şi îşi pune toate speranţele în îngerul păzitor care-l va ocroti atât pe el cât şi pe acei cari îi sunt atât de scumpi.

Nu tot aşa e şi cu lucrătorul italian. Acesta, adus cu contract, ştiind că nu poate fi înlocuit, având o locuinţă relativ bună, şi un trei lei pe zi pe care îi scoate regulat, – oricât ar munci de mult, e liniştit şi mulţumit că starea de aci faţă de aceea pe care o avea în ţara lui, unde, din cauza mulţimii pietrarilor şi a neorganizării, – trebuia să muncească cu toată familia pentru a putea câştiga suma de mai sus. De aceea, va fi foarte greu de organizat mai cu seamă ştiindu-se şi străin.

Închizând această paranteză şi revenind la tovarăşii turcoeni, vedem că, începutul lor de organizare e demn de admirat şi ar trebui să servească de exemplu tuturor acelor bresle cari stau cu braţele încrucişate în cele mai importante centre ale ţării, unde focul luptelor le dogoreşte la nas, fără ca lor să le pese de scânteiele binefăcătoare ce sar din toate părţile şi pe cari le-'ar putea întrebuinţa cu folos.

Prinşi în vârtejul nevoilor noastre, a acestora de aici, nici nu observam pe tov. Răbdător şi energic, care din vreme în vreme, venea să ne ceară broşuri, ziare, statute, articole de scris şi mai a-Ies „lămuriri” faţă de care avea o stăruinţă demnă de tot respectul; iar în sat, la poalele muntelui care, dându-l'e o pâine amara le lua viaţa, se petrecea una din acele saene menite a stârni entuziasm, nouă, celor de azi şi evlavie generaţiilor viitoare; tineri

cu mustaţa mijindă şi bătrâni cu părul alb, părinţi, soţii şi fii, cuprinşi de aceleaşi nevoi, aceeaşi îngrijorare şi aceleaşi speranţe, se furişau noaptea din casă în casă, niciodată în aceaş loc, citind pe cât au putut învăţa şi învățând cât le îngăduia mintea, stăruitori şi energici în mijlocul oboselei ce le-o producea cele 14 ore de muncă ticăloasă şi luptând cu propriile lor puteri spre a afla ce trebuie să facă pentru a ieşi la liman, iată cine sunt tovarăşi, sătenii de la Turcoaia!

Dacă ei nu au învăţat de lia noi ce trebuie să facă, noi trebuie să învățăm de la ei cum trebuie să fim.

Astăzi sunt prigoniţi.

Jandarmii, cu cari au împănat satele nevrednicul de cinste şi ministrul de tristă amintire, le fac necontenite neajunsuri din momentul când s-au dat în vileag şi au strigat cu curaj că ne′ aflăm într-o ţară constituţională, în care asociaţia lor e îngăduită şi ocrotită′ de lege. Dar, a mai vorbi de legi şi constituţie în ţara Brătienilor, înseamnă ti deveni indicul şi a mai protesta, caraghios, adică acelaşi lucru.

Registrele, le sunt confiscate, casierul fiind acuzat de nereguli deşi nici-o plângere nu s-a făqut şi cu toate că verificarea e terminată demult nici acum nu li s-au dat obiectele jânapoi. Au încercat ticăloşii, să le ia şi banii, dar încercarea n-a reuşit. Patronul carierei, prinzând de veste că lucrătorii se organizează, a început pe unii să-i concedieze, iar pe alţii să-i maltrateze′, fapte la cari tovarăşii turcoeni se aşteptau şi deci simt departe de a se descuraja, ştiind oă aceste mizerii şi nedreptăţi însoțesc totdeauna orice început de organizaţie sindicala.

— *

Vizita făcută în regiunea acestor cariere, m-a convins şi pe mine de certitudinea afirmaţiilor tovarăşului Ştefan Gheorghiu, care cu mâhnire îmi spunea într-o zi că foarte multe şi variate sunt regiunile în cari zeci de mii de muncitori îşi pierd sănătatea şi viaţa 1 acrind din noapte până în noapte pe salarii derizorii precum cariere de piatră, mine de cărbuni, exploatări forestiere.

Etc, fără ca noi sa ne interesăm şi fără să ne dăm seamă de grozăvia celor ce se petrec prin aceste unghiuri întunecate unde omul rămâne cu totul la bunul plac al capitalistului îriireprjnză-i tor.

Ancheta de faţă, natural, e sumară. Completarea ei în mod mai amănunţit spre că o va iface tovarăşul Ştefan Gheorghiu când se va duce prin acea regiune.

P. *Istrati*

„România Muncitoare1, an VI, nr. 68-69, 31 octombrie, 4 noiembrie 1910

UN INCIDENT SEMNIFICATIV

S'

Ca şi în celelalte oraşe ale ţării noastre şi Brăila era un oraş al cărui gros de muncitori, al cărui contingent electoral, n-awa o opinie sau o convingere anumită în materie politică şi aceasta dintr-un motiv uşor de explicat. Cetăţenii – în urma atâtor experienţe – ştiau că toţi politicienii sunt la fel şi deci, nu aveţau pentru ce sa iubească sau să urască mai mult pe un om politic de cât pe celălalt. Aşa fiind, ori de decâte ori se iveau colindători cu pluguşorul în preajma vreunei alegeri, oamenii noştri îşi făceau cunoscuta datorie de a-i primi pe toţi cu alaiul cuvenit: întâmpinări în masă, chiote nesincere de să trăiască cutare sau cutare şef, pălării ce călătoreau prin văzduh, aplauze ultra furtunoase la întrunire şi altele; iar când era vorba de votat, apoi se ştie că votau pe acei cari dădeau mai mult de băut.

Astfel am cunoscut manifestările politice în oraşul meu, *şi* nu cred să fie vreun colţ de ţară care să fi făcut excepţie de la această regulă.

În zilele din urmă, doream foarte mult să văd dacă regula de mai sus fa fi cumva atacată în vreo parte a ei, dacă într-adevăr începem să păşim spre „vremuri noi” şi dacă vom observa vreun simptom caracteristic* care să trădeze mai mult decât o alterare a vechei şi oribilei atitudini politice a maselor electorale.

În cele din urmă poate că şi eram îndreptăţit să sper mâtr-o -cât de mică transformare, întrucât o oarecare educaţie cetăţenească se făcuse – palidă, e drept – dar tot era ceva şi în acest caz voiam să văd la prima ocazie ce se va prezenta, dacă această masă muncitorească a rămas tot gloata zgomotoasă pe care o cunoşteam sau ar avea curajul şi sinceritatea să-şi manifeste opinia.

Ocazia s-a prezentat duminica trecută şi norocul (!) a căzut pe. „dfomnul Tache lonescu (ce suntem noi de vină daeă-î ghinionist?!)

Nu avusesem până aici prilejul să ascult pe şeful conservatorilor,

democraţi ca atare, în niciuna din multele sale întruniri şi datorită în mare parte curentului format de „o anumită presă44 în tendinţa sa de a crea o atmosferă favorabilă acestui personaj politic – tendinţă în parte realizată, dar dăunătoare nouă,

— Mă obişnuisem să văd în d. Tache lonescu nu ceea ce este, oi îmi închipuiam mai mult că este. Dacă aş fi întrebat de ce′ mă obişnuisem să văd astfel lucrurile, n-aş putea răspunde precis.

Faptul de căpetenie care m-a izbit în primul moment al apariţiei sale în sala de întrunire şi care mi-a spulberat orice iluzie de menirëa ce i se atribuie noului „şef44 al celui de-al treilea partid, a fost învechitul şi reprobabilul sistem demagogic de primire triumfală – sistem oe nu i se îngăduie unui om politic care are infcenţiunea de a aduce o notă nouă în politica detestabilă a ţării noastre – di ovaţiunile ′acelea de un entuziasm vădit nesincer şi speculat, al celortlin anturajul dfomuieij-sale; chiotele nesăbuite a căror intenţie de à provoca entuziasmul masei – rămasă nepăsătoare – era de o claritate neînchipuită şi de un ordinar incalificabil; în fine, întreg acel spasm de provocare la zgomot şi ovaţii delirante a mulţimii cu care se înconjoară orice om politic şi dare nu mai poate avea azi alt rezultat de cât disrpreţu! şi revolta cea mai adâncă.

Sigur, că n-aveam de gând să ne ocupăm aci de discursul rile ce s-au pronunţat la această întrunire nici de afirmaţiile anticipate ale partizanilor din localitate care susţineau că la) întrunirea din Brăila „şeful va bate şi mai mult spre… stânga44 căci în definitiv s-a văzut că a bătut în retragere în. Urma, incidentului înregistrat în ziarele zilnice, incident care a descurajat şi a indispus foarte mult pe „ilustrul şef44 şi ca′re pentru noi având o semnificaţie deosebită, formează punctul de preocupare.

Întreruperea d omnu lui Lazaroneanu, de câţi mai mulţi muncitorii şi ripostările de-au avut loc câteva minute şi care au dat naştere unui mic tumult, în analiza lor, n-au vreo însemnătate. Cuvintele schimbate între orator şi întrerupători nu pot forma un obiect destul de serios ca să poată fi comentate.

Ceea ce însă constituie semnificarea de un interes capital, ceea ce 1 trebuie să ne umple de bucurie şi să ne facă să vedem şi rezultatele pline de speranţe, e că la această întrunire a conservatorilor-democraţi, tov arăşul

Racovski şi-a făcut apariţia beşte despre tacei sfincşi cari răsăreau de o dată la răspântii, pu~ ca din pământ în mijlocul sălii, întocmai cum în mitologie *se* vornând muncitorilor întrebări enigmatice la cari dacă nu dădeau rălspunsul trebuitor îşi pierdeau Viaţa. Rigid şi sobru, ca (şi sfincşii din preajma piramidelor cari, în muţenia lor, întrebă şi spun multe vizitatorului generaţiilor noastre, astfel apărea în această 5-ala surghiunitul pe nedrept şi cauzai lui. Cauza noastră, forma enigma la care muncitorii cereau un răspuns prin strigătele repetate de „Racovski suferă surghiunul! Trăiască Racovski!"

Întrebarea aceasta o vor pune şi răspunsul îl vor cere muncitorii brăileni nu num'ai partidului dfomnuluij Tache Ionescu, ci tuturor acelor partide cari vor veni cu colindul la Brăila şi oricât vor întreba oratorii ca şi d. Lazaroneanu „dacă se află în faţa amicilor) lor sau numai ai sindicaliştilor" cetăţenii le vor spune tuturora că aceasta-i chestiunea caore-î interesează şi care se ridică mult deasupra celor mai pronunţate… „bătăi spre stânga" ale diferiţilor „şefi iluştri".

Această mică întâmplare petrecută la întrunirea de la Brăila poate n-ar fi-'avut însemnătatea pe care o dăm, dacia ar fi avut loci în vreun oraş unde tov. Racovscki a fost cunoscut şi ascultat de către muncitori. În Capitală, aceste strigăte se aud deseori pe ia întruniri, – izbucnire lor însă, se explică prin a, – ceea că tovarăşul nostru a trăit şi a dat viaţă şi acelora cari astăzi îl pomenesc prin întruniri provocând indignare diferitelor nuanţe de oratori.

L'a Brăila, tovfarăşulj Racovski n-a fost ascultat decât prin 1906 de către sindicatele de meseriaşi care fiinţau pe atunci; iar dacă astăzi, muncitorii portului, fără să-l, cunoască şi fără să-i fi simţit căldura cuvintelor şi fascinaţia privirilor, îl aduc totuşi plocon provocând dezordine primilor colindători cari au venit la ei să „bată spre stânga", aceasta cu atât mai mult (trebuie să ne însufleţească, cu cât incidentul semnalat ne dovedeşte gradul până la care se po'ate ridica conştiinţa, de nedreptatea comisă asupra unui om care suferă împreună cu cei suferinzi şi înrădăcinarea acestei conştiinţe în sufletul acestora din urmă.

Hotărât, muncitorimea brăileană, deşi de curând organizată „păşeşte cu dreptate alături de celelalte organizaţii mai vechi şi, lucrul acesta, nu poate să ne insufle decât curaj.

P. Istrati

(„România Muncitoare”, an. VI, nr. 78, 5 decembrie 1910.

„DR. RACOVSKI”

Am vai'bit în numărul trecut al ziarului nostru despre incidentul întâmplat la întrunirea tachistă de la Brăila, în care, maimulţi muncitori întrerupând pe un orator au interpus în discuţie cauza tov. Dr. Racovski.

În numărul său de duminecă, ziarul „Româniaa din Brăila publică în aceeaşi chestiune şi sub titlul de mai sus, un interesant articol din care extragem următoarele pasagii:*

„Trebuie să se simtă foarte fericit omul acesta dacă după patru ani aproape de fa expatrierea lui, mai ocupă un loc aşa de însemnat în. Inima muncitorimii conştiente, dacă şi astăzi continuă să-i stăpânească gândul şi sentimentele”.

Ne închipuim acum, de abia, ce fascinatoare înrâurire a exercitat omul acesta asupra muncitorimii ţării acesteia, dacă nici-o manifestare politică, nici-o întrunire, fierea conservatoare sau liberală, nu se poate termina fără ca întreaga sală să se cutremure la un moment dat de zguduitorul strigăt a zeci de piepturi, care aduce ceva cu trâmbiţa de război a voinicilor cari întrevăd în zare victoriile de mâine: dreptate pentru Racovski!

La întrunirea takistă de duminecă, un orator, d. Petru Lazaroneanu, vorbind în treacăt de garanţiile constituţionale pe cari se reazămă întreaga noastră viaţă politică, un muncitor, unul din acei pe cari ne-am obişnuit să-i vedem prea puţin preocupaţi de problemele cari frământă ţara, acesta a avut tăria să întrebe în aplauzele tovarăşilor săi de idei:

— De care constituţie vorbiţi? De aceea cu ajutorul căreia dfoctojrul Racovski a fost aruncat peste graniţă?

Dacă interpelatorul acesta îndrăzneţ nu a avut mângâierea unui răspuns mulţumitor, sala toată l-a admirat totuşi pentru îndrăzneala cu care ştie să reclame dreptatea pentru acel care a plătit cu restul vieţii lui ambiţia de a fi ridicat mereu glasul său pentru binele mulţimii uitată de Dumnezeu.

„Aşa de zdrobitoare a fost întreruperea din senin a muncitorului sindicalisV-aşa de bine a fost plasata, încât, d. Take lonescu, el înşişi o victimă a nedreptăţii, el înşişi silit să pribegească prin ţară pentru a cerşi dreptatea pentru sine şi pentru, cauza pe oare o apără, a fost nevoit să

adreseze prin organul d-lui Stroescu, fost ajutor de primar al Capitalei, un cuvânt de compasiune muncitorimii îndurerate!!”

Sigur; *pasajul din urmă, l-am reprodus numai cu intenţia de a observa d omnu lui M.* Rola că greşeşte nemăsurat când apără cauza d octo rului Racovscki cu politica d omnu lui Tache lonescu căci, – abstracţie făcând orice adoraţiune – e aproape recunoscut de jiece om cinstit că foarte greu s-ar mai găsi o a doua fiinţă care să suporte cu atâta răbdare mucenicească exilul pe care-l suportă scumpul nostruj pribeag şi deci, e cam riscant să spui, că martiriul unuia poate contrabalansa cu turneul… high-life al celuilalt care, fără a se supune vreunei privaţiuni, cât de neînsemnate şi fără a suferi decât atacurile convenţionale en-vogue în politica secolului nostru, nu face altceva în toată această „pribegire prin ţară, etc.” *decât ceea ce au făcut taţi predecesorii săi pentru ajşi căpăta popularitatea necesară fiecărui şef de partid, uitând însăf că astăzi, e mai anevoios a aduce aşa ceva la îndeplinire* şi ca, *în drumul tău ţi se pot ivi foarte multe amărăciuni ca cea ivită deunăzi la Brăila.*

I *Is.*

F,. România Muncitoare”, an. VI, nr. 79, 9 decembrie 1910.

MlNTUITORUL

(Amintire de la un Crăciun)

În Orient, adevaratul Crăciun care face să rămână uliţele pustii, e cel catolic, din cauză ca majoritatea comercianţilor siunt franoezi, nemţi şi italieni. În ajunul ’acestui*- Crăciun, yezi febrilitatea aceea mare pe străzi, când fiecare cap de familie eută să cumpere o bucăţică mai bună, spre a o împărţi a douâa *zi* cu ai lui. Crăciunul nostru, adică cel ortodox, nu e, prea băgat în seamă, fiindcă nu e reprezentant decât de câţiva ruşi şi greci.

Ajunul unui astfel de Crăciun, mă găsi odată cutreierând, cu mâinile în buzunare, străzile noroioase ale murdarului Damasc* gândindu-mă necăjit la tot ce poate gândi un om, când vede ’ân jurul lui cum fiecare aleargă grăbit cu tot soiul de bunătăţi la subsuoară, în timp ce sărmanul său stomac îndură douăzeci şi patru de ore înţepăturile nemiloase ale foămei.

Ce căutam acolo, nu interesează pe cititorul acestei schiţe adevărate, destul să spun că tocmai când disperarea ajunsese pentru a mia oară, la maximum de răbdare, iată; că văd înaintea mea, pe Hună, venind cu iuţeala unui accelerat, cu capul în pământ şi mâinile în buzunarele hainei. Hună, e

un ştrengari de şaptesprezece ani, fiul unui tinichigiu evreu din Romă ni a. Tatăl său a venit aci şi ti făcut stare, de pe vremea când arabii mai îngropau încă bani în pământ, respectând, spun ei, principiul lui Mohamed dare a zis: „În pământ totdeauna să pui, niciodată săj scoţi”. (Adică să laşi să scoată alții.)

Dar dacă tatăl lui Hună era un bigot şi un zgârcit de nu-i încăpea pielea, fiul, era un „băiat de viață” care îndulcea cil multă mărinimie zilele amărâte ale diferiților *goi* ce-şi făojeau apariția prin Şam-Şerif (oraşul sfânt -7 Damasc).

Cum mă văzu, se opri brusc şi cu o mişcare vioaie mă apucă de umăr.

— Haide, mă!

— Unde?

— Nu ți-e foame?

— Ba da!

— Atunci, ce mai întrebi? După tine alergam. Mâine e *Crăciunul* vostru şi eu am ʼaranjat aşa, ca să-l începeți astă seară. Ce dracu! Voi, cari mâncați de trei ori pe săptămână, nu meritați să *începeți* Crăciunul de astă-seară?

Prin „vostru” şi „voi” el înțelegea pe acei cari umblau fără lucru, răbdând de foame.

Se înnoptase de mult. După o goană de vreo zece minute, în dare timp de-abia putui să mă țin în urma lui, ajunserăm în fața prăvăliei tatălui său. Aci ne oprirăm pe loc şi zgâlțâindu-mă de singurul nasture ce-l mai aveam la haină, îmi zise pe şoptite

— Noi, ne ducem astă-seară la nişte rude. Acasă nu rămân decât ucenicii cari s-au culcat. Tu du-te în magazie şi aşteaptă acolo până mă duc eu să aduc un coş cu tot ce trebuie ca să va săturați. Mai sunt acolo şi alții.

Zicând acestea, dispăru în întuneric, ca o nălucă.

Magazia unde mă trimitea Hună era depozitul de material brut al tatălui său, dar mai cu seamă, era hotelul în care Hună, adăpostea pe toți năpăstuiții. În dosul unei mari table rezemate de zid, inimosul filantrop, aşternuse vreo câțiva saci cuj paie şi aci găseau adăpost toți acei ʼ cari n-aveiau 20 de bani ca să plătească un pat la… „Hanul pripăşiților”.

În mijlocul acestei magazii, era un banc mare cu o menghină la U'ia din laturi, şi-n menghina sta prinsă o lumânare de spermanțet, luminând

specterele a vreo zece-doisprezeceânfometaţi cari începură să urle şi să gesticuleze înx momentul apariţiei mele, de credeai că e curată babilonie.

— Încă unul!. Încă unul î Bravos! Hans, unde-o fi Hans?! Hans, neamţul, mai lipseşte. O să facem un Crăciun care să ne ţie cald o săptămină. Hună! îl mâncăm fript pe Hună, dacă ne lasă flăminzi!

Începură să danseze în jurul meu ca nişte draci; dar trebuie să fi fost tare flămânzi, căci li se scofilcise cbrajii şi nasurile le ieşiseră afară ca la nişte cucuvele. Mă întindeau din toate părţile şi nu ştiam ce să mai îngân: toate limbile din Europa se amestecau aci. În toiul acestui chiloman infernal iată-l şi pe Hună, târbăcindii-. Se la intrare cu un enofm coş plin de merinde: vreo 30 de lipii, sardele, măsline, Vin, câteva sticle şi un şir de cârnaţi de purcel fripţi şi înfăşuraţi într-un jurnal. Când îl zăriră, tăbărâră pe el ca lupii, iar Hună se trânti peste coş şi strigă pe italieneşte (limbă înţeleasă aproape de toţi).

— Staţi pe loc! Ce, vreţi să tăvăliţi toate lucrurile pe jos?

Apoi merindele fură întinse pe banc şi fălcile începură) să funcţioneze cu o iuţeală nemaipomenită. Deodată, în mijlocul celei mai mari linişti, când nu se auzeau decât plescăiturile gurilor ce se strâmbau îngrozitor, uşa se deschise larg şi în cadrul ei rămase înţepenit un om cât un munte, cu o barbă mare, roşie şi zdrenţăros ca un cerşetor.

Niciunul dintre meseni nu putu să pronunţe în acel moment vreun cuvânt, fiindcă, în lăcomia lor, le-ar fi fost imposibil. De-abia după câteva clipe, un italian cu fălcile tobă strigă, stropind din gură cocoloaşe de mâhcare:

— Uite şi Hans!

Toţi se uitară la namila din uşă, ca nişte broscoi umflaţi; iar acesta, cu o voce, începu să cânte, ca popa în biserică:

— Primiţi-mă şi pe mine la masa voastră, porcilor şi orbilor! Căci *Amin zic vouă!* veţi avea nevoie şi de Hans în ziua când *Mân~ tuitorul… cel marf,* vă va chema cu trâmbiţa de foc, să cereţi celor sătui dreptul vostru la un culcuş mai bun decât paiele lui Hună şi la o masă mai tihnită decât cea de astăzi

Amin vă zic vouă!

Niciunul nu a înţeles ce-a vrut să spună, Hans…

Istrian

ANCHETA PENTRU VOTUL UNIVERSAL *

1. Sunt pentru votul universal, egal, jjirect, şi secret din convingerea că, numai cu chipul acesta poporul îşi va putea manifesta adevărata lui voinţă în alegerea acelora cari vor trebui să-l reprezinte în treburile ţării şil numai prin acest sistem electoral se va putea deschide calea către parlament tuturor oamenilor de inimă dornici a contribui la marea operă a luminării şi dezrobirii economice a nenorocitei clase muncitoare.

2. Tocmai în situaţia politică şi socială a ţării noastre cred că această reformă electorală poate fi o operă mai mult decât necesară: una din condiţiunile vitale ale factorilor de progres şi avuţie a ţării, căci nu trebuie să ne ascundem că marea; mulţime à clasei muncitoare din cauza unei politici detestabile şi a concepţiei morale în care ne aflăm, îndepărtată de la viaţa publică şi aruncată în prăpastia mizeriei şi a întunericului, – se găseşte în oea mai deplorabilă stare ce se poate închipui. Cred că nu exagerez comparând viaţa muncitorului român cu viaţa lamentabilă-a celor din urmă animale sălbatece.

3. Cât priveşte a treia şi cea mai capitală întrebare, sunt convins că şi această reformă nu poate fi nici cerşită nici aşteptată de la mila celor puternici cari, în cel mai bun caz „n-o poate da decât schilodită.

Votul universal egal, direct şi secret, nu poate fi obţinut decât prin constrângerea clasei diriguitoare de către poporul luminat şi conştient de drepturile lui, – iar această operaţiune se va întâmpla mai curând sau mai târziu, după cum şi acţiunea luminării maselor va avansa mai repede sau mai anevoios.

P. Istrati

Secretarul Sindicatului muncitorilor din portul Brăila

„Viaţa Socială”, nr. *ŢS*, august-septembrie 1910)

IRONII OCAZIONALE

Domnule redactor,

Vă rog respectuos să binevoiţi a publica în onor dv. Ziar nrimătorul

Răspuns tiv îi la o scrisoare cazonă.

Ca orice creştin habotnic care ţine în ruptul capului să fie… Ia curent cu ultimile noutăţi poştale, fotografice, telefonice şi marconice din lumea

întreagă, am luat şi eu în ajunul crăciunului ziarul „Adevărul”. Şi dacă îmi permiteţi încă un amănunt, vă voi spune că el purta nr. 7651 din 25 decembrie 1910.

— După ce mă voi fi făcut doldora de caltaboşi – îmi ziceam eu – mă voi lungi lângă sobă pentru ca, între două sughiţuri de om sătul să văd cine vine la putere.

Dar din păcate sunt cam nerăbdător, şi cu toate că nu prea aveam chef de ieşit din cauza afurisitului de post – care mă făcuse iască în câteva săptămâni – cum am ajuns acasă am căutat să iau caimacul ziarului din ajun. Îl deschisei încet şi aruncând o privire molatică asupra conţinutului, întâlnii în pagina a două următorul titlu şi subtitlu*: *După Achitare* – O scrisoare domnului căpitan G. G. Coandă – (Autorul e cel ce a găurit cu gloanţele de revolver, la Isaccea, pe vre© câţiva inşi dintre cari unul a dat ortul popii, fiind achitat, acum dădea din… coadă î

Scrisorile interesându-mă întotdeauna, mă hotărâi să nu trec mai departe şi începui s-o citesc, dar de-abia lectura! vreo zece rânduri şi începmd de-a capo, dădui peste următoarea spovedanie care făcu să-mi scape ziarul din mână. Dfomnul căpitan G. Coanda spunea:

„Să credeţi domnule Miile ca eu care purtând zece ani uniformă, n-am avut nici cel mai mic conflict cu cineva, *n-am tra nici chiar o palmă unm chelner…*

!!!!

Să mă credeţi şi pe mine, dfomnujle redactor, am îmbătrâriit chelner, dar mai curând aş fi crezut că am să mor într-o gastronomică zi de Crăciun, decât să aud o asemenea mărturisire; şi la citirea rândurilor de mai sus „mi-a venit în minte exclamaţia sihastrului Daniil „Mă înşeală auzul – în cazul meu ochii – sau eu am un vis E de crezut că dfomnul căpitan Coandă să nu fi tras nici *chiar o* palmă unui chelner pârlit? Se poate să nu-şi fi făcut d-sa încă această datorie de om civilizat? E posibil să rămâie atât de mult în urma progresului şi în coada amicilor săi de arme? Dar, pentru dumnezeu, acest caz ar trebui adus în faţa consiliului de război ca reforma să fie pronunţată fără nici-o întârziere. Nu vă puteţi închipui ce indignare îmi zbuciumă pieptul când mă gândesc că întreaga armată română are la sânul ei pe un membru care n-a avut încă curajul să dea o palmă unui chelner? Ce

ne vom face noi cu un asemenea om într-un moment de pericol naţional? Ce va deveni sărmana companie care va avea nenorocirea să fie comandată de un astfel de fricos căpitan într-un viitor *907? Ne vom pomeni cu mojicii de ţărani ocupând Capitala şi bufetul de la Capsa!

Ca unul care sunt competent în materie să-mi permiteţi, dfomnujle redactor, să vă fac cunoscut criteriul după cari noi, chelnerii putem aprecia pe oamenii cu viitor, în momentul când debu tează în viaţă; (,.) înainte de-a ocupa ministere, funcţiuni publice, catedre, comandamente etc.

1) Dacă. Un debutant mi se adresează în limbajul unui comisar de poliţie când interoghează un sindicalist spunem: „N-o să fie nimic de capul ăstuia! ”

2) Dacă ne arde o palmă ce scoate scântei dinainte zicem „Asta trebuie să fi absolvit facultatea de drept. Promite băiatul!” şi

3) Când unul ne aruncă şervetul în cap, în mijlocul unui buchet de palme robot, exclamăm radioşi: „Asta trebuie să aibă în buzunar doctoratul în ştiinţe sociale de la prima vitrină din Paris Vom auzi lucruri mari vorbindu-se de dânsui.

Acum să-mi daţi voie să vă întreb ce să credem noi despre un oştean care n-a tras încă o palmă unui chelner? Sigur că nu merită să stea în fruntea unei companii.

Atrăgând atenţia dfomnujlui ministru de război asupra rânduriilor de faţă, primiţi vă rog, d omnu le redactor asigurarea distinsei mele ednsideraţiuni.

Istrian Delabrăila. Chelner

P.S. – Având în vedere că orice om e supus greşelilor şi cedind unui adânc sentiment patriotic şi naţional ce m-a surprins gândindu-mă la insulta ce va cădea pe capiii iubitei noastre armate în urma reformării unui membru al ei pentru o greşeală ce se mai poate repara – subsemnatul fac apel la toţi colegii chelneri care vor avea onoarea de a servi pe dfomnul căpitan Coandă, să-şi apere umilul lor obraz, cât mai neîntârziat, pentru a salva onoarea ţării noastre.

Gindiţi-vă iubiţi colegi, la cuvintele poetului care a spus: *„Câtă depărtare Doamne de la vierme pân-la astru I”*

I. D.

„România Muncitoare”, an. VI, nr. 85, 6 ianuarie 1911.

ASUPRA INCIDENTULUI DE LA EFORIE

La congresul liberalilor de la Eforie din ziua de 25 ianuarie, tovarăşii noştri, au făcut o manifestaţie ostilă împotriva şefului partidului liberal care a condus multe nelegiuri cât a guvernat.

Asupra acestui fapt, aproape întreaga presă din ţară s-a pronunţat – de la cea mai reacţionară până la cea mai democratică frşi mai mult sau mai puţin aspru, gestul a fost condamnat în unanimitate ca contravenient la libertatea cuvântărilor; aceasta cu atât mai’vehement, cu cât ştirbirea acestei libertăţi a venit din partea celor ce lupta pentru întregirea ei. Lucrul acesta trebuie să fi părut tuturora atât de adevărat încât, afară de câteva excepţii niciunul din tov. Mei nu s-a prea grăbit să susţină contrariul de teama de a nu fi pus în contrazicere cu principiile sale. Fiindcă eu nu sunt deloc de aceeaşi părere, voi expune faptul, aşa cum îl văd şi, se înţelege, că nu angajez pe nimeni să creadă la fel.

În primul rând să observăm ca nu poate fi vorba, în cazul nostru de o suprimare arbitrară şi absolută a cuvântului. Punctul acesta se află scris numai în programul guvernelor de ori ce nuanţă a fi ele – şi numai lor, le stă în putinţă să-l aducă la îndeplinire – ceea ce, se întâmplă adesea prin mijloacele ce le are la îndemână. Aceste guverne intervin pe lângă antrepenorii de săli somându-i să nu dea sălile lor cutărui sau cutărui adversar – *îrt* special nouă – Aceştia vin în numele salubrităţii şi-ţi suprimă întrunirea fiindcă e holeră în ţară sau mai ştiu eu ce holeră naţională. Aceştia concentrează enorm forţe poliţieneşti, le aruncă asupra unei întruniri şi prin funcţionarea rapidă a săbiilor, tesacele şi reteveiulilor, te alungă din sala ta proprie, te arestează, te bat din nou prin casetele subterane şi apoi te dau în judecată pentru ul~ tragiu, etc. Etc. Conform artic olului „X” sau „Y”.

Cum s-au petrecut lucrurile la Eforie? Fost-au muncitorii violenţi? Venit-au ei înarmaţi – ca agenţii electorali – cu scurtături sub mâneci, cu cuţite la brâu şi cu nasurile umflate de rachiu? Nu. Nimic din toate acestea. Ei au venit în mod civilizat, pregătiţi cu nişte inofensive manifeste ale -căror conţinut nu au putut fi nici odată prea aspru pentru cei cărora, le era adresat şi la momentul oportun le-au lansat în sală însoţindu-le cu

apostrofe cât se poate de drepte şi binemeritate.

Lucrul acesta se întâmplă *în* toate parlamentele, se practica de toţi reprezentanţii diferitelor naţiuni şi nimeni nu spune că s-a comis o călcare de principii.

Să admitem că muncitorii comiteau o nedreptate prin strigătele de „asasin! ucigaş al ţăranilor! izgonitori nelegiuiţi! etc. A pe cari le adresau partidului liberal şi sângerosului său şef şi deci dfomnul Ionel Brătiânu ar fi voit să se explice.. Care ar fi fost explicaţia cea mai logică? Iat-o: „Dfomnijlor mă acuzaţi de cutare şi cutare nelegiuire şi ilegalitate. Ei bine, d omni lor da, am ucis 15 mii de ţărani, am expulzat o sumedenie de cetăţeni români, am prigonit cu înverşunare în cei patru ani de guvernare, am călcat în picioare toate legile cari nu mi-au convenit. De ce? Fiindcă astfel îmi dicta raţiunea de stat! u

Dar să lăsăm justificările la o parte căci ele n-au trecere decât în faţa unor adversari cinstiţi, în faţa unor oameni cu caii mai poţi cuvânta.

Incidentul de la Eforie, însă, trebuie privit cu maii multă seriozitate şi judecat mu-lt mai înţelept. Ceea ce izbeşte în mod violent judecata ori cărui om drept, e ipocrizia convenţională ce jse degajă din felul de a protesta contra acestui act de către presa „democrată” şi democratică şi neruşinarea cu care carieriştii tăvălesc principiul prin mocirla reacţionară. E ceva sinonim cu strigătul unui om care: „fie popă tâlhar la drumul mare, în numele creştinismului nu v-atingeţi de el!” sau: „oricât ai risca să! fii Înveninat, în numele umanităţii, nu ucide vipera!”

Cei cari au îndurat cele mai mari răutăţi din partea liberalilor, în cei patru ani cât au stat la putere, am fost noii. Nici-o categorie cetăţenească nu poate protesta împotriva acestui adevăr şi nimeni nu poate tăgădui că asupririle nu şi-au avut martirajul lor. Catalogul acestor asupriţi e prea cunoscut pentru a-l mai reaminti. În inima fiecărui dintre noi – şi aci cuprindem pe toate văduvele şi orfanii celor 11 mii – e o rană care veşnic va sângera în sufletele noastre – totalul sufletelor asuprite în cari s-a sădit o ură atât de grea de lecuit împotriva acestui negru partid şi în special asupra incalificabilului său şef, îndât nu se poate preciza câte decenii vor trebui să treacă pentru ca pulberea uitării să se aştearnă pe conştiinţele noastre spre a nu mai putea întrezări faptele acestui partid din perioada anului 1907-1911.

Aci nu se mai poate amesteca principiul şi cine vorbeşte astfel e un ipocrit, demn de respectul nimănui. E un fapt real, înfiorător de orice plăsmuire a minţilor noastre cu pretenţie de logică şi moralitate ce se face praf în faţa lui ca minciuna sfruntată în faţa curatului adevăr. Spiritul omenesc în ciuda oricărei teorii inadaptabile lui repugnă tot ce-i nefiresc şi îşi croieşte drum prin orice soi de bălării filosofice.

Din cine era cuprins congresul liberal? Din delegaţi localnici şi provinciali, – în totalitatea lor indivizi lipsiţi prin naştere de cel mai elementar simţ echitabil şi altruist, aspiranţi la slujbe, demnităţi şi sinecure – şi din agenţi electorali. Adevăratul public lipsea cu desăvârşire. Masa curată a cetăţenilor care aşteaptă dreptate dar primeşte numai promisiuni, blocul mare al neutrilor care cerşeşte o ’uşurare a vieţii, nu era şi n-avea ce căuta în întrunirile acelora cari timp de patru ani îi biciuise şi batjocorise fără încetare. Participarea aceasta e o imposibilitate socială şi psihologică.

Cine mai era atunci în sală afară -de creaturile enumerate* mai sus?

Eram noi, eram socialiştii, singurii reprezentanţi ai acelei mase necorupte, veniţi cu intenţiunea expresă de a da ochi cu tiranul de ieri şi a-i arunca în obraz podoaba celor patru ani de

Acum judece orice om cu cugetul curat dacă – la o lună după căderea celui mai despotic guvern din câte a purtat această nenorocită ţară pe grumajii ei ale cărui crime şi blestemăţii sunt încă proaspete în inimile tuturora, – dacă poate un astfel de partid să se prezinte cetăţenilor cu atitudine umilitoare şi să pretindă a fi suit din nou la cârma ţării vorbind de „reformele” sale, de programul său şi susţinând că adevărata democraţie. Se află în sinul său! Se simte Machiavelii, Stolypinii Brătienii? Poate că li se ling mâinile când ei trăiesc în Rusia purtind cnutul la brâu şi Siberia în spate, dar într-o ţară constituţională doamne fereşte. Aci sunt aşteptaţi să se coboare în public şi răsplata riu întârzie a veni. Această răsplată niciodată nu e prea mare şi dacă pumnul ţăranului n-ar fi ferecat în lanţuri, niciodată nu s-ar contracta îndeajuns, niciodată limba lui spurcată n-ar tăia blesteme îndeajuns de fulgerătoare.

Libertatea cuvântului n-o mai poate avea „bărbatul de stat” care ucide şi pângăreşte pe cel care l-a pus să vadă de gospodăria căminului lor. Omul care suprimă un drept consacrat pentru tot ce-i slab, însuşindu-şi-l sieşi

când e tare, nu poate vorbi în numele acelui drept. Trebuie să înţeleagă puternicii de azi că gloata aceea nenorocită a început să! le controleze faptele şi că vor fi aspru pedepsiţi atunci când o batjocoreşte fiindcă, – după minunata expresie a unui cetăţean – „muncitorimea nu e o prostituată pe care s-o baţi şi ea să te iubească.″

P. Istrati

Brăila

„România Muncitoare”, an VI, nr. 94, 6 februarie 1911.

PENTRU D. MINISTRU DE INTERNE

Trimiterile „la urmă” a diferiţilor noştri tovarăşi au devenit de mult timp pentru noi o cataplasmă inerentă oricărei călătorii în ţară; iar pentru Osman-Paşa de la Siguranţa Generală, o datorie patriotică pe contul statului. Negreşit, un fapt oarecare oricât ar fi de anormal şi contrariu legilor existente, după un timp îndelungat de repetare, se transformă în obicei. Aşa, de exemplu, tov. Ştefan Gheorghiu s-a obişnuit ca ori de câte ori pleacă spre vreun punct al ţării să nu se îngrijească decât de costul dusului, pentru că de întors fiind sigur, dar absolut sigur, că se va îngriji d. Panaitescu. Lucrul acesta e de multe ori convenabil mai cu scârnă că atunci când ţi se dă răgaz să-ţi achiţi mandatul ce l-ai avut şi dacă se poate să te înapoiezi aşezat pe o comodă canapea de clasa a II-a…

Dar vezi că nu totdeauna Siguranţa procedează la fel. Uneori te ridică tocmai atunci când ţi-e lumea mai dragă, te ţine mai mult sau mai puţin într-o odăiţă cu pereţii acoperiţi de mii de iscălituri şi tot atâtea ploşniţe, de multe ori nemâncat şi foarte des fără tutun. Desigur că noi nu vom cere djomnujlui ministru de Interne să prevadă în bugetul siguranţei un nou supliment şi o nouă gură de sac intitulată: „Tutun pentru *Ştefan Gheorghiu”;* avem însă tot dreptul a-i aminti că fiecare e liber să călătorească fără să aibe nevoie de generoasa d omniei sale intervenţie. Acestea s-au spus de atâtea ori. Prin rândurile de faţă voiam să aducem la cunoştinţă dpomnujlui ministru de Interne o declaraţie făcută de un agent al poliţiei d omniei sale, declaraţie a cărei gravitate nu noi o vom măsura.

Ştiind că d omnul Marghiloman e un excelent sportsman, *întrebăm dacă e un simplu sport de cuvinte, sau o ameninţare ce se va înfăptui, declaraţia comisarului Cârjan al gării Brăila care, săptămâna trecută, a spus, teatral, că* „la

prima ocazie ce i se va prezenta, va lua pe Ştefan Gheorghiu din tren, îi va trage o sfântă de bătaie, soră cu moartea, şi cu trenul următor îl va trimite la Ploieşti”.

Aceasta e o declaraţie ce nu se mai poate contesta şi noi am, luat-o drept o sperietură dacă ea ar fi fost făcută de oricare alt poliţai din Brăila. Dar comisarul acesta ne e prea cunoscut ca să nu facem caz de declaraţia lui. Omul ăsta negru, deşi e comisarul unei gări, trăieşte tot în vremea când nu se pomenea de gări în ţara românească: pentru el, poliţia d omnu lui Marghiloman e tot poliţia lui Radu Mihai, barbariile săvârşite de dânsui le poate mărturisi numai beciurile poliţiei din Brăila, dacă ar avea grai, şi la activul său, – am spus-o şi cu altă ocazie în ziarul nostru – are omorul unui om, ucis dintr-o lovitură de ciomag şi aruncat pe maidan. Juraţii, bineînţeles, I-au achitat şi, dacă nu ne înşelăm, din subcomisar a fost avansat comisar cu prilejul acelei isprăvi.

Deci avem tot dreptul să fim bănuitori. Pe de altă parte tovfarăşul Ştefan Gheorghiu pune în vedere comisarului Cârjan că se pune în poziţie de apărare şi cum d-sa îşi mai trăieşte zilele ce le mai are, tovarăşul nositru n-ar simţi nici-o plăcere să-i accelereze un sfârşit. Care şi1 aşa nu e departe.

Credem că lucrurile sunt lămurite, îi,

P. *L*

UNOR „IDEALIŞTI” SUSPECŢI

Sunt câteva luni de zile de când – deoparte de orice activitate militanta în mişcarea noastră – privesc cu nedumerire la un fel de *soia* sindicală, apărută la orizontul mişcărilor muncitoreşti. Din ţară. Mărturisesc că, dacă am ezitat mult timp de a bănui cinstea în rezultate a eficienţei acestui nou preparat de revendicări economice, cauza a fost numai aceea că preparatorul se prezenta în persoana dfomnujlui I. Neagu şi fiindcă nu sunt deloc comerciant, nu puteam şti că sub o firmă cu reputaţie se ascunde

O bancrută frauduloasă.

În scandaloasa mea naivitate – după urma căreia veşnic voi avea de îndurat amărăciuni – mi-nchipuiam că o faptă necinstită poate fi acoperită cu purpura unui suveran sau cu sutana unui prelat, cu juponul unei cochete sau cu vorba unui magistrat; dar niciodată nu m-am gândit că o murdărie se poate ascunde şi la spatele unui scriitor. Ori pe dfomnulj

Neagu, oamenii doritori de inimi sincere şi dezinteresate, I-au considerat ca *scriitor,* adică un om incapabil de a se pune în fruntea unei cauze contrarii aceleia pentru care multă vreme a pledat prin scrierile sale, a suferit sufleteşte şi a petrecut nopţi întregi la flacăra unei lumânări.

Şi totuşi, dfomnul Neagu ascunde o murdărie. Despre acest lucru m-a convins definitiv urâta sa încercare de zilele trecute de a rupe din mijlocul nostru pe tov. Ştefan Gheorghiu căruia îi publică fotografia însoţită de o biografie prin care îl declară trecut în sinul acelei mişcări inexistente şi-l subscrie pe o listă cu

1 leu şi 50 bani fără ca acesta să fi dat vreun ban sau să-l tfi autorizat a face aşa ceva. Şi caută să-l atragă pe tovarăşul nostru nu în numele unui ideal, aşa cum ar face un om ′ cinstit faţă de un luptător rutinat, ci procedează ca cel din urmă agent electoral care cu săculeţul de bani la subţioară, se tocmeşte în stradă cu alegătorii, vânători de bumăşti: îi oferă pur şi simplu 150 lei pe lună şi un „frai44 pe căile ferate.

Dar tendinţa de a compromite pe tov arăşul Gheorghiu e evidenţiată şi mai bine în modul cum „idealistul" nostru ştie să aşeze sub fotografia celui presupus achiziţionat un articol insultător la adresa tov. Gherea. Ei bine, strategia aceasta e demnă de creierul unei gâşte. Dacă… prietenul… ar fi cunoscut cât de puţin pe Ştefan Gheorghiu şi recunoştinţa pe care acesta are dreptul să i-o poarte tovfarăşul Gherea, s-ar fi abţinut de a comite o imprudenţă atât de grosolană.

Dar tactica ne e cunoscuta şi deci inutil a mai insista. În corpul ziarului se poate vedea scrisoarea prin care tovarăşul nostru pune în locul său pe dfomnul Neagu şi lucru acesta ne scuteşte de-a mai răpi spaţiul ziarului într-o chestie care nu merită acest sacrificiu…

Totuşi personal – deşi nu-i cunosc pe djomnul Neagu decât din scrieri – îl întreb dacă tentativa pe care i-am parat-o la timp e vrednică de-a figura la activul unui scriitor sincer, cinstit şi dezinteresat, fără ca acesta să roşească şi să-şi afirme în fundul sufletului său că asemenea isprăvi se clasifică numai în categoria celor comise de proxeneţi, agenţi ai partidelor reacţionare şi siguranţei lui Panaitescu.

P. Istrati

„România Muncitoare", an VII, nr. 34, 3 iulie 1911.

„… NOSTRA FAMIGL1A”

(dintr-o scrisoare veche)

Nea pole 21 februarie 1907

Dar să lăsăm nimicurile astea, dragă 1VL, şi să trecem la partea aceea din scrisoara ta, căreia eu îi dau o deosebită însemnătate. Cu firea ta poetică… dar depărtată de adevăr, îmi scrii plin de înflăcărare: „Cât de fericit eşti tu şi cât de mult te pizmuiesc! Te afli în oraşul visat de toţi poeţii, respiri balsamul dătător de viaţă” al Italiei sudice şi privirea ta se plimbă peste măreţia celui mai frumos golf din lume. *Ochii tăi nu pot întâlni lucruvi triste, sufletul tău n-are pentru ce fi nulmit* şi, în dulcea legănare a gondolei pe luciul celei mai duioase mări, viaţa ta îşi desfăşoară firul în mijlocul unui vis ceresc. Cită poezie e în jurul tău şi cât de fericit trebuie să fii! u

Aşa este, iubite M., Neapolul e mai frumos de cât ani I-au descris poeţii de talent şi priveliştea lui, mult mai măreaţă de cât ţi-o poţi tu închipui. E adevărat. Şi eu n-am să fac pe ipocritul încercând să tăgăduesc minunăţia unui colţ de pământ care a înălţat şi înalţă zilnic atâtea suflete, nici să spun că n-am dreptul la pizma ta.

Dar, dragul meu – ca un băiat cuminte şi în stare a-ţi da seama ca nu trăieşti în cer – ai să fii aşa de bun să recunoşti alături de mine că Neapolul nu-i o mare, lumea o barca şi eu milionar, să plutesc veşnic într-însa.

Aruncat aci decătre un vas franţuzesc – pe care mă ascun sesem din Pireu fără bilet – singura mea avere când am pus pi dorul în „oraşul visat de toţi poeţii44 era o jumătate de liră en gleză cusută ia betelia pantalonului, de frica cercetării pe vas Îţi poţi deci închipui cât de scurt afost timpul „legănării44 mele în „visuri cereşte44 şi cât de curând a trebuit să fac cunoştinţă cu acele „lucruri triste44 cari aveau să-mi „mâhnească sufletu144 atât dei âdânc, încât să nu mai pot trăi în tot restul şederii mele în Neaipole, clipele trăite în primele zile ale debarcării.

Dar ca să vezi cu ochii tăi cum cele mai frumoase mere au în miezul lor un vierme care le roade, aşează-te liniştit pe molceluşa-ţi canapea, aprinde o ţigară bună, şi lasă pe „fericitu144 tău prieten să-ţi povestească la ureche o întâmplare de toate zilele, un lucru de nimic, dar care, nu mai puţin, a fost primul văl negru ce s-a întins peste „poezia din jurul Iui44.

Ascultă:

Din clipa sosirii şi timp de cinci zile de-a rândul eu n-am cunoscut altceva decât împrejurimile Neapolului. Golful, în toată întinderea lui, de mai mulţi kilometri, încântătoarele poziţii de pe culmea Spirito-Santo şi poalele Vezuviului pe care mereu voiam să-l urc, dar care totdeauna a privit cu mândrie la neputinţa mea, iată singurele cărări bătătorite în acest timp. Locuiam în apropiere de port, în prima înfundătură ce înţâlneşti, urcând via Duomo. Dar, pentru mine, centrul oraşului n-a fiinţat, atâta timp cât nu mă săturasem încă de frumuseţile fireşti. N-aveam niciun însoţitor, nici-o călăuză şi deci nimeni nu se putea împotrivi dorinţelor mele. Or eu nu aveam o dorinţă mai mare decât aceea de-a vedea de-aproape măreţia Neapolelui, privită de pe vapor, când acesta îşi face intrarea în port, sfidând smaralgdul ondulos al golfului.

Şi le-am văzut, iubite, aceste frumuseţi neîntrecute, le-am trăit… M-am făcut una cu ele. Dacă în vremea asta a fost noapte sau zi, dacă am mâncat ori nu şi dacă mă voi fi gândit la ceva în tot timpul acelor neuitate hoinăreli, nu ştiui. Dar ceea ce ştiu să-mi aduc aminte, sunt cuvintele cilbergatorelui1 la care trăsesem şi care într-o dimineaţă mi-a spus, cu mâinile la spate, cu spinarea încovoiată şi nasul înfipt înainte:

— *" Sono cinque giorni; pagate-me signore '!"*

' Hangiu, hotelier (n.n.).

Dacă un somnambul s-ar trezi deodată pe turla alunecoasă a anei biserici, cred că n-ar fi mai ameţit de cum am fost eu la auzul acelor cuvinte. Să-i plătesc? Dar cu ce, doamne sfinte? în buzunarul vestei, biata mea jumătate de liră se schimbase în şase soldii – treizeci de bani.

I-am lăsat lădiţa cu lucruri şi cărţi, şi-am plecat.

În ziua aceea am cunoscut de-abia oraşul, cuitreierindu-l în lung şi-n lat, în căutare de lucru, şi în seara acelei zile mi-am dat seama că poţi fi şi în Neapole amărât. O, schimbarea asta, n-am s-o uit aşa de repede şi înrâurirea ce-a avut-o asupra mea, multă vreme mă va stăpâni.

Zburase, dragă prietene, într-o clipă, toată poezia zilelor de până acum. Mă uitam lia lumea care mişuna în jurul meu şi nu-mi venea să cred că acesta e Neapolul. În port şi la (gară sute de inişi, cu feţe scâlciate şi deşiraţi ca nişte schelete, se luptau desnădăljduiţi, voind fiecare să pună mâna cel dintâi pe vre-un cufăraş pe care să-l poarte, pentru douăzeci de bani, cale

de un ceas. Un furnicar de cărucioare, trase de câte un măgăruş gârbov sau chiar de om, purtau în ele prăvălia şi… căminul bietului nevoiaş; copiii mai mici se gândăceau zdrenţăroşi în fundul cotigei, alături de zarzavatul sau ciorba de vânzare; cei mai mari împingeau pe de-alăturî; iar femeia şi bărbatul zbierau din adâncul plămânilor, poftind pe cumpărători la nimicul ce-l aveau de vânzare. La ceasul mesei, sute de flămânzi se îngrămădeau în jurul unor cazane din piaţa portului, în care fierbea © amestecătură de apă vânătă, hartane jegoase de piele4 de porc şi coji de pâine, adunate de pe la birturi cari pluteau umflate la suprafaţă. Pentru o soldie – cinci parale – negustorul împuţit al acestor lături, îţi trântea într-o farfurie de lemn soioasă o ciozvârtă de piele, câteva coji din. Bureţii plutitori şi o lingură de zeamă, pe care, în iuţeala vârizării, ţi-o repezea mai mult în piept decât în strachină. Şi aceste zoi, cari nu putea fi suferite de un ogar de rasă, erau înghiţite de acelei făpturi omeneşti, cu atâta lăcomie, cum niciun dobitoc de pe pământ nu mi-a fost dat să văd; ochii sticloşi şi ţintuiţi în goi se deosebeau de-ai spânzuratului prin aceea că lăcrămau; gurile se strâmbau ca la epileptici, şi pe dosul palmei, zeama se scurgea şiroaş printre degetele (încleştate pe şoriciul de porc.

Deşi această „mâncare", am îndurat şi eu chinul unei porţii, nu fiindcă n-ar fi fost mai bine să rabd de foame, dar ca să-mi dau seama de ceea ce poate mânca un om.

Prin diferite puncte ale oraşului întâlneşti tot soiul de oameni cari îţi aţin calea şi caută să te înşele cu diferite juvaericale false, pe cari le scot din buzunare cu o teamă prefăcută, dându-ţi astfel să crezi că sunt furate -şi de multe ori reuşind chiar să păcălească pe câte un străin neştiutor.

Dar acestea ţi le spun în treacăt. În -vălmăşagul vieţii napolitane, al acelei vieţi care n-are dreptul la acest numie, nu se poate aşterne într-o singură scrisoare. Trebuia să fii şi tu aici, să te iau de mină într-un miez de noapte şi să-ţi arat priveliştea acelor mii de fiinţe, bărbaţi, femei şi copii, cari dorm tăbârciţi de-a lungul cheiului sau prin gangurile sumbre ale clădirilor. Să te opreşti o clipă în preajma acelei lumi flămânde, să audă urechile tale sfâşietorul geamăt al copiilor adormiţi şi îndureratul suspin al mamelor nemângâiate, şi atunci vom vedea, iubite M., dacă „ochii tai mai pot întâlni lucruri triste", dacă „sufletul itău n-are: pentru ce fi mâhnit", şi dacă mai

poţi pluti în „visuri cereşti” fără să fii socotit în rândurile celor mai nesimţitori oameni.

*

— *

»

Se găseşte însă în Neapole o altă categorie de nevoiaşi, o altă turmă de demonstranţi pe cari îi urmăresc zilnic ceasuri întregi, şi ale căror suflete pentru mine vor fi mereu nişte probleme nedezlegate. Aceştia sunt *lazaronii* – cerşetorii cântăreţi. Se văd şi’ pe la noi aceşti oameni, dar acolo ei nu pun în cânteojele lor patima pe care, se vede treaba, o găsesc numai aci, Ei bin.e.; dragă) M., nu pot pricepe în niciun chip cum poate cineva să pună asemenea accente sincere şi pătimaşe în voce, vioară sau chiar armonică, ţinând seama că aceasta nu-i decât mijlocul prin care se poate smulge un gologan de dnci şi când viaţa Ion se scaldă în mocirla celei mai îngrozitoare suferinţe!

Iată acum întâmplarea pe care aveam să ţi-o povestesc şi cu care să închei scrisoarea de faţă:

În ziua în care hotelierul mi-a cerut plata pe cele cinci zile, văzând că e peste putinţă să găsesc de lucru, i-am deschis cufă nil, i-am arătat hainele şi rufăria ce aveam – cărţile n-aveau cătare deşi îmi erau scumpe, – şi ne-am înţeles să-mi dea în schimbul acestor lucruri mâncare şi dormit, pe cincisprezece zile. În vremea asta mă gândeam eu, poate voi găsi ceva de muncă. Apoi m-am dus în port la sediul Societăţii care trimite echipe de greci în America şi, cum vorbesc bine limba lor, le-am arătat starea în care mă găsesc şi i-am rugat să-mi cumpere un briceag care mă ţinea şase fr, N-aveam bani de tutun. Mi-au dat un frfanc pe el şi cei câţiva gologani ce-i mai aveam, puteam să trec câteva zile. După aceea, m-am urcat în oraş. Era aproape de asfinţit.

N-am făcut cincizeci de paşi pe Via Municipio şi, deodată, în dreptul unei case mari, văd un cârd de oameni făcuţi cerc şi privind la ceva în mijlocul lor. Mi-am deschis cale printre ei, şi ce să / văd? Un lazaron bătrân şi orb sta pe un Iscăunaş de -lemn şi sub bărbie ţinea înfiptă o vioară învechită pe ale cărei coarde arcuşul aluneca cu atâta măiestrie,» sunetele ce zburau în aer spuneau aşa de limpede cât e de trist să fii orb şi flămând,

tacit ochii mi s-au acoperit de ceaţă într-o clipită şi piânsui ce-mi umfla pieptul ameninţa să izbucnească în valuri.

În mijlocul cercului ce-l făcuse mulţimea şi în tovărăşie cu orbul, un copil ca de zece-unsprezece ani făcea gimnastică cu doi câini, unul mare şi un căţeluş mititel care sărea călare în spinarea celui dintâi, se făcea mort şi scotocea prin buzunarele copilului unde privitorii puneau bucăţele de zahăr; iar lângă lazaron, cam la spatele lui, sta jos şi cosea ceva, o fiinţă uscăţivă 00 semăna a femeie. Purta o rochie închisă, tare murdară, dar după lucrătură) se vedea că trebuie să fi fost cândva, dăruită de vreo cucoană. Picioarele desculţe şi subţiri ca nişte fuse ce-i ieşeau de sub rochie erau brăzdate de crăpături şi scorţoase ca un copac de broască-ţestoasă. Mâinile puţin zgâriate, păreau a fi trecut prin foc, iar faţa nu i se vedea defel. Un tulpan negru ce-l purta pe cap era cu totul tras pe frunte.

Mi-am închipuit numai decât că dânsa trebuie să fie călăuza orbului. Dar voiam cu. Orice preţ să-i văd faţa. Îmi ziceam că nu poate să înfăţişeze decât mărturisirea suferinţei. — Am stat o bucatăde vreme, nădăjduind că doar va ridica fruntea aplecată pe lucru, dar în deşert. Atunci m-am lăsat încet pe vine, mi-am *meit* gâtul cât am putut şi i-am zărit faţa pe sub staşina tulpanului, Ca şi cum m-ar fi atins cineva cu fierul roş în luminile ochilor, aşa de repede am sărit în sus: *nenorocita avea faţa pungită* d d *arsură veche, un ochi închis de tot şi unul pe jumătate*.

Am aruncat patru soldii în şapca băiatului şi am fugit ca; üä scăpat din balamuc.

În se, ara aceea am colindat oraşul ca un năuc şi n-am văzut. Nimic.

Pe la miezul nopţii, pe când mă îndreptam spre casă, cineva nevăzut, îmi lovi braţul stâng din întunericul unei stradele înguste ce dă în San Giacomo. Lovitura nu era mai puternică decât a unei pisici când îţi face semn cu laba că-i e foame. M-am oprit în loc şi, după o clipă de gândire, am intrat pe ulicioară. Era o femeie.

Tu n-o să-ţi închipui, cred, că în starea dureroasă în care mă aflam şi cu nouăzeci de bani în buzunar, îi poate trăsni cuiva prin minte că e timpul potrivit să se laşe dus de o femeie pen tru a fi acoperit de plăceri. Dar dacă nu era timpul plăcerilor, erai în schimb al calvarului. Voiam să văd dacă în viaţă nu sunt dureri mai mari decât acelea pe cari ni le dau scriitorii, ca

imagini ale răbdări omeneşti.

Am plecat cu umbra ce staj lipită de zid şi cum erai întuneric ibeznă, nici nu m-am gândit s-o cercetez. După, vreun sfert de ceas de umblet, intrai în urma ei, într-o curte ale cărei, case pustiite de foc te înfiorau ca şi ruinele Pompeei. Din întreg şirul, o singură odaie, în fund, mai avea acoperiş, dar acela pe jumătate dărâmat. Mă trase înăuntru şi, ţinându-mă de mină simţii că se aşează pe duşumea,

Nefiind lumină, nu puteam să văd nimic din ceea ce mă înconjura, şi eu, doar pentru asta venisem. Prin spărtura acoperişului se zăreau două-trei stele pe cer, sclipind ca nişite luminiţe la căpătâiul unui mort sărac. Mă lăsa! şi eu lângă dânsa. Tocmai când credeam că asta era totul şi-i strecuram în mână jumătate din gologanii ce-i aveam, urechea îmi fu iubită de nişte uşoare răsuflări ce veneau dintr-un colţ.

Ce bine ar fi fost să fi plecat atunci! Poate că acum n-aş fi atât de necăjit pe tine, care crezi că eu am văzut Neapolul numai din „gondolă" şi mă fericeşti ca pe un doge î

Cu şiretenia omului doritor să cunoască tot adevărul, chiar atunci când acest adevăr este împotriva voinţei altuia, am scos pe nesimţite chibriturile din buzunar, am ales unul, cu aceeaşi băgare de seamă, şi după o clipă, dintr-o singură mişcare – ca tunarul care face gestul morţii – camera s-a luminat de flacăra chibritului aprins.

Poate că tu ai înţeles de mai înainte cine era aceea care mă adusese aci, eu însă n-am avut de unde să ştiu acest lucru odaia era cu desăvârşire goală, lângă mine sta femeia arsă la faţa pe care o văsusem de cu seară, iar într-un colţ, pe o saltea cu paiele răvăşite, dormeau liniştiţi orbul, copilul, şi cei doi câini care-i hrăneau. Era o amestecătură dle animale din două specii deosebite. Deasupra lor, într-un cui, erau spânzurate vioara, arcuşul şi biciul băiatului.

Când chibritul îmi ardea degetele şi când ultimele lui licăriri fluturau pe faţa aceea arămie în care, parcă, un chirurg nedibaci, cususe un ochiu de sticlă, o voce slabă îmi sufla la ureche cuvinte prin care să mă încredinţeze că n-are de ce să-mi fie teamă.. Fiindcă ceea ce văd e… „n o s t r a f a în i g lia"

Prietenul tău, ANDREI SCUTARU

„Lumea Nouă”, nr. 5, 3 septembrie.1911.

CÂTE O GLUMĂ DIN ClND ÎN CÂND

Scrisoare deschisă unul „om necăjit”

Onorate d-le Archibald,

Cu deosebită plăcere vin prin scrisoarea mea a vă aduce la cunoştinţa – (şi vă rog să nu roşiţi!) – că v-am urmărit cu mai mult interes „notele” dvs. „de om necăjit”. Nu ştiu cum se face dar mie îmi pare oă în toiul unor vremuri atât de turbuiu *fm* cari ne aflăm îi stă mult mai bine unui om ca să fie necăjit decât prea vesel. Uite, bunăoară eu sunt amărât foc! N-am lemne, n-am murături, n-am chiria plătită şt nici chiar un jarcaleţ de palton ca lumea. Ba, pe lângă toate astea, mă mai ameninţă’: *şi* afurisitul de războiu să mă trimită la mama dracului să mor, fără lumânare… ca un câine lângă uluci. Şi d-aia am aşteptat *vu* multă nerăbdare – văzându-le afişate – „notele dvs. „de om necăjit”, îmi ziceam „E… n-o fi având dânsul aceleaşi necazuri ca şi mine, om sărac dar… poate, niscaiva acţiuni la tramvaiele comunale, împăcarea conservatorilor sau… chiar refuzul unei audienţe la rege -* în sfârşit orice ar fi, omul e necăjit şi pace, fiecare cu necazurile lui”. Când colea, vai! ce dezamăgire!

Iertaţi-mă d omnu le Archibald, (şi acum vă rog să nu vă stupăraţi) dar dvs. V-aţi necăjit ca văcarul pe sat. Tocmai când mă aşteptam să intraţi cu descrierea în miezul necazurilor noastre şi să-i trageţi cu arcuşul pe struna subţire, tocmai atunci vă înecaţi ca ţiganul la mal. Dar bine nenişorule, ce aveţi de împărţit cu sindicaliştii franţuji? Ba se fac greve peste greve, ba că şi-au luat nasul la purtare şi-au pus stăpânire pe Franţa, ba că au ortografie necioplită, şi câte altele. (Nu-i vorbă, în ce priveşte artografia, suntem cam de aceeaşi părere, deşi sunt sindicalist: şi şi în ţara la noi din cauza afurisitei de ortografii, mulţi pârjiţi călătoresc la Paris pe socoteala noastră. Acum eu mă trudesc sa aflu din ce pricină aţi pornit război împotriva sindicaliştilor franţuji – din moment ce dvs, n-aveţi cinstea de a fi compatriot cu Pataud? Mi-am zis, întâi că poate râvniţi cu orice chip să aveţi o operă tradusă în franţuzeşte şi aţi ales calea cea mai uşoară – (capitaliştii umblă nebuni după astfel de literatură). Dar n-aţi înemerit-o fiindcă Franţa are destui Archibalzi şi n-are nevoie *sê* mai traducă opere străine… de cat, doar, dacă veţi da dv. Osteneala aceasta. M-am gândit apoi, că se poate să fi pus gând

rău d-lui Panaitescu şi ca atare îi faceţi „cu ochiu44 d onmu lui ministru de interne. Dar nici asta nu-i cu putinţă din cauză că s-ar scandaliza dfomnul Ionel Brătianu. (Cel mult dacă v-ar numi generalisim în locul d omnu lui Coroiu la Piatra Neamţ).

Mi-a mai rămas ideea că poate vreţi să vă faceţi *popular* în ţara românească nădăjduind că ne veţi hotărî să organizăm o întrunire de protestare la Dacia sau! la Eforie. Nu… să nu speraţi aşa ceva şi motivul vi-l spunem, deşi dvs. Vă ridicaţi împotriva acestui motiv: e prea scumpă chiria acestei săli.

Cât priveşte intenţia ce poate veţi fi având-o, de-acontribui cu „notele44 dv. La ridicarea tirajului „Dimineţei44 – vă spun eu, că vă-nşelaţi, fiindcă „Dimineaţa44 nu se citeşte, numai, în birourile d-lui Panaitescu şi nu toţi cititorii semnează „Archibald44. Ştiţi ce-mi spunea azi dimineaţă la tramvai, un sindicalist din aceia cu „ortografie aproximativă44?

—" Dacă s-o-ntinde ăsta prea mult la caşcaval, apoi… sa-şi păstreze impresiile pentru e144.

— De, domnule, îţi place? Au început şi analfabeţii îştia să aleagă şi să pretindă. Ptiu! ruşinea dracului în Belgia Orientului î S-a întors lumea pe dos nu altceva44.

Totuşi… cred şi eu d-le Archibald, că n-ar fi rău să mai rfevedeţi încă odată manuscrisul înainte de-a se sfârşi. Poate că a-ţi scris pasagile acelea într-un ceas rău şi de… păcat de memoria iv. La ce v-aţi „necăji44 atât pentru nişte ouă sparte în Franţa*!*

Al dv. După cons,

/. Delabraila. 1

(„România Muncitoare", nr. 60, 6 oct, 1911.

— 1 Un alt pseudonim folosit de Panait Istrati.

DIN SANATORIU Reflecţiile unui ofticos VIAŢA

21 oet ombrie. Nimic mai scump decât viaţa omului! Cel': puţin aşa ţi se pare în unele împrejurări, şi mai cu scamă atunci când o boală cunoscută „ca un cal breaz" ţi se aşează turceşte în suflet

Iată veranda unui sanatoriu de ofticoşi: lume de toată mina, atât la pungă cât şi la minte; cea mai mare parte tineret!. Timp de trei, patru, cinci sau şase luni de zile, viaţa acestor oameni variază într-un chip neghiob:

mâncare, dormit şi cură, aceasta din urmă nefiind altceva decât tot un fel cie dormit, dar cu ochii deschişi şi numai cu faţa în sus. N-ai voie să te mişti în orele de cură (şi orele de cură sunt aproape toată ziua) nici să vorbeşti, nici să plângi, ci să stai ziua întreagă nemişcat. Veranda spitalului prezintă înfăţişarea unui muzeu egiptean cu mumiile înşirate la soare. Afară e agitaţie, mişcare, viaţă, fiecare simţindu-se cu mult mai sănătos decât zecile de mii de ofticoşi cari se târăsc pe străzile oraşului, ar dori să ia parte la viaţa activă şi liberă; totuşi, de dragul vieţii, cu toţii se supun inerţiei, luni întregi uită de soţie, copii şi tot ce le-a fost drag şi prefera să lâncezească întinşi cu faţa în sus, uneori chiar un an de zile.

Dar aceştia cari pot ieşi afară, sunt cei mai sănătoşi. Se găsesc însă, prin camere, bolnavi cari, au făcut răni la şolduri zicând. Ei nu mai sunt decât nişte umbre, văd bine capătul firului unde-i aşteaptă moartea şi cu toate astea se atârnă şi speră ca înecatul.

— Am venit aici cu 50 de Kgr. Îmi spunea deunăzi un bolnav şi în loc să câştig ceva, în trei luni am pierdut patru kgr,

A pierde progresiv la dântar cu toată îngrijirea, înseamnă, pentru un ofticos, a nu mai câştiga niciodată în loc.

Dar acolo unde dorul de viaţă l-am văzut manifestându-se în toată goliciunea lui, a fost bolnavii cari aşteaptă să fie internaţi. Priviţi în ochii acestor oameni pe cari îi întâlniţi în unele dimineţi în sala de aşteptare. Unii sunt mai sănătoşi şi nu se mai trădează aşa de uşor, dar uitaţi-vă la figurile scofâlcite şi galbene, cari cocoloşite pe scaune, cu spinarea încovoiată şi pieptul tras înăuntru de-abia mai pot respira. În ochii lor sticloşi veţi citi teamă permanentă că poate în ultimul moment, nu vor mai fi primiţi. Se lipesc de locul pe care I-au ocupat şi parcă vor să spună: „Nu mai plecăm de aici. Aici e sănătatea şi viaţa44. Fiecare dintre ei vede în celălalt nu un bolnav ci un concurent şi se privesc cu ură; fiecare crede că celălalt e mai uşor bolnav şi n-are ce căuta aci să ia locul unuia care e mai grav. Iar la bolnavii internaţi cari trec în costum de spital prin faţa lor, privesc cu o ură şi mai mare.

—” Poftim, cică ăştia sunt ofticoşi şi ei se sbenguiesc!” auzeam într-o zi murmurând un bolnav care aştepta să fie primit arătând spre noi, cari ne îndreptam în grup spre sala de mâncare. Mă uitai la cel ce spusese vorbele

de maij sus şi în acelaş timp se uită şi el în ochii mei. N-am văzut până atunci un om care să mă privească cu mai multă ură. Ochii lui pe jumătate stinşi şi afundaţi în două văgăuni umbrite, mă străpungeau într-o ciudă cu totul nestăpânită şi parcă mă învinovăţeau pe mine din cauza boaiei de care suferea. Scumpă e viaţa!

Şi lucrul aefesta îl dovedeşte, pare-se, şi instituţia în care mă aflu. Societatea pentr'G profilaxia tuberculozei şi asistenţei tuberculoşilor săraci. Bugetul anual al instituţiei, pe cât aud, e de î 60 000 lei şi numărul bolnavilor pe care îi curariseşte anual îmi pare că nu trece de două sute. Prin urmare, societatea găseşte că e bine şi uman să se cheltuiască 160 000 lei anual chiar pentru sărăcime şi numai pentru două sute de bolnavi. De aci urmează că dacă ar fi mai multe inimi „generoase44 sau dacă conducătorii unui stat ar fi mai puţini hrăpăreţi, tendinţa lumii moderne şi a lumii savante, e ca instituțiile de soiul acesta să se înmulțească

— Aceasta pentru că viaţa omului pare a fi scumpă -.

— E şi acesta un semn de progres, de civilizaţie un semn că lumea va fi în curind mai bună, mai iubitoare, – îmi, ziceam eu în primele zile ale internării mele aci, privind la îngrijirea deosebită şi atenţia ce i se dă omului odată internat, deşi e dinfer-o clasă dispreţuită.

— Să respecţi orele de cură; să nu ieşi afară dezbrăcat; să nu mergi prea iute şi să nu vorbeşti prea mult că te oboseşti, cuviinţele acestea le auzeam mereu şi fiind spuse cu blindeţe par că-ți mergeau la inimă. Apoi ceata de oameni îmbrăcaţi de sus şi până jos în alb, care-ţi înconjoară patul în timpul vizitei, pe a căror figură se citeşte bunătatea luminată parcă şi mai muit de fazele ştiinţei care te întreabă binevoitor „cum staţi cu sănătatea44 şi care se bucură când aude o îmbunătăţire, după cum se îngrijorează când află un regres, toate acestea te fac să ai mai multă încredere în binefacerile civilizaţiei şi să priveşti lumea şi *imentu* \ ei printr-o sticlă ceva mai roză.

Dar pe când reflectam la cele de mai sus şi căutam să-mi întăresc convingerea că într-adevăr viaţa e atât de preţioasă încât *de* la omul cel mai simplu şi până la elita cugetării, totul tinde spre îngrijirea şi pătrunderea ei, în clipa asta, privirile-mi căzură asupra unui mare titlu din fruntea unei gazete de dimineaţa: Masacrele din războiul Italo-Turc. Citii şi mă înfiorai de grozăviile cuprinse dedesubtul acestui titlu.

Atunci pe nesimţite, o contrazicere se ivi între cele ce gândeam până în momentul acela şi lucrurile cuprinse în ziar despre însemnătatea şi preţul vieţii; atunci faptele oamenilor îmi părură fapte de nebuni. Mă uitai la cei din jurul; meu cari îşi făceau „cura44 cu o mutră serioasă şi îmi veni să-i sgâlţâi şi să le strig „Ce vă mai îngrijiţi atâta de sănătate dacă, după vindecare, la cei dinţii semn vă aruncaţi ca neghiobii la baionete? La ce mai îuaţi în serios boala dacă viaţa are aşa de puţin preţ la voi? Ce faceţi cu sănătatea când sunteţi în orice moment gata să primiţi o moarte de o mie de ori mai grozavă decât oftica?"

În acelaşi timp, cortegiul doctorilor cari tocmai veneau să fa4 „vizita44 pe verandă, îmi păru un cortegiu caraghios care, înşeilind pe bolnavi, se înşela pe sine, creind pentru viitor o istorie mincinoasă în care faptele se vor contrazice unele pe altele. Ou * drept cu vânt un om întreg la minte ar putea să-şi zică: neum se face că doctorul care azi îşi dă toată osteneala să înzdrăvenească un om, acelaşi doctor, ca deputat şi ca om de stat, trimite pe bolnavul, de-a-bine vindecat, să moară de o moarte grozavă? Cum se face doctore că o viaţă întreagă alergi în căutarea şi găsiră mijlocului cu care să ucizi dihania nevăzută care distruge viaţa omului; cum se face că de înălţimea tribunei academice îţi demonstrezi victorios descoperirea şi aduci elogii ştiinţei şi după o clipă, de la înălţimea altei tribune hotărăşti sau aprobi măcelărirea sau distrugerea în masă a aceleiaşi vieţi, pentru* a car ei, 3 mijloc de conservare erai mândru adineauri că eşti tu descoperitorul? Sau dacă nu aprobi şi nu hotărăşti distrugerea vieţii pe care tu te lupţi să o păstrezi, atunci pentru ce taci, şi nu te revolţi contra sălbatecului care îţi farâmă opera? De ce nu strigi, în numele ştiinţei că o ceată de nebuni dau cu toporul în clădirea pe care tu vrei s-o ridici? De ce nu ceri ca ştiinţa numai, săi aibă dreptul să stăpânească, iar nebunii să fie. Închişi la balamuc?"

Cât despre bietul animal care leeum tremură pentru păstrarea vieţii dar după un moment e gata să se arunce în foc pentru a sfârşi cu mult mai groaznic despre aceasta nu mai e nimic de zis. El e gata sa-şi facă cura cu sfinţenie un an de zile – refuzând chiar să arunce privirea pe un jurnal, de teamă să nu strice oeva întrinsul – pentru ca la auzul unei trâmbiţe de războiu să se vire în mare iuţeală în ascuţişul unei săbii. Aşa e omul,

animal. Oaia se sperie pe câmp de un fulg, dar sub genunchiulmăcelarului habar n-are că o aşteaptă moartea.

Dar poate că într-o zi nu va mai fi aşa.

P. Istrati

„România Muncitoare44, an. VII, nr. 68, 3 noiembrie 1911.

CALUL LUI BĂLAN Schi**

Eram în jorăila. Într-o dimineaţă întunecoasă de pe la sfârşitul lui februarie, pe când mă duceam la lucru, yăzui mai multe femei strânse ciotcă în fundul unei curţi, fără zăplaz la drum, de pe strada Bonaparte. Ţintuit locului o clipă, din cauza unui şivoi de zăpadă topită, peste care nu puteam sări, şi cum nici nu mă prea grăbeam, îmi zisei că n-are să fie rău dacă voi afla ce pun la cale femeile astea, la o oră atât de timpurie. Şi intrai ca într-un sat fără dini…

’ Curtea era un fel de maidan desfundat de noianul apelor Înghiţite în acel, anotimp ploios şi, ici colo câte va cocioabe frânte într-o rână, se trudeau să sărute pământul cu streşinele lor posomorite ca nişte sprincene de babă răutăcioasă. Când fusei în a~ propiere, văzui 4-5 femei în vârstă, cu broboadele strânse sub bărbie, dând din cap pe tăcute, dinaintea unui grajd de scânduri zdrenţuit de vânt şi poate… de cei cari n-aveau ce arunca în foc. Pe feţele lor se citea mâhnirea…

Da ce-i acolo? — strigai eu înotând în noroi.

Femeile se întoarseră spre mine.

— Ce să fie, răspunse cu încetineală una din ele, iaj… calul lui Bălan…

— … A murit az-noapte, sfârşi alta.

Auzind că asta-i toată pricina, dădui să mă întorc:

— Ei, şi pentru un cal mort v-aţi adunat aci?

— Aşa-i… un cal mort… reluă œa dintâi, da1 a murit de foame, sărăcuţu…

Acum înţelesei despre ce e vorba.

— Şi-al cui ziceţi că-i calul?

— Al unui căruţaş… vai de capul lui şi al ei… Gheorghe Bălan. Sade colo, în căsuţa aia…

Şi femeia mi-arătă cu capul una din cocioabe.

Mâhnirea lor mă pătrunse şi pe mine. Mă apropiai de uşa… Cară) uşă a

grajdului şi la vederea bietului dobitoc lungit la pământ, un fior îmi trecu prin oase.,

Era un schelet cu pielea pe el, dar nici pielea nu era zdravănă. O rosătură în dreptul şoldului lăsa să se vadă ciolanul. Şira spinării părea o pânză de fierăstrău şi coastele nişte vergele încovoiate. Pântec nu mai avea de loc, – un căuş cu maţe lipite de spinare. Căzuse cu dosul spre intrare şi cu capul în fundul grajdului… sătul parcă de-a tot căuta la uşii Crâmpeiul de ştreang cu care era legat se întinsese în urma căderii şi-i sugruma, pe sub fălci, băţul noduros care o dată fusese grumaz voinic, trăsese cu hărnicie la ham şi se scutura mândru când stăpânu-său, deshămmdu-l seara îi mângâia coama şoptindu-i: „Bravo roibule! bravo tată! u

Mă îndreptai spre căpăţâna care acum era numai bună de pus într-un par. Voiam să-i văd ochii! Dar nu mai rămăsese decât nişte găuri! Pleoapele, întredeschise puţin, lăsau sa se vadă în fund două ouşoare învineţite, cari nu mai vorbeau nici-o limba. Doar fălcile încleştate ca o menghină spuneau privitorului că de azi înainte nu le mai trebuie nici fin, nici grăunţe!

Când să plec, aruncai o privire împrejur: ieslea era mâncată în întregime, iar parul de care era priponit şi peretele de seânduri roase pe toată întinderea îngăduită de funie. Atunci m-ara uitat din nou la scheletul trântit la pământ şi o clipă mi-a venit să cad în genunchi spre a mă închina lui, ca în faţa unui adevărat mucenic.

Am ieşit afară. Femeile erau tot acolo.

— * Stăpânul calului, nu-i aci? Ie întrebai.

— Nu-i mamă, s-a dus şi el în toată lumea.

— Cum… „în toată lumea44? Nu-i însurat?

— Ba da… îi-însurat şi are o spuza de draci. Da’ ce să facă bietul om? S-a dus!

— Şi unde s-a dus?

— Parcă noi ştim!… Nici nevasta lui. Nu ştie. A întrebat şi ea ce-a-ntrebat, pe urmă şi-a văzut de sărăcie… A vândut căruţa pe nimica toată şi a păpat-o într-o lună… Ce crezi dumneta, opt guri sunt alea, nu glumă! Cât a ţinut banii după căruţă, a mai văzut roibu ăsta câte-o mână de ogrinji, pe urmă…

— Nevastă-sa e aici?

— Da, aici! Şi femeia cu care vorbeam începu să striga Leancoo! Leanco! Ieşi, fă, că v-a murit calu!

După o bucată de vreme, uşa de la căsuţa arătată se deschise şi în urag apăru o femeie scundă cu o scurteică ruptă pe umeri în picioare avea nişte galenţi. Din fusta scurtă şi zdrenţuită la poale, ca şi cum ar fi fost întinsă de câini, ieşea o pereche de ţurloaie subţiri ca două fuse; iar capul, înfipt între doi umeri cocoşaţi, părea a fi ai unei maimuţe ofticoase.

Întrebă din lisă cu glas pitigăiat:

— Ce-i?…

— V-a murit calu, răspunse una din chiriaşe.

Un moment, stătu pe gânduri, apoi veni spre noi clătinându-se ca bătuită de vânt. În uşa grajdului, aruncă privirea asupra calului mort, se întoarse şi rânji ca o pisică. N-ai fi putut spune ce se petrece în stafia asta. După ce făcu vreo doi paşi spre casă., se opri în loc, se uită la noi cu acelaşi zâmbet îngheţat şi zise

— Nu-i nimioa… Vedeţi-vă ele treabă… De el tot îi bine că a putut să moară… Noi… noi oe ne facem, că… nici nui putem muri.

Şi dădu din cap mereu, până intră în casă.

P. *Istrati*

„Calendarul Muncei”, nr. 31, pe anul 1912, p.p. 24-26.

„ÎNTtl MAI”

Schijă

Anotimpurile în Egipt nu se prea deosebesc ca la noi, fiindcă lumea poartă în ianuarie ca şi în iulie, pălării de paie şi haine albe; iar natura nu-şi schimbă niciodată haina ei verde.

Venicem în Cairo, prin decembrie şi acum era aproape dk sfârşitul primăverii. De lucru nu mai găseai de mult şi într-o ţară călduroasă ca Egiptul, când punga e gata să-şi dea sufletul, un articol din regulamentul vagabonzilor te sfătuieşte că cea dintâi bunătate de care trebuie să te lipseşti e patul de dormit. Trupul e. Mai tăcut şi mai răbdător, dar gura e taref nărăvaşă. Am urmat sfatul de mai sus şi din seara aceea m-am hotărât să tai porţia lui „her Iancl” care, la intrare, îţi cere numaidecât douăzeci de bani pentru trei scânduri şi o sobă, puse într-un colţ, unde toată noaptea de baţi

cu paianjenii.

A doua zi primele raze ale soarelui m-au găsit întins la rădăcina unui curmal, în apropiere de alee ce duce ia Piramide. Este o limbă de pământ pe care o formează malul oblic al Nilului, sau, mai bine zis, un povârniş îmbrăcat cu iarbă mătăsoasă şi veşnic verde, care începe sus, de la rădăcina unui şir de curmali moţaţi şi aplecându-se desfătător se sfârşeşte în buza oglindită a Nilului dătător de viaţă, de la care primeşte neîncetate săruturi de amant sfios. Aci mă retrăgeam întotdeauna, când necazurile mă strângeau prea tare de gât. Împrejurimile oraşului Cairo nu sê pot lăuda cu păduri întinse, cu vârfuri ameţitoare de Alpi, sau cu Grote de Azur, aşa cum *ar* pretinde nişte turişti îndrăzneţi. Dar pajiştea asta e destul de mulţumitoare pentru un om doritor de linişte. Ferită de cavalcadele englezoaicelor şi de domnişorii pomădaţi cari le însoţesc, e o nespusă plăcere să te aşterni aici în clipe de resrişte şi, fipindu-ţi obrazul de iarba măruntă şi dezmierdătoare, să-i dai drumul privirii de-a lungul apei lucioase, cât poate cuprinde ochiul. Atunci sufletul se uşurează de toate sarcinile şi viaţa nu-ţi mai pare o povară atât de grea.

Când m-am deşteptat, o linişte binefăcătoare domnea În tot ţinutul. La picioarele mele, Nilul lipăia cadenţat şi o boare, plăcută ce se strecura printre curioasele frunze ale curmalilor venea să-mi mângâie obrajii ca nişte valuri de mătase străvezie. Soarele se ridica cu vâlvătăi din mijlocul pustiului nisipos, stropind cu raze roşietice firele de iarbă înlăcrimate. Poiana mea, devenise fermecătoare. Mi se părea că nici-o dimineaţă n-a fost aşa de frumoasă ca asta.

Mă ridicai pe jumătate şi privii împrejur; nici ţipenie de om nu se vedea. În momentul acesta, o schimbare se petrecu în mine.

Altădată nu m-aş fi împăcat cu niciun chip să am pe cineva de tovarăş, când veneam aci. Acum, mi-era necaz că sunt singur. Îmi ziceam că e păcat să se bucure numai un om de toată măreţia firii ce mă înconjura. Luai o carte din săculeţul cu merinde, dar nu putui să citesc nici două rânduri. Aş fi voit eu,: aşa deodată, să năvălească de undeva un cârd de oameni: tineri, bătrâni, femei, copii de toate neamurile şi din toate ţările, dar toţi să fie veseli, zglobii, plini de bunătate şi de viaţă. M-aş fi agăţat de gâtul fiecăruia, ne-am fi tăvălit prin iarba umedă şi apoi am fi încins o horă

nebunească, cu cântece în toate limbile şi *cu* chiote sălbatice, o horă prăpăstioasă în care dănţuitorii să strige din piepturi şi guri de vulcan: Soare! Viaţă! Libertate î

Să fi trecut vreun ceas de când m-am deşteptat. Şedeam întins pe iarbă cu faţa în sus, cu bărbia proptită în palmă şi priveam la minunata alee ce duce la Piramide şi care se profila nu tocmai departe. Pustiu pe toată întinderea.

Deodată, răsunetul unei voci, ca. O frântură de cânitec, Îmi izbi auzul. Mă ridicai într-un cot şi văzui un om venind dinspre podul cel mare care leagă oraşul cu drumul la Piramide. Cu toată depărtarea la care se afla, nu era greu de ghicit că luase de dimineaţă „luleaua neamţului”. Mergea ţopăind, cu jumătatea de sus a corpuilui aplecată înainte, după cum împleticea picioarele ai *îi* zis că joacă „brâuleţul” nostru. Din când în când se opreai în loc, ducea degetul la frunte, părând că vrea să-şi amintească: j? eya şi apoi iar începea şa ţopăiaseă.

Muiţumit cum eram, începui să râd cu glas tare de musafirul acesta caraghios, dar când fu aproape de mine îmi pieri, pofta de râs: Era o namilă cât toate zilele şi-ar fi putut, cu o* singură lovitură de picior, să mă trimeată în Nil. Cu mare greutate şi cu multă părere de rău trebui să-mi. Istăpânesc râsul. Când ajunse în dreptul curmalilor, văzui că e un neamţ… dar trăsese* mai mult decât o „lulea”. Cânta nemţeşte şi juca după cântec. Roşcat, cu barba şi mustăţile blonde, neorânduite şi cu o şapcă numai cât palma, pusă strâmb pe ceafă, ţinea într-un deget băierele unei sticle italieneşti îmbrăcată în papură şi o bâţia ca pe o ploscă. Nu tocmai gras, dar înalt, surtucul scurt, iar pantalonii şi mai scurţi, Mâinile şi picioarele îi rămâneau afară din haine cu: câte-o palmă zdravănă.

Se opri în loc, rezemându-se de curmal. De teamă să nu mă vadă, făcui şi eu ca struţul, lipindu-mi capul de’ iarbă. Dar degeaba, unde să te ascunzi într-o pajişte deschisă! Mă zări şi începu să coboare spre mine călcând ca-n străchini. După o clipă*, o voce puternică îmi răsună deasupra capului.

— Hei! Cine eşti tu?

Mă întorsei puţin şi, privindu-l, mi se păru Lung cât coşul unei fabrici. Cu faţa lui de lucrător trudit şi îndrăzneala cu care wnea, îmi făcu mare plăcere şi teama îmi dispăru. Vorbea în limba lui, ce-i păsa dacă-l înţeleg

sau nu î Răspunse-i:

— Nu vezi cine sunt? Un om şi un lucrător ca tine.

— Aşa!… şi se trânti pe iarbă lângă mine. Atunci… dacă eşti un om bun şi un lucrător deştept, să facem „Întâi Mai44 împreună. Şi pe când se căznea să aşeze drept sticla pe iarbă, murmură printre dinţi: Tu ştii ce-i „Întâi Mai"?

Rămăsei cam nedumerit. Înainte de toate, habar n-aveam de mersul calendarului – ştiam doar că e primăvară – şi apoi, nii mă aşteptam să mă întrebe cineva de *Intri Mai* prin locurile acestea.

Văzând că nu răspund, îmi puse o mână pe umeri şi se uită în ochii mei:

— A., nu ştii ′ ce-i… „Întâi Mai44?? — şi apucă sticla de băeri, voind să plece. Îl ţinui de haină.

— Ba ştiu ce-i *Întâi Mai*, dar nu ştiu că e astăzi. Când nu lucrez, n-am nevoie să număr zilele.

El se înveseli.

— As a?… îi bravo, aşa te vreau! Şi eu uitasem ca azi e *Jntâi Mai.. ′*. Ce.. Crezi, în ţara asta sunt numai secături! Să vezi, azi dimineaţă… Dar, nu… trage mai întâi un gât de bere… cred ca n-ai gusta de mult.

Şi-mi dădu sticla. Era o băşică rotundă de vreo două kilograme şi aproape plină. Se vede că el trăsese, deosebit.

Nu beau bere aşa dimineaţă, zisei eu, n-am mâncat nimic.

Neamţul se porni pe râs şi începu să scoată de prin buzunare mai multe pacheţele.

— Ha! ha!… N-ai mâncat? Ei bine, o să mănânci şi să bei, înţelegi, azi e ziua ta. Iată o bucată de cvarghel şi pâine.

Când desfăcu hârtia în care se afla cvarghelul, mirosul greu al acestei brânze nesuferite mă făcu să strâmb nasul.

— Fugi cu drăcia asta, pute rău!

— * Ce? Pute?… Puţi tu, nu cvarghelul meu! Şi înciudat de ocara ce-i adusesem brânzei lui iubite, se puse şi o mâncă singur.′

MEncai şi eu din cele ce adusesem de cu seară şi după ce uşurarăm sticla, tot plimbând-o între noi, ne-am sculat să căutăm O umbră. Soarele se ridicase sus şi începuse să ne ardă.

Urcând povârnişul, tovarăşul meu se clătina ca un elefant. Mai duse

sticla o da; tă la iuze şi văzând că e goală o aruncă în Nil. Apoi începu să povestească:

— Aşa… Mă scol azi dimineaţă şi alerg ca un nebun la lucru. Numai că aproape de atelier… Na! zic, ce măgar sunt. Azi e *Întâi Mai!* He, he, asta nu se poate… înțelegi? Nu se poate! Trebuie să fii om, chiar dacă ar trebui să crăpi! Ce-m. I pasă mie de secăturile astea. La dracii, toţi sunt nişte măgari… Mă duc drept la maistăr! „Ascultă zic, azi nu lucrez44.

Dar el se uită la mine: „Eşti* bolnav? 44 „Ba deloc! Azi sunt mai sănătos ca totdeauna.44 „Atunci trebuie să lucrezi44, zice el. „Asta nu-i o lege”, zic eu… „Da să nu lucrezi azi e o lege?” „O, da, asta e lege! Ce, numai legile voastre sunt bune?” Şi i-am râs în nas! Ha! ha! S-ai supărat şi m-a dat afară! Ei şi?! Azi e *Întâi Mai,* azi la noi se strâng la un loc toţi flămânzii. Înțelegi tu? Ai văzut tu aşa ceva? Sunt mulţi, mulţi de tot… Ca furnicile. E ziua lor astăzi! Ei… de ce nu suntem şi noi acolo? Săi vezi ce putere ai atunci! Iii… dacă ai pune umărul într-un zid, s-ar duce dracului!»

Şi neamțul începu să zgâlțâie un palmier. Se făcuse roşu ca focul. Apoi se opri şi mă apucă de rrdnă:

— Poate că tu nu pricepi, dar… ia hai să facem şi *noi* o „manifestație44!

Mă luă de braţ şi începu să cânte un marş pe care nu-i prea înțelegeam, dar care-mi da fiori prin spate şi mă făcea să calc după tact, fără voie. Aleea răsuna de parcă ne-am fi aflat sub o boltă de metal.

În singurătatea dimineţii, văzând u-ne cineva cum ne depărtam cu paşi cadenţaţi, ar fi zis că nu suntem zdraveni. Şi cu toate astea., vorba neamţului, azi eram „mai sănătoşi ca totdeauna44.

P. *Braileanu*

„Calendarul Muncei, nr. 31, pe anul 1912, p.p. 107-111.

1 Alt pseudonim al lui Panait Istrati.

DUPĂ congres

După congres, ca şi după război, mulţi voinici se ridică – s-ar putea spune totuşi pentru cei cari stau de-o parte şi nu sunt risipiţi de învălmăşag că ’lucrurile apar mai clare decât pentru cei din mijlocul luptei.

Congresul de anul acesta, contrar – cred – tuturor aşteptărilor, ieşit mai slab decî/t cel de acum doi ani, aceasta în, ceea ce priveşte dezbaterea chestiunilor de la ordinea zilei. Cu toate că şi la primul nostru congres

comicul „s-a votat!” al tovarăşului Frimu, – prezidiul de atunci – punea capăt multor discuţii cari ameninţau să nu se mai sfârşească, totuşi, dezbaterile din congresul trecut rămân mult superioare, prin libertatea şi studiul lor, celor din anul acesta când, toate punctele de la ordinea zilei s-au votat – ca să zicem aşa – aproape din oficiu.

Dat fiind faptul că nu erau decât. Două zile şi jumătate la dispoziţia congresului şi cum peste limita aceasta nu se putea trece *e\i* niciun preţ din cauza serbării ce urma imediat congresului, tovjarăşulj Racovski a depus o mare severitate în dezbateri – întâi, contopind mai multe puncte înitr-unul singur şi apoi, liniitând la zece minute dreptul fiecărui delegat de a răspunde unui raportor timp care, a mai suferit o amploare, în cele dijn urmă.

Şi asupra acestui lucru aş vrea să stărui în câteva cuvinte

Toată paguba rezultată din limitarea aceasta extremă a timpului necesar unui delegat pentru a dezbate o chestiune, trebuia să cadă nu asupra prezidentului congresului, – care nu putea face altfel, ţinând seamă că orice delegat are dreptul de a propune şi discuta – ci asupra unora din delegaţi veniţi la congres, sau mai bine zis, asupra majorităţii acestor delegaţi. O mişcare tânără nu poate trimite la primele sale congrese decât o jumătate din delegaţi tineri în cunoştinţe. Ori, într-un congres care are numai trei zile, timp preţios de pus la cale lucruri pentru un an sau doi, numai cei batrdni la minte, cei cu largi cunoştinţe şi e.4 experienţa pot aduce o raiză de lumina care să fie folositoare bunului mers al mişcării.

Şi aceasta cu atât mai anevoios, cu cât în congresele noastre, absolut deosebite de congresele celorlalte partide şi mişcări, – se pun la discutat cele mai adând şi mai grele de pătruns chestiuni, din câte se agită în vremea noastră – şi trebuie să Sfii ori om pregătit, ori prea îndrăzneţ ca să iei cuvântul într-o asemenea adunare.

—” Dar, va întreba poate, un tovarăş supărăcios care a fost delegat la congres, atunci pentru ce am fost trimis dacă nu pentru a lua cuvântul?”

— Nu, n-ai fost trimis pentru asta, atunci când geanta cu bagajul cunoştinţelor tàle e aproape goală, ci pentru ca şezând cuminte şi atent pe un scaun, să laşi timpul tău altora mai pricepuţi să discute şi să se pronunţe iar tu să-ţi umpli traista, sârguitor pentru altă ocazie, pentru alt congres,

căci nu e o lege să iei parte la un congres, iar cel de-al doilea să te dea lipsăi

Lăsând însă gluma la o parte, s-a (putut constata în ultimul congres că sistemul acesta democratic de a da dreptul fiecărui eongresist de a lua cuvântul la fiecare chestiune, indiferent de gr a diil său de pricepere, se transformă în curată neorânduială şi aduce imense pagube atunci când vorbitorul nu spune nimic.

Iată de ce cred că la viitoarele congrese, tovarăşii delegaţi ar trebui să ţină seama de observa/ţiile de mai sus iar biroul sa întoarcă foaia atunci când dreptul devine un abuz păgubitor.

Câţî tovarăşi luminaţi n-au rămas pe dinafară din cauza celor „zece minute44 insuficiente şi a listei kilometrice ’ „de înscrieri44 la discuţii!

Dar mai sunt şi altele de spus despre Congresul trecut.

P, *Istrati*

„România Muncitoare”, an. VIII, nr. 54, 15 iulie 1912.

ASISTENŢII DE L V CEREALE

În momentul când scriem aceste rânduri tânăra organizaţie a asistenţilor din Brăila e angajată în una din cele mai grele lupte cu putinţă şi când spunem „cele mai grele lupte44, nu o facem din obişnuinţă sau din dorinţa de a mări caracterul luptei.

În adevăr, rar se poate vedea ca o organizaţie să aibă atât ea piedici de învins în calea ei. Asistenţii, prin năzuinţele şi revendicările lor, nu se întâlnesc în cale numai eu patronul, după cum e regula generală la alte sindicate, ei mai au de învins şi pe celălalt duşman, ba poate pe adevăratul şi» cel dintâi. Duşman care trebuie mai înainte învins, pe magaziner.

Acesta e mult mai periculos decât stăpânul, decât comerciantul, adică, deoarece, lovit, fiind şi el în interese, prin faptul organizării asistenţilor cari până mai ieri îl serveau cu cea mai mare credinţă, acum, devine cu atât mai periculos cu cât lipitoarea aeeasta, demnă de strivit, învrăjbeşte, cu multă iscusinţă, pe stăpânul său împotriva noilor organizaţi şi suntem convinşi că dacă această canalie n-ar exista, comerciantul ar putea să vadă repede şi clar că numai foloase poate avea în urma ridicării gradului de conştiinţă al asistentului.

Pe lângă magaziner şi pe lângă autorităţi – pe cari nu Je mai punem la socoteală fiincă acestea veşnic sunt de partea celor mari – asistenţii mai au

de învins chiar imoralitatea din sânuî lor. Aceasta e o piedică precumpănitoare în lupta de întărire a organizaţiei, pentru că obişnuit să-şi echilibreze traiul prin ciupeli piezişe şi nepermise, iar nu prin reclamarea hotărâtă şi demnă a unei plăţi îndestulătoare, asistentul, linguşitor, cu greu se va putea transforma şi decide a intra în rândurile colegilor săi organizaţi unde numai cinste, demnitate şi solidaritate se poate găsi, lucruri absolut periculoase lui, cu rare excepţii, fireşte.

Dar înrolarea tuturor asistenţilor în sindicat e un ideal nu tocmai apropiat.

Dacă aceasta s-ar putea face aşa de uşor nici n-ar mai fi nevoie să se facă apel la organizaţia căruţaşilor spre a boicota pe cei neorganizaţi căci aceştia neexistând, comercianţii ar fi siliţi să primească pe vechii lor „ipistaţi44 cari altădată, secondau pe magazineri în furtişaguri, în forma nouă sub cari se prezintă de la organizare încoace, oameni demni şi conştiincioşi. Iată de ce credem, că nu greşim de loc, arătând tovfarăşilor asistenţi că cel mai puternic motiv al unui posibil insucces, e faptul târziei ler organizări. În loc să privească sceptici la avantajele muncitorilor din port cari se îndreptau plini de speranţă încă de acum trei ani, spre organizaţia sindicală, dacă dânşii inar fi imitat, cât de departe s-ar afla azi şi deci de câte ori mai uşoară le-ar fi lupta în momentele acestea! Printro propagandă vie şi neîncetată, de mult ar fi ucis linguşirea şi egoismul din sânul breslei lor şi ar fi sădit în loc, germenul conştiinţei de clasă care, le-ar fi atât de folositor în momentele acestea grele.

P. Istrati

„România Muncitoare", an. VIII, nr. 54, 15 iulie 1912.

BOICOTUL TOVARĂŞILOR CĂRUŢAŞI

Frumoasa solidaritate de clasa muncitorilor din Brăila s-a manifestat cu ocazia locutului actual, în chipul cel mai demn.

Asistenţii nesindicaţi simpatizând cu patronii, le dădeau tot concursul acolo unde, deşi declarase locut patronii, totuşi… lucrau. Acestor nedemni trădători, le-au dat o admirabilă lecţie tov. Căruţaşi boicotându-i, adică neprimind să descarce acolo unde se aflau asistenţi nesindicaţi.

E dureros faptul că trebuie să se lupte între ei membrii aceleiaşi clase însă când ei nu-şi înţeleg interesele de clasă, vina nu e decât a lor şi în cazul

acesta tov. Căruţaşi şi-au îndeplinit ’o datorie de căpetenie.

PENTRU PREFECTURA BRĂILA

Întrebăm pe domnul director al prefecturii de Brăila dacă în atribuţiile d-sale intră şi aceea de surugiu. Căci cum se explică atitudinea sa muscălească şi cuvintele batjocoritoare cu câri a năvălit asupra delegaţiei asistenţilor din port invitaţi să-şi expună doleanţele, în sala bursei, luni după amiază în faţa comercianţilor şi membrilor Camerii de comerţ.

P.I. O

„România Muncitoare”, an. V11I, * nr! 54, 15 iulie 1912.

Notă: ambele articole apar în ziar în forma în care sunt prezentate respectiv, unui după celălalt, cu o singură semnătură: „P.I.” şi, în continuarea articolului: *Asistenţii de la cereale* semnat: P. Istrati. Pentru acest motiv în „Cuprins” nu au fost înscrise separat cu semnătura’:

«PI-CÂTE O GLUMĂ DIN ClND ÎN CÂND

Scăpare de condei în urma unei indiscreţii fericite, datorită unor funcţionari din anturajul d omnu lui Banu directorul revistei „Flacăra44 şi al cărui nume din motive pur profesionale le trecem sub rezervă, ne aflăm în plăcuta poziţie de a ne prezenta, cei dintâl, în faţa opiniei publice, a numeroşilor noştri cititori, şi a-i pune în contact cu următorul senzaţional articol de reportaj politico-economico-îiteraa\

Sâmbătă pe la ora 10 dimineaţa d omnul Banu, extrem de agitat şi pliimbându-şi paşii mari prin birou, sună, şi ceru să vie, imediat, „Cronicarul Dâmboviţei44 autorul cronicei *prozele săptă» mânii*, iar când acesta se. Prezentă mirat de atitudinea directorului său, acesta din urmă, îi puse, celui dintâi, ultimul număr al revistei „Flacăra44 sub nas şi, arătându-i următoarele rânduri, de la *Notele săptămânei*, le însoţi cu următoarele cuvinte:

— Bine, domnule *„cronicar al Dâmboviţei”*, ce înseamnă asta? Cum ai putut dumneata să scrii cuvintele astea, ia citeşte colea:

„Sunt la Sinaia. Plouă într-una. Zi şi noapte cerul este acoperit de nori vineţi… ca spinarea unui ţăran scăpat din beciurile poiliiţiei… S-ar părea că Sf. Ilie schimbat într-un uriaş jandarm rural, bate mereu cu funia udă bolta cerească”.

Ce vrea să zică asta, domnule? Ce… ţăran… spinare… funie? Adică, cum

vine asta? Eu refuz poezii numai fiindcă se întâmplă să se strecoare pe ci pe colo câte o „scăpare44 şi d-ta îmi cazi deodată din nori cu asemenea comparaţii deplasate? Nu înţelegi d-le că asemenea comparaţii nu se fac? N-ai putut să compari cu altceva norii de la Sinaia şi pe Sf. Ilie al d umi tale? Doar suntem la o revistă literară şi imaginaţia aprinsă a cititorului, a vreunui cititor incult poate să încurce lucrurile rău: ţărani… ’907 guvern liberal… jandarmeria rurală… şi când mai vii şi cu culori „vinete44 apoi mi-o faci fiartă!

Întristat de acest insucces, *„Cronicarul Dâmboviţei”* încearcă o… „scăpare de condei44 şi se retrase, iar d omnul Banu în culmea surescitării, trimise după ei o ghiduşie în dublu exemplar.

— Scăpate-ai cu gâtul de mal, pârlitule… Dar-ar Dâmboviţa peste tine şi te-ar trăsni Sfl Ilie cu comparaţiile tale, neghiobule.

P.J.

O ANIVERSARE Mişu Ionescu

Azi 28 iulie se îmbplinesc doi ani de când o moarte, ni l-a ra- *pit pentru totdeauna, din mijlocul nostru, pe Mişu, stegarul inimos al muncitorimii gălăţene şi unul din fruntaşii adevăraţi ai mişcării din ţara noastră. Ştiindu-se bun înotător de mic copil şi fiind; un obişnuit al scăldatului, nu şi-a putut închipui că va plăti cu viaţa sa plăcerea aceasta nevinovată. Acum ne vedem siliţi a ne aminti, în chipul acesta, de dânsul, în loc ca actele şi devotamentul de care dispărutul era capabil – să ne bucure şi astăzi din trup în trup şi să ne dea de ştire că la Galaţi muncitorimea organizată îşi are paznicul neadormit al intereselor ei.

Contrai’ aniversărilor burgheze de asemenea natură, a enumerărilor de fapte mari neînfăptuite şi a exprimărilor de adinei regrete cu totul nesimţite, proletariatul organizat este şi are pentru ce să fie îndurerat cu prilejul acestor triste împrejurări. Pentru noi, data pierderii unui suflet mare, e clipa nenorocită-n care O faclă luminoasă – din puţinele facle cunoscute dreptei noastre cauze – încetează-de a mai ajuta la gonirea întunericului ce ne în ch ide calea spre soarele depărt at al des robi rei – e o stea în ai puţin pe firmamentul speranţelor muncitoreşti.

Pentru lagărul burghez, dispariţia unui „bărbat de stat” e momentul mult aşteptat al sutelor de arivişti cari se vor da în brânci pentru a-i ocupa

scaunul aducător de averi, pentru noi e ceasul de reculegere când, privindu-ne unii pe alţii, recunoaştem pe tăcute că cu greu se va ridica un altul care să poată ocupa un scaun de unde să trimită cu talent îndemnuri mari, abnegaţie multa şi pilde demne de învăţat – un post care cere toate însuşirile celui care îl ocupă dar care nu dă în schimb nici lefuri nici diurne… ci numai o desăvârşită mulţumire sufletească – diurnă foarte slabă pentru acei cari trebuie să caute în dicţionar sensul acestor cuvinte. Iată de ce suntem mâhniţi când aniversăm azi doi ani de la moartea lui Mişu Ionescu.

P. Istrati

SCRISOARE

Către « „un ţăran sincer:", „cu ştiinţă ele carte şi dragoste de adevăr" şi veare nu e membru în liga pentru unirea cărbunarilor cu a înălbit orilor".

Lui I.C. Vissarion.

Ţi-am citit şi eu scrisorile tale din „Adevărul" şi la sfârşit, -cu multă părere de rău, mi-am zis: „Pierirea ta prin'tine Vissarioane44. Căci aşa este. Dacă ne dă şi nouă Dfurrmejzeu, la o sută de ani o dată „un ţăran cu ştiinţă de carte şi dragoste de adevăr44, apoi nici pe acesta nu-i lasă întreg ci *îl* pune să facă pese de teatru, aeroplane şi scrisori deschise la „Adevăru144.

E dureros că trebuie să vorbim astfel de noi, dar ar fi şi mai rău, ba e chiar condamnabil, atunci când am lăsa, pe oamenii noştri să-şi atribuie merite pe cari nu le au, să aibă convingerea ca operele lor sunt „de vailoare44, atunci când nu sunt, şi să* devină insolenţi ca oameni cari n-au altă vină decât aceea că i-au lăudat poate prea mult. Şi amicul nostru e într-adevăr insolent, nu numai cu tovarăşul Racovski de care vorbeşte cu aceeaşi răceală ca şi d. Lorga, dar chiar şi de mişcarea socialistă. Lăsând la o parte contrazicerile în cari cade cu privire la aprecierile sale asupra „Adevărului44 dar fraza cu care se adresează dfomnujlui Miile: „Vă vorbesc sincer, aşa cum mi-e firea dacă riu refuzi sprijinul ziarului Dvs. Noi unde mai putem spune şi euvântul nostru! 44, e cu totul jignitoare pentru mişcarea noastră. Nimeni nu tăgăduieşte ca dfomnul Mille e un puternic stâlp al democraţiei, dar iarăşi, cine va putea contesta că mişcarea noastră n-a plătit şi nu va plăti în viitor cu sângele ei, luptele ce le dă pentru triumful cauzei muncitoreşti? Negreşit, o asemenea afirmare numai un

literat o poate face, căci pentru amicul Vissarion „socialiştii de la noi44 există numai atâta timp cât aceştia îi editează operele; din moment însă ce dânşii – (mai modeşti decât dfomnia sa, – găsesc ra scrierile sale sunt slabe, apoi…44 unde mai putem spune şi noi cuvântul nostru44 decât într-un ziar democrat – iar nu într-unul socialist – şi adresându-ne dfomnujlui Vissarion Stroescu.

—”… Deschideţi-mi singura poartă de a-mi spune simţirea: coloanele „Adevărului44… striga foarte „sincer44 prietenul Vissarion.

Frumoasă cultură socialista! Un ţăran „cu carte44 avem şi noi, dar să ne trăiască î

Pe lângă nenorocirea de a fi foarte puţin socialist „tovarăşu144 Vissarion mai are şi pe acela de a nu fi de loc modest, aşa cum i-ar sta bine unui ţăran care bea „schwartzuri”, „la terasă” Dfomnia sa crede că competiţia Cercului de editură socialistă e mai prejos de aprecierea unei opere ca „Lupii” şi tovarăşul Moscovici a fost prea delicat în scrisoarea sa când a ezitat de a-i spune aide vărul, invocând că „nu ne putem arunca în editarea unei cărţi lliitierare din lipsa a zeci de mii de fraci”. Nu, nu din cauza asta nu se editează „Lupii” ci din aceea că nu e nici-o „dramă socială îN patru acte” nici dramă şi nici măcar piesă. Cercul a găsit că asemenea „drame” se pot scrie câte trei pe săptămână.

/viitorul piesei, deşi ţăran, e departe de a fi autoţăran. EI nu ne dă nici limba, nici sentimentele, nici revolta coşbuchiană a ţăranului – ci numai nişte declamări hamletioe, rezultatul unor citiri fugare şi pedantice.

Dar cum să ţină seama prietenul nostru de toate acestea când nu ştie că

„Uşor conduci pe un om netot Dar mai uşor pe un om cuminte;

Pe-un semidoct, nici tu părinte Nici zeii cerului nu pot”.

De altfel, vina nu e din păcate numai a aceluia care linguşind în mod nedemn pe directorul „Adevărului” caută, – vorba tovarăşului Moscovici, – „să atragă atenţia uneori asupra-şi” ci şi a unor foarte buni tovarăşi ai noştri cari prin aprecierile; lor, prm aprecierile lor, prea grăbite, au zăpăcit pe să raicul nostru şi I-au făcut să dispreţuiască judecata acelora cari au destulă dragoste pentru o literatură socialistă dar care o resping atunci când găsesc că în drame ca „Lupii” autorul a făcut-o… prea de oaie,

P. Istrati

Secretarul Cercului de editură socialistă „România Muncitoare”, an. VIII, nr. 66, 26 august 1912,

„FACLA” LA PUŞCĂEIE?

Împotriva regelui muscal şi a nebuniei războinice, „Facla” duoe o luptă care din zi în zi devine mai aprigă şi asigură un succes mai desăvârşit în popularizarea figurei sinistre a ţarului Belgiei Orientului. Dacă anul 1877 n-a reuşit să aducă pe i uzele învineţite ale poporului epitetul de „marele căpitan”, apoi îyiu, exploatarea sângeroasă şi diplomaţia idioată a tiraniei regale vor putea împleti cu uşurinţă cununa meritată de acela care a făcut totul pentru el, pentru neamul şi călăii ce-l înconjoară, dar nimic pentru l.ara care-l blestemă, de câte ori îi vede chipul în şcolile lui Haret, tribunalele lui Bagdat şi bisericile lui Atanasie.

În publicistica ţării. Noastre, cred din parte-mi, că „Facla” a reuşit, cea dintâi, să ducă eu mai multă îndrăzneală, competenţă şi talent, războiul sfânt de distrugere a vieţilor care ne rod măduva vieţii – şi dacă aştept o zi în care loviturile ei să culmineze, e aceea când scriitorii cari o redactează vor trebui să meargă la puşcărie.

Nu e niciun rău că le doresc acest lucru. Puşcăria pentru ziaristul cinstit e arcul de triumf al acestor Napoleoni ai condeiului şi nu există certificat mai bun pentru dânsul decât „Foaia de Liberare” ce vor căpăta-o la ieşirea din închisoarea Văcăreşti. Pe aceste certificate, poporul ştie să aplice în asemenea cazuri, nişte sligilii cari nu se mai pot şterge.

Dar „Fadia” nu va merge la puşcărie şi iluziile ce şi le făcea acum câteva săptămâni, cred că le-a pierdut cu totul. Iar cauza acestei fericiri depărtate nu-i deloc puterea cu care n-ar fi ştiind să lovească, nici obrazul tăbăcit al oligarhiei, care a început să crape pe ici pe colo, ci putina frică ce-o are această oligarhie în democraţia română. Numai teama de controlul socialist, puternic, a, r fi în stare să determine aceste putregaie să-şi răscolească măruntaiele.

Când toate aceste elemente democratice risipite* se vor reuni într-un mănunchi cu neputinţă de frânt, când se va găsi omul care să adune toate aceste talente ce se zbat astăzi disperate şi formând un partid de temut să-l arunce asupra blocului de „ploşniţe”, atunci lucrurile se vor schimba.

Sprijiniţi de un cotidian socialist, care să nu aibă nici-o. Rezervă de făcut,

niciun om de cruţat, nici-o ambiţie de acoperit;

— Care să răscolească moşiile, fabricile, atelierele şi uzinele Caroiilor, Brătienilor, Costineştilor, Ferikizilor şi altor reptile de unde să pună sub ochii poporului exploatarea lor mârşavă: – părăsind cabinetul şi coborându-se în mijlocul mulţiimii setoase, cutreierând oraşele şi satele unde să ducă cuvântul şi îndemnul de deşteptare al maselor – pătrunzând ca nişte adevăraţi tigri în incinta acestui parlament de ticluială, unde să agite adevăratul „fier roşu" şi să-l aplice fără milă; – făclierii de azi, precum *şi* acei cari vor fi stând pitulaţi prin cine ştie ce colţ, numai atunci vor deveni spaima „ploşniţelor44.

Când diferite *facle* se vor răspândi în sute de mii de exemplaire în toata ţara şi când poporul va umple enorme săli de *în-* truniri; – când haitele de lupi vor vedea că „teoreticienii44 au părăsit demascarea platonică aducătoare de mici satisfacţii şi inofensive denunţări şi s-au hotărât a le călca pe urme, atunci „Fada44- va fi dată în judecată cu prisosinţă, condamnările vor curge lanţ, dar şi opera de asanare va fi atunci etesăvârşită spre marele folos al poporului rob şi spre cinstea celor ce se devotează lui.

Aşa cum se lucrează azi, încă deşi e ceva, nu e tot ce se poate face. În chip fatal – şi spre răul nostru, al mulţimii muncitoare pamfletele îşi vor sfârşi într-o zi sursele şi vor deveni anodine „oeea ce nu doresc deloc, iar cei cari sug sângele lucrătorilor -au aerul a-şi spune: „Lasă-i să latre! 44

Cine nu doreşte ziua când toate aceste forţe se vor uni pentru a începe colaborarea la operta cea mare?

P. *Istrati*

„România Muncitoare", an. VIII, nr. 69, 6 septembrie 1912.

DISPREŢUL DE VIAŢĂ LA LIBERALII NOŞTRI

S-a tot spus mereu, de câţiva ani încoace, că ce mai cinici oameni de pe pământ sunt liberalii români, în frunte cu gazetari de la foile lor. Afirmaţia aceasta cred că e o greşeală provenită din lipsa de pătrundere cu care se citeşte la noi Iată o dovadă ca liberalii sunt consecvenţi în spusele lor.

Se ştie că duminica trecută portul nostru a organizat întruniri de protestare în toată ţara împotriva războiului oare nimiceşte atâtea vieţi folositoare progresului; – aceasta în conformitate cu credinţa noastră că

viaţa a fost dată omului pentru a fi trăită iar nu măcelărită. Totodată mai credem că lucrând astfel practicăm şi învăţămintele religiei noastre de stat care ordonă *„să nu ucizi0.* Dar iată că a treia zi după întrunire, tocmai când ne felicitam că ne-am făcut pioasa datorie de creştini, apare „Viitoru144, organul partidului celui mai idealist din ţară şi ridicându-ne la o înălţime – la care numai guvernatorul Bănci Naţionale poate să ajungă, ne aminteşte că *„datoria primordială a omului este a dispreţul viaţa*, când nevoi superioare şi când un ideal etnic ar ioere-ou.

Mărturisesc că această nouă latură a datoriei omeneşti m-a caim pus pe gânduri. — „Nu cumva, mi-am zis eu, noi socialiştii suntem iaşi? Nu cumva oare democratismul implică laşitatea?" * Şi mi-am adus (aminte de cei douăzeci de mii de camarazi căzuţi la 1877, de sângele vărsat în 1848, de miile de lucrătoribărbaţi femei şi copii – zdrobiţi de cazaci în 1905; m-am jgândit apoi la graba cu care proletariatul din Budapesta a coborât în stra dă, anul trecut, convins fiecare, în sufletul lui, că poate a doua zi nu se va mai întoarce la fabrică. Mi-am mai amintit cuvintele lui Bebel care a declarat dârz că va pune mâna pe arme daică naţiune străină ar încerca graniţele ţării sale. Şi, în cele din urmă, controlându-mi sufletul îngrozit, m-am întrebat dacă voi sta o clipă la îndoială de-a alerga în stradă în ziua când trâmbiţa universală va suna ceasul *„de apoi"* acestei burghezii *„liberale"*, care distruge orice *„ideal"* etnic, al popoarelor de pe pământ.

Dar citind încă *a* dată articolul cu pricina am văzut că înţelesesem greşit, că nu era nici-o contrazicere la mijloc; pentru asta a*trebuit să mă văd un moment în pielea unui „naţional libellai" – (o cameră'foarte puturoasă) şi să judec din punctul lui de vedere. Într-adevăr, liberalii de la noi sunt meşteri în „a dispreţul viaţa", dar *nu viaţa Lor, ci pe a noastră.* Când e vorba de *„idealurile"* lor *„etnice"* nu s-a inventat maşina destul de ucigătoare care să sfărâme îndeajuns casele muncitorimii române. Cari sunt aceste *„idealuri etnice"* nu mai e nevoie să le enumerăm, le ştie toată lumea. Cât priveşte conştiinciozitatea cu oare *„au disureţuit viaţa"* iarăşi ne cuprinde dezgustul a o mai aminti; în vârful piramidei de schingiuiri, prigoniri şi legiferări stă 1907 cu ale sale unsprezece mii de vieţi *„dispreţuite"*.

O, da î Au dreptate liberalii, ei ştiu de minune a practica dispreţul vieţii. Dar se înşeală când cred că noi suntem laşi. Eu ledoresc ziua când vor fi

chemaţi să le dovedim contrariul. Dacă laşitatea noastră se bazează pe cei câţiva dezertori fugiţi dintre noi în cohorta de mercenari a taberei liberale, apoi să nu se uite cădezertorii aceştia n-au putut să ne ia muniţia: *convingerile noastre.* Acestea au rămas; le-am modificat, le-amu perfecţionat şi înarmaţi cu ele, putem oricând să dovedim că ştim şi noi „a dispreţul viaţa”. Muniţia aceasta e cel mai bun material de război al nos-. Tru şi tocmai ce lipseşte armatelor de mercenari, ale căror „idealuri etnice” stau scrise pe bancnotele Bănicii Naţionale, pe mucavaua fabricii de hârtie „Leteta”, sau le întâlnim zilnic suspendate pe firele electrice ale „Tramvaielor Comunale”.

P. Istrati

DIN REGIUNEA PETROLULUI. CÂMPINA.

8 octombrie – Venit pentru o zi la Câmpina, pentru a lua parte la întrunirea de protestare împotriva războiului, am din nou prilejul să-mi dau seama de marea însemnătate a acestei regiuni şi de rolul pe care ar putea să-l joace în viaţa economică a ţării, Desigur că nu impresiile mele fugitive vor aducë ceva nou la cunoştinţa noastră, atât de săracă în fapte. Pentru aşa ceva, trebuie timp, muncă şi cunoaşterea adâncă a vieţii interne a acestei regiuni şi în privinţa aceasta tovarăşul Racovski avea perfect dreptate când ne spunea într-una din zile: *„Lăsaţi vorbele goale la o parte; cercetaţi date şi statistici mai bine şi veniţi cu cifre şi fapte dacă voiţi să fiţi folositori mişcării”.*

Fiind Duminecă, nu se lucra dar tocmai liniştea aceea care domina întreaga „schelă44 dădeia străinului o idee clară de forţa covârşitoare a proletariatului absent. Aci, cred, mai mult decât oriunde, ai impresia că te afli în adevăratul centru industrial al ţării.

Vizităm câteva schele care „lăcăreau44 adică extrăgeau păcură din adâncimi. E de ajuns să te opreşti îni uşa uneia din aceste turle, ca să afli măsura exactă după care se judecă mizeria neagră – ca şi ocna în care lucrează – a lucrătorilor de la schelă.

Nici nu-i nevoie să-l vezi pe lucrător. Din moment ce întregul interior al sondei înoată în păcură amestecată cu pământ, lucrătorul nu poate fi decât un burete îndopat cu ţiţei. Şi acesta nu palate doar nădăjdui că viaţa pe care o duce va ţine un anj, cinci sau zece, ci până la moarte., O dată intrat în

sondă speranţele de scăpare se pierd zi de zi, viaţa lui se identifică cu a sondei, ca a marinarului cu bastimentul; el ştie că într-o zi va fi mistuit de flăcări cu sondă cu tot, după cum marinarul se aşteaptă oricând să fie înghiţit de ocean cu întreg vasul pe care pluteşte. Şi totuşi lucrătorul sondelor nu se rgani ea ä pe i ru ca îmbunătăţindu-şi starea, zmulgând cât mai multe reforme, impunând să i se apere viaţa de pericole – să poată astfel îndura mai uşor mizeria profesiei ce-o exercitează. Trăind toată viaţa în păcură, nu e de mirare că oamenii aceştia veniţi de prin toate colţurile ţării, sunt ajbrutizaţi încât şi conştiinţa ior se întunecă cu timpul luând culoarea negrei şi împuţitei ocne în care sunt condamnaţi să trăiască.

A doua zi dis de dimineaţă, înainte de plecare, am ieşit pe malul care domină întreaga vale a Prahovei dintre Câmpina şi

Poiana. Tovarăşul Ariœscu, care mă însoţea, îmi povesteai, cu o* stăpâniită amărăciune, câteva din nenorocirile la care a fost martor şi în cari au pierit nenumăraţi lucrători, – pe când în faţa noastră se profilau pe toată întinderea văei, uricioasele propilee moderne, groznicele turle negre, cari păreau că formează colonadele unui vestibul la intrarea în iad.

—" Lucrezi liniştit în sondă", spunea tov. Aricescu, şi deodată, pe nesimţite, auzi o detunătură care zguduie toată regiunea şi preface în ţăndări multe geamuri din oraş. Atunci ştiu de mai înainte că vreo sondă a luat foc, şi când ieşi afară îi vezi unul-câte-unul cum aleargă în neştire cu flacăra de doi metri deaisupra capului. Unul se aruncă în apă şi mai arde şi acolo câtva timp; altul îşi rupe hainele de pe el cu carne cu tot. Cei mai fericiţi sunt cei cari mor pe loc arşi în sondă, dar aceştia sunt puţini. Cei mai mulţi, încercând să scape, nu fac alta decât îşi măresc agonia şi mor după câteva zile de chinuri.

Nu-ţi poţi închipui ce tablouri ni se prezintă în asemenea nenorociri. Cei carboniizaţi complet nu mai au nici-o formă şi treci mai departe. Dar rămâi înlemnit când ridici vata în care e îngropat unul viu, deşi e pe jumătate mort.

Vata albă înfăşurind trupul acela înnegrit, sângerând, curăţat de tot ce-a fost păr pe obraz şi pe cap, răsuflând încă deşi, se văd oasele şi carnea latârnă felii, – e tot ce poate înnebuni un om. Ce să-ţi spun de soţiile ori părinţii cari se apleacă jpeste o asemenea mumie ca să-şi recunoască

bărbatul sau copilul? De aceea e mai de dorit moartea unora, cari sunt striviţi pe loc de câte o greutate enormă, ori prinşi de cureaua motorului. Într-o clipă umple magazia de ciozvârte".

Şi de grozăviile astea, peste putinţă de uitat, am mai avut putereţa să reţin următorul amănunt: „un lucrător din altă localitate şi la o catastrofă întâmplată anul trecut, a încercat să ajute pe un coleg al său aproape carbonizat, dar în sforţarea făcută pentru a-l ridica, una din palmele muribundului i-a rămas în muni jupuită de pe schelet ca o mănuşă. Mănuşa aceasta de piele omenească, lucrătorul de mai sus a pus-o în spirt şi o păstrează şi astăzi".

*

Aceasta e viaţa, sau mai bine zis, o fâşie foarte subţire din tragica viaţa a lucrătorilor de la schela care, la chemarea organizaţiilor din Câmpina, duminica trecută, au răspuns prin 23) de membri! Da! e bine să ştie acest lucru toţii acei cari azi sau mâine, – vorba tov. Aricescu, – „pot să-şi vadă maţele spânzurate pe transmisioane" sau să se pomenească „cu palma în spirt". Dacă nici mizeria muncii la sonde -muncă atât de silnică şi prime j di – oaisă încât niciodată nu va fi îndeajuns de răsplătită cât timp va trona capitalismul, – dacă nici ea nu e în stare să itrezească conştiinţei adevărată a lucrătorului sondelor, apoi nici propagandistul cel mai fanatic nu va fi în stare* s-o facă.

Ar fi fost mai uşor să dau o dare de seamă la ziar' care sa salveze Câmpina şi s-o pună la cot cu celelalte oraşe unde muncitorimea şi-a făcut datoria, dar cred că asemenea cocoloşiri nu pot să aducă decât rău. E bine să ne cunoaştem mai de-aproape!

P: L

) „România Muncitoare", an. VIII, nr. 80, 14 octombrie 1912. *P*

ŞTEFAN GRIGORIU

Ultimele numere ale ziarului nostru mi-au adus şi mie vestea morţii lui Moş Ştefan, dar o veste scurta, un fel de anunţ de moarte şi nimic mai mult. Apoi înmormântarea tot aşa de scurt descrisa.

Nu cred să fi meritat numai atât bătrânul Grigoriu. E drept că în ultimii doi ani, de când mişcarea din Brăila, în exigenţele sale, a început să ceară elemente cu o cât mai mare pregătire socialista, rolul lui scăzut simţitor,

fusese trecut pe planul al doilea. Totuşi dacă despre Ştefan Grigoriu nu se poate vorbi ca de un militant încercat care a ştiut unde merge, nu mai puţin lui trebuie să i se dea locul ce-l merită în istoria mişcării noastre, aceasta cu atât mai mult cu cât la noi foarte puţini sunt acei cari încep şi isprăvesc ceva.

Nu-l cunosc eu mai bine decât toţi, pentru a fi cel mai indicat a vorbi despre dânsul, dar niefăcând-o alţii şi pentru că opera lui mi-e foarte clară în minte, voi căuta să şterg puţin uitarea care încearcă să se aştearnă prea repede peste memoria fostului, meu coleg.

S-a spus, în cele câteva rânduri scrise cu ocazia morţii lui că Ştefan Grigoriu a fost „întemeietoru144 organizaţiei din Brăila sau mai clar, întemeietorul sindicatului muncitorilor din port care astăzi ţine în sfera lui mai multe bresle. Da, asta a făcut bătrânul şi nimic mai mult: ba dacă ar fi fost mai ambiţios *şi* ar fi încercat să facă mai mult, ar fi stricat totul – exemple am avut destule – Dar tocmai fapta asta aş încerca să arat cât e de mare şi cât de adâncă trebuie să fie recunoştinţa pe care tradiţii muncitori ai portului nostru vor trebui s-o poarte mereu lui Moş Ştefan.

Un mare accident a fost Grigoriu la viaţa muncitorului brăllean. Şi dacă misteriomul * n-ar fi supărător aş spune că dânsul a fost menit să dezarme, să îmblânzească şi să îndrepte spre calea socialismului cea mai sălbatecă şi mai coruptă breaslă de lucrători,. Astăzi, numai după patru ani de organizare, muncitorimea portului a căpătat valoarea obişnuită *ia* unei massje organizate înlăturându-se aproape toate asperităţile vicioase pe cari ori ce breaslă neorganizaită le are în felul ei. Dar cine a cunoscut această ca-′ tegorie de muncitori aşa cum i-am cunoscut eu – născut şi ereseut în mahalalele locuite de ei – oameni la *pare* beţia era ridicată la rangul unui cult, iar puterea cuţitului o tovărăşie fără de dare nui *sie* numără ani;; cine i-a văzut cu: câită uşurinţă îşi spintecau comeseanul pe care cu o clipă mai înainte îl sărutase pe mustăţile boţite de alcool; cum aruncau cu lampa aprinsă asupra însăşi a femeilor lor şi cum o întreagă poliţie organizată se temea să pătrundă în cartierul Comorofcei, cartier dărâmat apoi până la părfrânit – acela se va convinge că nu e lucru tocmai uşor să te apropii de aceşti tauri sălbateci cum te-ai apropia de un miel, să-i farmeci cu o lovitură de pânză roşie dată peste ochi, să Ie iei cuţitele de *la* brâu spre a le da

femeilor „să taie ceapă cu ele44 iar lor să le arăţi, dracu ştie în ce limbă, calea luminoasă ce se deschide în dosul acestei pânze.

Şi Moş Ştefan *numai* atât a făcut!

Bunii mei tovarăşi din port, n-au ştiut ce e sinceritatea în trecutul lor, iar dacă o cunosc azi şi o vor cunoaşte mult mai bine mâine, pasului inspirait a lui Moş Ştefan i-o datoresc. Nu că n-ar fi ajuns niciodată aci fără dânsul, nu – căci dacă altădată „toate căile” duceau „1la Roma” azi toate sindicatele omului sărac vor trebui să ducă la socialism, alltă scăpare, nu-i; dar cine ştie cât timp dânşii ar fi mai continuat să dea tribut viciului, crimei şi întunericului în care se găseau, dacă moş Ştefan nu* se grăbea să adune în pestelcă focul ce se risipea la Galaţi acum patrii ani şi să vie la Brăila să sufle tăciuni pe malul Dunării!

Încă o dată, numai el ştie în ce limbă le-a vorbit acestor oameni şi i-a făcut să vadă într-însul un om dezinteresat şi sincer, ei cari erau obişnuiţi, de blestemata noastră oligarhie, să vadă în oricine ar veni în mijlocul lor pe unul care vrea să-i „jumulească” şi deci „bun de jumulit”; sau după cum spunea prietenul Cocea în „Adevărul” să rămână reci la toate cuvântările ţinute cu tot „entuziasmul tinereţii” – (deşi eu credeam al convingeriii, altfel unii socialişti au obiceiul de a se face miniştri la bătrânţe)

Iată în câteva cuvinte, ce le poate îngădui spaţiul ziarului nostru, cum îl văd pe moş Ştefan şi marea însemnătajte a operei sale. A fost dat ca în ochii lui muncitorii portului să citească sinceritatea pe care n-au putut-o citi în ochii nimănui până la el şi să-l urmeze. Pentru asta, în Casa Poporului demâine, el trebuie să ocupe locul de cinste. Greşelile trebuiesc uitate când ele sunt mai mici decât binele adus. Şi dacă vreodată noi am crezuţi că dânsul are gânduri ascunse, timpul ne-a dezminţit şi în sufletul meu cer iertare moşneagului.

C i ir o

P. *Istrati*

„România Muncitoare”, an. IX, nr. 27, 7 aprilie 1913.

Însemnări de călătorie NOTE DIN EGIPT

Lucrătorul arab. Mizeria arabă. Situaţia lucrătorului european.

Sfârşit de sezon

Dacă într-o ţară capitalistă în Apus – unde eu n-am fost încă

— Meseriaşul călător poate să se încredinţeze cât de mari sunt bine-faoerile socialismului, care-şi desfăşoară armatele sub ochii lui – nu mai puţin înitr-una din ţările înapoiate din Răsărit, tot un asemenea lucrător poate, cu inima strânsă de durere, să constate câtă nefericire aduce lipsa organizaţiilor noastre de clasă şi a minunatei conştiinţi pe cari sindicatele o dezvoltă în lucrător. A- tât de mare e deosebirea între un lucrăltor organizat şi un meseriaş arab de aci încât cel mai proaspăt Itovarăş din sindicatele noastre s-ar simţi mândru comparându-şi nivelul social cu acela al colegului său oacheş de pe ţărmurile Nilului.

Desigur că nu într-un restrâns articol de ziar sie poaite da o icoană exactă a relaţiilor dintre lucrătorii şi patronii din Egipt despre’cari se poaite spüne foarte mult. Înftr-adevăr, dintre localităţile din orientul ex-europefam pe unde am avut norocul să lucrez, singur Egiptul prezintă un teren asupra căruia socialismul poate avea pretenţiile sale. Despre sitarea lucrătorului din Siria, de exemplu, din localităţile sale mai însemnate Beirut şi Damiasc zadarnic te-ai extazia în constatări deşi decăderea e tot aşa de mare. Acolo însă, relaţiile dintre lucrători şi patroni sunt cu totul patriarhale, tehnica şi deosebirea de clasă încă nu s-au pronunţat şi deci nici vorbă nu poate fi de o îmbunătăţire posibilă în viaţa meseriaşului care de abila se poate numi astfel.

În Egipt însă, unde de vreo două decenii, mecanica a început sa exploateze, sistematic, bogăţiile acestui sol binecuvintat şi unde uzinele şi fabricile au ajuns azi până în Sudan, socialismul poate să intenteze un straşnic proces capitalismului norocos. Şi, cu drept cuvânt, norocoşi se pot numi capitaliştii, cărorâ ocupaţia engleză le-a înlesnit drumul spre bogăţiile africane. Cred că nicăieri – şi cu atât mai puţin în ţara noastră – capitalismul a putut găsi braţe mai mullte şi mai nemernice ca în Egipt. O populaţie indigenă care datorită poziţiei sale geografice, climei, se învârteşte cu iuţeala iepurelui de casă, aruncă zilnic în stradă mii şi mii de copii flămânzi şi goi, cum numai în ţările tropicale se pot vedea. Copiii ţiganilor noştri sunt cocheţi pe iângă copiii arabi. Goliciunea acestora, starea de murdărie, foamea şi boala de ochi care îi zvântă, e tot ce poate seârbi pretenţia secolului nostru cvi- Hzat şi tot ce ar avea de admirat mai mult uscaţii turişti englezi de pe terasele mari la hoteluri unde îşi rumegă simpaticul lor

spleen… singurul motiv care-i mâna prin ţările cu trecut glorios î

Copiii aceştia, până să ajungă' lucrători cu braţele coapte „încep să-şi câştige existenţa de pe la etatea de patru ani sau mai exact de cum încep să umble pe picioare. Un frate sau o soră mai mare cu doi trei ani îi ia de mâna le dă să taie o cutie de tinichea sau un săculeţ şi apoi îi vezi pe sub mesele restaurantelor şi cafenelelor culegând oase şi mucuri de ţigări pe cari, după o săptămână de muncă,. Le vând pe 30-40 de bani. Alţii vând bilete de loterie, scarmână printre gunoaie cu sutele, ori cerşesc alergând cu grămada turistul călare pe măgar. Mulţi dintre acei copii, cum de pildă acei ai unei familii unde locuiesc eu, întreţin, din câştigula lor, pe câte o mamă sau un tată orb şi paralitic. La opt-zece ani, se fac lustragii, când trebuie să poarte număr de ordine şi tinichea rotundă atârnată de gât, în care se află „acte de identitate", aceasta într-o ţară unde escrocii, dezertorii şi pezivenghii europeni se plimbă fără ca vreun guard să îndrăznească să-i întrebe de identitate.

Până aici mizeria arabă e numai înşelătorie, dar când acest copiî-paria ajunge la vârsta de muncă, mizeria lui edemică începe să devină periculoasă dar şi providenţială: periculoasă existenţei nenorociţilor lucrători europeni, providenţială capitalistului, Când în arşiţa soarelui, de care lui nu-i prea plasă, munceşte ca *un* bivol pentru l-2 fr anci pe zi arabul n-are destule cuvinte de laudă nici mijloace suficiente de linguşire pentru patron care-l face să câştige însutit mai mult decind atunci când, pe sub mesele cafenelelor, primea lovituri de picior în coaste.

El mănâncă şi doarme într-un chip pe care niciun condei, cât de strălucit, nu-i poate oglindi minţii cititorului. Şi nu trebuie sa se înţeleagă, din descrierea acestor lucruri, cât de fericiţi sunt lucrătorii din România nici cât de nenorociţi şi generoşi sunt capitaliştii de la noi; ci cât teren şi viitor are socialismul când Egiptul va fi anexat la Englitera şi când tovjarăsulj Keir Hardie va veni ea un zeu, cu un mare bici în mină, la tribuna roşie a sindicatelor de aci, care deja s-au înfiinţat! Iată ce vreau să înţeleagă tovarăşii.'

La puţinele lucruri arătate mai sus, trebuie arătată duşmănia dintre lucrătorii arabi şi europeni. Şi pentru asta ambele părţi toarnă din belşug untdelemn pe foc; arabii fiind elementul autohton întreabă ce caută

europenii în ţara lor; iar europenii nefiind lucrători organizaţi şi judecând cu tocurile ghetelor, fulgeră împotriva, acestor mizerabili” cari lucrează de pomană şi sunt cei mai ne fraţi.

La prinz când lucrătorul european, plătit mai binişor, se duce la un birt sau desface pachetul cu de-ale mincării, în care tot. Se află alimente de 70-80 cfe bani, arabul cu vioiciunea lui simte cât e de inferior şi umilit. El îndură cu greutate râsetele şi batjocura adusă mesei lui care se compune din: 5 bani pită acră şi 5 bani dumade cu oţet sau în locul lor de ’5 bani bob fiert stropit cu uatelemn puturos şi lămâe (ful) sau tot atâtea parale, chifteluţe de iarbă tocată amestecată cu făină (salfalè) etc. Invidia aceasta a lucrătorului arab nu e rea; într-o zi dânsa îl va arunca cu aşurraţă în braţele socialismului, atunci când propagat în bogata limba arabă, va pătrunde inima zvăpăiată a acestor meridionali.

Încă două trei cuvinte şi am terminat.

Sezonul, atât pentru lucru cât şi al excursiilor, s-a sfirsit. Lucrul se închide fiindcă cea mai mare şi mai importantă parte a localurilor, aceea care exploatează turismul, se închide de la

1 mai până la 15 septembrie. Iar excursiile iau sfirsit odată cu sosi æa Hamsine-lor. Dar ce este Hamsin-ul? Cuvântul înseamnă „de două ori cincizeci” adică *o sută de vânturi” extrem de călduroase şi pline de nisip fin venite din Sahara, pe care tradiţia zice că le-a numărat şi… garantează că vin exuet o sută pe an. Atunci cerul se întunecă, soarele uneori dispare cu totul, atmosfera se îngălbeneşte şi în loc de arşiţă sihiţi o dogoare de cuptor iar dacă eşti afară, nisipul nevăzut trozneşte supărător în dinţi.

Timpul acesta urât cuprinde cam luna de mijloc a primăverei şi sfârşitul Hamsinului, sei serbează de tot poporul, chiar şi de europeni. Veselia ţine două zile, lumea iese afară la câmp unde bea şi mănâncă… Serbarea asta se cheamă „C h am -e 1 ~ Nessi în „şi e atât de respectată încât în aceste două zile viaţa comercială e moartă

Turiştii au dispărut aproape cu totul. Piramidele au scăpat de insulta de a li se călca vârfurile în picioare şi a li se profana interiorul, iar Sfinxul a încetat de-a mai, privi în faţă prostimea care-l contempla extaziată. Deşertul şi tăcerea de moarte vor stăpârii iar măreţele monumente la umbra cărora beduinul va reveni să-şi facă ruga de seară.

P. Istrati

Cairo

„România Muncitoare”, an. IX, nr. 41, 30 mai 1913.

PROSTITUAŢII CONDEIULUI

Mobilizarea şi declararea. „holerei în ţară la noi a adus, netăgăduit, multe rele poporului român dar, aceste calamităţi şi întreagă perioada aceasta de exploatare patriotică – foarte explidabilă vremei în care trăim – vor! aduce şi multe foloase mişcării noastre socialiste. Ele au limpezit haosul arenei noastre politice româneşti şi au dat tuturora – individ sau grupare – prilejul de a se manifesta cu toată patima ce o provoacă asemenea evenimente.

Vom avea destul timp săi judecăm şi mai pe larg şi aparte, măsura de nebunie cu care „democraţi a” română a contribuit la aprinderea flagelului războiului care nu era departe de a lua proporţii… indiferente unor prostituţii şi convingerilor politice ale condeiului. Liniştiţi şi prea puţini surprinşi, ne mulţumim deocamdată, să arătăm cu degetul celor cari părăsesc odioasa puşcă pentru a reintra în rândurile armatei noastre eliberatoare, acel cuib de „cameleoni.ai presei44 şi de prostituaţi politici grupaţi în jurul ziarului din strada Sărindar, acelui ziar care; a fost apărat cu piepturile muncitorimdji, organizate de vaindalismele şovinismului pe care acum îl cultivă şi al cărui concürs’ dàt nouă a fost cântărit cu echivalentul monefiler de aur ce intra în buzunarele fără fund a redactorilor săi inspiraţi dumnezeieşte de culoarea metalului.

Nu-i mai amintim numele, muncitorii îl cunosc şi nu prea târziu el se va bucura de popularitatea pe care o merită. Clasa muncitoare care confunda sinceritatea şi statornicia acestui ziar

— După cum a făcut-o şi subsemnatul – cu acelea ale unui ziar socialist, a văzut de astă dată cât adevăr cuprindeau cuvintele celor. Ce strigau necontenit că numai ziarul nostru, *ziarul Partidului Socialist şi al sindicatelor unite va apăra până la sfârşit interesele muncitorimii exploatate şi va şti să piară strigând necontenit adevărul*.

Noii ne vom aminti totdeauna – cu dispreţul ce ţi-l întipăreşte în inimă experienţa acestei epoci – uşurinţa cu cari pretinşi socialişti şi democraţi ai acestui ziar au devenit patrioţi şi cuceritori înfocaţi, nepăsarea cu cari şi-au

împins spre dezastru inaugurând o eră de siluire internă şi militarism acut şi mai ales nu vom scăpa din vedere servila prudenţă cu cari încearcă să se strecoare din nou pe platforma „democratismului44 părăsită… O clipă pentru fa asculta „muzica ce place44 regelui Carol pe care vor începe din nou să-l înjure.

Mai dezmăţat decât ziarul de care vorbim şi mult mai inofensiv răspunsul fostului colaborator al „Faclei44, poet al domnişoarelor de pension cari înghit oţet spre a fi palide şi tenebroase ca şi versurile ce le satisfăceau, simţirea pervertită, prozatorul cu gura plină de scârnăvii literare admirate de vizitii palatului ne′ terfeleşte dezvelindu-se până dincolo de punctul atât de mult ţintuit în scrierile sale. Arogantul acesta preferă să spună azi cu cel mai liniştit cuget «… noi cei de la „Seara44»… după cum ieri, spunea cu aceeaşi inconştienţă: «noi cei de la „Facla44» în loc să-şi caute mai bine să-şi câştige pâinea cinstit lucrând ceasornice, ghete sau alte obiecte, mult miai mari, necesare omenirii, decât proza sa plină de comparaţii luate din vocabularul veneric. Antirăzboinicul de ieri care prin „Facla44 îngrozea lumea, imaginând cum un brav ofiţer român petrece scoţând ochii prizonierilor bulgari, azi e gata să „alerge44 pentru „a acoperi cu flori44 pe un smintit care, „pentru omenire, patrie sau… ficţiune44 – indiferent! — spintecă pieptul unei femei borţoase pe câmpul de groază voind să ştie dacă înăuntru e băiat sau fată. El întoarce spatele teoreticianului care, în numele omenirii, se ridică la tribună şi vesteşte războiul… *nu ştim totdeauna pentru ce* – exclamă paraponistul strigoi al arhiereilor – căci dânsul descoperă că „la noi tradiţia e mai ales de

O (rdin războinic44, amintindu-şi probabil de isprava unui domn muntean care şi-a pierdut capul voind, nu să cucerească pământuri străine dar să unească pe români, sau visând la „tradiţia războinică” * de sub domnia voevodujui moldovean care şi-a încoronat războinici a sfătuind la moarte pe fiul său să închine ţara turcilor… atât de sigur era că „tradiţia războinică44 cuceritoare se îngroapă o dată cu persoana sa.

Dar numai dracul poate să ceară bun simţ unui răspopit* convins că spune măscări cu talent.

P. *Istrati*

„România Muncitoare”, an. IX, nr. 56, 1 august 1913.

*

„REGELE PÄCEI!”

Titlul acesta fără niciun semn de mirare şi foarte serios, l-am văzut cu toţii într-un număr din „Adevărul* de săptămâna trecută. Da, regele Carol, e nici mai mult nici mai puţin „regele păcii” ne spune dfomnulJ Emil D. Fagure căruia nu-i „place să ascundă adevăru144. Căci, deşi, „în coloanele «Adevărului» s-au spus multe adevăruri crude44 – doar de-aia-i Adevăr! — „la adresa regelui Car0144 totuşi „această atitudine a ziarului îi îngăduie44 foarte uşor să tămâie pe Majestatea Sa, atunci când domnul Fagure… de otravă, pipăind pulsul ţării „simte că regele ei a făcut acte de natură a o sluji şi înălţa44. De aceea dfomnia sa mlăturând ′ „orice bănuieli de linguşire curteană44 – Doamne fereşte!

— – susţine acest nou adevăr despre regele Carol „cu acea vârtoşie cu care a făcut-o şi altă dată44 şi care e cunoscută tuturor consţipaţi lor la minte.

Ne mai spune dfomnul Fagure că „regele Carol a văzut bine şi-a văzut departe în criza balcanică44. Ei şi? Ori am spus noi cândva că văzut rău? A spus-o „Adevăru144. De asemenea aflăm că „politica regelui Carol e fixată în cugetul şi sentimentul ţării” ′ deşi noi citeam tot în „Adevăru144 mai acum câteva luni că politica regelui Carol e a „samsarului Germaniei de la Dunăre44. Dar, în fine, xiin moment ce „adevărurile64 şi -coloanele» „Adevărului44 corespund felului de a fi şi a trăi liber al poporului român „» adică „liber44 de a fi când trăsnetul când paratrăznetul Palatului regal – înclinăm şi noi a crede că „regele Carol nu putea sfârşi mai bine domnia decât într-o apoteză de pice44. În urma „restabilirii păcii în Balcani” şi a propunerii dfomnului Fagure ca regele va „înlesni realizarea” unei alte păci „pace socială înlăuntrul României aşezată pe temelii solide”.

. În cazul acesta însă d omnul Fagure a scăpat trenul, Dfomnia sa ar fi putut să numească pe „străjerul intereselor germaniei”, „regele păcii” încă de acum şase ani, din 1907. Şi atunci regele Carol a intervenit să „restabilească” pacea şi a restabilit-o la: Stăneşti, la Băileşti, la Hodovoaia, etc. Etc. De ce dar nu i s-a dat atunci titlul pe care îl merita? Şi speră socialistul de la „A- de vărul” că regele va găsi azi pentru „o pace socială” internă, temelii „mai solide” decât binefăcătoarea instituţie a jandarmilor

rurali sau aceea a Siguranţei Generala a lui Panaitescu? Poate! Noi însă am văzut „cum arată fierea românului44 de neamţ „în asemenea împrejurări" şi de aceea întrebăm pe amicul democraţiei române dacă adoratul său „rege al păcii" a fost, cu ocazia armistiţiului de la Stăneşti, aşa cum ni-l descrie: „cavaler şi mânglietor cu cei învinşi, cumpătat ca învingător".

IVlari sunt Doamne minunile tale dar, curioasă mai este şi mentalitatea „foştilor" cari tratează ideile şi idealurile aşa cum ar trata Bai-Ganciu un simplu covor.

P. *Istrati*

„România Muncitoare", an. IX, nr. 58. 8 august 1913.

EXCESE DE IMAGINAŢIE

În numărul său de miercurea trecută, „Dreptateau a publicat'un clişeu care reprezintă moartea biciclistului Marius Teodorescu. Nemulţumiţi, se vede treaba, de amănuntele date anterior asupra acestei morţi, redactorii numitei foi ocazionale, în goana lor nebună după o popularitate cât mai grabnică, au crezut că mult mai uşor îşi vor desface coaiele volante printre cititorii din piaţa Halelor atacând coarda patriotică a acestuia printr-un desen care să lucreze în mod vizual asupra sentimentului de revoltă. Soldatul e spânzurat de un copac cu capul în jos şi cu motociclul atâmând de gât; iar în jurul lui nişte bulgari îngrozitori agită topoare *în* cuţite scoţând, probabil, urlete de răzbunare sălbatică. Desenul acesta – asemănător acelora din „Ziarul Călătoriilor" sau „Universul Literar" – deşi prosteşte executat, – căci scena supliciului trebuie să fi fost mult mai dureroasă decât şi-o poate imagina mintea redactorilor da la „Dreptatea44 – şi-a ajuns totuşi scopul dorit. Pe stradă, în tramvfaie, sau prin cârciumi, mulţimea simplistă şi totdeauna gata a da drumul furiilor provocate de oameni de rea credinţă, comenta în toate chipurile „poza44 interesantului pamflet şi fiecare îşi exprima într-un anumit fel dorul de răzbunare împotriva bulgarilor; ba să expulzăm pe toţi bulgarii din ţara, – poate chiar şi pe cei din cadrilater, – ba să-i torturăm şi noi prin acte de vandalism, etc.; iar -alţii, mai sentimentali, credeau că-i mai bine să încadreze cu îngrijire „tablou144 pentru a vedea şi urmaşii ce-au tras luptătorii de azi. Ziaruil, însă, a fost căutat încă vreo două zile după data apariţiei.

„Dreptatea44 protestează că i se dă numele de pamflet, iar directorul ei

proprietar ce se crede om serios, ne închipuim noi, prin unele articole dânsui declară că urmăreşte stârpirea pungaşilor criminali şi regenerarea ţării. În cazul acesta, cum poate să se întâlnească pe aceeaşi pagină a ziarului său dorinţa de a aduce un bine ţării cu pamfletul cel mai respingător? Căci doar n-o să pretindă domnia sa că desenul acela e artistic sau măcar rezultatul unui obiectiv fotografic împotriva căruia n-am avea nimic de zis. El a fost închipuit şi executat numai pentru a aţâţa duşmăniile blagoslovitei prostimi – mai cinstită totuşi în simţiri dedt creatorul schiţei; – şi pentru plasarea cu succes a foilor.

Nu am aplaudat nici noi – aşia cum şi-o fi închipuit românii patrioţi – vestea că nenorocitul soldat şi-a găsit moartea într-un chip atât de înspăimântător, şi poate că suntem mai sinceri îndoliaţi decât îndoliaţii ocazionali atât pentru ororile cari se comit asupra soldaţilor noştri, cât şi pentru măcelul internaţional care face să curgă tot sânge muncitoresc în cel din mimă. Dar în luptele noastre noi nu încercăm niciodată să excităm furtuni sufleteşti cari întunecă mintea şi nu se va găsi în mişcările mun citoreşti o singură gravură care prin. Conţinutul ei, să aţâţe tur burarea lucrătorului împotriva duşmanului comun: clasa stăpânitoare. Şi ocazii au fost în toate ţările, iar una recentă chiar, în ţară la noi. Cred oare „Dreptatea44 că, mai demn de relevat e supliciul soldatului Teodorescu, asasinat de bulgari, decât chinurile îndurate de ţărănimea română răsculată în 1907, din partea autorităţilor româneşti? La bulgari, cel puţin, ura aceasta e legitimă; „ai venit să mă cotropeşti, tu neam străin, şi eu nu pot să fiu decât sălbatec cu tine44. Dar tot aşa de legitimă e şi turbarea care a cuprins oligarhia română în 1907 şi care a schingiuit pe luptătorii şi părinţii luptătorilor de azi în chip cu totul inchizitorial?

Şi noi atunci n-am încercat a imagina şi executa gravuri de felii! cum ţăranilor li s-a rupt carnea cu cleştele li s-au smuls unghiile, li s-a pus ouai coapte la subsuori, sau cum li se introduceau bastoane în şezut şi bucăţi de sac pe git!…

Noi suntem fericiri că nu suntem „patrioţi”.

P. Istrati

„România Muncitoare”, an. IX, nr. 59, 11 august 1913.

CURTEZANII RĂZBOINICI

Vreau sa vorbesc despre „Adevărul”: J

Până la ivirea conflictului polemic acest ziar şi-a avut atitudinea şi locul indicat în presa rotnâna: un ziar independent, aşa cum se poate găsi în fiecare ţară şi democrat aşa cât poate fi un ziar aare nu trebuie să-şi supere acţionarii. El a ştiut însă să se strecoare aşa de bine printre „necesităţile” sale, trudind în chip democratic, şirul evenimentelor ce se succedau încât, – masa poporului, cel puţin – n-ar fi bănuiit niciodată că vom ajunge aci unde ne găsim, noi şi Adevărul. Y

Poate că nu e tocmai practic să ne ocupăm prea des de atitudinea de azi a foştilor noştri prieteni, dar eu nu văd nici răul care ar putea rezulta printre cititorii „României Muncitoare”. Întru cât mă priveşte, ziarul acesta mi-e dator chiar o coloană sau două, pentru răfuiala cu ziarul la care am colaborat în dauna gazetei noastre. Şi cu toate că m-am certat cel dintâi cu ziarul pe care-l lăudam sincer şi mă lăuda interesat, totuşi, am fost cel din urmă care să recunosc că axară de serviciile personale aduse de dfomnul j ’ Miile d qmnu lui Racovski, restul n-a fost decât democratism de pe marginea tarabei. Şi asupra acestui democratism am voit să mă opresc.

Zbuciumul şi frământările mişcării noastre în naştere – pe lângă micile cabale şi cancanuri politicianiste – au fost singura baie în care „Adevărul” a putut să se scalde ani de zile în toată voia, să-şi dea lustrul pe care şi l-a dorit şi frizura ce i se potrivea, să-şi construiască o sănătate care era pe dric şi idei cari nu-i încăpeau deloc iar la urmă să scuipe în acest sanatoriu care-i refacuse o existenţă ameninţată.

Cu oarecari scrinteli democratice – asupra cărora noi închidem ochii –, dânsul a reuşit în cele din urmă să-şi croiască o italie care împacă gustul mişcării noastre cu dividendele acţionarilor săi şi să-şi ia chiar aere de tutore, împotriva cărora în zadar unii dintre noi încercau să se ridice,

Dar evenimentele externe au venit, ca şi mercurul în amestecul de metale, să ne arate că „Adevărul” cir fi putut să fie demult ceea ce e azi. Nu ideile ci târgul l-a interesat întotdeauna, şi nu lupta sinceră împotriva curentului orb, ci tocmai gălăgia pasiunilor hazardate sau nu – constituie elementul ce-i convine.

Aci însă, nu numai dfomnul Miile şi camarila sa, dar chiar *Societatea pe acţiuni „Adevărul”*, şi-a greşit socoteala; dividentele în plus intrate cu ocazia

afrontului, său practic din „epoca cadrilateră44, i-ar fi mult inferioare tributului moral – poate şi material – ce-l via da mai târziu. Şi despre lucrul acesta nu numai că se va convinge „Adevărul”, dar s-a şi convins, dovadă îmbulzeala de articole enigmatice din cuprinsul fiecărui număr şi rubrica *Mişcarea muncitorească în străinătate* inaugurată în „Dimineaţa44.

Un astfel de articol enigmatic e şi cel scris de amicul Cocea -* redactorul cel mai „revoltat44 de la „Adevăru144 – şi intitulat: *ß-au întors soldaţii!* Dfomnia sa pare a-şi reîncepe campania veche împotriva putreziciunii militare şi a războiului odios, campanie care, începută azi, după toate câte ne-a fost dat să vedem, e tot ce poate fi mai comic. Dar priviţi cu cită jenă, contraziceri şi concesii făcute ziarului, trebuie să se smulgă pentru a da drumul revoltei sale gâdilate. Căci da, multă trudă şi multe călcări pe inimi cuprinde pasajul următor de la începutul articolului:

„Cei mai mulţi nu ştiu pentru ce. Merg la război. Dacă în cugetul clasei stăpânitoare nu era decât dorinţa îngustă de mărire. A regatului eu un petec de pământ răpit de la bulgari, diacă în speranţele noastre, ale câtorva, era mai ales gândul tenace că pr într-un război nemlăturabil, vom împinge ţara spre democraţie*: şi* vom servi cauza mare şi generală a păcii, în sufletul mulţimii, afară doar de o ură mai veche, întreţinută cu grijă în cazărmi împotriva bulgarilor, de ce să n-o recunoaştem şi să n-o proclamăm? nu era nici urmă de sentiment precis politic, nici-o urmă cât de vagă de ideal na/iona144.

Într-un război pentru susţinerea căruia „cei mai mulţi nu ştiu pentru ce merg44, neavând „nici-o umbră cât de vagă, de ideal naţional; 44 într-un război în cari soldaţii sunt împinşi de o „clasă stăpânitoare în cugetul căreia nu era decât dorinţa îngustă de mărire a regatului cu un petec de pământ răpit de la bulgari44 „şi care n-a putut să ridice cu altceva pe soldat cu o „ură întreţinută? eu grijă în cazărmi44, într-un asemenea război e cu putinţă să-şi pună un democrat speranţele şi „gândul tenace44 că num.au astfel va „împinge ţara spre democraţie44. Dar există vreun război pe ale cărui ruine să se poată ridica o democraţie? Acest pasaj e numai o siluire a conştiinţei unui om care vrea să spună tocmai contrariul.

Şi în clipa aceasta „Adevăru144 făcându-şi loc printre spinii pe care singur i-a sădit în cale, încearcă să ajungă din nou la iazul socialist, iazul

clasei muncitoare, unde dădea cu undiţa atât de bine cu un an mai înainte.

P. Istrati

, România Muncitoare, an IX, nr. 61 18 august 1913.,

LA O RÂSPÂNTIE

Cu prilejul împlinirii a 25 de ani de existenţă directorii şi redactorii „Adevărului44 s-au dus la mormântul lui Alexandru Beldiman, fondatorul acestui ziar, ca să-i aducă prinosul lor de recunoştinţă pentru moştenirea lăsată şi să-i înşele memoria cu fraze neadevărate asupra corectitudinii cu cari pretind că urmează conduita lăsată de răposat.

Deşi opera democratică, ale cărei temelii le-a pus Beldiman, nu e pentru noi decât aceea a unui boier mărinimos, căruia îi place să dăruiască gloatei atâtea bunătăţi cât pot cuprinde buzunarele halatului său, totuşi, în ceea ce priveşte cinstea şi sinceritatea democratismului său mărginit, acestea prin curăţenia lor, sunt deT parte de a fi comparate cu „socialismu144 înaintat de care „Adevărul" crede că-şi poate face mea culpa, dar, şi un titlu de glorie faţă de acela care pusese în fruntea ziarului său: „Să te fereşti române de cuiu strein în casă44.

În ziua acestei aniversări „Adevărul" găseşte momentul potrivit să dea Istoriei o informaţie şi câteva asigurări, tot ca informaţia, asupra unui volum care va apare în curând şi unde va apare opera săvârşită de dânsui în 25 de ani şi câteva asigurări de veşnică tinereţe şi dor de luptă, ştiind că la spate are încrederea „sentimentului generfal al opiniei publice".

În privinţa asta, însă dfomnul Miile poate să fie sigur că nu va putea înşela pe* nimeni şi cu atât mai puţin Istoria care nu va scrie numai despre paginile „Adevărului". În ce priveşte trecutul, epoca de „glorie" a ziarului, se începe la 1905 odată cu ridicarea merii mişcări socialiste şi sfârşeşte în 1912 când pierde încrederea acestei mişcări… 7 ani de tutelă odioasă în care timp „Adevărul" îa jucat rolul căpcăunului din poveste, care îşi hrăneşte prizonierul eu nuci şi miez de pâine pentru ca în cele din urmă să-l mănânce fript. Şi acolo am fi ajuns dacă „Adevărul" nu cădea singur în groapa ce ne-o săpase nouă, zi de zi.

Din ziarul oficios care, până la ivirea mişcării noastre oferea pentru 10 bani disperarea directorului său aşternută pe două coloane el se ridică, de această dată, devine popular şi puternic ' în dauna „României Muncitoare"

care sfioasă se retrăgea într-un colţ întinzând dfomnu lui Miile pecetea de încredere cu care să se servească în avântul său… democratic şi bănos. Şi dfomnul Miile merită toată atenkia colegilor, ca acţionari, pentru chipul îndemânaţec cu care a ştiut să întrebuinţeze această ştampilă a noastră până în ziua când orbit de puterea încântătoare a ziarului său, a crezut că e în stare să cuprindă doi pepeni într-o mână „Adevărul" nu s-a mulţumit a fi un ziar cu adevărat independent şi democrat. Un astfel de ziar ar fi putut să devină puternic într-o ţară cu mişcare socialistă chiar fără a căută să sugă sângeie acestei mişcări.

El însă, nu s-a mulţumit a trata evenimentele ce-au survenit, cu seriozitatea şi corectitudinea unui, asemenea ziar, el s-a substituit ziarului nostru oficial simulând principii socialiste; – iar directorul său declarând că e chiar socialist şii azi Ca o pasăre de pradă s-a repezit asupra mişcării noastre, a speculat toate pasiunile şi revendicările şi, a căutat să smulgă ziarului pe ori care dintre colaboratorii ce i se păreau că poartă mai cu îndemânare un condei, şi nu s-a sfiit de-a transforma într-o afacere rentabila, orice eveniment demagogic care a culminat pe timpul afacerii Racovski prin murdara farsă delà 1 aprilie, farsă făcută nouă iar nu poliţiei, după cum s-a pretins.

Prin accentele lor cu aparanţă de sinceritate – farsori ai emotivităţii ziaristice! —, au indus în eroare o întreagă mişcare muncitorească şi au tras toate foloasele, rdicmdu-se pe spinarea acestei mişcări, nelăsând altă despăgubire decât zăpăceală şi confuziune pentru foarte mulţi.

De acum încolo însă, „Adevăru144 va binevoi să ne numere printre cei mai hotărâţi adversari ai săi, politici. Cine va fi la „A- devăru144, va fi în chip neîndoios împotriva noastră şi duşmanul social-democraţiei. «Cei de la „Adevăru144 vor fi mai periculoşi pentru noi decât „Cei trei fraţi44». Pe când aceştia din urmă, ca şi întreaga oligarhie română sunt numai reacţionari dar în văzul tuturor „democraţii44 iezuiţi ai „Adevărului44 sunt şerpi veninoşi cari îi vezi numai după ce te-au muşcat.

Nu ne facem iluzii, ştim oă lupta va fi grea. „Pierderea Încrederii ţării44, pe care dfomnul Mile zice că o reprezintă, nu va fi şi un motiv ca ziarul său să „dispară ca prin farmec44. Rămânie aripa aurită a Ministerului de Interne şi spaima publicării diferitelor dosare de orori inutile, două izvoare

cari vor da destulă viaţă „Adevărului44. Totuşi, umblând cu propriile noastre pidâoare, vom arăta prin fapte cari trebuie să îndrepte tot ce e suflet muncitoresc în ţara asta.

Dacă e foarte adevărat, că se ridică în faţa noastră vremuri de grea luptă şi o reacţiune mai neagră ca totdeauna, *e* şi mai adevărat, că niciodată rândurile noastre n-au fost mai gata de lupta ca acum şi, niciodată, îndârjirea muncitorilor n-a fost mai mare" Vom dovedi dfomnujlui Miile că „opinia publică44 n-o formează cafenelele Bucureştiului şi din tăcerea comodă în care a intrat ca melcul, nu va putea ieşi fără ca să scoată accente de disperare. Partea asta va fi volumul al doilea pe care d-sa îl va oferi istoriei despre al doilea sfert de veac de mizerabilă existenţă a ziarului care crede că va putea trece nepedepsit de muncitorimea pe care a exploatat-o cu atâta duplicitate.

P. Istrati

O AMINTIRE BANALĂ Pentru istoricul „Adevărului"

Precum se ştie, lucrăm la un volum comemorativ al jubileului de 25 de ani de viată al ziarului „Adevărul'. Va fi istoricul succint al unui sfert de veac demuncă şi de luptă pentru progresul tării şi al presei.*

Pentru ca lucrarea noastră să fie cât mai complectă în limitele modestiei ce-i putem da, rugăm pe toţi foştii noştri redactori şi colaboratori ca şi pe toţi amicii şi cititorii noştri să ne comunice orice date şi documente vor fi având în legăturăcu dezvoltarea „Adevăruluiprecum şi orice amintiri mai interesante în acest sens.

— . „Adevărul" şi „Dimineaţa" din ultimile zile.)

v A doua zi după congresul din 1910 în care s-au pus ba zele partidului social-democrat, am fost chemat de dfomnul Miile şi întrebat dacă n-aş fi dispus să primesc corespondenţa ziarelor djomniei sale' din Brăila. După mai multe ezitări am primit şi am plecat la Brăila să înlocuiesc pe corespondentul de atunci al „Adevărului". Dar ceva nelămurit mă îndemna să mai aştept puţin să nu mă grăbesc cu luarea în primire a postului, deşi depozitarul ziarelor mă zorea să învăţ şurubăriile acestei slujbe şi s-o iau în primire. Nu ezitam din cauză că m-al fi îndoit de cinstea şi bună credinţa „Adevărului" de-acum trei patru ani, nu, aşa ceva nici nu mi-ar fi putut trăsni prin minte atunci, dar dintr-un obicei bun sau rău, m-am îndcit întotdeauna de puterile mele şi de multe ori experienţa mi-a dovedit că nu

greşesc.

Alături cu corespondentul care avea să-şi piardă slujba dacă eu aş fi rămas, am început să învăţ noul meşteşug şi din seară în seară telefonam cine s-a spânzurat şi cine s-a înecat. Aceasta a durat vreo câteva săptămâni până a venit piatra de încercare cu afacerea diaconului din Tulcea care ne-a pus pe fiecare la locul lui!

În două cuvinte, afacerea stătea astfel.

Un diacon din Tulcea, ginerile celui mai hoţ popă din Brăila, siluise pe o fetiţă de 11 ani, o fată de sătean ce o avea la serviciul său. Din afirmaţiile ce le-am putut culege am trimis vreo două corespondenţe care au făcut adevărat scandal atât în Tulcea, unde slujea diaconul, cât şi la Brăila, unde socru său, popa, era foarte cunoscut. Dar eu eram nemulţumit cu chipul cum mergea afacecerea, căci autorităţile cari trebuiau să instruiască delictul tărăgăneau lucrurile prea pe faţa; atunci, ca sa le mai dăm puţină energie, hotărâi să plec la Tulcea, la anchetă; – «Stai tu popă, îmi ziceam eu, vei vedea în curând că avem „Adevărul” cu noi!…» Şi ce mândru eram.

Vapor pentru Tulcea nu era decât de două ori pe săptămâna şi data plecării mele nu se potrivi cu data plecării vaporului. Trebuia să aştept două zile, lucru ce mă întrista mult. Dar un tovarăş căruţaş mă scoase iute din încurcătură, oferindu-se pentru o sumă mică, să mă duică cu căruţa la Tulcea;. Şi într-adevăr, după un ceas, treceam Dunărea cu un pod plutitor, iar a doua zi, după alte

10 ore de suiş şi coborâş printre dealurile Dobrogei, – şi îngheţat ca un şoarece în paiele cu care eram acoperit – intrai în Tulcea pentru a strânge actele împotriva diaconului vinovat.

Aci victima avea foarte mulţi apărători *lucru* ce-frii uşura truda, iar vecinii diaconului, care cunoşteau mai bine’ decât toţi afacerea şi erau foarte indignaţi împotriva satirului, mi se puseră la dispoziţie cu toată inima. Ei erau miraţi că n-au fost încă chemaţi la instrucţie şi declaraţiile scrise ce le obţinui de la dânşii fură atât de severe încât, alături de certificatul medical ce-l aveam şi eu, cu concursul „Adevărului”, de care nu mă îndoiam, popa ar fi intrat la ocnă cu mâinile la şolduri.

Dar care nu-mi fu mirarea, când la ora două după amiază – ora aducerii curierului cu ziarele din Bucureşti văzui că „Dimineaţa” mea nu suflă o

vorbă în chestia violului din Tulcea, deşi avea la redacţie corespondenţa trimisă de mine la timp. Îmi trecu o bănuială, dar mă scuturai repede ca de un gând rău; -Ce dracu, şi „Adevărul” să facă nelegiuiri?…»

Totuşi, ajungând la Brăila hotărâi să nu trimit voluminoasa şi documentata corespondenţă ce-o aveam, înainte de a şti ce-i cu corespondenţa nepublicată.

Când, la telefon secretarul de redacţie îmi spune că „să nu mai public nimic în chestia diaconului”, mi se păru că primesc o lovitură de topor în frunte. *

Cerui să mi se dea numai de cât comunicaţia cu d. Miile.

Cred că nu e rău să figureze în istoricul „Adevărului” convorbirea care a avut loc atunci:

— Allo, d omnul Mi Lie?…

— Da, eu sunt.

— Nu cred!…

— Ei, asta-i nostim!…

— Atunci spuneţi-mi de ce nu se mai publică nimic în chestia violului din Tulcea?

— Trebuie sa înceteze campania asta.

— Ei, asta-i nostim!…

— Dar, dfomnujle Mille, e o cauză dreaptă. Am foşti în Tulcea, chiar acum sosesc de acolo cu date care vor înfunda pe diacon fără nici-o discuţie; nu ne trebuie decât puţină campanie de presă susţinută de fapte doveditoare!

— Totuşi, nu mai putem publica nimic referitor la afacerea aceasta.

— Cum, dfomnujle Miile? Chiar după ce vă spun că e o cauză dreaptă? Că nenorocita victimă trebuie despăgubită şi diaconul pedepsit?!… Nu vă mai înţeleg deloc?…

Dfumneajta eşti curios domnule. Vrei sa dictezi ziarelor la cari trebuie să-ţi faci datoria, aşa cum ţi se cere?

Nu vreau să dictez, dfomnujle Miile, dar nu vreau nici să mi se astupe gura atunci când eu cred că trebuie strigat. De altfel, atitudinea dumitale mă face să-mi pierd orice iluzie de „Adevărul”

— Treaba dfumijtale, eu îmi rezerv dreptul de-a hotărî când trebuie o

corespondenţă publicată şi când nu trebuie.

— Aceasta puteţi s-o faceţi, dfomnujle Miile, cu oricare alt corespondent, afară de mine î La rându-mi mă însărcinez să comunic muncitorilor rezervele dfumijtale..

Şi am închis receptorul.

A doua zi m-am dus acasă la nenorocitul tată şi i-am, spus că totul e pierdut: Adevărului i se trântise uşa în nas chiar la „Adevărul”. Fetiţa se juca în pat cu o păpuşă fără să priceapă ce spusesem. Scumpa aceasta era atât de puţin dezvoltată şi atât de copilăroasă încât nu încetase de a se juca cu păpuşile. I-am mingii at părul negru şi i-am spus să-şi aducă aminte când o fi mare să nu urască nimica mai mult în viaţa ei decât ziarele independente şi pe ziariştii democraţi.

În urmă am aflat că episcopul Dunării de jos intervenise pe lângă dfomnul Miile – şi pe când aceşti doi conducători de opinii publice aranjau afacerea între două strângeri de mână, un nenorocit de corespondent, înghemuit pe fundul unei căruţe, acoperite cu paie şi tremurând ca un cotei, străbătea în miez de noapte munţii Măcinului pentru a ajunge la Tulcea să-şi facă datoria cu’ ijn ceas mai devreme.

Ce virtuoasă deşertăciune!.

P. Istrati

„România Muncitoare”, an. IX, nr 87, 3 noiembrie 1913

PËGOUD

Datorită iniţiativei unor oameni binevoitori de la „Liga Aeriană”, am putut, în sfârşit, să avem în mijlocul nostru pe zburătorul care, de câteva luni încoace, a făcut, cu numele său, înconjurul pământului de mai multe ori.. Două fruct oase zile de toamnă, aşa cum rar se întâmplă pe la noi, au ajutat ca zborurile isă capete întregirea meritată şi să fie urmărite cu toată’, libertatea simţirii ce-o stârneşte în sufletele noastre jocul aerian al celui mai mire aviator de până astăzi.

Necunoscut până ieri, nici măcar cât e cunoscut peste graniţă un politician român ale cărui succese diplomatice se trâmbâţează de ziarele plătite gros Pegoiud apare deodată, în mijlocul preocupărilor meschine, ca un uriaş al mundi tăinuite şi al cutezanţei. Nu subvenţionează ziarele, nu polemizează şi nu caută să convingă pe nimeni cu vorbe că opera lui e mare

sau mică. El se avântă în spaţiul primejdios, îşi bate joc de moarte şi de Sn~ gâmfarea celor cu succese explicate de partizani şi spune fără cu gâmfarea celor cu succese explicate de partizani şi spune fără cuvinte: „Iată la ce rezultate duce munca neîntreruptă!”

Printre cei cari I-au urmărit în zborul lui ameţitor au fost desigur, şi mulţi dintre oei stăpâniţi de gelozia galbenă, cari îşi muşcau buzele de invidie nestăpimtă şi şopteau la urechea vecinului că… „nu e lucru mare să te dai peste cap”, că e „ignorant în mecanică” şi că nu-i decât „un bun pilot”. Au fost „admiratoare” cari în loc să „admire” ceea ce te ţintuia locului şi te făcea să uiţi că eşti pe pământ, erau atrase mai mult de umerii voinici ai aviatorului, când acesta făcea ocolul careului în automobil şi le făcea să exclame: – „Da! ştdi că e drăguţ, francezul ăsta? î”

Dar au fost şi mulţi dintre acei cari au văzut şi au admirat în Pègoud personificarea geniului muncii şi al progresului, uman răsăritul mult aşteptatei zile de mâine care va împrăştia umbrele ce întuneca germenul vieţii neînlănţuifte şi pe făuritorii de libertate, unul dintre acei cari luptă cu înverşunare la sfărâmarea graniților regeşti şi întruparea unei patrii universale.

*

Începutul zborului a fost un adevărat vals atmosferic. Legămndu-se când pe o coastă, când pe alta, cu mişcarea sigură, elegantă, a unei pătimaşe dansatoare, această „pasăre măiastră44 – cea mai minunată dintre păsările cereşti, pasăre om – călca undele aeriene cu vioiciunea unei libelule, ţinuta-i zveltă se frângea pe o aripă şi pe alta cu ondulări cari păreau că vor să atingă pământul. Apoi îşi lua zborul lin, prelung, ca şi cum ar fi voit să nu se mai întoarcă la noi, iar când ajunse la depărtarea hoţărâtă, deodată se repezi drept în sus ca o ciocârlie şi în clipa următoare pifutea pe spate coborind în pantă netedă până deasupra noastră.

A fost prima emoţie puternică, cea dintâi, săgeată de îndrăzneală trimisă privitorilor, dar când acest suveran adevărat al aerului, stăpân absolut pe maşina lui, îşi lua din nou accfensiunea urcând în spirală deasupra capetelor noastre şi când de-acolo de sus începu să se avânte peste cap în 5-6 fantastice tumbe cu iuţeala şi obişnuinţa unui porumbel jucător şi se precipită apoi la pământ pe-o aripă cu helicea oprită într-o spirală

perpendiculară ameţitoare, se părea că mulţimea nu mai respiră, crezându-se dintr-un moment într-altul că o prăbuşire groaznică va veni să* dovedească tuturora că asemenea spectacole nu se pot admira decât în vis.

În clipa aceasta, marele Pègoud, ne făcea pe toţi mici de tot, gângănii netrebnice, sărmani ţânţari lipiţi de glie unul alergând după un codru, de piine, altul îmbătându-se de un succes. Risipită pe câmpia mocirloasă, mulţimea aceea compusă din miniştri atotputernici, deputaţi făuritori de legi asupritoare, generali cari cu o singură mişcare de mână aruncă în prăpastie regimente întregi, sau latifundiari cu stomacul mare şi aur mult, toţi erau o biată turmă uniformă în faţa omului care stăpânea văzduhul şi îşi rî~ dea de moarte.

Ba mai aflăm că printre noi se afla şi un… Rege… Un rege?! Da, un rege al unei ţări oarecare, mi se pare că al României. Venise şi el, ca ori ce muritor să vadă pe un alt rege care stăpânea mai mult decât o ţară îngenunchiată, mai mult decât un tiran păzit de baionete – şi care-şi preţuia viaţa mai puţin decât îţi preţuieşti tu, sire, venitul pe o zi al domeniilor tale… Acestui rege î se făcuse altfel de ovaţii decât acelea ticluite de prefecţii tăi şi când el e de faţă tu nici nu faci niciun ban. Noi am ridicat din umeri când am aflat că ai binevoit să onorezi pe Pegoud, cu prezenţa ta.

O, rege îngânfat de succesele tale diplomatice!…

În ce priveşte puţinul public ce a răspuns la meeting, am dovedit şi de astă dată, ca în tot ce e românesc, că nu putem uimi pe străini decât cu fastul banchetelor noastre şi cu linguşirea obişnuită în saloane. Restul, adică tot ce-ar trebui să facă dovada unui popor ridicat până la admiraţia marilor frumuseţi ale progresului. Suntem şi rămânem tet ţară înapoiată. Publicul românesc n-a voit să ridice interesul artistic şi tehnic faţă de Pegoud, măcar la înălţimea interesului ce l-a arătat unui Tache Ionescu, pe vremea când acesta îşi făcea exerciţiile sale de. Acrobatică politicianistă.

Această nepăsare din partea mulţimii, preoum şi furioasa şarjă militară cu călăreţi, jandarmi pedeştri în pas gimnastic şi automobile cu ofiţeri cari dau buzna peste lume, pentru grozava crimă că s-a stricat puţina aliniere a careului, nu i-au scăpat lui Pégoud, după cum va fi auzit şi huiduielile pline de indignare cu cari au fost primiţi ofiţerii năvălitori; scene

caracteristice de cruzime militară pe care aviatorul le va povesti în ţara lui, după ce, la graniţă, va strânge mâna sclivişinilor noştri ofiţeri şi le va spune printr-un zâmbet amabil: idioților!…

P. *Istrati*

„România Muncitoare”, an. IX, nr. 95, 21 noiembrie 1913.

*

Scrisori din Paris LA PERE LACHAISE

(Cu prilejul morţii lui Eug. Fournière)

Ştiind că la ora 3 va avea loc Înmormântarea, am plecat de pe la 12 să rătăcesc printre monumentele cimitirului, Pére Lachaise şi să găsesc istoricul *Zid al Federaţiilor*, unde partidele socialiste trimit la 28 mai al fiecărui an omagiile lor celor 20 mii de comunitari Împuşcaţi în 1871. În apropiere de cimitir se vând flori. Am cumpărat cu 30 de bani un mic buchet de violete şi am intrat înăuntru. Dar încotro s-o iau? Cimitirul acesta e un oraş împărţit pe divizioane şi divizioanele pe străzi.

Am rătăcit câtva timp la voia întâmplării, căutând vreun monument al vreunuia, dintre marii scriitori şi oameni de Stat ai Franţei. În curând însă Îmi dădui seama că-i caut zadarnic, geniile Franţei fiind adunate în alt loc, la Panthéon, unde îi văzusem cu câteva zile mai înainte: un grilaj de fier care se închisese atunci în urma noastră, – profesori cu jobene şi lucrători cu şepci turistice, doamne din „lumea mare” şi croitorese cu feţe palide – şi, conduşi de un paznic coborisem în cripta Panthéonului unde vocea puternică a ghidului răsună rar şi pătrunzător, la primul mormânt: *Jean Jaques Rousseau,* care a fost cutare şi cutare. Apoi *Voltaire, Zola, Victor Hugo* şi alţii, apăruseră rând pe rând în faţa ochilor mei uimiţi.

După ce mai umblai puţin îmi ieşi în faţă un gardian al cimitirului:

— Dacă binevoiţi d omnu le, în ce parte se află *Zidul Federaţiilor*?*

— Al 95-lea divizion. Ține mereu la dreapta…

Mersei încă o jumătate de ceas prin zeci de străzi şi printre sute de cavouri, numai cavouri, şi în dreapta unei culmi care masca latura dreaptă, îmi repetai întrebarea adresându-mă unui trecător.

— Uite-i în spatele cărării, îmi, răspunse omul.

Şi, într-adevăr, coborând un mic povâmiş mă aflam în faţa mult doritului *zid*, care, alături de alte multe alte minuni ale acestei dumnezeieşti

metropole, mi-a frământat de atâtea ori mintea în nopţile nedormite ale zbuciumatelor mele visuri de călătorii necurmate.

Care socialist, care muncitor cu pieptul aprins de flacăra marei şi mult doritei libertăţi, ar putea să rămână rece în fata aeestu *zid* mucegăit? Care e tovarăşul cinstit şi bun, proletarul strivit de asupritele zile ce le trăim, prietenul drag a cărui viaţa e închinată: cauzei sfinte şi marii jertfe de rmine, dare să nu se simtă zguduit, înduioşat şi mândru, mândru până la nebunie, de acest petec de zid care e la nostru, numai al nostru? Duăzeci de paşi zidiţi nu cu piatră, nu cu cărămidă, ei cu inimile a douăzeci de mii de eroi douăzeci de mii de sfinţi, altarul şi catapeteasma marii noastre biserici care geme de suspinnele a douăzeci de mii de martiri' şi de care tu, trecătorule, epigon, trebuie să-ţi loveşti fruntea, să înalţi rugi marelui ideal socialist.

Dacă n-ar fi decât acest zid cu simbolul acelei credinţe care zace într-însul, dacă n-ar mai fi curs şi nu va mai curge nici-o picătură de sânge muncitoresc în vreo altă parte a lumii, şi e de-ajuns ca ei să se despartă pentru totdeauna de clasa celor ticăloşi şi acelor cocote cari virau vârful umbrelei în ochii stinşi ai luptătorilor căzuţi, întrebmd: „Acesta-i comunard?" Noi nu credem într-un iad, dar va trebui să existe un iad al remuşcării pentru acela dintre noi care, gândindu-se la trădarea cauzei sale, ar putea să uite că în cimitirul Père Lachaise din Paris există un *zid al comunarzilor*. Pentru socialistul cinstit e de-ajuns să vadă o dată în viaţa lui acest *zid* acoperit de coroane înnegrite de vreme şi să asculte graiul mut al pietrelor mucegăite, pentru ca credinţa sa să devie tot aşa de neclintită ca şi moartea.

Da, mi se pare că ochii noştri pot să) vadă mai mult decât mintea să cuprindă…

De la *Zidul Federaţiilor* m-am îndreptat spre Crematoriu, a cărui cupolă se vedea la o depărtare oarecare. Acolo trebuia să sosească rămăşiţele lui Eugèn Fourière care urmau să fie arse. Era prima solemnitate funerară în felul acesta pe care o vedeam şi ea mă interesa foarte mult.

Crematoriul e o instituţie de stat şi acesta dini urmă face multă propagandă pentru arderea cadavrelor. Crematoriul funcţionează zilnic, unde,.pe lângă debitul particularilor, se ard cu duiumul toate cadavrele

furnizate în fiecare zi de spitalele Parisului, cu deosebirea că cenuşa acestor cadavre se aruncă într-o groapă comună, în loc să li se deie o caisetă aparte, ca morţilor cari au o familie şi care casetă îmi pare că trebuie plătită.

În mijlocul unui spaţiu liber se înalţă Crematoriul, impozant ca o biserică, iar la spatele lui, în loc de turnuri, două coşuri afumate prin care respiră marele cuptor situat la opt metri în pământ. De jur împrejur se află galeriile cu ziduri în cari se văd înfipte plăci funerare, fără cruci, fără candele, fără nici-o urmă de rit creştinesc, ci numai cu înscripţii, date, fotografii şi flori, mai pe toate părţile. Un mormânt în felul acesta nu ocupă mai mult de 30-35 centimetri.

Aci e un pelerinaj zilnic. Bărbaţi, femei vin de schimbă flori vechi şi pun altele proaspete în cârligul sau inelul de metal fixat; în placă, unui îşi face cruce, altul sărută fotografia, un al treilea se gândeşte numai la cenuşa din dosul plăcii şi apoi pleacă, fie*- care gândindu-se că poate mâine va fi şi el vârât acolo.

Lumea începea să se adune. Venise o echipă de elevi ai şcolii politehnice condusă de superiori, apoi diferite delegaţii ale mişcării socialiste cu coroane şi jerbe şi muncitorii fără lucru.

La 3 fix. Îl văzui pe Jaurèz însoţit de câţiva prieteni. Venea-pe jos, simplu, sprinten ca un tânăr de 20 de ani, deşi e alb colilie; Seamănă mult cu tovarăşul Gherea şi după fotografiile publicate în ziare îl recunoşti uşor. După dânsui, sosi numaidecât şi convoiul funerar la crematoriu, care e cu totul simplu şi deosebit de pompa cunoscută a ceremonialelor religioase: dricul, e o ladă care conţine coşciugul şi un fotoliu pe care stă vizitiul; nici-o cruce, niciun înger, nici-o coroană. În urmă, veneau omnibuzurile cu familia, prietenii şi invitaţii la înmormântare. Apoi un domn care ţinea ordinea, procedă la intrarea mulţimii în Crematoriu, începând cu familia mortului, profesorii deputaţii, senatorii, delegaţiile şi în fine mulţimea, printre care mă strecurai şi eu, ca orice român îndrăzneţ.

Da de abia aci îmi dădui seama de grozăvenia acestei* ceremonii simple, care conţinea totuşi într-însa cele mai puternice emoţiuni. Nimic sumbru. O sală fără nici-o zugrăveală cu bănci pe cari stă lumea, câteva plante exotice şi un schelet înfăşurat într-o togă albă, arătând cu degetul pămintul în care se strâng toate lucrurile pământeşti. Dar în faţa noastră o perdea mare şi

grea. Ca de teatru, cădea la mijloc peste un fel de cufăr mare, încrestat cu desene în culoare albă, imitând fildeşul. Fundul dinspre noi al acestui cufăr boltit, avea două uşi mici deschise, înăuntru nişte rulouri şi dincolo alte două uşi la fel. Aci fu introdus coşciugul, o ladă albă, de brad, închisă peste tot, în mijlocul unei tăceri adinei şi fără să ştiu ce va urma, patru oameni, cu iada pe umeri, trecură repede printre noi, dădură drumul sarcinii în -gaura deschisă şi, în timp ce rulourile spuneau că lada se duce în cuptor, uşile cufărului se închideau în urma lui Fournière, pentru a nu ni-l da decât peste 45 de minute în formă de scrum, depus într-o cutie cu geam deasupra. Aşa că:

„Mâna care-a dorit sceptrul

Universului şi gânduri Ce-au cuprins tot Universul încap bine-n patru seânduri”.

Dar nu numai în „patru seânduri”, ci chiar într-o cutie pe care o poţi purta numai într-un geamantan!

Aşa de iute s-au petrecut lucrurile acestea, încât mi se părea că visez. Am perceput numai scâncetul înăbuşit al unuia din copiii mortului, când lada dispărea în gaură şi apoi mai târziu, după toate discursurile, m-am pomenit cu Jàurèz care tuna la câţiva paşi în faţa mea. Eram deci la Paris; vorbea Jaurès, trimitea energie, viaţă, poezie, cugetare şi dor de luptă, elogiind pe acela care în clipa aceea se prefăcea în oenuşe.

Mi-am trecut mâna prin faţa ochilor, zăpăcit, uimit şi cu nervii zdruncinaţi de câte mi-a fost dat să văd şi să simt.

A doua zi m-am dus din nou la Crematoriu. Un gardian sau fochist mi-a arătat operaţia de ardere şi când a ridicat, cu o simplă mişcare, uşa cuptorului, era să cad jos. Un focar incandescent aiâb roşi atee, o fierbere de lumină orbitoare care-ţi frige faţa la zeci de metri depărtare şi-ţi întunecă vederea, Aci e introdus prietenul iubit, sufletul mare şi (inteligent care te-a fermecat cu o seară înainte. Pe un suport de oţel, roş de jar, aluneci înăuntru în mod mecanic şi cele o mie şase sute de calorii ale iadului modern te prefac în câţiva pumni de cenuşă, numai în patruzeci şi cinci de minute

Alţii apoi vor duce înainte, steagul care ţi-a scăpat ţie din mină.

P. *Istrati*

ÎNMORMÂNT ARE A LUI FRANCIS DE PHESSENSÉ (corespondenţă particulară)

laris 10 ianuarie

Ea a fost simplă şi mişcătoare, Lumea muncitoare şi socialistă a adus ultimul şi supremul omagiu marelui dispărut.

Pornirea carului funebru

Ieri s-a făcut înmormân tarea civilă a cetăţeanului Frjancis de Pressensé (se citeşte *PresanseJ,* în mijlocul unei afluienţe enorme. Înmormântarea a fost de o simplicitate perfectă, aşa cum i-ar fi plăcut, şi lui, pentru că totul în el era simplicitate, cum totul era adevăr. Emoţia stânjenitoare, iminentă se citea pe toate feţele. Erau de faţă reperzentanţii autorităţii sau lideri ai tuturor cauzelor în serviciul cărora defunctul punea de atâţia ani toată floarea curată a spiritului şi sufletului său. Pelerina albastră a factorului poştal se învecina eu tunica cenuşie a armeanului revoluţionar şi cu pardesiul ros al studentului rus sau polon. Fericiţi oamenii cari lasă după ei în via'. A atâtea suveniruri pasionate şi fidele: ei n-au muncit şi nu s-au trudit în zadar!

. *

Pornirea cortegiului. La cimitir.

Înainte de plecare după cererea stăruitoare a familiei, un pastor din Uniunea socialiştilor creştini citi în camera mortuară rugăciunile liturghiei protestante. Ceremonia aceasta s-a făcut în cea mai mare intimitate: niciun alt ceremonial, nici-o oprire pe la vreo biserică, după voinţa defunctului nu se făcu.

La 12, cortegiul porni. Doliul era ţinut de fratele, surorile şi cumnatele, cumnaţii, nepoţii şi alţi membri ai familiei.

Erau de faţă majoritatea deputaţilor partidului, redacţia ziarului VL'Humanitémembrii comitetelor administrative a partidului, secretarul general şi directorul coooperativelor; consilierii comunali socialişti; mai tot Comitetul Central al Ligii Drepturilor Omului; cei doi secretari şi casierul Confederaţiei Generale a Muncii; secretarii mai tuturor federaţiilor (Uniunii) sindicale; senatori şi deputaţi; ministrul de Interne; ministrul Instrucţiei Publice; un ataşat de cabinet al ministrului de finanţe, familia Dreyfus *tic* etc. Apoi, toate coloniile străine din Paris: muncitori şi studenţi

ruşi, poloni, sârbi, bulgari; delegaţia partidelor socialiste bulgar, rus, armean etc.

Sud un soare strălucitor, „surd la durerile omeneşti”, şi într-o tăcere impresionantă, cortegiul se îndreaptă spre cimitir. Din loc în loc, steagurile roşii, dătătoare de speranţă, fâlfâie.

La cimitir, coşciugul fu coborât şi aşezat în cavoul provizor (până la înmormântarea definitivă, la Chatilon, în cavoul familiei) de vreo zece revoluţionari armeni, cu umeri largi şi puternici.

Testamentul

Apoi, Marius Moulet (citeşte: muie), consilier judeţean socialist din districtul Rhonului, colaboratorul lui Pressensé, citeşte testamentul marelui dispărut:

7 august 1908

Rog să nu mi se facă înmormântare zisă religioasă, nu pentru că nu cred într-un Dumnezeu de iubire şi de dreptate, ci pentru că m-am despărţit în mod. Conştient de toate bisericile, şi am găsit maximum de religie în socialism, aşa cum l-am înţeles eui… Viaţa mea n-a dat tot ce ar fi trebuit să dea. Contez pe indulgenţa tuturor.

Francis de Pressens,

Şi cu aceste cuvinte simple, dar măreţe, de credinţă şi umilinţă, înmormântarea se sfârşi. Încet-încet, mulţimea se. Strecură din cimitir, îndreptându-se spre Societatea Savanţilor, unde la ora

1 jumătate trebuia să se ţie

Discursurile

Pe tribuna de unde Pressensé a vorbit de atâtea ori – la 2 decembrie vorbise cu puterea lui obişnuită contra muncii la domiciliu, iar la 15 pentru dreptul femeilor la muncă – masai, ca. Singur semn de doliu, era acoperită cu o cuvertură neagră cu franjuri de argint.

Telegrama lui Anatole France

Preşedintele alege dintre nenumăratele telegrame primite, pe aceèa a lui A. France, pe care o citeşte:

Antibes, 8 ianuarie

„De ce nu pot, în numele Ligii, a familiei şi a prietenilor celui dispărut să aduc un ultim omagiu lui Francis de Pressensé, spiritul cel mai vast, inima

cea mai generoasă!

Măreţia curajului său egala puterea cugetării sale. El era servitorul cauzelor nobile. A fost cel mai desăvârşit exemplar al omului şi cetăţeanului.

Anatole Franceu

Au vorbit apoi *Victor Bash (Bas),* vicepreşedintele Ligii Drepturilor Omului şi membru al Partidului Socialist, *Matliias Morhardt*, fost secretar general al Ligei, *George Lorand*, preşedintele Ligii Drepturilor Omului din Belgia şi deputat, *Victor Berard*, în numele organizaţiilor armeneşti, *Marcel Sembat*, deputat, în numele deputaţilor socialişti şi, în cele din urmă, J, Jaurès (Jores).

Discursul lui Jean Jorès

Jean Jorès a ţinut un lung şi magistral diseurs. Ei a arătat evoluţia spiritului lui Pressensé, care l-a dus la socialism:

„Asta e, cetăţeni, măreţia şi forţa Partidului nostru. Se desparte de dânsui tot ce e mort şi tot ce e gol, toate puterile zădamice, Astea se îndreaptă spre un alt povârniş, spre marea moarită a prejudecăţilor burţgheze. JDar toate vârfurile întoarse spre soarele care se ridică, trimliti pe căi şerpuitoare, spre fluviul socialismului, apele lor vii şi forţa lor de acţiune şi de speranţă.”

Pressensé a fost unul dintre cei dintâi şi dintre cei mai curajoşi luptători pentru apropierea franco-germană, pentru unirea a nglo-franco-germ ană într-o forţă de pace, de civilizaţie şi de libertate a popoarelor asuprite.

„… Acum, când moare Pressensé, problema Alsaciei-Lorene ia direcţiunea pe caire dânsui o voi şi prevăzu. Lupta nu mai ie între state ci, în toată Europa, între democraţia politică şi socială, de o parte, şi oligarhia politică şi socială, de altă parte… Libertatea paşnică, libertatea prin confundarea păcii generale cu paciea universală garantată, – acesta era visul lui Fr. De Pressensé.

Visul acesta prinde să se realizeze.

Şi figura aceasta reînnoită) a Alsaciei-Lorene, încrezătoare în viitorul forţelor noi, devenită, printr-un admirabil paradox – ea învinsa, apăsată – prima liberatoare a Germaniei, aceea care inoculează Germaniei militariste, feudale şi imperialiste, o parte, din geniul revoluţionar al Franţei care

ţâşneşte în scântei din ochii copiilor dim Săverna, – figura aceasta reînnoită, încrezătoare în viitor, respingând sugestiile brutaldtălţii şi ale forţei, dar sigură de progresul dreptăţii prin progresul democraţiei şi al păcii, o vedeam voalată încă în doliu, dar fără ca (vălul ei să fie stropit de sângele care ar curge mâine, o vedeam mergând în urma coşciugului lui Francis de Pressensé.”

Imaginea aceasta stârni o lungă mişcare şi o mare emoţie în ascultători. Ochii mai tuturor asistenţilor se umplură de lacrimi.

Jorés arată după aceea că Pressensé nu era numai un „mâncător de cărţi”, cum i s-a zis, ci şi un luptător.

Marele nostru orator îşi termină zguduitoarea oraţiune funebră cu un apel către tinerime, îndemnând-o să imite marea pildă a marelui Pressensé.

„România Muncitoare”, an X, nr. 6, 19 ianuarie 1914. 1

MORŢI SCUMPI – EMILE LANDRIN

Moartea unuia dintre cei mai înverşunaţi comunarzi şi unul dintre fondatorii INT ERNAŢ ION ALEI muncitoare.

Relleville – în avenul Gambeta Mulţimea

, De când am venit aci m-am transformat în cioclu, văzându-mă silit să vorbesc numai de morţi dureroase în primele corespondenţe din ′ „patria luminei „şi a revoluţiilor conştiente.

După Fournière şi Pressensé, iată că vine rândul lui Emile Landrin, – bătrânul consilier comunal şi fondator al *Internaţionalei* –, a cărui moarte produce o mare zguduire în massele Pa-!

1 Articolul este *nesemnaU* dar aparţine lui Panait Istrati. Afirmaţia are la bază articolul *Morţi scumpi. Emile Landrin.* (R.M. Nr. 13 din 4 februarie 1914), în care face referire′la articolul în cauză.

De altfel, Panait Istrati a publicat în „România Muncitoare” trei articole din ciclul *Scrisori din Paris*, pe care le şi prezentăm.

Tisului muncitor şi formează un alt gol în rândurile militanţilor socialişti.

Dar ce minunata oaradteilisjtioă pentru ′ sufletul poporului muncitor s-a putut observa cu prilejul acestei morţi! Deşi ceilalţi doi dispăru îi n-au fost într-u nimic mai puţin scumpi şi mai puţin valoroşi pentru cauza socialistă decât Landrin, şi cu feoate căi moartea lor a produis o egală înfiorare, totuşi, atât de aproape a fost primarul comunal de inima lucrătorului

revoluţionar incit, după aprecierea lui „l'Humanité, „peste douăzeci de mii de muncitori au defilat, într-o zi de lucru, pe străzile parcurse de colegiul funebru.

Locuiesc, din întâmplare, în chiar cartierul unde au răsunat ultimele focuri de puşcă şi unde a căzut ultima baricadă a Comunei învinse de tiranii versaillezi: în Bellville. Aci, Landrin rănit, a lepădat puşca cu amărăciunea în suflet şi a luat drumul Londrei, împreună cu puţinii supravieţuitori scăpaţi ca prin minune de urmărirea groaznicei răzbunări burgheze. De aci şi până *în* arenul Gambetta, unde se afla locuinţa mortului, sunt numai câţiva paşi. Strada e invadata de mulţime, şi pe la colţuri muncitorii îţi înfig la butonieră o floare roşie sterilizată şi-ţi oferă fotografia celui dispărut. Zeci de funcţionari ai primăriei şi sergenţi de stradă, în ţinută de ceremonie, de-abia mai pot menţine ordinea.

Deodată, la ora unu, sute de lucrători şi lucrătoare încep să năvălească din diferite direcţii ale oraşului, spre marea zăpăceală a bieţilor sergenţi cari nu mai ştiau încotro să-şi mai repartizeze. Feţe spoite de negreală şi bluze murdare, femei cu figuri de cadavre şi bărbaţi cu figura asudată aleargă în goana mare, venind din cine ştie ce depărtări, ca şi cum Landrin i-ar fi chemat la o nouă bătălie de stradă. Atâta pagubă pentru fabrica sau atelierul rămas în urmă! ei se urcă pe înălţimi, scot şapca unsuroasă şi. Strigă: *„Trăiască Comuna /"*. E doar Emile Landrin acela care a murit, e inimosul sculptor, comunardul care – înrolat în al * 66-lea batalion de marş – asigură succesul lui 18 martie de la Montretout, luptă sângerând: la fortul Issy, la. Mendon, la Asnières, dă piept cu prima ciocnire violentă din piaţa Madeline, unde e rănit? şi pansat în grabă şi nu scapă puşca din mână decât la Bellville, ultima baricadă şi cea din urmă speranţă a memorabilei Comune.

Şi cum dracu' să nu fii mândru că eşti socialist, când vezi că zeci de capete jobenate, înalţi demnitari de stat, se întorc nedumeriţi şi privesc intrigaţi la aceste batalioane de lucrători cari şi-au lăsat masa neisprăvită şi aleargă, mestecmd ultimul dumicat de pâine, să-şi ia rămas-bun de la marele lor tovarăş!

La cimitir – Vaillant!

De la fosta locuinţa a lui Landrin şi până la noua lui locuinţă (cimitirul

Bagnolet) e o bucată de drum zdravăn. Pe tot parcursul e salutat de mii de muncitori şi mici negustori, dintre care mulţi îl întâmpinau cu „trăiască Comuna!"

„Modestul şi liniştitul loc de odihnă – scrie cu drept cuvânt „l'Humanite" – n-a mai văzut niciodată o asemenea afluenţă." Mulţimea scăpată de strânsoarea porţii de intrare, se răspândeşte şi inundă cimitirul, sărind peste morminte şi cărări până la locul unde se vor ţine discursurile, fiecare căutând să se afle cât mai în apropierea tribunei. Nu mă las nici eu mai prejos şi am norocul să ocup un loc fără de care n-aş fi putut face nici-o dare de seamă, căci ceea ce m-a înălţat mai mult şi mi-a aprins entuziasmul a fost vederea şi ascultarea celui mai mare şi venerat luptător din timpul Comunei şi prietenul cel mai apropiat al lui Landrin: Vaillant!

Niciodată nu mi-am putut da seama mai bine ca acum de adevărul credinţei ce-am avut întotdeauna că numai o educaţie socialistă formată în apropierea acestor mari oameni, a acestor focare de energie şi de neclintită convingere, poate să întărească şi să dea avint unor anumite firi înclinate spre o melancolie şi visare nu tocmai trebuincioase unui soldat socialist.

Delegat fiind de grupul socialist parlamentar, ca cel mai indicat să ia cuvântul la înmormântarea lui Landrin, Vaillant se urcă la tribună pătruns de o emoţie atât de sinceră şi greu ascunsă, încât îţi venea să crezi că va leşina. Strigătele de „trăiască Comuna!" îi tăiau şi mai mult puterile sale slăbite de cei aproape 80 de ani purtaţi pe umeri şi de marile emoţii! pe care Ie-a trăit şi care I-au consumat. Buzele sale tremurau şi mâinile-şi căutau sprijinul tribunei.

„- De durerea şi lovitura personală ce am primit-o vreau să vă vorbesc – spune Vaillant, cu vocea înecată – de aimintirea zilelor ce le-am trăit alături de Landrin în timpul Comunei, de sprijinul moral pe care, singură prezenţa acestui om era pentru noi şi, de pilda ce-o dădea el poporului englez în timpul exilului la Londra, prin caracterul său întreg, jertfa, şi marea sa demnitate".

N-a fost un discurs, ci un plâns întretăiat de pauze. Văzându-l ailb ca zăpada şi cu figura palidă de copil, nu-ţi venea să crezi că omul acesta plăpând a putut să ridice cartiere întregi şi să îndrepte mii de oameni spre baricade.

Aşa cum era încadrat de cele cinci mari steaguri socialiste înclinate spre coşciugul lui Landrin, Vaillant – martor al acelor mari eroice zile din istoria luptelor muncitoreşti – forma un tablou din acelea care nu se uită niciodată.

Un idea-l care e în stare să insufle atâta simţire şi să întreţină, până la atât de adinei bătrâneţi, flacăra marilor speranţe de dezrobire universală, e cea mai vie dovadă de triumf şi singura cărare de urmat ce se deschide larg în faţa noastră şi ne îndeamnă, prin pilda acestor. Măreţe suflete, să jertfim toata liniştea şi tot ce e mai tânăr în noi pentru libertatea definitivă de mâine.

Doream, în clipele acelea, să fie lângă mine şi să se înalţe tdfci bunii mei tovarăşi cari sunt purtători de drapel ai socialismului român şi cari au greaua sarcină a conducerii efective a mişcării;, cărora li se impun atâtea datorii şi atâtea virtuţi şi cari au sub ochii lor atâtea rele exemple. Voiam să vadă înflorirea lui Vaillant şi să capete măsura idealului socialist; *săi* asculte pe Jaurès şi vor avea în faţă izvorul de înţelepciune şi cugetare; *să* audă laudele ce se aduceau ieri erudiţiei lui Fourbière – *militant socialist şi profesor la stat* – de către cei mai distinşi savanţi, – şi elogiile aduse astăzi lui Landrin, pentrui judecata şi competenţa sa, de către chiar demnitarii Franţei, – şi să înveţe câtă muncă, privaţiune şi dar de cultură trebuie să aibă di ne va pentru a fi demn de a sluji un ideal atât de mare.

Ridicat în slavă şi trântit la pământ de zeci de ori până la sfârşitul acestei ceremonii, mă întorceam seara acasă gândindu-mă la cât de puţină pulbere aiurită îi trebuie slăbiciunii noastre ca să ne pierdem bunul-simţ şi câtă muncă trebuie să depunem pentru a aprinde în noi o scânteie de lumină care să poată fi cu adevărat folositoare şi altora.

P. *Istrati*

Paris

Notiţă biografică

Landrin, j născut în Paris la 1841, aparţinea acelei însemnate generaţii muncitoreşti care, după sângeroasele zile ale lui 1848, se încerca 1860 sa organizeze pe proletari pentru lupta contra imperialismului. Era de meserie sculptor. Fu amestecat, prin 1863-64, în grupările cari au agitat pentru candidaturile muncitoreşti ale lui L. Blanc şi Toldin. Fu. Âdus de un alt revoluţionar, care trăieşte încă, Camelinot, în Internaţională şi când în 1868

prima Internaţională fu condamnată, el primi să iacă parte din noul comitet, care fu condamnat apoi la 3 ani închisoare.

La 4 septembrie 1871 – Comuna – îl găsim printre năvălitorii de la Cameră şi luptă contra armatei imperiale asigurând, în al 66-lea batalion, succesul lui 18 martie. Comuna învinsă trecu în Anglia şi în 1.883, după amnistie, intră în Franţa. În 1893 e ales în consiliul comunal, în funcţia de secretar şi vicepreşedinte. Jn partid a fost o pildă de tact şi energie.

. „România Muncitoare, an X, nr. 13, 4 februarie 1914.

INTIÏ MAI LA BRĂILA

Orăşelul pe care situaţia geografică l-a orinduit să fie œa dinţii schelă de export a României, începe să trăiască zile necunoscute până azi în istoria trecutului său. Deşi nu poate fi vorba la noi de acele prăpăstioase desfăşurări ale regimentelor proletare ca în Apus unde să înspăimiriţi capitalismul, totuşi, acei cari. Apăreau ieri în cadrul ferestrelor ea să privească mândrul „Întâi Mai" socialist brăilean, şi-au mărturisit, fără îndoială, că bătrânul nostru port şi fosta cetate de altădată, începe sa-şi deschidă porţile unui nou şi cu totul necunoscut cuceritor: *proletariatul dezmoştenit*. Sunt mulţi băt. Râni cari ca şi părinţii mei şi-au dat averea când Turcului când Rusului, patul cel mai curat şi pasărea cea mai grasă şi voi fi întrebat ieri eu, nedumeritul:

—" Ce fel de neamuri vor mai fi şi noii năvălitori?"

Căci noi batem un an de zile cetatea capitalismului firă să pustiim casa săracului şi când în ziua aniversării, străzile sse deschid Largi sub marşul nostru triumfător, nu ruina ci prosperitatea însoţeşte intrarea victorioasă a batalioanelor noastre. Cât adevărat mi-a părut cu prilejui acesta comparaţia lui Marx care aseamănă capitalismul ca un vrăjitor ce nu mai poate stăpâni puterile pe cari ei singuri le-au chemat din adâncuri! Şi cu câtă repeziciune se schimbă faţa lumii sub ochii noştri! mai trăiesc şi astăzi bătrâni foşti muncitori ai portului cari şi-au încovoiat spinarea „sub greutatea sacilor pe vremea când nu se pomenea de vagoane în portul Brăila, când corăbiile cu pânze ţineau locul bastimentelor de azi şi când cheiurile, docurile şi întreg şinalul Dunării formau o băltoacă desfundată în care înota îmbulzeala de muncitorime streină la un loc cu bogătaşii turca, greci şi arabi, încărcători de pe vremuri cu chimirurile pline *de* galbeni şi poli imperialii. Şi iată cum –

înainte de» se împlini măcar o jumătate de veac de la epoca întunecoasă când negustorii de poveşti îngrozitoare descriau pe Chira Chiralina sau Hoţii Brăilei – şi astăzi portul nostru e inundat de mari vase de tonaj de sute de vagoane ce sosesc zilnic în locul căruţelor ţărăneşti, de docuri moderne elevatoare de apă şi de uscat care fură pâinea hamalului, iar mâine, poimâine, vom vedea alergând pe cheiul Dunărei acele nimicitoare camioane automobile cari vor încărca dintr-o dată jumătate vagon şi vor desfiinţa pentru totdeauna căruţele sau „ghiociurâle" brăilene, unice în felul lor, şi pe cari nu le-am mai întâlnit în niciun oraş din câte cunosc. Dar dacă medalia Progresului are o faţă plăcută a capitalismului pe care technica a săpat un elevator ce înlătură sute de braţe ea mai are o faţă pe care acest capitalism nu vrea s-o vadă cu niciun chip şi unde se înşiră legiunile gurilor flămânde, miile de braţe nedreptăţite de maşina cotropitoare, pumnii încleştaţi cari se ri dică la cer ameninţători ca un trăsnet, şi acest trăsnet, care e cu mult mai puternic cu cât e mai înăbuşit, l-am văzut ieri plim bându-se paşnic pe străzile Brăilei nedumerite.

Eu n-am văzut încă un Întâi Mai atât de frumos şi atât de pitoresc. Acum nu mai îmi pare rău că am pierdut pe întâi Mai, la Paris.

Nu vreau să vorbesc de miile de muncitori cari compuneau cortegiul, nici de entuziasmul vorbitorilor cari păreau nişte adevăraţi profeţi ci de minunata ideie a creării unui *Car al Muncii* şi a călăreţului alb care întruchipa socialismul pacificator. Locuitorii Brăilei a avut o jumătate de zi de vară şi unică sărbătoare şi sub marşul fanfarei şi al carului muncitoresc, lumea apărea pe la ferestrele etajelor aşa cum se cuvine să fie cinstiţi nişte suverani ai muncii.

Călăreţ şi cal ca spuma laptelui, mândri amândoi şi neclintiţi în drumul lor, ca şi învăţătura socialistă, forma fruntea coloanei, nesfârşite şi cu steagul fâlfâind al Păcii deschideau drum avalanşei proletare. După Călăreţul Păcii, venea Statul major, acela care trebuie să cadă cel dintâi atunci când ceasul desrobirei va suna, căci, în rândurile noastre fiecare soldat poartă în piept o inimă de general şi nu ştiu care e acela care ar putea lăsa steagul căzut la pământ. Urmau apoi fanfara, cerul şi iată *Carul Muncii* minunat simbol care a fost admirat de tot oraşul.

Împodobit, decorat şi tras de şase boi, el avea în primul plan şi la mijloc,

Munca! Tronând ca o regină îmbrăcată într-un frumos costum ţărănesc, drapelul într-o mină, Munca a rămas tot timpul ca o stană de piatră. De sub cuşma revoluţionară trasă pe-o ureche, se scoborau în valuri blonde pletele care încadrau o figură de fecioară severă, conştientă de înălţimea simbolului ce-l întruchipa.

Munca se ostenise în ziua de Întâi Mai stând pe loc!

De la stânga Muncii se orânduiau de jur împrejurul Carului, Torcătoarea care învârtea fusul răsucind firul de aur al speranţelor noastre, Dulgherul care cioplea, mereu, *Fierarul* care bătea pe o nicovală fierul rău al încăpăţânădi lucrătorilor neorganizaţi, *Cusătoarea* care făcea la maşină harta viitorului, *Pescarul* care arunca prostovolul pe calea Regală, trăgându-l plin de „ciortani" cu solzii pomădaţi şi pe care striga de foc că-i vinde numai cu „zece bani duzină". Lângă el, *Hamalul* ducea în spate un enorm sac de Dorna plin cu păcatele burgheziei stăpânitoare iar cel mai din urmă, la dreapta Muncii se afla *Cosaşul* care nu aştepta decât momentul ca să radă de la pământ spicul veştejit al tiraniei capitaliste. Mai era în mijlocul carului un cizmar harnic. El făurea cizma care va trebui să calce pe bătătură exploatarea şi s-o facă să scoată sughiţul din urmă.

Cortegiul a parcurs toate străzile din programul condus de poliţia muncitorească, a străbătut la ducere şi la întoarcere toate căile principale ale oarşului fără cel mai mic accident şi de-aci pot să tragă învăţământ toate guvernele şi toate prefecturile de poliţie că nu cordoanele de jandarmi ţin ordinea în asemenea meetinguri ci bunul simţ şi grija cu care însăşi clasa muncitoare caută să înlăture tulburările.

La înţelepciunea de care a dat dovadă cu prilejul acesta poliţia locală, s-a mai adăugat şi bunăvoinţa cerului care, deşi ne ameninţa într-un rând, ne-a lăsat să manifestăm în pace, astfel că nimic n-a lipsit acestei impunătoare şi neuitate sărbători.

Şi totuşi, lipsea ceva, lipsea cineva, lipsea acela căruia i se datora în mare parte splendoarea acestei sărbători, acela care a ars cele din urmă boabe de smirnă în templul puternicii organizaţii brăilene, lipsea din fiinţa cortegiului nostru acel „capi mare răscolit de gânduri" după cum a spus tov. Ghelerter la Iaşi, lipsea Ştefan Gheorghiu. Şi cine ştie dacă n-au fost lacrimile lui, acele mari picături de ploaie care ne-au înfiorat, lacrimile lui

de bucurie, la vederea armatei proletare şi lacrimi de întristare, văzându-se în n°putinţa de a mai vorbi?

Dar stai, n-a lipsit nici Ştefan Gheorghiu. Căci iată cum, aşa ca din senin pe când manifestaţia parcursese oraşul şi se îndrepta spre grădina Monumentului apare de odată un bătrând muncitor cu portretul lui Ştefan încadrat şi intră în primele rânduri ale cortegiului pe nesimţite şi agită în toate părţile ţinând deasupra capulu" cu braţele lui vlăguite de muncă cel din urmă sfânt al bătrâneţelor sale. Poate că chiar a despuiat de rău icoana vreunui sfânt în care a crezut o viaţă întreagă şi a încadrat cu dânsa chipul aceluia care l-a încredinţat la bătrâneţe să se închine de acum încolo socialismului! Şi noi privim cu toţii înmărmuriţi, şi ne întrebăm de unde vine' acest bătrân cu fetişul de braţe arătându-l mulţimii ca pe cel mai mare dintre ai noştri? Tăcut, ieşit pe neştiute din vreun ungher din mahalalele pe unde treceam, moşneagul venea' să ne arate, fără cuvinte, pe cine am pierdut cu moartea lui Ştefan Gheorghiu.

Şi pe când mii de muncitori năvăleau în vasta grădină unde avea să se ţină serbarea, cele patru sute de căruţe cari formau avangarda armatei împodobite cu stegulețe socialiste cari fâlfâiau la cercurile cailor, trimitea haosului depărtării un uruit surd, un trapăd greu de artilerie, acea artilerie care va trebui să dobare zidurile ticăloasei cetăţi de care s-a sfărâmat pieptul bunului nostru Ştefan.

P. *Istrati*

(„România Muncitoare", an X, nr. 47, 29 aprilie 1914.

EPILOGUL UNEI LUPTE

Scene şi fapte de reţinut în urma grevei din Brăila

I

Odată cu pronunţarea sentinţei de apel, de către tribunalul ' din localitate, la cunoscutul proces al celor trei tovarăşi ai noştri s-a încheiat şi ultimul act din seria evenimentelor desfăşurate aci cu prilejul grevei muncitorilor din port

De acum înainte, uriaşul cu puteri necunoscute şi cu suflet de copil îşi înlănţuie din nou grumajii de oţel la hamul robiei sale şi fericirii altora; de acum Încolo eU începe iarăşi a târî după dinsal carul greu al muncii nedrepte, al muncii nemiloase şi istovitoare, carul tuturor greutăţilor

sociale care întâmpină la fiecare cotitură a drumului stropit cu sânge, lacrimi şi sudoare, câte un domnişor gata să mai arunce într-însul povara nevoilor şi otrava păcatelor sale.

Sub acest titlul priveşte totul, se încadrează şi îşi adună forţele fără murmur ori de câte ori un sac de greutăţi se deşartă în noianul greutăţilor trase de dânsul. El nu priveşte în lături şi nu în îi are răgaz să vadă câtă fericire se varsă în jurul lui; zgomotul belşugului înlesnit de dânsul îi ajunge la urechi ca o muzică venită din, raiul depărtărilor cereşti în care poate mai crede şi la care răspunde cu zâmbet de om adormit. Dar când sarcina îi rupe tendoanele şi când în faţă-i apare un nou urcuş, atunci aruncă hamul, încrucişează braţele şi privind la cel ce ospătează le spune liniştit: „Acum nu mai pot; mai lua'ji-rm din greutate."

Dar oamenii se scoală revoltaţi de această nemaiauzită pretenţie şi strigă robului cu ţările:

—" Tu n-ai dreptate. Eşti un neruşinat! Tu trebuie să tragi înainte până-i plesni! u

Dacă n-ar veni justele pagini ale istoriei să rezolve şi să dea cuvenita îndreptăţire luptelor seculare ale acelor oropsiţi, ar trebui să dispărem cu toţii din zilele acestea în care societatea oligarhică se ridică şi se năpusteşte cu o nemaipomenită solidaritate ea să tăgăduiască şi să înăbuşe acea încercare a celor slabi, de a-şi îmbunătăţi traiul.

Întocmai cum am descris mai sus s-au petrecut lucrurile ca şi în celelalte localităţi.

De un an şi mai bine de când stau nedeslipit de acest oraş n-am găsit o breaslă de muncitori din port în care un lucrător să fi întrunit la un loc, o sută de zile lucrate din aproape un an şi jumătate de foame şi privaţiuni. În acest răstimp oamenii au privit neputincioşi cum alimentele se scumpesc cu o repeziciune nebunească. Cum unei familii nevoiaşe îi era peste putinţă să mai târguiască de la băcanul mahalalei cu obişnuitul său gologan, orezul, zahărul, măslina, untdelemnul, untura şi chiar zarzavatul nelipsit unei gospodării: pe când paralel cu această reducere la foame, muncitorul vede cu disperare cum nimeni nu împiedecă pe micul angrosist de ieri să-şi înzecească averea, pe exportator să se despăgubească luind pe vagonul de cereale intrat ca mai înainte, pe proprietarul de şlep sau de magazie să ia de

asemenea de 4-5 ori mai mult costul închirierii unui depozit… Pe când, deci, fiecare dintre cei loviţi de nenorocirea ce-a cuprins lumea, se despăgubea mai mult sau mai puţin de criza prin cari trecem scumpind la rân dul său – (uneori la adăpostul unei legi) – produsul ocupaţiunii sale, singur muncitorul cu braţele se vede lăsat la voia împrejurărilor vitrege de azi, singur el, rămânea în afara unei ilegi ocrotitoare şi expus a umbla flămând, fără haină, fără ghiată şi chiar fără cămaşă pe el.

Iar când a venit momentul să se simtă nevoia braţelor sale şi când, cu cea mai mare seninătate se vedea îndreptăţit să ceară o ridicare ridiculă de l-2 fr anci pe zi, sau 2-3 fr anci la vagon, atunci un uragan de strigăte revoltate s-a ridicat împotriva sa, iar guvernul care n-a trimis la puşcărie pe băcanul ce vindea 5 bani bucăţica de zahăr cubic, nici pe exploatatorul care vindea 3600 lei vagonul de porumb, făcând imposibilă cumpărarea mălaiului, acest guvern a trimis îndată un regiment de baionete cu două escadroane de cavalerie să zdrobească 6000 de bărbaţi, capi ai unei familii comune de 20 000 de mii de suflete, purtătorii birurilor războaielor şi tuturor angaralelor din ţara asta blestemată!

A trebuit să cadă 40 de răniţi, să rămână doi infirmi alţi trei să sufere bătaia şi puşcăria pentru ca, în sfârşit, să se recunoască oamenilor o parte din întreaga lor dreptate.

Adevărul acesta a fost recunoscut chiar de cerbul oligarhiei şi a dat dovadă de mai mult bun simţ, când în cinismul) său, d, Rădulescu, şeful Siguranţei din localitate, ne spunea într-o zi

— Timp de şase zile de grevă m-a trimis – Camera de Comerţ să vă chem îa tratative şi a trebuit s-o fac aceasta tocmai în ceasul când noi şi armata ne batem cu voi în port şi când eu voiam sa duc lupta înainte ca să vă înărâng încăpăţânarea – fapt pentru1 care m-a făcut să cred că mi se năruie tavanuil pe capu.

Iată cum o consacrare oficială – cinică de altfel – vine să arate muncitorilor că ei nimic nu pot obţine fără sânge de lia patrioţii Ardealului şi Bucovinei.

În numărul viitor vom releva şi unele scene din lupta acestora cu stăpânire nemiloasă.

Pt Istrati

Brăila)

(continuare)

II

Printre amănuntele zilnice ale unei vieţi de propagandist în mişcarea noastră se ştie că încrederea şi entuziasmul unui lucrător primeşte adesea dureroase lovituri venite chiar din rândurile cele mai alese ale membrilor organizaţiei, în care activează, şi arareori se văd supuşi, cei mai sinceri şi devotaţi dintre servitorii idealului socialist, la încercări crude, dezamăgiri păgubitoare cauzei şi chinuitoare îndoieli sufleteşti provocate tocmai de aceia cărora Ie este închinată viaţa şi fericirea unui asemenea om ridicat; acestea şi sunt loviturile cari clatină mai puternic decât acelea trimise din lagărul asupritorilor.

Dar cât de frumoasă şi înălţătoare este şi răsplata care vine totdeauna – ca o rază de soare în timpul unei ierni geroase – să descreţească fruntea celui nedreptăţit şi să-i redea toată vigoarea speranţelor întunecate. Iartă câteva pilde desprinse din viitoarea luptei de aci şi dintre cari unele trebuie să rămână neşterse din sufletele noastre ca nişte talismane apărătoare de ceasul rău al îndoielii în victoria definitivă.

Exemplul covârşitor se ridică cu cinste în fruntea tuturora şi care, pe cât ştiu eu, e unicul până astăzi în istoria mişcării noastre, este sublimul devotament al simplei şi necunoscute femei Smaranda Stielaru.

Muncitorimea cobora în port spre casa lor de întrunire şi la locul descris se produce încâieraréa între poliţie – armata şi coloanele greviste – Fruntaşii mişcării se pierd în învălmăşeală şi fiecare în cercul său îşi face datoria impusă de situaţia butală:

loviturile curg şi bătaia e generală: nimeni nu-şi mai dă seama de poziţiei altuia, fiecare se apăra pe sine. Într-un cerc de agresori sunt prinse şi rămân izolate tovarăşele Constantina Negulescu – tânără dar vajnică fiică de muncitor – şi Janeta, tovarăşa mea de două ori; Ele se apără, dar bineînţeles, cu mai puţin succes. Constantina primeşte numeroase lovituri cari au lăsat urme, o izbitură cu patul armei care înegreşte carnea antebraţului cât putea cuprinde cu latul palmei, iar Janeta, are „cinstea44 să primească în obraz, cu brutalitatea cuvenită, gloriosul pumn al cavalerului Mircea Eliad, o aleasă personalitate a elitei brăilene şi în acelaşi timp căpitanul comandant *rA*

forţelor cari operau pe frontul Ardealului… De printre magaziile din port.

Dar iată că în clipa când Janeta, mai ales, se vede mai rău expusă loviturilor, apare ca din senin o femeie, o muncitoare trudită, o necunoscută până atunci şi cu devotamentul mamei care apără copilul, acoperă cu trupul ei rupt de muncă fiinţa plăpândă a tovarăşei sale.

Dar acesta n-a fost numai un gest teatral, suflete simple nu primesc asemenea ieşirii Dânsa se lupta cu agresorii, parează şi primeşte toate loviturile delicatei sale protejate; şi când reuşeşte s-osmulgă din mâinile lor, cade la pământ învinsă ca de o lovitură care-i crăpase fruntea. Atunci, furia oarbă a canaliei poliţiste se revarsă fără nici-o stăpânire şi pieptul sărmanei mame a trei copii e pisat cu picioarele în chip îngrozitor de aceia cari erau trimişi acolo să menţine ordinea.

Acestea nu sunt exageraţii. Muncitorii au găsit-o în nesimţire, au cules-o de pe jos şi au aşezat-o pe un pat al organizaţiei, de unde apoi au transportat-o acasă asigurându-i îngrijirea medicală» Dar după 15 zile starea ei agravându-se, a fost transportată la spitalul comunal unde se află şi astăzi.

Când am văzut-o pe patul spitalului, înconjurată de doi copilaşi trişti de halul în care se afla mama lor, singurul lor sprijin şi pe d nsa suferind în tăcere junghiurile unei răni plină de materie şi durerile pieptului ei umflat şi plin de vânătăi am simţit pentru întâia oară în viaţă nevoia unei răzbunări drepte şi imediate. Să baţi o femeie cu atâta cruzime! Dar asemenea animale trebuiesc rase de pe faţa pământuâui!…

Iar voi muncitori, să vă scoateţi pălăria cu cinste în faţa unei asemenea martire, – martiră în toată puterea cuvintului l – O veţi face nu fiindcă a salvat viaţa femeii mele şi a tovarăşei voastre de luptă ci pentru că a făcut cu o măreaţă simplitate, dovada marilor caractere care zac ascunse în fundul nepătrunsei voastre mase proletare, caractere atât de adesea tăgăduite de o societate nelegiuită.

Femeia aceasta auzind de grevă, a aruncat lopata, cu riscul de a-i muri copiii de foame şi a alergat la locul de îmbărbătare poate pentru întâia oară în viaţă. Acolo a auzit euvântul cald, duios, dar plin de revoltă a primei sale protejate; euvântul acesta a răscolit într-însa comori ascunse de simţiri înalte şi când ochiul ce-a deosebit în învălmăşeală pe idolul său lipsit de

apărare, devotamentul mamei şi solidaritatea cauzei s-au ridicat până la jertfă în inima nobilă a demnei voastre colege.

Vrednic de laudă şi bun de adus la cunoştinţa întregii muncitorimi e şi gestul aceluia care îşi face acum în puşcărie osânda de o lună; exemplul lui Nicolae Spătaru.

Familia acestui muncitor „mai slabă de înger” se plângea cam des de cele 7 luni date ca pedeasă de justiţia absurdă a marelui parchet.

Într-una din zile vine la puşcărie fiul lui Spătaru şi-i comunică propunerea avocatului său, un politician suit la demnitatea de ajutor de primar.

— «Uite, tată, ce spune dfomnul avocat *XU când te vei înfăţişa la apel să spui că eşti sindicalist, că ai fost; târât acolo fără voia d-tale».

La auzul acestor cuvinte, bătrânul, în etate de 60 de ani, a încleştat pumnii şi năpustindu-se asupra fiului său, i-a strigat cu toate indignarea unui om cinstit:

„Nenoroeitule! Nu şapte luni ci şapte ani am să fac puşcărie şi nu-mi trădez tovarăşii. Du-te şi spune-i oratorului că nu primesc să fiu apărat cu acest preţ! u

Să fim mândri de Nicolae Spătaru.

: e

*

Iată şi un alt răspuns demn

După arestare, la instrucţie, se ia interogatoriul lui Spătaru şi al Janetei, Când vine rândul Constantinei procurorul adoptă, un limbaj de intimidare faţă de dânsa, crezând că va zmulge ceva.

— Cum ai avut dumneata neobrăzarea să te pui în fruntea mulţi mei şi să atacaţi forţa publ ică pusă acolo pentru menţinerea ordinei?… întreabă răstit procurorul.

Foarte calm, fiica muncitorului replică:

p

— Acesta-i un interogatoriu de poliţist d omnu le procuror şi deci nu răspund la întrebare.

Şi magistratul a trebuit să schimbe tonul faţă de fiica hamalului din port,

*

* *

Încă un exemplu:

De pe teatrul bătăliei – care va aduce avansarea d-lui Eliad la gradul de şef de stat major – a fost ridicat şi dus la spital Gheorghe Sighânaiş, de 55 de ani, care avea centura genunchiului sfărâmată. Îl găsesc în port plin de sudori şi proaspăt bandajat. Urma o operaţie.

Foarte îngrijat, îl întreb dacă suferă mult şi în ce stare e piciorul. El îmi răspunde însă:

— Lasă acum piciorul meu, spune-mi d umnea ta mai întâi oe s-a mai întâmplat de vale şi dacă sunt mulţi răniţi.

— J

*

* *

Ultima pildă:

O fetiţă, Ecaterina B., care nici nu face parte din organizaţie, se plimba într-o zi prin grădina Monumentului şi deodată aude la spate pe doi ofiţeri conversând:

— Canalia Janeta Maltus „jidoafca" aia, trebuia bătută bine

— Spune unul.

Fetiţa se întoarce brusc şi indignată de injuria adusă simpatiei sale, riposteează:

— Nu vă e ruşine, d omni lor, să vorbiţi aşa de o femeie care luptă pentru muncitori?…

Iată câteva medalii bune de pictat.

(Brăila) P. *Istrati*

— „Lupta" zilnică", nr. 202 şi 203, 30 august şt 2 septembrie 1915.

Foileton

CAMPANIILE NOASTRE (Aspecte de ia întrunirile pentru ieftinirea traiului)

Îmi pare râu că nu cunosc stenografia. Sunt într-adevăr întruniri la care nu poţi sta un sfert de oră dacă ai nervii biciuiţi, atât sunt de proaste cuvântările; dar sunt şi unele atât de bine prep rate şi inspirate îndt, e păcat că se pierd între patru pereţi

Ascultam' cum guvernul, în chestia fainei, cu o mină încuia uşa iar eu

cealaltă descuia fereastra. Evaluând la 40 la sută cuantumul de grâu necesar consumaţiei interne şi care avea să se vândă cu 1850 sau 2000 lei vagonul şi lăsând ca din acest stoc şi cu acest preţ să se cumpere morari şi să se exporteze făina cu 5000 lei vagonuj, guvernul sau dădea dovada de incapacitate sau se gindea la „fratele” Vintilă, directorul Băncii Româneşti pare e şi proprietarul morii Galiaţatos din Brăila, numita acum din patriotism „Moara Românească”.

În chestia lânei, aceeaşi incapacitate sau interes: se fixează ca preţ maximal 2,30 lei kg. De lâhă dar guvernul caută să pună preţ maximal şi la metrul de postav care de la 6 lei se face 18 lei Astfel, fabrica Azuga realizează un câştig de 2 milioane la un capital tot de 2 milioane şi cumpără fabrica Dorobanţul din Ploieşti numai cu câştigul pe un singur an! Iar pentru ca să se mascheze acest câştig fabulos, la metrul de postav destinat furniturilor militare, fabrica cere şi obţine ca aceste furnituri să le confecţioneze ea, în atelierele statului. X

Şi astfel se perindă un lung şir de afaceri necinstite, de eâştiguri mascate în fel şi chip şi de bilanţuri învârtite cu meşteşug de scribul profan ca să nu se vadă adevărul şi de politiciani intraţi în tot soiul de întreprinderi printre cari Emil Constantinescu ţine recordul.

Când ortaorul ne-a citat cazulf, Societăţii pentru desfacerea zahărului, care a dat ministrului de finanţe un câştig de 170 000 lei anual la un capital de numai 12 mii lei adică un câştig de 16 ori cât capitalul, un murmur a trecut prin sală şi a înăbuşit aplauzele.

În mijlocul fascinării generale când parcă fiecare se vedea supt de o ventuză a imensei „caracatiţe” ce e oligarhia ţării noastre, vorbitorul sfârşi cu o întrebare care te aducea la realitate:

Ce armă de luptă ne mai râmânê nouă când toate căile politice şi economice sunt închise?

Un moment, nici eu nu-mi adusei aminte ce armă am putea avea.

Strada! răspunse oratorul.

Într-adevăr, strada e singura armă ce ne mai rămâne, singura care trebuie ajutată cu ori ce preţ şi de se va încerca să v-o zmulgă, faceţi ca îndrăzneţii să-şi taie mâinile în această armă care ca şi aerul e necesară vieţii noastre.

Dar mai ales nu uitaţi să înlocuiţi pulberea murdară a vorbelor goale cu dinamita trăsnitoare a cifrelor cari nu îngăduie replică.

Urmăriţi-i peste tot! Răscoliţi-le cuibarele de îmbogăţiri ameţitoare, cercetaţi-le bilanţurile ieroglifi.ee şi arătaţi lumii cu date, citate şi cifre exacte rădăcinile patriotismului oligarhic.

Placardaţi pe toate zidurile murdăriile lor şi de la tribună spune: i-le cât mai des… vor puţi cu atât mai tare î…

(Brăila) p *istrati*

„Lupta zilnicăkt, nr. 61, 13 martie 1916.

CAMPANIILE NOASTRE

(Aspecte de la întrunirile pentru eftinirea traiului)

de P. *Istrati* 1

Duminica trecută, m-am dus la Galaţi, să văd dacă şi gălăţenii se vor ţine bine în moral pentru populara campanie inaugu-Acest articol apare în Nr. 61/13 martie. Urmarea, apare în numărul următor care, însă, din eroare este tot 61/13 martie. Academia, respectiv Biblioteca Academiei Române sesizează eroarea şi numerotează numărul următor: 62, fără însă a mai schimba şi data. Concluzia este că articolul „Campaniile noastre" nu apare într-un singur număr de ziar ci şi în numărul următor, apărut iniţial eronat tot cu numărul 61/13 martie dar care ar fi trebuit să apară cu Nr. 62 şi altă dată.

În continuare, redăm urmarea articolului.

Rată de noi contra scumpirii traiului. Citisem ca Bucureştiul este „întâiul pe regiment" sau, mai bine zis regimentele bucureştene ieşiseră primele printre corpurile armatei noastre şi voiam să văd dacă într-adevăr s-p săturat însfârşit, şi românul să mai „siringă cureaua" pe care, cel puţin acum, i-am putea-o pune guvernului la gât.

Brăila, negreşit fusese la înălţime şi încă. Ce înălţime! Tov. Mănescu văzându-se înconjurat în Piaţa Sfinţii Arhangseli de o mare de capete s-a urcat în ceafa de taur a lui Traian (adică a 'Statuii lui Traian) şi-a ţinut o cuvântare ca şi nemuritorul nostru strămoş iar bieţii poliţişti – de necaz că nu pot face să se respecte legea preţurilor maximale – s-au cărat să-l convingă pe tov. Orator să respecte măcar el legea care priveşte întrunirile sub cerul liber. Dar pe cine să convingi, pe dracu? Asta-i un încăpăţânat!

Ba, în devotamentul lor, sărmanii apostoli cu sabia lungă se încurcaseră rău de tot căci cordoanele noastre îşi strângeau rândurile cu atâta stăruinţă încât îi făceau şi pe dânşii să-şi strângă sabia la piept… mai abitir ca pe bucătăreasă în plin… serviciu. Mai ales sufragetele noastre îi băgau în răcori.

— Ce marţafoilor, vreţi să ne „confiscaţi” pe tov. Mănescu? Mai bine aţi confisca zahărul.

— … Şi untura!

— … Şi orezul!

— … Şi cafeaua! Că zău aşa – adăogă o vecină – îmi sfârâie inima dimineaţa după o cafeluţă, da cine dracu s-o cumpere cu trei franci litra că bărbati-miu de-abia poate…

Şi vecinele îşi continuară pomelnicele cari făceau pe poliţişti să-şi aducă aminte de ziua de apoi.

Galaţiul n-a fost aşa de „muieratic” ca Brăila, Patria lui Cuza, speranţa Partidului nostru şi simpatia tovarăşului Racovski, e mai viril şi deci mai. Nervos după cum în celălalt capăt al ţării. Severinul cu electorii săi face să se cutremure „Porţile de Fier” şi să piardă Brateşului pofta dea mai surâde ori de câte ori ne punem candidaţi la alegeri.

Dar să lăsăm gluma,

*

De la întrunirea din Galaţi am voit să relev o latură de toată însemnătatea atât pentru cel ce vorbeşte cât şi mai ales pentru nenumăraţii aistenţi ai întrunirilor noastre cari îşi formează traista cu provizii intelectuale ascultând mai mult decât citind.

Ë vorba de cuvântările presărate cu cifre convingătoare, Asta e o virtute pe care eu o admir mereu dar pe care nu pot să mi-o apropii cu toată bunăvoinţa care-o am. Lucrul acesta însă nu mă împiedecă să recomand vorbitorilor noştri preţioasa calitate de-a înlocui cuvintele goale cu cifre convingătoare.

Aş îndrăzni să le mai recomand de-a şti cum să îmbrace cifrele ca să nu fie plictisitor dar mire teamă de Farfuridi.

Mult uitatul Ştefan Gheorghiu – a cărui comemorare de anul acesta a avut în treacăt s-o spunem, oficialitatea mişcării noastre ce ştiut s-o

sărbătorească printr-o tăcere care se întrecea în strălucire cu nepăsarea secţiunilor necunoscătoare – Ştefan Gheorghiu, zic, avea un dar deosebit de a culege cifre şi note de prin cărţi, reviste, bilanţuri, şi ziare, dar el mai avea şi bogatul rezervoriu al marelui său suflet de unde scotea veselia dând glumei tăişul ironiei, când căldura, entuziasmul cu care înveşmânta scheletul rece al cifrelor şi citatelor sale. Pentru asta, el-a fost totdeauna ascultat cu plăcere şi foarte rar s-a întâmplat să plictisească.

La Galaţi, sala arhiplină de la Apolo a fost imediat pusă în mişcare de un modest, orator care cu glumele sale neuitate şi… serios spuse a încălzit ascultătorilor inimile şi palmele. Ştefan Gheorghiu, cerea poate de-acolo de la „Boia vani” să fie sărbătoriţi? ei doi ani de la moartea sa. Era doar 6 martie, ziua când «şi-a dat duhul la Filaret… Şi cine ştie dacă sufletul lui nu plutea prin sală! Nu ştiţi că vă pomeneaţi cu dânsui tocmai când întrunirea era în toi?

După acest orator hazliu şi după alţi doi a trecut sub greutatea cuvântării delegatului bucureştean, aşa cum Ştefan făcea adesea să îngheţe ascultătorilor râsul pe buze, prin unele Comunicări neaşteptate. Timp de o jumătate de. Oră sala a ascultat încremenită câte dedesupturi are jaful pe care guvernul încearcă! astăzi să-l stăvilească şi cum încercările acestea se vor neutraliza; prin faptul că mâna care poartă bisturiul va întâlni coloana vertebrală a propriei sale spinări. Cifrele, citatele precise şi numele proprii, greutatea lor de necontestat, cădeau ca pietroaiele.

Lupta zilnică”, nr. 61, 13 martie 1916. *

DE ACELAŞI AUTOR ţ ’

Teatru

„Zorile Portului” premieră radiofonică în anul 1986, „Probele acuză” premieră radiofonică în anul 1987, tipărită în limbile română şi maghiară în anul 1987. „Vârsta primului zbor” premieră radiofonică în anul 1988;

tipărită în limbile română şi germană în anul 1988. „Răspântia unei alte dimineţi” premieră radiofonică în anul 1989. ’,

„Fagurë cu inimi” premieră radiofoncă în anul 1989. Articole şi poezie în:: „Săptămâna”, „Contemporanul”, „Cutezătorii”, „Revista economică”, „Bis”, „Humor cu antract”, etc.

„Studii de Politică Comercială şi Tarifar Valutară în turismul

internaţional pentru România şi ţările eu – ropene-extraeuropene", l Lazăr Magiaşu – N; Deleanu, *Istoricul mişcărilor muncitorilor din porturi*; Lazăr Măglaşu, Munca în *porturi*; Petre Pintilie: *Brăila.*

13. Nedelcu P. Chercea, mare industriaş, comerciant, filantrop, în Brăila anilor 1910-1922, provenit dintr-o familie de oameni săraci.

14 Panait Istrati când a scris articolul, în 26 noiembrie 1909, ero secretarul Comitetului sindical al miincitorilor Fabricii de cuie „N. Chercea". Cf. Lazăr Măglaşu – N. Deleanu, op. *Cât*. În anul 1910 îl întâlnim în funcţia de secretar al Sindicatului muncitorilor din portul Brăila alături de Ştefan Gheorghiu. (Cf. Panait Istrati, op, cât., 1981, p, 32.)

1 Conf. „Autobiographie" în Panait Istrati: *Le pèlerin, du coeur,* Gallimard» 1984.

4 N. Mocioiu: *Precizări privind data şi locul naşterii lui Panait Istrati* în „Revista arhivelor" voi. 33, nr. 1, 1971, p. 115-120.

8. „Manuscriptum" nr. 3 (20) 1975, p.p. 57-94 (prezentare de Alexandru Talex – *„Panait Istrati din ultimilc manuscrise**.)*

14. Ibidem, p. 146.

15. Acest articol, „Biserică şi popi", a fost considerat multă vreme debutul lui Istrati. Se pare însă că ziaristul de ocazie se găsea ila acea dată, totuşi, în Egipt, căci nu există nici-o referinţă asupra acestui text în interviurile sale şi e greu de presupus că Istrati atât de scrupulos, ar fi inventat calitatea sa de martor ineluctabil la evenimentele descrise. Posibilitatea ca tocmai acest articol semnat cu numele ce avea să-i aducă glorie, să nu-i aparţină, nu e chiar gratuită…

25. A. Viollis: *„Indochine S.O.S.*** (Préface par André Malraux) Paris,

1 Articol nesemnat. ✓

1 Rubrică semnată de Panait Istrati cu pseudonimul *Istrian.*

1 La această anchetă publicată în revista „Viaţa Socială", nr. 7-8» aug-sept. 1910, condusă de N.D. Cocea, după ce Dobrogeanu Gherea, *într-un* articol amplu, dezbate problema. *Votului Universal* urmează răspunsurile mai multor. Personalităţi printre care şi Panait Istrati, Secretar al Sindicatului muncitorilor din portul Brăila; în anul 1924 răspunsurile lui Panait Istrati la „ancheta pentru votul universal" sunt reproduse în „Adevărul literar şi artistic" din 10 august sub titlul: *Ancheta pentru votul*

universal. Ideile politice ale lui Panait Istrati, Cel care s-a ocupat de această reproducere a fost brăileanul *1. Stamatin* care scria directorului revistei: „Domnule Director, eunoscând interesul ee-l purtaţi vieţii şi lucrărilor lui Panait Istrati, cred că vă vor interesa credinţele, mai sus amintitului, publicate îi nr. 7-8 din „Viaţa Socială” condusă de domnul N.D. Cocea în anul 1910 (…) Am ţinut să vă trimit cele de mai sus (n.n. Răspunsurile lui Panait Istrati la ancheta pentru votul universal) ca sa puteţi fi şi dv. Mai lămuriţi ideile pe cari le avea d. Istrati în anul 1910, şi să vedeţi din aceste rânduri, că el era pătruns de nevoile clasei din care făcea parte şi, conştient de misiunea sa, el fierul dominator al muncitorilor – fraţii ′ săi – a susţinut sus şi tare revendicările clasei mereu asuprite (…) „.